

VALER BEL

MISIUNEA BISERICII ÎN LUMEA CONTEMPORANĂ

PR. CONF. UNIV. DR. VALER BEL

MISIUNEA BISERICII ÎN LUMEA CONTEMPORANĂ

© Valer Bel, 2002

All rights reserved. No parts of this publication may be reproduced without the prior permission of the author.

DTP: Alina VESA

"Babeş-Bolyai" University
Cluj University Press
Director: Horia COSMA
24 Gh. BILAŞCU st.
3400, Cluj-Napoca
ROMANIA
Tel.: (+40)64 405352
Fax: (+40)64 191906
e-mail: presa_universitara@email.ro

ISBN 973-610-024-3

PR. CONF. UNIV. DR. VALER BEL

MISIUNEA BISERICII ÎN LUMEA CONTEMPORANĂ

2 Exigențe

**Presă Universitară Clujeană
Cluj-Napoca, 2002**

CUPRINS

INTRODUCERE.....	8
EXIGENȚELE MISIUNII CREȘTINE.....	
Predicarea Evangheliei.....	15
Lucrarea cuvântului.....	
Convertirea.....	
Transmiterea credinței adevărate.....	23
Împlinirea Revelației în Iisus Hristos.....	
Regula credinței, regula vieții.....	
Comunitatea credinței.....	
Simbolul credinței și dogmele.....	
Ciclul credinței.....	
Transmiterea Tradiției.....	43
Tradiția este mediul mântuirii personale.....	
Tradiția este practica Bisericii.....	
Asumarea Tradiției.....	
Înculturarea Evangheliei.....	53
Perspectivă istorică.....	
Modele de înculturare în teologia apuseană.....	
Raportul dintre Evanghelie și cultură.....	
Lumea și situația ei.....	80
Situația lumii.....	
Misiunea profetică a Bisericii.....	
Vestea cea bună, săracilor.....	101
Teologia eliberării.....	
Creștinismul integral.....	
Misiunea ca "zidire a Trupului lui Hristos" - Biserica....	118

Biserica este parte integrantă din mesajul Evangheliei.....	
Biserica este prezența anticipată a Împărăției lui Dumnezeu.....	
Liturghie și misiune.....	127
Comunitatea liturgică purtătoare a Evangheliei mântuirii.....	
Sfânta Liturghie, structură de comuniune și înaintare spre Împărăția lui Dumnezeu.....	
Sfânta Liturghie ca pregătire și trimitere în misiune.....	
Misiunea și comunitatea parohială.....	136
Orientarea ecclesiolgică a parohiei.....	
Parohia ca realizare a Trupului eclesial al lui Hristos.....	
Împreuna slujire.....	
Orientarea liturgică a parohiei.....	
Apostolatul mirenilor.....	150
Întreita slujire a lui Hristos în Biserică.....	
Preoția generală și preoția sacramentală.....	
Participarea mirenilor la misiunea integrală a Bisericii.....	
Participarea mirenilor la slujirea profetică a lui Hristos.....	
Participarea mirenilor la slujirea preoțească a lui Hristos.....	
Participarea mirenilor la slujirea împărătească a lui Hristos.....	
Mărturie prin sfințenia vieții.....	172
Calitatea vieții creștinilor.....	
Comunitatea mărturisitoare.....	
Spiritualitatea creștină autentică.....	
Așteptarea eshatologică.....	
Mărturia sfinților.....	
Dimensiunea liturgică a misiunii.....	187
Sensul liturgic al Bisericii.....	
Orientarea liturgică a misiunii.....	

INTRODUCERE

Misiunea creștină este trimiterea Bisericii în lume în vederea universalizării Evangheliei și a integrării oamenilor în Împărăția lui Dumnezeu, întemeiată prin lucrarea mântuitoare a lui Iisus Hristos, inaugurată ca anticipare a ei în Biserică prin coborârea Duhului Sfânt, Împărăție ce se va manifesta în plenitudinea ei la a doua venire a lui Hristos într-o slavă.

Misiunea creștină își are temeiul său adânc și punctul de plecare în însăși comuniunea veșnică a Sfintei Treimi, în mișcarea iubirii Tatălui către Fiul în Duhul Sfânt și către întreaga lume. Astfel misiunea este <participare> la trimiterea Fiului (In. 20,21-23) și a Duhului Sfânt (In. 14,26) în lume, Care revelează viața de comuniune a lui Dumnezeu pentru a face părtași la ea.

Trimiterea Fiului și a Duhului Sfânt pentru mântuirea și desăvârșirea lumii întregi se permanentizează în trimiterea Apostolilor (In. 20, 21-23; Mt. 28, 18-20) și a Bisericii apostolice. De aceea, misiunea face parte din însuși planul lui Dumnezeu de mântuire a lumii. Ea se întemeiează în universalitatea mântuirii și desăvârșirii în Hristos și <participarea> la trimiterea lui Hristos în lume.

Vocația misionară a Bisericii ține de caracterul ei apostolic. Biserica creștină este apostolică nu numai pentru că se prevalează

de o origine apostolică, adică de continuitatea istorică din timpul Apostolilor până azi și pentru că posedă instituții și slujiri apostolice, fără de care ea nu se poate identifica, ci și pentru că are o trimitere misionară, așa după cum Fiul a fost trimis de Tatăl iar Apostolii de Hristos (In. 20, 21-22; Mt. 10, 5-40; 28, 18-20).

Misiunea este, de aceea, o dimensiune și o componentă esențială a Bisericii. Biserica este într-o continuă stare de misiune. Ea nu poate înceta de a fi Biserică misionară. Dacă Biserica a fost întemeiată în chip văzut, ca o comunitate istorică concretă în care se realizează comuniunea lui Dumnezeu cu oamenii, sau ca sacrament al Împărăției lui Dumnezeu, prin pogorârea Duhului Sfânt peste Apostoli, ceilalți oameni se împărtășesc de mântuirea *oferită* de Dumnezeu în Hristos prin activitatea misionară a Bisericii, în care se permanentizează trimiterea lui Hristos în lume.

Ca act al voinței și lucrării mântuitoare a lui Dumnezeu, misiunea creștină este acea activitate în care se unește lucrarea lui Dumnezeu și a omului, după măsura proprie fiecăruia, activitate prin care Dumnezeu trezește și cheamă creatura căzută la mântuirea și desăvârșirea ei în Hristos. În acest sens, misiunea creștină face parte din planul lui Dumnezeu de mântuire și desăvârșire a lumii, constituind acea parte care se realizează în istorie prin Biserică și prin membrii acesteia.

Misiunea creștină este o chemare mântuitoare adresată celor din afara Bisericii și vizează liturghizarea și filocalizarea existenței umane în Biserică; transpunerea ei într-un ritm liturgic - sacramental, baptismal-euharistic și pascal, schimbarea și înnoirea omului și a lumii în așteptarea activă a înnoirii ultime în Împărăția lui Dumnezeu, a cărei pregustare o avem în Biserică.

Realizarea misiunii are o triplă actualizare: liturgic-sacramentală, mistic-ascetică și social-comunitară. Ea se identifică cu comunicarea reală a vieții, sfințeniei, iubirii și unității existente în mod suprem în Sfânta Treime, temelul ultim al existenței și modelul prin excelență al vieții Bisericii.

Rolul misiunii diferă în funcție de etapele prin care trebuie să trecem pentru dobândirea mântuirii și desăvârșirii. Dacă misiunea constituie o parte din planul lui Dumnezeu de mântuire a lumii, care a început cu întruparea Fiului Său, aceasta nu

înseamnă că misiunea are o acțiune exclusivă în sensul că ea ne duce la mântuire. Fiindcă Dumnezeu este Cel Care cheamă, conduce și dăruiește mântuirea. Misiunea Bisericii este însă lucrarea de care se folosește Dumnezeu pentru a-i chema și conduce pe oameni la mântuirea și desăvârșirea în Hristos.

Din aceste foarte scurte considerații de ordin teologic rezultă cu o evidență clară rolul, necesitatea și importanța decisivă a misiunii creștine.

Din necesitatea și importanța misiunii rezultă cu aceeași evidență necesitatea și importanța conștientizării și educației misionare creștine.

În scopul acestei conștientizări și educații misionare, ne-am străduit, ca pe baza achizițiilor mai recente ale teologiei în domeniu, să elaborăm o scurtă sinteză de teologie și practică misionară creștină ortodoxă, adecvată scopului misiunii și timpurilor noastre, cu titlul *Misiunea Bisericii în lumea contemporană*. Lucrarea cuprinde două părți. În prima parte sunt tratate premisele misiunii creștine: trimiterea Fiului și a Duhului Sfânt în lume, întemeierea Bisericii, Biserica în relația ei cu Împărăția lui Dumnezeu și cu lumea, misiunea în planul lui Dumnezeu de mântuire a lumii, motivul, obiectul, scopul și aspectele misiunii creștine.

Volumul de față constituie partea a doua a acestei lucrări în care ne-am străduit să identificăm exigențele misiunii creștine în societatea contemporană. Deoarece în viziunea ortodoxă, misiunea creștină nu se reduce la simpla vestire a cuvântului lui Dumnezeu, ci vizează încorporarea și creșterea oamenilor ca membri ai Bisericii - Trupul lui Hristos, până la "măsura vârstei plinătății Lui" (Ef.4,13), aceste exigențe se referă atât la întoarcerea omului și a lumii la Dumnezeu cât și la promovarea unei vieți creștine autentice, în duhul Evangheliei lui Hristos și al Părinților, care de-a lungul istoriei bimilenare a Bisericii au întruchipat în viață și au exprimat în teologia lor aceste exigențe.

Am stabilit douăsprezece exigențe pe care, din motive didactice, le-am orânduit într-o oarecare ordine logică, fără pretenția ca numărul și ordinea să fie definitivă. Mai mult, aceste exigențe stau într-o strânsă interdependență și acționează

concomitent. Predicarea Evangheliei, spre exemplu, nu are eficiența scontată dacă nu este însoțită de calitatea vieții.

Am început cu predicarea Evangheliei care cheamă și naște credința. Predicarea Evangheliei trebuie însă să urmărească nașterea și transmiterea drepte credințe, deoarece regula credinței devine regula vieții. Viața creștină autentică este posibilă numai printr-un act de auto-identificare a fiecărei generații de credincioși cu practica de totdeauna a Bisericii, prin retrăirea în "comuniunea sfinților" în unitate de gândire și viață cu predecesorii, de aici transmiterea Tradiției ca exigență a misiunii. Misiunea, ca eveniment evanghelic, presupune comunicarea credinței creștine într-un context etnic, cultural și social concret al unei comunități umane, după modelul întrupării Domnului, Care ca om a trăit în cadrul unui popor, într-un mediu cultural și social concret, asumând condiția umană în totalitatea ei pentru a fi cu adevărat Dumnezeu cu noi și pentru a ridica omul la asemănarea cu Dumnezeu, în comuniune cu El. De aceea, inculturarea Evangheliei este o altă exigență a misiunii creștine. Ea urmărește comunicarea Evangheliei către o comunitate umană concretă, ținând cont de acest context și vizează în același timp crearea unei culturi creștine care să fie mediu adecvat de comunicare și trăire a Evangheliei. Pentru ca Evanghelia să fie receptată în contextul lumii contemporane este necesară cunoașterea lumii cu aspirațiile dar și cu contradicțiile ei provocate de întunericul înstrăinării de Dumnezeu. În această situație, solidarizarea cu cei nedreptățiți ai istoriei este un imperativ evanghelic pentru realizarea unui creștinism integral în care nu mai este nici stăpân nici sclav, ci toți sunt una în Hristos.

Aceste exigențe se referă cu precădere la mișcarea Bisericii spre lume și vizează zidirea ei în Trupul eclezial al lui Hristos, scopul imediat al misiunii. În acest sens Sfânta Liturghie are un loc central în viața creștină, de aceea Liturghie și misiune. Căci Sfânta Liturghie este structura de comuniune și înaintare împreună a credincioșilor spre Împărăția lui Dumnezeu, dar și loc și mediu în care creștinii se pregătesc pentru misiune. Încadrarea în ritmul liturgic al Bisericii este o condiție pentru o misiune creștină autentică și eficientă. Vocația misionară nu este numai

individuală ci și colectivă. Comunitatea liturgică și parohială trebuie să devină de aceea o forță mărturisitoare la nivel local prin calitatea vieții creștine și slujirea semenilor. Dacă preoția slujitoare sau sacramentală are un rol și o responsabilitate specială în misiunea Bisericii, aceasta nu înseamnă că misiunea este rezervată numai clericilor. Dimpotrivă, misiunea creștină este o datorie ce decurge din însăși starea de creștin. Toți creștinii sunt chemați să vestească în lume, după darurile și locul lor în Biserică și societate, bunătățile Celui Ce ne-a chemat din întuneric la lumină și din moarte la viață (1 Pt.2,9), ca laudă și mulțumire adusă lui Dumnezeu pentru toate darurile ce ni le-a făcut. Apostolatul mirenilor este aztăzi cu atât mai necesar, cu cât domeniile activității umane sunt tot mai diversificate și mai complexe așa încât există situații în care laicii pot desfășura o activitate misionară poate chiar mai eficientă. Mărturia prin calitate și sfințenia vieții este cel mai eficient mijloc de misiune. Pentru că nimic nu este mai atrăgător și mai convingător decât creștinul, comunitatea sau sfântul care oferă un exemplu concret de împlinire a sensului vieții și iradiază liniște, pace și iubire. Și aceasta cu atât mai mult într-o societate care nu poate oferi o coerență și un sens al vieții. Tendinței crescânde de secularizare nu i se poate opune cu eficiență decât alternativa exemplului unei vieți împlinite în comuniune cu Dumnezeu, căci <oricărui cuvânt i se poate opune alt cuvânt, dar vieții cine i se va împotrivi?>. Și în sfârșit, misiunea creștină are o dimensiune liturgică. După cuvântul Sfintei Scripturi și al sfinților Părinți, creștinul are o responsabilitate nu numai pentru propria mântuire ci și pentru mântuirea altora și a întregii lumi. Această responsabilitate se concretizează în acel mod de viață la care ne îndeamnă ectenia: "pe noi înșine și unii pe alții și toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm." Toți suntem chemați să ne aducem pe noi înșine și pe alții jertfe duhovnicești, bineplăcute lui Dumnezeu în Iisus Hristos (Rom.12,1), pentru ca întreaga creație să devină o liturghie cosmică, spre lauda lui Dumnezeu și fericirea creaturii. Pe lângă aceste exigențe de ordin general, mai sunt desigur și alte aspecte sau exigențe implicate în misiunea creștină, de ordin

mai special, cum ar fi rolul familiei, rolul monohismului, preotul ca misionar, ecumenismul, misiune și contramisiune sau prozelitizm. Acestea urmează să fie expuse într-un alt volum.

Legătura interioară dintre diferitele aspecte ale realității este totdeauna mai evidentă atunci când aceasta este expusă în sinteză. Am făcut de aceea, în această introducere, o scurtă sinteză a ceea ce urmează să fie dezvoltat pe capitole în cuprinsul acestui volum.

Lucrarea se adresează în primul rând studenților în teologie, slujitorilor Bisericii care sunt angajați efectiv în misiunea acesteia, dar și tuturor creștinilor care, așa după cum ne-am străduit să arătăm, ar trebui să fie interesați și să participe la misiunea Bisericii, după cuvântul Domnului:

"Pe cel ce Mă va mărturisi pe Mine în fața oamenilor, îl voi mărturisi și Eu în fața Tatălui Meu Care este în ceruri" (Mt. 10,32).

Cluj-Napoca, 6 februarie 2002

Autorul

**EXIGENȚELE
MISIUNII
CREȘTINE**

PREDICAREA EVANGHELIEI

*"Mergeți în toată lumea și propovăduiți
Evangelia la toată făptura"* (Mc. 16,15)

Prima exigență a misiunii creștine este predicarea Evangheliei. Aceasta, deoarece prima condiție sau primul pas pentru intrarea în comuniunea cu Dumnezeu este întoarcerea omului la Dumnezeu ca la centrul existențial al vieții sale și cunoașterea Lui așa cum El s-a revelat în persoana, viața și lucrarea mântuitoare a lui Iisus Hristos de la întrupare până la pogorârea Duhului Sfânt: *"aceasta este viața veșnică: să Te cunoască pe Tine, singurul Dumnezeu adevărat și pe Iisus Hristos pe Care L-ai trimis* (In. 17, 3). Cum se ajunge la această întoarcere a omului și la cunoașterea lui Dumnezeu ne arată Mântuitorul Iisus Hristos în rugăciunea adresată Tatălui, în ajunul Patimilor Sale, când

***Bibliografie:** Pr. prof. dr. Dumitru Belu, *Pentru o propovedanie mai rodnică*, în: "Mitropolia Ardealului", I, 1956, nr. 1-2; *Cu privire la propovedanie*, în: "Mitropolia Ardealului", I, 1956, nr. 3-4; *A propovădui, ce înseles are*, în: "Mitropolia Ardealului", IV, 1959, nr. 3-4; *Predica apostolică*, în: "Mitropolia Ardealului", XI, 1966, nr. 1-3; *Predica postapostolică*, în: "Mitropolia Ardealului", XI, 1966, nr. 4-6; *Predica Sfântului Apostol Petru*, în: "Mitropolia Ardealului", XII, 1967, nr. 1-3; *Predica veacului de aur*, în: "Mitropolia Ardealului", IX, 1964, nr. 1-2; *Activitatea omiletică a Sfântului Vasile cel Mare*, în: "Mitropolia Ardealului", XXIV, 1979, nr. 1-3; Pr. prof. dr. Ion Bria, *Biserica Ortodoxă și mânturirea creștină*, în: "Biserica Ortodoxă Română", 1981, nr. 1-5, p. 59-67; *Mânturirea creștină în Biserica Ortodoxă*, în: "Glasul Bisericii", 1982, nr. 1-3, p. 70-109; *Curs de Teologie și practică misionară ortodoxă*, Geneva, 1982; *Iisus Hristos*, Ed. Enciclopedică, București, 1992; *Dicționar de teologie ortodoxă*, Ed. IBMBOR, ed. a II-a, București, 1994; Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, Ed. IBMBOR, București, 1978, vol. 1; *Spiritualitate și comuniune în Liturgia ortodoxă*, Craiova, 1986; Pr. prof. dr. Valer Bel, *Dogmă și propovăduire*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1994; Pr. prof. dr. Ioan Ică, *Dreifaltigkeit und Mission*, în "Studia Universitatis Babeș-Bolyai. Theologia Orthodoxa", XLII, 1997, nr. 1-2, p. 13-18; K. Müller und Th. Sundermeier hrsg., *Lexikon missionstheologischer Grundbegriffe*, Berlin, 1987.

spune: *"Eu Te-am preamărit pe Tine pe pământ; lucrul pe care Mi l-ai dat să-l fac l-am săvârșit"* (In. 17, 4). "Lucrul" la care Se referă Iisus aici fiind descoperirea "singurului și adevăratului Dumnezeu" și a lucrării Lui mântuitoare în Hristos pentru ca oamenii să primească această descoperire, să-L cunoască și să trăiască potrivit ei, așa cum reiese din aceeași rugăciune a lui Iisus: *"Arătat-am numele Tău oamenilor pe care Mi i-ai dat Mie din lume"*. *"Pentru că cuvintele pe care Mi le-ai dat le-am dat lor, iar ei le-au primit și au cunoscut cu adevărat că de la Tine am ieșit, și au crezut că Tu M-ai trimis"* (In. 17, 6, 8).

Lucrarea cuvântului

Întoarcerea la Dumnezeu și cunoașterea Lui presupune, așadar, revelarea continuă a lui Dumnezeu și a lucrării Lui mântuitoare în Iisus Hristos prin propovăduirea Evangheliei. De aceea Iisus însuși Își începe activitatea publică *"propovăduind Evanghelia împărăției lui Dumnezeu"* (Mc. 1, 14). *"Plinitu-s'a vremea și împărăția lui Dumnezeu s'a apropiat. Pocăiți-vă și credeți în Evanghelia!"* (Mc. 1, 15). *"Și a străbătut Iisus toată Galileea, învățând în sinagogile lor și propovăduind Evanghelia împărăției și tămăduind toată boala și neputința în popor"* (Mt. 4, 23; 9, 35). Cea mai intensă și mai expusă parte a operei lui Iisus este predicarea Evangheliei, impresia făcută ca Predicator și Învățător fiind foarte puternică: *"și erau uimiți de învățătura Lui, că El îi învăța ca Unul Care are putere, iar nu în felul cărturarilor... încât se întrebau zicând: Ce este aceasta? Învățătură nouă și cu putere"* (Mc. 1, 22, 27). Pe tot parcursul activității Sale, până la înviere, ucenicii și mulțimile care Îl urmează Îl numesc "Învățător" și Iisus confirmă aceasta: *"Voi Mă numiți pe Mine Învățătorul și Domnul, și bine ziceți, fiindcă sunt"* (In. 13, 13). El compară viața Sa cu o zi plină de lumină în care Își împlinește opera fără restricții. După aceea, vine noaptea, fără lumină, când nu mai poate lucra (In. 11, 9-10).¹

Încununată prin jertfa și înviere, slujirea Sa a fost o neîncetată dedicare revelării lui Dumnezeu prin cuvânt și faptă: *"și cuvântul pe care îl auziți nu este al Meu, ci al Tatălui Care M'a trimis"* (In. 14, 24). *"Cuvintele pe care Eu vi le grăiesc, nu de la Mine le grăiesc ci Tatăl - Cel Ce rămâne întru Mine - Își face lucrurile Sale"* (In. 14, 10). Pentru a

¹ Pr. prof. dr. I. Bria, *Iisus Hristos*, p. 40.

se înțelege lucrarea cuvântului lui Dumnezeu propovăduit și importanța acesteia în întoarcerea omului la Dumnezeu și în cunoașterea Lui, Iisus spune parabola semănătorului în care cuvântul lui Dumnezeu propovăduit este asemănat cu sămânța care semnată fiind dă roade (Mt. 13, 3 - 23). Sămânța, cuvântul lui Dumnezeu este aruncată prin propovăduirea semănătorului, iar semănatul Evangheliei produce recoltă mare.

Sesizând prezența personală a lui Dumnezeu în Iisus Hrisos și în cuvântul propovăduit de El, Apostolii, după ce ascultă cuvântarea lui Iisus despre pâinea vieții (In. 6, 31- 63), exclamă: "*Tu ai cuvintele vieții veșnice și noi am crezut și am cunoscut că Tu ești Hristos Fiul lui Dumnezeu Celui viu*" (In. 6, 68-69). Căci Cuvântul ipostatic, Persoana Logosului divin, Se descoperă în mod personal și Se comunică în cuvintele și actele Sale:² "*Cuvintele pe care Eu vi le-am grăit, ele duh sunt și viață sunt*" (In 6, 63). De aceea: "*cel ce ascultă cuvântul Meu și crede în Cel Ce M-a trimis, are viață veșnică*" (In. 5, 24).

Asumând prin întrupare modul de comunicare uman, Dumnezeu Se comunică în modul cel mai direct și mai accesibil oamenilor. Datorită acestui fapt spiritul uman Îl poate sesiza în deplinătatea Lui. "Dumnezeu este disponibil în Hristos oricărui om în virtutea acestei maxime apropieri, ca partener în formă umană într-un dialog veșnic, putând conduce pe om în cunoașterea infinită a Sa ca Dumnezeu".³ De aceea Iisus spune: "*Eu sunt calea adevărul și viața*" (In. 14, 6). Iar modul specific de comunicare uman este cuvântul, pentru că omul este o ființă cuvântătoare, ființă care se distinge, se manifestă, se revelează și comunică prin cuvânt.⁴

Din aceste motive Iisus Hristos Cel înviat, înainte de înălțare, încredințează Apostolilor misiunea propovăduirii Evangheliei nu numai sub forma unui sfat, ci ca o poruncă: "*Mergând învățați toate neamurile*" (Mt. 28, 18), "*mergeți în toată lumea și propovăduiți Evanghelia la toată făptura*" (Mc. 15, 16). Propovăduirea Evangheliei, învățarea și păzirea celor cuprinse în ea a însemnat pentru Apostoli o

² Idem, *Dicționar de teologie ortodoxă*, p. 120.

³ Pr. prof. dr. D. Săniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. 2, p. 118.

⁴ A se vedea: Pr. prof. dr. D. Săniloae, *Modurile prezenței lui Hristos în cultul Bisericii*, în: *Spiritualitate și comuniune în Liturghia ortodoxă*, 1986, p. 81-106; Pr. prof. dr. Ioan Ică, *Modurile prezenței personale a lui Iisus Hristos și a împărtășirii de El în Sfânta Liturghie și spiritualitatea ortodoxă*, p. 335-358.

obligație dumnezeiască și au împlinit-o cu dăruire totală, pecetluind lucrarea slujirii cuvântului cu jertfa vieții lor.

În cuvântul propovăduirii Evangheliei, Domnul Cel înviat și înălțat este prezent, nu ca un simplu mesaj care amintește de evenimente trecute ci ca unul Care lucrează și interpelează pe oameni: "*cine vă ascultă pe voi pe Mine Mă ascultă*" (Lc. 10, 16). În cuvântul propovăduirii Evangheliei Iisus Hristos nu este numai Cel propovăduit de trimișii Săi ci este Cel ce Se propovăduiește pe Sine mereu nou, arătând tot ce a făcut Dumnezeu pentru mântuirea noastră, ce face în prezent și ce pregătește ca realitate ultimă pentru noi. Sfântul Evanghelist Marcu își încheie Evanghelia cu următoarele cuvinte: "*Deci Domnul Iisus Hristos, după ce a vorbit cu ei, S'a înălțat la cer și a șezut de-a dreapta lui Dumnezeu. Iar ei, plecând, au propovăduit pretutindeni, Domnul lucrând împreună cu ei (prin ei n.n.) și întărind cuvântul prin semnele ce urmau*" (Mc. 16, 19-20). În cuvântul propovăduirii Evangheliei, Hristos Cel înviat și înălțat este prezent în Duhul Sfânt și ni-L revelează pe Dumnezeu în lucrarea Lui mântuitoare, chemându-ne la comuniunea cu El și așteptând răspunsul credinței noastre.⁵

Chemarea principală a Apostolilor este predicarea Evangheliei, aceasta având prioritate față de oricare slujire apostolică. De aceea Apostolii au ales pe cei șapte diaconi pentru a se ocupa de lucrarea caritativă a Bisericii, ca ei să se poată dedica slujirii cuvântului (F. A. 6, 4). Pentru a sublinia prioritatea propovăduirii Evangheliei în slujirea apostolică, Apostolul Pavel spune: "*Hristos nu m'a trimis să botez, ci să binevestec*" (1 Cor. 1, 17). "*Că vai mie dacă nu voi binevesti !*" (1 Cor. 9, 16).

Vestirea istorică a lui Hristos, predicarea Evangheliei constituie o obligație permanentă ce revine întregii Biserici, o "trimitere" de la care ea nu se poate sustrage, deoarece predicarea Evangheliei vizează convertirea prin credință. Subliniind rolul decisiv al predicării Evangheliei în procesul convertirii prin credință, Apostolul Pavel scrie: "*Oricine va chema numele Domnului se va mântui. Dar cum îl vor chema pe Acela în Care n'au crezut? și cum vor crede în Acela de Care*

⁵ A se vedea mai pe larg: Pr. prof. dr. D. Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. 1, p. 53- 58; *Modurile prezenței lui Hristos în cultul Bisericii*, p. 84- 93; A. Läßle, *Die Kirche in ihrer Verkündigung*, în: *Die Kirche*, hg. von W. Sandfuchs, Echter Verlag, Würzburg 1978, p. 157-170.

n'au auzit? și cum vor auzi fără propovăduitor? și cum vor propovădui de nu vor fi trimiși? Prin urmare credința vine din ceea ce se aude, iar ceea ce se aude vine prin cuvântul lui Hristos" (Rom. 10, 13 - 15, 17).

Cuvântul Evangheliei predicat este purtător de har. Duhul Sfânt lucrează prin acesta în sufletele celor ce-l ascultă și-l primesc și produce în ei convertirea, așa cum a lucrat în sufletele celor ce au ascultat predica Apostolului Petru în ziua pogorârii Duhului Sfânt: *"Iar ei, auzind acestea, au fost pătrunși la inimă și au zis către Petru și ceilalți Apostoli. Bărbați frați ce să facem?" (F. A. 2, 37). "Și mulți din cei ce auziseră cuvântul au crezut" (F. A. 4,4). "În timp ce Petru încă grăia cuvintele acestea, Duhul cel Sfânt S'a pogorât peste toți cei ce ascultau cuvântul" (F.A. 10, 44).*

Convertirea

Convertirea prin credință este poarta mântuirii, primul pas în viața creștină: *"fiindcă cel ce se apropie de Dumnezeu trebuie să creadă că El există și că răsplătitor se face celor ce-L caută" (Evr. 11, 6).* Convertirea, ca și credința, este un act liber, sinergetic. Convertirea nu înseamnă a constrânge pe cineva să primească credința creștină. Credința, prin însăși natura ei, ca act liber sinergetic, nu se impune prin constrângere ci se oferă numai: *"dacă vrei să fii desăvârșit... vino de-Mi urmează Mie" (Mt. 19, 21), îi spune Iisus tânărului bogat. Sau: "Iată Eu stau la ușă și bat: de-Mi va auzi cineva glasul și va deschide ușa, voi intra la el, și voi cina cu el și el cu Mine" (Apoc. 3, 20).* De aceea, Biserica nu face misiune fără să se preocupe de cei ce primesc credința, de propria lor conștiință și libertate. Iar oferirea credinței se face prin predicarea Evangheliei.

Convertirea este un act de profundă schimbare și înnoire spirituală, *metanoia*. Ea este rodul unei duble mișcări: a lui Dumnezeu către om și a omului către Dumnezeu: *"Așa zice Domnul Savaot. Întoarceți-vă către Mine și atunci Mă voi întoarce și Eu către voi" (Zaharia 1, 3). "Noi Îl iubim pe Dumnezeu pentru că El ne-a iubit întâi" (1 In. 4, 19).* Convertirea înseamnă a renunța la idolatrie absurdă, pentru a sluji Dumnezeului celui viu și adevărat (1 Tes. 1, 9). Ea este o întoarcere acasă, la Dumnezeu, a omului întreg și este posibilă numai prin pocăință ca recunoaștere a păcatului propriu, a înstrăinării de Dumnezeu și a necesității harului mântuitor, precum și dispoziția de a împlini întru totul voia lui Dumnezeu: *"că tot cel ce va face voia lui*

Dumnezeu, acela este fratele Meu și sora Mea și mama Mea" (Mt. 12, 50; Mc. 3, 35), spune Mântuitorul. Iar cel care s-a întors la Dumnezeu ca la centrul său existențial *"în așa fel încât credința și nădejdea lui să fie'n Dumnezeu"*, născut fiind la *"viața în Hristos"* prin Taina botezului, posedă o identitate nouă. Germenele acestei *"nașteri din nou"* (1 Petru 1, 3) este cuvântul lui Dumnezeu propovăduit de Biserică: *"sunteți născuți din nou, nu din sămânță stricăcioasă, ci nestricăcioasă, prin cuvântul cel viu al lui Dumnezeu și care rămâne în veac... Iar cuvântul acesta este, care vi s'a binevestit vouă "* (1 Pt. 1, 23, 25)

Credința este actul personal prin care, sub influența harului dumnezeiesc ce lucrează prin cuvântul propovăduirii, ne deschidem sufletul și primim adevărul mântuitor. În actul credinței ne dăruim în mod liber lui Dumnezeu printr-un răspuns de smerenie și recunoștință față de autorevelarea Sa. Primirea adevărului descoperit de Dumnezeu se face prin lucrarea harului pe care-l dobândim prin ascultarea cuvântului lui Dumnezeu propovăduit de Biserică (F. A. 2, 37). Această primire a adevărului prin credință ne duce la predarea noastră deplină lui Dumnezeu în Taina botezului, prin care ne naștem la o viață nouă în Hristos, ca membri ai Bisericii Sale, așa cum cei ce au ascultat predica Apostolilor și *"au primit cuvântul s'au botezat"* și *"s-au adăugat Bisericii"* (F.A. 2, 41, 47).

Subliniind nașterea la viața cea nouă în Hristos prin Taina botezului, care urmează credinței născută din cuvântul predicării Evangheliei, Apostolul Pavel spune: *"oare nu știți că toți câți în Hristos ne-am botezat, întru moartea Lui ne-am botezat? Așadar prin botez ne-am îngropat cu El în moarte pentru ca, așa cum Hristos a înviat din morți prin slava Tatălui, tot astfel și noi să umblăm întru înnoirea vieții"* (Rom, 6, 3 - 4). *"Fiindcă toți sunteți fii ai lui Dumnezeu prin credința în Hristos Iisus. Căci câți în Hristos v'ați botezat, în Hristos v'ați îmbrăcat"* (Gal. 3, 26 - 27). Astfel credința născută prin lucrarea harului din cuvântul propo-văduirii, dar cu adeziunea și colaborarea noastră, desăvârșită în Taina botezului, este actul personal de primire a adevărului lui Dumnezeu și de trăire a acestui adevăr în totală comuniune cu El în Iisus Hristos *"pe Care-l iubiți fără să-L fi văzut; întru Carele crezând fără ca încă să-L vedeți, bucurați-vă cu bucurie de negrăit și preamărită, dobândind sfârșitul credinței voastre: mântuirea sufletelor"* (1 Pt. 1, 8 - 9).

Apostolul Pavel definește credința ca fiind "*fînțarea celor nădăjduite, dovada lucrurilor nevăzute*" (Evr. 1, 1). De aici rezultă că credința oferă cunoașterea lui Dumnezeu și a lucrării Lui, cunoașterea realităților dumnezeiești nevăzute. Ea este îndreptată spre viitor, spre realitatea ultimă din care, prin credință, avem deja acum o arvună. "*Căci acum vedem prin oglindă, ca'n ghicitură, dar atunci față către față. Acum cunosc în parte; atunci însă deplin voi cunoaște așa cum și eu deplin sunt cunoscut*" (1 Cor. 13, 12). Credința este, așadar, o vedere spirituală, în parte, nedesăvârșită dar directă și nemijlocită a tainei lui Dumnezeu și lucrării Lui. Este o lumină pe care ne-o dă Dumnezeu pentru a-L vedea în lumina Sa cea neapropiată (1 Tim. 6, 16): "*întru lumina Ta vom vedea lumină*". Credința este transpunerea omului într-o nouă dimensiune a existenței, în existența de comuniune cu Dumnezeu. Iar această experiență a credinței este o cunoaștere teologică, în care taina lui Dumnezeu Care se revelează în mod personal, este cunoscută fără să fie definită, este interiorizată fără să fie epuizată. Prin credință creștinul are capacitatea spirituală, dată de Dumnezeu, de a-L cunoaște așa cum El Se revelează și de a trăi în comuniune cu El.

Lucrarea dumnezeiască este cea prin care ni s-a dat Revelația care constituie conținutul credinței, și tot ea este cea care ajută să o primim în actul credinței: "*Nimeni nu poate veni la Mine dacă nu-l va atrage Tatăl Cel Ce M-a trimis, și Eu îl voi învia în ziua de apoi*" (In. 6, 44). Iar credința, ca act personal de primire a adevărului dumnezeiesc și de trăire a acestui adevăr în comuniune cu Dumnezeu, se naște în om, așa cum s-a arătat, prin propovăduirea Evangheliei de către Biserică, și tot prin aceasta se transmite și conținutul credinței.

Pe de altă parte, credința ca primire a adevărului lui Dumnezeu și mărturisire a Revelației despre mântuirea în Hristos ține de însăși identitatea creștinului, fiind condiția esențială de a fi ucenic al lui Hristos și membru al Bisericii Sale. Credința mărturisită este semnul care indică fidelitatea ultimă a credinciosului.⁶ Ea este o expresie verbală a experienței comuniunii cu Dumnezeu în Iisus Hristos și face parte din lauda și mulțumirea celui ce a devenit prin credință "martor" al lui Hristos, fără să fi fost martor istoric al Lui: "*Pe cel ce Mă va mărturisi pe Mine în fașa oamenilor, îl voi mărturisi și Eu în fașa*

⁶ Pr. prof. dr. I. Bria, *Curs de teologie și practică misionară ortodoxă*, p. 23.

Tatălui Meu Care este în ceruri; dar de cel ce se va lepăda de Mine în fața omenilor, de acela Mă voi lepăda și Eu în fața Tatălui Meu Care este în ceruri" (Mt. 10, 32 - 33).

Afirmarea explicită a credinței în Iisus Hristos și în lucrarea Lui mântuitoare este indispensabilă apartenenței la Biserică și împărtășirii cu Sfintele Taine: "*Întru aceasta să cunoașteți voi duhul lui Dumnezeu: orice duh care-L mărturisește pe Iisus Hristos ca venit în trup, este de la Dumnezeu; și orice duh care nu-L mărturisește pe Iisus, nu este de la Dumnezeu; el este al lui Antihrist, despre care ați auzit că vine, și acum chiar este în lume*" (In. 4, 2 - 3). "*Cel ce va mărturisi că Iisus este Fiul lui Dumnezeu, Dumnezeu rămâne întru el și el întru Dumnezeu*" (1 In. 4, 15).

Propovăduirea Evangheliei este prima exigență a misiunii creștine. Ea este condiția convertirii și are, în continuare, un rol important în procesul de creștere a creștinismului în viața în Hristos. Dar ea nu este singura exigență a misiunii și nu trebuie pusă în concurență cu celelalte exigențe ca transmiterea dreptei credințe, transmiterea Tradiției, "zidirea trupului lui Hristos", calitatea vieții creștine etc. Lucrarea harului prin cuvântul propovăduirii stă în strânsă legătură cu acestea. Căci mișcarea misionară pornește totdeauna din interior și nu poate fi despărțită de mărturia creștină, adică de viața trăită în strânsă comuniune cu Dumnezeu prin rugăciune, cult, Taine, spiritualitate și diaconie.⁷

Propovăduirea Evangheliei după exemplul Sfinților Apostoli vizează constituirea și realizarea în mod liturgic-sacramental a trupului lui Hristos - Biserica. De la începutul creștinismului răspândirea Evangheliei s-a concretizat în formarea comunităților creștine prin convertirea personală prin credință, botezarea în numele Sfintei Treimi (F. A. 2, 9-10, 37-38) și creșterea duhov-nicească prin primirea sfintelor Taine, participarea la cult, mărturie și slujire în cadrul acestor comunități, ca realizare concretă a trupului eclezial al lui Hristos. Cartea Faptele Apostolilor arată cum nu se poate mai limpede aceasta atunci când afirma că cei ce au primit cuvântul lui Dumnezeu și s-au botezat

⁷ N.A. Nissiotis, *Die ekklesiologische Grundlage der Mission*, în: idem, *Die Theologie der Ostkirche im ökumenischen Dialog*, Stuttgart, 1967, p. 186-215.

"stăruiau în învățatura apostolilor și în părtășie, în frângerea pâinii și în rugăciuni" (2,42).

TRANSMITEREA CREDINȚEI ADEVĂRATE

"VĂ ÎNDEMN CA SĂ LUPTAȚI PENTRU CREDINȚA CARE ODATĂ
PENTRU TOTDEAUNA LE-A FOST DATĂ SFINȚILOR" (IUDA, 3)

CREDINȚA CA ACT PERSONAL DE PRIMIRE A ADEVĂRULUI LUI DUMNEZEU ȘI DE TRĂIRE A ACESTUI ADEVĂR ÎN TOTALĂ COMUNIUNE CU DUMNEZEU, NĂSCUTĂ DIN PROPOVĂDUIREA EVANGHELIEI DE CĂTRE BISERICĂ, ARE CA ȘI CONȚINUT REVELAȚIA DUMNEZEIASCĂ CE CULMINEAZĂ ÎN IISUS HRISTOS. DE ACEEA, "CUVÂNTUL ADEVĂRULUI" (2 TIM 2,15), TRANSMITAREA NEALTERATĂ A ACESTEI

* **BIBLIOGRAFIE:** PR. PROF. DR. D. STĂNILOAE, *NOSSIUNEA DOGMEI*, ÎN "STUDII TEOLOGICE" XVI, 1964, NR. 9-10, P. 534-571; *SFÂNȚA SCRIPTURĂ ȘI TRADIȚIA APOSTOLICĂ ÎN MĂRTURISIREA BISERICII*, ÎN "ORTODOXIA" XXXII, 1980, NR.2; *AUTORITATEA BISERICII*, ÎN "STUDII TEOLOGICE", XVI, 1964, NR. 3-4, P. 187-205; *SFÂNȚA TRADIȚIE. DEFINIREA NOSSIUNII ȘI ÎNTINDEREA EI*, ÎN "ORTODOXIA", XVI, 1964, NR. 1, P. 47-109; *TEOLOGIA DOGMATICĂ ORTODOXĂ*, ED. IBMBOR, BUCUREȘTI, 1978, P. 24-110; *CONCEPȚIA ORTODOXĂ DESPRE TRADIȚIE ȘI DESPRE DEZVOLTAREA DOCTRINEI*, ÎN "ORTODOXIA", XXVIII, 1975, NR. 1, P. 5-14; PR. PROF. DR. ISIDOR TODORAN, *DESPRE RAPORTUL DINTRE IZVOARELE REVELAȚIEI*, ÎN "MITROPOLIA ARDEALULUI", III, 1958, NR. 9-10, P. 716-728; *SFÂNȚA TRADIȚIE ȘI TRADIȚIA BISERICESCĂ*, ÎN "MITROPOLIA ARDEALULUI", VII, 1962, NR. 9-12, P. 678-685; PROF. DR. N. CHISSULESCU, *ÎNSEMNĂȚATEA MĂRTURISIRILOR DE CREDINȚĂ ÎN CELE TREI MARI CONFESIUNI CREȘTINE*, ÎN "ORTODOXIA", VII, 1955, NR. 4, P. 483-512; *NOSSIUNEA DE DOGMĂ ÎN TEOLOGIA ORTODOXĂ CONTEMPORANĂ*, ÎN "ORTODOXIA", XI, 1959, NR. 3, P. 351-380; *SCRIPTURĂ, TRADIȚIE ȘI TRADIȚII*, ÎN "ORTODOXIA", XV, 1963, NR. 3-4, P. 363-423; *TEOLOGIA DOGMATICĂ ȘI SIMBOLICĂ*, ED. IBMBOR, BUCUREȘTI, 1958, VOL. I, P. 81-294; PR. PROF. DR. DUMITRU POPESCU, *INTRODUCERE ÎN DOGMATICA ORTODOXĂ*, ED. LIBRA, BUCUREȘTI, 1997, P. 13-56; PR. PROF. DR. ION BRIA, *DICȚIONAR DE TEOLOGIE ORTODOXĂ*, ED. A II-A, IBMBOR, BUCUREȘTI, 1994; *SCRIPTURĂ ȘI TRADIȚIE*, ÎN "STUDII TEOLOGICE", XXII, 1970, NR. 5-6, P. 384-405; *CREDINȚA PE CARE O MĂRTURISIM*, ED. IBMBOR, BUCUREȘTI, 1987, P. 15-39; *CURS DE TEOLOGIE ȘI PRACTICĂ MIȘIONARĂ ORTODOXĂ*, GENEVA, 1982, P. 21-29; *TRATAT DE TEOLOGIE DOGMATICĂ ȘI ECUMENICĂ*, ED. ROMÂNIA CREȘTINĂ, BUCUREȘTI, 1999; PR. PROF. DR. DUMITRU RADU, *ÎNDRUMĂRI MIȘIONARE*, ED. IBMBOR, BUCUREȘTI, 1986, P. 33-51; PR. LECT. DR. NICOLAE DURA, *PROPOVĂDUIREA CUVÂNTULUI ȘI SFINTELE TAINE. VALOAREA LOR ÎN LUCRAREA DE MÂNTUIRE. TEZĂ DE DOCTORAT*, ED. IBMBOR, BUCUREȘTI, 1998; PR. DR. VALER BEL, *HAUPTASPEKTE DER EINHEIT DER KIRCHE. EINE INTERKONFESSIONELLE UNTERSUCHUNG*, PRESA UNIVERSITARĂ CLUJJEANĂ, CLUJ-NAPOCA, 1996.

REVELAȚII SAU A DREPTEI CREDINȚE CONSTITUIE A DOUA EXIGENȚĂ A MISIUNII CREȘTINE.

ÎN MISIUNEA SA BISERICA NU INVENTEAZĂ EVANGHELIA, CI TRANSMITE ÎN FIECARE TIMP ȘI LOC "CREDINȚA CARE ODATĂ PENTRU TOTDEAUNA LE-A FOST DATĂ SFINȚILOR" (IUDA 3).

ÎMPLINIREA REVELAȚIEI ÎN IISUS HRISTOS

ÎNVĂȚĂTURA BISERICII CARE CONSTITUIE CONȚINUTUL CREDINȚEI ȘI AL PROPOVĂDUIRII EI DEPINDE ÎN MOD EXCLUSIV DE DESCOPERIREA DATĂ O DATĂ PENTRU TOTDEAUNA ÎN IISUS HRISTOS. ÎN EL DUMNEZEU S-A DESCOPERIT ÎN FORMĂ DEFINITIVĂ ȘI ESHATOLOGICĂ DEOARECE: "NIMENI NU CUNOAȘTE DEPLIN PE TATĂL AFARĂ DE FIUL" (Mt.11,27). "PE DUMNEZEU NIMENI NICIODATĂ NU L-A VĂZUT; FIUL CEL UNUL-NĂSCUT CARE ESTE ÎN SĂNUL TATĂLUI, EL L-A FĂCUT CUNOSCUT CĂCI LEGEA PRIN MOISE S'A DAT, DAR HARUL ȘI ADEVĂRUL PRIN IISUS HRISTOS AU VENIT" (In.1,17-18). EPISTOLA CĂTRE EVREI SUBLINIAZĂ FAPTUL CĂ REVELAȚIA LUI DUMNEZEU A CULMINAT ȘI S-A ÎNCHEIAT ÎN IISUS HRISTOS: "ÎN MULTE RÂNDURI ȘI ÎN MULTE FELURI GRĂINDU-LE DUMNEZEU ODINIOARĂ PĂRINȚILOR NOȘTRI PRIN PROOROCI, ÎN ZILELE ACESTEA DE PE URMĂ NE-A GRĂIT NOUĂ PRIN FIUL, PE CARE L-A PUS MOȘTENITOR A TOATE, PRIN CARE ȘI VEACURILE LE-A FĂCUT. FIIND EL STRĂLUCIREA SLAVEI SALE ȘI CHIPUL FIINȚEI SALE ȘI PE TOATE ȚINÂNDU-LE CU CUVÂNTUL PUTERII LUI, DUPĂ CE PRIN EL ÎNSUȘI A SĂVÂRȘIT CURĂȚIREA PĂCATELOR NOASTRE A ȘEZUT DE-A DREPTA SLAVEI ÎNTRU CELE PEAÎNALTE" (Evr.1,1-3).

IISUS HRISTOS REPREZINTĂ ULTIMA ETAPĂ A REVELAȚIEI SUPRANATURALE ȘI ÎMPLINIREA PLANULUI EI. PRIN ÎNTRUPARE, FIUL LUI DUMNEZEU SE FACE OM ȘI NI-L DESCOPERĂ PE DUMNEZEU ÎN MOD DEPLIN, ÎNSĂ ÎN FORMĂ UMANĂ, ADICĂ ÎN CONFORMITATE CU POSIBILITĂȚILE NOASTRE DE PRIMIRE A ADEVĂRULUI ȘI HARULUI SĂU: "LA ÎNCEPUT ERA CUVÂNTUL ȘI CUVÂNTUL ERA LA DUMNEZEU ȘI DUMNEZEU ERA CUVÂNTUL. ȘI CUVÂNTUL S-A FĂCUT TRUP ȘI S-A SĂLĂȘLUIT ÎNTRE NOI ȘI AM VĂZUT SLAVA LUI, SLAVĂ CA A UNUIA NĂSCUT DIN TATĂL, PLIN DE HAR ȘI DE ADEVĂR" (In.1,1,14). IISUS HRISTOS ÎL DESCOPERĂ PE DUMNEZEU ÎN LUCRAREA SA MÂNTUITOARE ȘI DE ÎNDUMNEZEIRE A OMULUI. ACEASTĂ DESCOPERIRE O FACE PRIN FAPTE ȘI CUVINTE ȘI PRIN ÎNTREGA SA VIAȚĂ DE DĂRUIRE TOTALĂ LUI DUMNEZEU ȘI DE ÎMPLINIRE A VOII LUI. "REVELAȚIA CONSTĂ NU ATĂT ÎN DESCOPERIREA UNEI SUME DE CUNOȘȚINȚE TEORETICE DESPRE UN DUMNEZEU ÎNCHIS ÎN TRANSCENDENȚĂ SA, CI ÎN ACȚIUNEA DE COBORÂRE A LUI LA OM ȘI A ÎNĂLȚĂRII OMULUI LA EL PÂNĂ LA REALIZAREA UNIRII MAXIME ÎN HRISTOS, CA BAZĂ PENTRU

EXTINDEREA ACESTEI UNIRI ÎNTRE DUMNEZEU ȘI TOȚI OAMENII CARE CRED ÎN EL¹⁶. DE ACEEA ISUS HRISTOS SE PREZINTĂ PE SINE CA FIIND "CALEA, ADEVĂRUL ȘI VIAȚA": "EU SUNT CALEA, ADEVĂRUL ȘI VIAȚA. NIMENI NU VINE LA TATĂL DECĂT PRIN MINE" (IN.14,6). "CĂCI UNUL ESTE DUMNEZEU UNUL ESTE MIJLOCITORUL ÎNTRE DUMNEZEU ȘI OAMENI: OMUL HRISTOS ISUS, CEL CE S'A DAT PE SINE PREȚ DE RĂSCUMPOĂRARE PENTRU TOȚI" (1 TIM. 2,5-6).

ÎN ISUS HRISTOS CEL ÎNVIAT ȘI ÎNĂLȚAT AVEM ÎN MOD REAL OMUL DESĂVĂRȘIT, OMUL ÎNDUMNEZEIT, AJUNS LA CAPĂTUL ESHATOLOGIC AL DRUMULUI SĂU. CĂCI "HRISTOS A ÎNVIAT DIN MORȚI, FIIND ÎNCEPĂTURĂ (A ÎNVIERII) CELOR ADORMIȚI" (1 COR.15,20). ÎN EL AVEM REALIZATĂ ÎMPĂRĂȚIA VIITOARE A LUI DUMNEZEU, DE ACEEA REVELAȚIA ÎN ISUS HRISTOS ARE UN CARACTER DEFINITIV, PROFETIC ȘI ESHATOLOGIC, DE ANTICIPARE A ȚINTEI FINALE A ÎNTREGII CREAȚII⁹. BISERICA NU AȘTEAPTĂ O NOUĂ REVELAȚIE PUBLICĂ ÎNAINTE DE PARUSIE. REVELAȚIA VA AVEA O FORMĂ FINALĂ LA A DOUA VENIRE ÎN SLAVĂ A LUI HRISTOS (1 PT.1,7), CÂND PĂMÂNTUL VA FI PLIN DE CUNOȘȚINȚA LUI DUMNEZEU CA MAREA UMPLUTĂ DE APĂ (Is.11,9), CĂCI VA FI "UN CER NOU ȘI UN PĂMÂNT NOU (APOC.21,1) IAR "CEI DREPTI VOR STRĂLUCI CA SOARELE ÎN ÎMPĂRĂȚIA TATĂLUI LOR" (MT.13,43), ÎN SENSUL CĂ DE CEEA CE S-A REALIZAT ÎN HRISTOS CEL ÎNVIAT ȘI ÎNĂLȚAT SE VOR ÎMPĂRȚĂȘI DREPTII ȘI ÎNTREAGA CREAȚIE "PENTRU CA DUMNEZEU SĂ FIE TOTUL ÎNTRU TOATE" (1 COR.15,28).

PÂNĂ ATUNCI, DUHUL SFÂNT CARE-L FACE PREZENT PE HRISTOS CEL ÎNVIAT ȘI ÎNĂLȚAT PRIN PROPOVĂDUIREA BISERICII ȘI MAI ALES PRIN HARUL SFINTELOR TAINЕ, CONDUCE BISERICA ȘI PE CREDINCIOȘII EI LA ÎNȚELEGEREA ȘI TRĂIEREA ADEVĂRULUI REVELAȚIEI DAT ÎN ISUS HRISTOS: "IAR CÂND VA VENI MĂNGĂIETORUL, PE CARE EU VI-L VOI TRIMITE DE LA TATĂL, DUHUL ADEVĂRULUI, CEL CE DIN TATĂL PURCEDE, ACELA VA MĂRTURISI DESPRE MINE" (IN. 15,26); "ACELA VĂ VA ÎNVĂȚA TOATE ȘI VĂ VA ADUCE AMINTE DE TOATE CELE CE V'AM SPUS EU" (IN.14,20). "EL VĂ VA CĂLĂUZI ÎNTRU TOT ADEVĂRUL; CĂ NU DE LA SINE VA GRĂI, CI CELE CE VA AUZI VA GRĂI ȘI PE CELE VIITOARE VI LE VA VESTI. ACELA MĂ VA SLĂVI, PENTRU CĂ DINTRU AL MEU VA LUA ȘI VĂ VA VESTI" (IN. 16, 13-14).

REGULA CREDINȚEI, REGULA VIEȚII

REVELAȚIA ARE LOC, AȘADAR, PRIN ACTE ȘI CUVINTE; EA ESTE ACȚIUNE LUMINĂTOARE ȘI TRANSFORMATOARE A OMULUI CARE CREDE. CUNOȘȚINȚELE DATE ÎN

⁸ Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol.1, p. 47.

⁹ *Ibidem*.

REVELAȚIE EXPRIMĂ ACEASTĂ ACȚIUNE DE COBORÂRE A LUI DUMNEZEU LA OM ȘI DE ÎNĂLTARE A OMULUI CARE CREDE ȘI SE ÎMPĂRTĂȘEȘTE DE LUCRAREA LUI MÂNTUITOARE, ÎN COMUNIUNEA CU DUMNEZEU, FIIND TOTODATĂ ȘI ÎNDEMNURI PENTRU NOI DE A COLABORA PENTRU REALIZAREA ACESTEI COMUNIUNI. CĂCI COMUNIUNEA LUI DUMNEZEU CU OMUL CARE CREDE NU SE FACE FĂRĂ COLABORAREA LIBERĂ A ACESTUIA.¹⁰ DE ACEEA TRANSMITEREA INTEGRALĂ A EVANGHELIEI SAU A CUNOȘTINȚELOR DATE PRIN REVELAȚIE, ADICĂ A CONȚINUTULUI CREDINȚEI ARE O IMPORTANȚĂ DECISIVĂ PENTRU VIAȚA CREȘTINĂ, PENTRU DESĂVÂRȘIREA OMULUI ÎN COMUNIUNEA CU DUMNEZEU ȘI DE ACEEA TRANSMITEREA DREPTEI CREDINȚE ESTE O EXIGENȚĂ A MISIUNII CREȘTINE.

CREDINȚA VINE DIN CUVÂNTUL PROPOVĂDUIRII ȘI ESTE ÎN MOD ESENȚIAL RĂSPUNS LA ACEST CUVÂNT. ÎNTRE MĂRTURISIREA CREDINȚEI ȘI RĂSPUNSUL CREDINȚEI EXISTĂ O INTERCONDIȚIONARE RECIPROCĂ. CREDINȚA CA ROD AL LUCRĂRII HARULUI ÎN SUFLETELE CELOR CE ASCULTĂ ȘI PRIMESC CUVÂNTUL PROPOVĂDUIRII ESTE RĂSPUNSUL OMULUI LA IUBIREA LUI DUMNEZEU: "*Noi ÎL IUBIM PE DUMNEZEU PENTRU CĂ EL NE-A IUBIT MAI ÎNTÂI*" (I IN.4,19). DE ACEEA ÎNTRE CREDINȚA CA ACT PERSONAL DE PRIMIRE ȘI TRĂIRE A ADEVĂRULUI LUI DUMNEZEU ȘI CONȚINUTUL EVANGHELIEI TREBUIE SĂ FIE O CORESPONDENȚĂ. CĂCI CONȚINUTUL CREDINȚEI DETERMINĂ CONȚINUTUL VIEȚII CREȘTINE, REGULA CREDINȚEI DEVINE REGULA VIEȚII, SAU, CU ALTE CUVINTE, CONCEPȚIA CREȘTINULUI DESPRE OM, DESPRE ISTORIE ȘI SOCIETATE ESTE LA ÎNĂLȚIMEA CONCEPȚIEI SALE DESPRE DUMNEZEU ȘI DESPRE LUCRAREA LUI MÂNTUITOARE. NUMAI ACEA CREDINȚĂ PRIN CARE SE ÎNSUȘEȘTE CONȚINUTUL INTEGRAL AL EVANGHELIEI GENEREAZĂ ACEA ATITUDINE, ACEL MOD DE VIAȚĂ CARE CORESPUNDE EXIGENȚELOR EVANGHELIEI.

EXISTĂ O LEGĂTURĂ DIRECTĂ ÎNTRE REALITATEA CREDINȚEI ȘI REALITATEA EXISTENȚEI. ÎN ACEST SENS CREDINȚA ÎNSEAMNĂ NU NUMAI A GÂNDI ALTFEL, CI ȘI A EXISTA ALTFEL, A TRĂI ȘI A MURI, ALTFEL, ÎN DEPLINĂ DĂRUIRE A ÎNTREGII EXISTENȚE LUI DUMNEZEU: "*PE NOI ÎNȘINE ȘI UNII PE ALȚII ȘI TOATĂ VIAȚA NOASTRĂ LUI HRISTOS DUMNEZEU SĂ O DĂM*". CREDINȚA SE MANIFESTĂ ÎN ACTE ȘI EVENIMENTE PERSONALE ȘI COLECTIVE. TAINA CREDINȚEI ESTE TRANSPUSĂ ÎN FAPTE ISTORICE, ÎN SPIRITUALITATEA CREȘTINĂ ȘI ORIENTEAZĂ ÎNTREAGA VIAȚĂ A CREDINCIOȘULUI. "*CUVÂNTUL VIEȚII CU TĂRIE ȚINÂNDU-L*", CREȘTINII SUNT "*CA NIȘTE LUMINĂTORI ÎN LUME*" (FILIP. 2,15-16)¹¹.

¹⁰ *Ibidem*

¹¹ Pr. Prof.dr. I. Bria, *Curs de Teologie și practică misionară ortodoxă*, p. 25-26.

HRISTOS – DOMNUL S-A REVELAT PE SINE CA FIIND "CALEA, ADEVĂRUL ȘI VIAȚA"(IN. 14,6). FIUL LUI DUMNEZEU S-A ÎNTRUPAT CA SĂ NI-L REVELEZE PE "DUMNEZEU CEL ADEVĂRAT" (I IN.5,20) IAR ADEVĂRAȚII ÎNCHINĂTORI AI LUI TREBUIE SĂ I SE ÎNCHINE "ÎN DUH ȘI'N ADEVĂR". TOT EL A ARĂTAT CĂ SE SĂLĂȘLUIEȘTE NUMAI ÎN CEI CE CRED ÎN EL ȘI ÎMPLINESC TOATE CUVINTELE LUI: "*DE MĂ IUBEȘTE CINEVA, EL VA PĂZI CUVÂNTUL MEU ȘI TATĂL MEU ÎL VA IUBI ȘI NOI VOM VENI LA EL ȘI NE VOM FACE LOCAȘ ÎN EL. CEL CE NU MĂ IUBEȘTE, NU-MI PĂZEȘTE CUVINTELE*" (IN. 14, 23-24). ÎNTRE ADEVĂRUL LUI HRISTOS SAU DESPRE HRISTOS ȘI ÎNTRE IUBIREA NOASTRĂ FAȚĂ DE EL EXISTĂ O STRĂNSĂ ȘI PROFUNDĂ LEGĂTURĂ. IUBIREA LUI HRISTOS CUPRINDE ȘI ADEVĂRUL LUI, IAR CUNOAȘTEREA LUI ȘI A ADEVĂRULUI SĂU CUPRINDE ȘI IUBIREA LUI. ÎNTRE IUBIRE ȘI ADEVĂR EXISTĂ O UNITATE PROFUNDĂ. DE ACEEA, CÂND IISUS HRISTOS CEL ÎNVIAT ÎI TRIMITE PE APOSTOLI SĂ-L VESTEASCĂ ÎN TOATĂ LUMEA ȘI SĂ BOTEZE ÎN NUMELE SFINTEI TREIMI LE PORUNCEȘTE SĂ-I ÎNVEȚE PE CEI CE VOR PRIMI CUVÂNTUL PROPOVĂDUIRII LOR SĂ ÎMPLINEASCĂ TOATE CELE DESCOPERITE DE EL (Mt. 28,18-19).

ÎN ACELAȘI TIMP, IISUS I-A ATENȚIONAT PE APOSTOLI, ȘI PRIN EI PE TOȚI CREȘTINII PÂNĂ LA SFÂRȘITUL VEACURILOR: "*LUAȚI AMINTE SĂ NU VĂ AMĂGEASCĂ CINEVA. CĂ MULȚI VOR VENI ÎN NUMELE MEU ZICÂND: EU SUNT HRISTOS, ȘI PE MULȚI ÎI VOR AMĂGI*" (Mt. 24,4-5). PRIN ACESTE CUVINTE, CUPRINSE ÎN AȘA NUMITA APOCALIPSĂ MICĂ, PRECUM ȘI PRIN ALTELE ASEMĂNĂTOARE, DOMNUL AVERTIZA: LUAȚI SEAMA SĂ NU FIȚI INDUȘI ÎN EROARE DE NIMENI ÎN CEEA CE PRIVEȘTE CREDINȚA VOASTRĂ.

ÎN BISERICA PRIMARĂ EXISTA PREOCUPAREA STĂRUITOARE PENTRU TRANSMITEREA DREPTEI CREDINȚE ȘI PENTRU PĂSTRAREA UNITĂȚII ÎNVĂȚĂTURII DE CREDINȚĂ, CU CONȘTIINȚA CĂ UNITATEA TRUPULUI LUI HRISTOS ESTE MENȚINUTĂ ȘI ASIGURATĂ PRIN MĂRTURISIREA, TRĂIREA ȘI TRANSMITEREA CREDINȚEI ÎN CONFORMITATE CU REVELAȚIA DESĂVĂRȘITĂ ÎN IISUS HRISTOS (1 Cor.1,10-13). SFINȚII APOSTOLI, ÎN TOATĂ PROPOVĂDUIREA LOR, AU URMĂRIT DAUĂ OBIECTIVE FUNDAMENTALE: RĂSPÂNDIREA EVANGHELIEI LA TOATĂ FĂPTURA ȘI APĂRAREA CREDINȚEI CELEI ADEVĂRATE FAȚĂ DE ÎNVĂȚĂTURILE GREȘITE. APOSTOLUL PAVEL SUBLINIAZĂ FAPTUL CĂ PROPOVĂDUIREA SA NU ESTE ALTCEVA DECÂT UN CUVÂNT DE LA HRISTOS ȘI DESPRE HRISTOS: "*CĂCI NU PE NOI ÎNȘINE NE PROPOVĂDUIM, CI PE HRISTOS DOMNUL*" (2 Cor. 4,5). EL SE BUCURĂ CĂ OBȘTEA CREȘTINILOR DIN ROMA SE AFLĂ ÎN SUCCESIUNEA APOSTOLILOR, ASCULTÂND DIN INIMĂ "*DE REGULA ÎNVĂȚĂTURII CĂREIA I-AU FOST ÎNCREDINȚAȚI*" (ROM. 6, 17) IAR PE CREȘTINII DIN TESALONIC ÎI ÎNDEAMNĂ: "*FRAȚILOR STAȚI NECLINTIȚI ȘI ȚINEȚI PREDANIILE PE CARE LE-AȚI ÎNVĂȚAT FIE PRIN CUVÂNT, FIE PRIN EPISTOLA NOASTRĂ*" (2 Tes. 2, 15).

ACELAȘI ÎNDEMN ÎL ADRESEAZĂ CREȘTINILOR DIN CORINT: "*FIȚI URMĂTORI AI MEI, AȘA CUM ȘI EU SUNT AL LUI HRISTOS. FRAȚILOR, VĂ LAUD CĂ'NTRU TOATE VĂ ADUCEȚI AMINTE DE MINE ȘI PĂSTRAȚI PREDANIILE AȘA CUM VI LE-AM PREDAT EU*" (1 COR. 11, 1-2).

RĂSTĂLMĂCIREA CUVÂNTULUI ADEVĂRULUI GENEREAZĂ O FALSĂ CREDINȚĂ. ÎNVĂȚĂTURĂ ERONATĂ ATRAGE DUPĂ SINE ȘI RĂTĂCIREA CREDINCIOȘILOR PE DRUMURI STRĂINE, PARALELE SAU CHIAI CONTRARE BISERICII, ÎNDEPĂRTÂNDU-I ASTFEL DE CALEA MĂNTUIRII. DEJA ÎN SCRIERILE NEOTESTAMENTARE SE ÎNTÂLNESC PROPAGATORI DE ÎNVĂȚĂTURI FALSE. EI ERAU PSEUDO-DIDASCĂLII CARE-ȘI ASUMAU O MIȘIUNE PE CARE NIMENI NU LE-A ÎNCREDINȚAT-O, TULBURÂND ȘI RĂVĂȘIND SUFLETELE CREDINCIOȘILOR (F.A. 15,24). ACEȘTIA ÎȘI DESFĂȘURAU ACTIVITATEA CU DE LA SINE PUTERE, FĂRĂ SĂ AIBĂ MANDATUL SAU ACORDUL BISERICII (ROM. 10,15). DATORITĂ CARACTERULUI UZURPATOR ȘI RĂTĂCIT AL ACTIVITĂȚII LOR, EI ERAU NUMIȚI: "PROOROCI MINCIÑOȘI" (F.A.13,6; 2 PT. 2,1), "FRAȚII CEI MINCIÑOȘI" (2 COR. 11, 26), "ÎNVĂȚĂTORI MINCIÑOȘI" (2 PT. 2,1) SAU, ȘI MAI GRAV, "ANTIHRISȚI" (1 ÎN. 2,18). ASEMENEA VESTITORI FALȘI, SEMĂNĂTORI DE CUVINTE NEADEVĂRATE, CARE RĂSTĂLMĂCEAU CUVÂNTUL ADEVĂRULUI ERAU PEDEPSIȚI CU EXCOMUNICAREA DIN BISERICĂ (GAL. 1,8-9; 1 TIM. 1,20)¹². FAȚĂ DE UNII CA ACEȘTIA AVERTIZEAZĂ SFÂNTUL APOSTOL PAVEL PE CREȘTINII DIN GALATIA: "*CHIAI DACĂ NOI SAU ÎNGER DIN CER V'AR PROPOVĂDUI ALTCEVA DECÂT CEEA CE V'AM BINEVESTIT NOI, SĂ FIE ANATEMA*" (GAL.1,7-8). EL INCLUDE ÎN RÂNDUL "FAPELOR TRUPULUI", ALĂTURI DE DESFRÂNARE, IDOLATRIE, DUȘMĂNII ȘI DEZBINĂRILE ȘI EREZIILE, ARĂTÂND CĂ CEI CE FAC UNELE CA ACESTEA NU VOR MOȘTENI ÎMPĂRĂȚIA LUI DUMNEZEU" (GAL.5,19-21). ÎN ACELAȘI TIMP, EL ATRAGE ATENȚIA ASUPRA FENOMENULUI SECTAR, DATORAT RĂTĂCIRILOR OMENEȘTI DE TOT FELUL: "*CĂCI ÎNTRE VOI TREBUIE SĂ FIE ȘI ERESURI, PENTRU CA SĂ SE VĂDEASCĂ ÎNTRE VOI CEI ÎNCERCAȚI*" (1 COR. 1,19). DE ACEEA EL ÎNSISTĂ MULT ASUPRA TRANSMITERII CUVÂNTULUI ADEVĂRULUI ȘI A PĂSTRĂRII UNITĂȚII BISERICII: "*VĂ ROG FRAȚILOR, PENTRU NUMELE DOMNULUI NOSTRU IȘUS HRISTOS, CA TOȚI SĂ FIȚI ÎNTR'Ō VORBĂ ȘI'N RÂNDUL VOSTRU SĂ NU FIE DEZBINĂRI, CI SĂ FIȚI CU TOTUL UNIȚI ÎN ACELAȘI GÂND ȘI'N ACEEAȘI DREAPTĂ JUDECATĂ*" (1 COR.1,10) PENTRU CĂ "*VOI SUNTEȚI TRUPUL LUI HRISTOS ȘI MĂDULARE FIECARE ÎN PARTE*" (1 COR.12,27).

¹² A se vedea mai pe larg: Pr. lect. dr. Nicolae Dura, *Propovăduirea cuvântului și Sfintele Taine. Valoare lor în lucrarea de mântuire*, p. 118-133.

COMUNITATEA CREDINȚEI

BISERICA SE AFLĂ ÎN SUCCESIUNE APOSTOLICĂ PRIN ACORDUL EI CU ÎNVĂȚĂTURĂ A APOSTOLILOR, ÎN CARE SE CUPRINDE EVANGHELIA LUI HRISTOS ÎN INTEGRITATEA EI, ȘI CU PRACTICA LOR, AVÂND ANUMITE INSTITUȚII ȘI SLUJIRI APOSTOLICE ȘI O TRIMITERE MESIANICĂ (Mt. 28, 18-19), AȘA DUPĂ CUM IISUS HRISTOS A FOST TRIMIS DE TATĂL, IAR APOSTOLII DE IISUS HRISTOS (In. 20,21-23). BISERICA DE AZI ESTE LEGATĂ DE COMUNITATEA APOSTOLILOR ȘI COMUNIUNEA VIITOARE A SFÎNȚILOR PRIN CREDINȚA EI ÎN CONFORMITATE CU REVELAȚIA, AȘA CUM NE-AU TRANSMIS-O APOSTOLII, ÎNSUFLEȚITĂ FIIND DE DUHUL SFÂNT, MÂNGĂIETORUL ȘI PĂZITORUL BISERICII PÂNĂ LA A DOUA VENIRE A DOMNULUI ȘI PRIN STRUCTURILE EI IERARHIC-SACRAMENTALE, FIXATE DE APOSTOLI PE BAZA INDICAȚIILOR DOMNULUI, STRUCTURI CORESPUNZĂTOARE MULTIPLELOR DĂRURI ALE PUTERII LUI HRISTOS, CONFORM TREBUIȚELOR CREDINCIOȘILOR.¹³ FAPTELE APOSTOLILOR MENȚIONEAZĂ ACEASTĂ CONTINUITATE ÎN HAR ȘI ÎN ADEVĂR A BISERICII, ENUMERÂND ȘI PĂRȚILE PRINCIPALE ALE ACESTEI CONTINUITĂȚI: ÎNVĂȚĂTURĂ A APOSTOLILOR (DOCTRINA APOSTOLORUM), COMUNIUNEA (KOINONIA), FRÂNGEREA PĂINII (EUHARISTIA, TAINELE) ȘI RUGĂCIUNEA (CULTUL). "ȘI STĂRUIAU ÎN ÎNVĂȚĂTURĂ A APOSTOLILOR ȘI ÎN PĂRTĂȘIE, ÎN FRÂNGEREA PĂINII ȘI ÎN RUGĂCIUNI" (F.A. 2,42).

CEI CARE AU FOST MARTORI AI ÎNTRUPĂRII, BOTEZULUI, TRANSFIGURĂRII, ÎNVIERII ȘI ÎNĂLȚĂRII LUI IISUS, L-AU CUNOSCUȚ PERSONAL PE DOMNUL SLAVEI, MESIA LUI DUMNEZEU ȘI MÂNTUITORUL LUMII. APOSTOLII AU TRANSMIS CUVINTELE DOMNULUI ȘI EXPERIENȚA LOR PERSONALĂ CU PERSOANA CUVÂNTULUI ÎNTRUPAT, ILUMINAȚI FIIND DE DUHUL SFÂNT: "NOI NU PUTEM SĂ NU VORBIM DESPRE CELE CE AM VĂZUT ȘI AM AUZIT". (F.A. 4,20). "CEEA CE ERA DE LA ÎNCEPUT, CEEA CE NOI AM AUZIT CEEA CE CU OCHII NOȘTRI AM VĂZUT, CEEA CE AM PRIVIT ȘI CEEA CE MĂINILE NOASTRE AU PIPĂIT DESPRE CUVÂNTUL VIEȚII — ȘI VIAȚA S'A ARĂTAT ȘI NOI AM VĂZUT-O ȘI MĂRTURISIM, ȘI VĂ VESTIM VIAȚA DE VECI CARE LA TATĂL ERA ȘI CARE NOUĂ NI S'A ARĂTAT —, CEEA CE AM VĂZUT ȘI CEEA CE AM AUZIT, ACEEA VĂ VESTIM ȘI VOUĂ, PENTRU CA ȘI VOI SĂ AVEȚI PĂRTĂȘIE CU NOI, IAR PĂRTĂȘIA NOASTRĂ ESTE CU TATĂL ȘI CU FIUL SĂU IISUS HRISTOS". (1 In.1,1-3).

ASTFEL, BISERICA ÎL CUNOAȘTE PE IISUS HRISTOS ÎNAINTE DE SCRIEREA CĂRȚILOR NOULUI TESTAMENT, EA FIIND PĂSTRĂTOAREA ȘI TRANSMIȚĂTOAREA REVELAȚIEI CE A CULMINAT ÎN IISUS HRISTOS ȘI CU CARE REVELAȚIA SE IDENTIFICĂ DE FAPT. CĂCI "BISERICA ESTE REVELAȚIA SUPRANATURALĂ, ÎNCEHIATĂ ÎN HRISTOS,

¹³ Pr.prof. dr. Dumitru Stăniloae, *op. cit.*, p. 60-61.

ÎN EFICIENȚA EI ASUPRA NOASTRĂ ÎN CURSUL VREMII PRIN DUHUL SFÂNT"¹⁴. "REVELAȚIA CONTINUĂ SĂ FIE ACTIVĂ PRIN DUHUL SFÂNT ÎN LUME, ÎN ȘI PRIN BISERICĂ, DAR NU CONTINUĂ SĂ SE ÎNTREGEASCĂ CU PĂRȚI NOI."¹⁵

ÎN TRANSMITEREA ȘI ACTUALIZAREA REVELAȚIEI, BISERICA NU SE CONSTITUIE CA UN MAGISTERIU INDEPENDENT DEOARECE EA TRĂIEȘTE O ÎNDOITĂ LIMITARE CARE GARANTEAZĂ PERSISTENȚA EI ÎN ADEVĂR ȘI ÎN TRANSMITEREA DREPTI CREDINȚE. O LIMITARE INTERIOARĂ, ÎN CONȘTIINȚA CĂ DEȘI EA ESTE UNITĂ STRÂNS CU HRISTOS ÎN DUHUL SFÂNT, HRISTOS ESTE MEREU MAI PRESUS DE EA CA DOMN ȘI STĂPÂN AL EI, EA FIIND "TRUPUL LUI HRISTOS" (COL.1,18). DE AICI REZULTĂ CONȘTIINȚA CĂ AUTORITATEA EI ÎN CEEA CE PRIVEȘTE ADEVĂRUL DE CREDINȚĂ NU ESTE ULTIMA AUTORITATE, ACEASTA FIIND NUMAI HRISTOS ÎNSUȘI, CEL CARE LUCREAZĂ ȘI VORBEȘTE PRIN EA. BISERICA NU DECIDE ASUPRA ADEVĂRULUI, ASUPRA CONȚINUTULUI CREDINȚEI CI ÎL PRIMEȘTE ÎN URMA RUGĂCIUNII ȘI A CĂUTĂRII LUI. AUTORITATEA EI SE REFERĂ LA CREDINCIOȘII CARE PRIMESC ADEVĂRUL LUI HRISTOS PRIN EA ȘI TRĂIESC ÎN COMUNITATEA EI. ACEASTĂ LIMITARE INTERIOARĂ SE CONCRETIZEAZĂ ÎNTR-UNA EXTERIOARĂ, PRIN FAPTUL CĂ BISERICA RĂMÂNE LEGATĂ PENTRU TOTDEAUNA DE MĂRTURIA ORIGINARĂ A REVELAȚIEI FIXATĂ ÎN SFÂNTA SCRIPTURĂ ȘI ÎN SFÂNTA TRADIȚIE, CELE DOUĂ CĂI SAU MODALITĂȚI DE PĂSTRARE ȘI TRANSMITERE A REVELAȚIEI SUPRANATURALE, PRIN CARE HRISTOS POARTĂ DIALOGUL VIU CU BISERICA SA.¹⁶

DESCOPERIREA TREPTATĂ A LUI DUMNEZEU ÎN DIVERSE MODURI (EVR.1,1-3) COINCIDE CU CĂȘTIGAREA UNEI "SEMINȚII ALESE", "PREOȚIE ÎMPĂRĂTEASCĂ, NEAM SFÂNT AGONISIT DE DUMNEZEU" SĂ VESTEASCĂ ÎN LUME DARURILE CELUI CE CHEAMĂ DE LA ÎNTUNERIC LA LUMINĂ ȘI DIN MOARTE LA VIAȚĂ (1 PT.2,9). SENSUL ISTORIEI ESTE COMUNIUNEA OMENIRII ȘI A CREAȚIEI ÎNTREGI CU DUMNEZEU (1 COR.15, 28). ACEST SENS SE DEZVĂLUIE DINAMIC ȘI EXEMPLAR DE LA VECHIUL ISRAEL, LEGAT DE UN POPOR, LA NOUL ISRAEL, BISERICA LUI HRISTOS, POPOR ALES DIN MULTE NEAMURI ȘI DESCHIS TUTUROR POPOARELOR, CARACTERIZAT PRIN LEGĂTURA IUBIRII ȘI A COMUNIUNII CU DUMNEZEU ÎN IISUS HRISTOS. DIALOGUL LUI DUMNEZEU CU POPORUL SĂU REALIZAT PRIN ÎNTÂLNIRI, FĂGĂDUINȚE, DESCOPERIRI ȘI LEGĂMINTE CULMINEAZĂ ÎN REVELAȚIA DEPLINĂ ȘI DEFINITIVĂ ÎN IISUS HRISTOS. ACEASTĂ CUVÂNTARE-DIALOG S-A CONSTITUIT — PRIN ACUMULĂRI ȘI APROFUNDĂRI SUCCESIVE — ÎNTR-UN CADRU DINAMIC AL ADEVĂRULUI ȘI AL VIEȚII.

¹⁴ *Ibidem*, p. 51.

¹⁵ *Ibidem*, p. 51.

¹⁶ *Idem*, *Autoritatea Bisericii*, p. 187-205.

ACEST CADRU AL ÎNTÂLNIRII ȘI CEA DINTÂI MĂRTURIE A RELAȚIILOR DINTRE DUMNEZEU ȘI POPORUL SĂU ESTE SFÂNTA TRADIȚIE, ATÂT ÎN CAZUL VECHIULUI CĂT ȘI AL NOULUI TESTAMENT.

ÎN INTERIORUL SFINTEI TRADIȚII AU APĂRUT ÎN TIMP DIVERSE CONSEMĂNĂRI, CATALOGATE STRICT DE BISERICĂ, DUPĂ FIDELITATEA FAȚĂ DE ADEVĂR, ÎN TREI CATEGORII: CĂRȚI CANONICE, MĂRTURII ALE REVELAȚIEI SCRISE SUB INSPIRAȚIA DUHULUI SFÂNT PE CARE BISERICA LE-A COLECȚIONAT ALCĂTUIND CANONUL SFINTEI SCRIPTURI; CĂRȚI EXPLICATIVE SAU PROPRIU-ZIS TRADIȚIONALE, MĂRTURISIND SENSUL AUTENTIC AL REVELAȚIEI ȘI CĂRȚI APOCRIFE, EXCLUSE DIN CORPUL TRADIȚIEI CA INFIDELE FAȚĂ DE ADEVĂR.¹⁷ REALIZÂNDU-SE ÎN CÂMPUL LUCRĂRII DUHULUI SFÂNT CA MĂRTURII ALE ACELUIAȘI ADEVĂR (2 TIM.3,16 ȘI 1,13-14), SCRIPTURA ȘI TRADIȚIA AU ACEEAȘI STRUCTURĂ TEANDRICĂ. ÎNTREAGA TRADIȚIE S-A CONSTITUIT PRIN PREZENȚA ACTIVĂ A DUHULUI SFÂNT, AL CĂREI SEMN ESTE SINODUL APOSTOLIC DIN IERUSALIM: "PĂRUTU-S'A DUHULUI SFÂNT ȘI NOUĂ" (F.A. 15,28). DE ACEEA SINOADELE AL III-LEA ȘI AL IV-LEA ECUMENICE AU INTERZIS CU DESĂVÂRȘIRE ORICE MODIFICARE A SIMBOLULUI CREDINȚEI, IAR BISERICA ÎI NUMEȘTE PE SFINȚII TEOLOGI, "ALĂUTE ALE DUHULUI SFÂNT" ȘI "PURTĂTORI DE DUMNEZEU". DIFERENȚA ESTE CĂ ÎN TIMP CE SFÂNTA SCRIPTURĂ ESTE INSPIRATĂ INTEGRAL, TRADIȚIA ESTE SPAȚIUL UNEI MAI LARGI LIBERTĂȚI A OMULUI – FĂCÂND LOC ȘI UNOR CONCEPȚII NECONFORME CU ANSAMBLUL SĂU SAU UNOR EXPIRMĂRI NEIZBUTITE, ÎN CARE CONTEXTUL ISTORIC ȘI CULTURAL ARE O PONDERE MAI MARE— ȘI DE ACEEA ESTE MAI GREU DE SESIZAT "UNDE SUFLĂ DUHUL" ȘI ÎN CE MĂSURĂ.

DATE FIIND INSPIRAȚIA EI INTEGRALĂ ȘI CARACTERUL DE PRIMĂ MĂRTURIE SCRISĂ A REVELAȚIEI, SFÂNTA SCRIPTURĂ ESTE DOCUMENTUL TRADIȚIONAL CU AUTORITATEA CEA MAI MARE, ÎNȚELEASĂ FIIND CA TRADIȚIE INTENSIFICATĂ IAR SFÂNTA TRADIȚIE, CADRUL PRIVILEGIAT AL ORICĂREI EXPERIENȚE AUTENTICE CU DUMNEZEU, CA SCRIPTURĂ LĂRGITĂ. TRADIȚIA ÎNSEAMNĂ ASTFEL NU DOAR O SUMĂ DE ÎNVĂȚĂTURI, CI MAI ALES TRANSMITEREA ȘI APROFUNDAREA ADEVĂRULUI REVELAT ÎN COMUNITATEA DE VIAȚĂ ȘI IUBIRE DIVINO-UMANĂ A BISERICII. DE ACEEA SFÂNTA TRADIȚIE SE PREZINTĂ ÎN ACELAȘI TIMP CA DEZVOLTARE EXTENSIVĂ ȘI APROFUNDARE INTENSIVĂ PRIN EXPERIENȚA ADEVĂRULUI (CARE SE IDENTIFICĂ ÎN CELE DIN URMĂ CU HRISTOS) ÎN BISERICĂ¹⁸.

SCRIPTURA ȘI TRADIȚIA, CA MĂRTURII ALE DIALOGULUI LUI DUMNEZEU CU POPORUL SĂU NU SUNT DOUĂ REALITĂȚI SEPARATE CI SE IMPLICĂ RECIPROC, AVÂND

¹⁷ Pr. prof. dr. Dumitru Popescu, Diac. Doru Costache, *Introducere în dogmatica ortodoxă*, p. 38-39.

¹⁸ *Ibidem*, p. 43, 50-51.

FUNCȚII NU UNA FAȚĂ DE CEALALTĂ, CI FAȚĂ DE ADEVĂRUL REVELAȚIEI. DE ACEEA ELE NU SUNT AUTONOME FAȚĂ DE BISERICĂ, PENTRU CĂ ADEVĂRUL ESTE CUVÂNTUL LUI DUMNEZEU ADRESAT PERMANENT POPORULUI SĂU, BISERICII, DAR NICI BISERICA FAȚĂ DE ELE, DEOARECE ELE SUNT MĂRTURII REVELAȚIEI DEPLINE ȘI DEFINITIVE ÎN IISUS HRISTOS CARE "ESTE ACELAȘI, IERI ȘI AZI ȘI ÎNVECI" (EVR.13,8). "NĂSCUTĂ ÎN SÂNUL TRADIȚIEI SAU FIIND TRADIȚIA LA UN MOMENT DAT, SFÂNTA SCRIPTURĂ NU POATE FI SEPARATĂ SAU SUPRAPUSĂ ACESTEIA. DATĂ FIIND UNITATEA LOR INTERNĂ, ÎNTRUCÂT SUNT MĂRTURII ACELEAȘI ISTORII A RELAȚIILOR DINTRE DUMNEZEU ȘI POPORUL SĂU (BISERICA), ELE SE AFLĂ ÎNTR-UN RAPORT DE COMPLEMENTARITATE, ÎNSĂ NU ÎN SENSUL CĂ FIECARE CONȚINE CEEA CE ÎI LIPSEȘTE CELELALTE, CI ÎN SENSUL CĂ AU FUNCȚII SAU SLUJIRI DIFERITE FAȚĂ DE ADEVĂR".¹⁹ ÎN ACEST CONTEXT SCRIPTURA, EXPRESIA SCRISĂ A REVELAȚIEI SUB INSPIRAȚIA DUHULUI SFÂNT, SE CONSTITUIE ÎN CRITERIU DE AUTENTIFICARE A CONȚINUTULUI REVELAȚIEI, IAR TRADIȚIA ÎN SPAȚIU DE APROFUNDARE AUTENTICĂ, SPIRITUALĂ A EI. PE SCURT, SCRIPTURA VERIFICĂ, IAR TRADIȚIA INTERPRETEAZĂ ADEVĂRUL PE CARE ÎL MĂRTURISESC ÎMPREUNĂ.²⁰

DEȘI SFÂNTA SCRIPTURĂ CUPRINDE O SELECȚIE DE MĂRTURII, MĂRTURIA ORIGINARĂ SAU PRIMELE MĂRTURII ALE REVELAȚIEI, SCRISE INTEGRAL SUB INSPIRAȚIA DUHULUI SFÂNT –"*CA VOI SĂ CREDEȚI CĂ IISUS ESTE HRISTOS FIUL LUI DUMNEZEU; ȘI CREZÂND, VIAȚĂ SĂ AVEȚI ÎNTRU NUMELE LUI*" (IN. 20,31)–, ACESTEA CONȚIN REZUMATIV ȘI EXPRIMĂ CONTEXTUAL ANSAMBLUL REVELAȚIEI SAU AL ISTORIEI MÂNTUIIRII. DE ACEEA SFÂNTA SCRIPTURĂ NU POATE FI INTERPRETATĂ AUTENTIC PENTRU CĂ NU-ȘI DESCOPERĂ SENSUL DUHOVNICESC ȘI INTEGRAL DECÂT ÎN BISERICĂ, ÎN CONTINUITATEA EXEGETICĂ A SFINTEI TRADIȚII. APOSTOLUL PETRU, SCRIND DESPRE A DOUA VENIRE A DOMNULUI, ÎI ÎNDEAMNĂ PE CREȘTINI SĂ-ȘI ADUCĂ AMINTE DE PORUNCA DOMNULUI "DATĂ PRIN APOSTOLI" (2 PT.3,2) ȘI SĂ ÎNȚELEAGĂ ACEASTĂ PORUNCĂ ÎN SENSUL EXPLICAȚIILOR DATE DE APOSTOLUL PAVEL ÎN EPISTOLELE SALE. ÎN ACELAȘI TIMP, EL ATRAGE ATENȚIA CĂ ÎN ACESTE EPISTOLE "SUNT UNELE LUCRURI CU ANEVOIE DE ÎNȚELES PE CARE CEI NEȘTIUTORI ȘI NEÎNȚĂRIȚI LE RĂSTĂLMĂCESC CA ȘI PE CELELALTE SCRIPTURI SPRE A LOR PIERZARE" (2 PT. 3,16), RESPINGÂND PRIN ACEASTA INTERPRETĂRILE SUBIECTIVE ȘI PROFANE ALE SFINTEI SCRIPTURI. DIACONUL FILIP, MISIONARUL CREȘTIN, ÎN DIALOGUL CU DREGĂTORUL ETIOPIAN, NU ADUCE PROPRIA SA INTERPRETARE A SCRIPTURII, CI

¹⁹ *Ibidem*, p, 39.

²⁰ *Ibidem*

EXEGEZA TRADIȚIONALĂ A BISERICII CARE ÎL DESCOPERĂ PE HRISTOS ÎN TAINA VECHIULUI TESTAMENT.

AȘADAR, BISERICA, SCRIPTURA ȘI TRADIȚIA SE AFLĂ ÎNTR-UN RAPORT INTIM DE TIP INTERN, SUSȚINÂNDU-SE RECIPROC ȘI EXCLUZÂND ORICE IERARHIZARE A LOR. NUMAI ÎN ACEASTĂ UNITATE INEXTRICABILĂ ELE SLUJESC TRANSMITERII ADEVĂRULUI REVELAȚIEI ȘI COMUNIUNII DEPLINE A CREDIN-CIOȘILOR CU DUMNEZEU ÎN HRISTOS PRIN DUHUL SFÂNT. BISERICA APARE ÎNAINTEA SCRIPTURII DAR EA RĂMÂNE PENTRU TOTDEAUNA LEGATĂ DE MĂRTURIA ORIGINARĂ A REVELAȚIEI FIXATĂ ÎN SFÂNTA SCRIPTURĂ PE CARE O INTERPRETEAZĂ DIN PERSPECTIVA TRADIȚIEI (CARE ESTE VIAȚA BISERICII CU HRISTOS ÎN DUHUL SFÂNT).

MĂRTURIA ORIGINARĂ A REVELAȚIEI CUPRINSĂ ÎN TRADIȚIA APOSTOLICĂ ȘI ÎN SFÂNTA SCRIPTURĂ NU POATE FI ÎNȚELEASĂ DECÂT ÎN LUMINA EXPERIENȚEI PE CARE A AVUT-O BISERICA ÎN CONTINUITATEA EI ISTORICĂ, ÎN TOATE TIMPURILE, ÎN TRĂIEREA ADEVĂRULUI REVELAȚIEI, DEOARECE CONȚINUTUL CREDINȚEI NU SE TRANSMITE CA O SERIE DE PROPOZIȚII ABSTRACTE DESPRE DUMNEZEU ȘI DESPRE LUCRAREA LUI MĂNTUITOARE, INDEPENDENT DE TRĂIEREA ACESTUIA ÎN COMUNITATEA BISERICII. CREDINȚA CA ACT PERSONAL DE PRIMIRE A ADEVĂRULUI LUI DUMNEZEU SE NAȘTE PRIN LUCRAREA HARULUI ÎN SUFLETELE CELOR CE PRIMESC CUVÂNTUL PROPOVĂDUIRII PRINTR-UN ACT DE COMUNICARE A EI DE CĂTRE COMUNITATEA BISERICII CARE PREMERGE CREDINȚEI INDIVIDUALE. CREDINȚA CARE ȚINE DE IISUS HRISTOS ȘI SE DATOREȘTE DUHULUI SFÂNT PRIN CUVÂNTUL CREDINȚEI ARE, ÎN MOD ESENȚIAL, O DIMENSIUNE ISTORICĂ. EI ÎI APARTINE NU NUMAI CAONTEXTUL NOETIC, CI ȘI CEL AL TRĂIRII EI DE LA ORIGINEA ACTULUI EI ISTORIC ÎNCOACE, PRECUM ȘI CONTEXTUL CONCEPTUAL ȘI DE VIAȚĂ AL CELOR CE SE ÎMPĂRȚĂȘESC DE EA, CARE SE CONTINUĂ SUB ASPECT ISTORIC. CREDINȚA NU VINE NICIODATĂ DE LA SINE ȘI NU LASĂ PE OM SINGUR. CEL CE CREDE SE AFLĂ ÎN COMUNITATEA ISTORICĂ A CREDINȚEI.²¹ DE ACEEA BISERICA ORTODOXĂ PUNE LA ÎNDOIALĂ ORICE MISIUNE CARE NU ARE ÎN VEDERE TRANSMITEREA PERSONALĂ, ISTORICĂ ȘI CRONOLOGICĂ, ÎN COMUNITATEA BISERICII A CREDINȚEI ÎN IISUS HRISTOS ȘI ÎNTRUPAREA EVANGHELIEI ÎN EXPERIENȚA

²¹ TEOLOGUL PROTESTANT GERHARD EBELING SCRIE ÎN ACEST SENS: "SO ENTSCHEIDEN DAS GLAUBEN SLEBST SACHE DES EINZELNEN IST, GEHT ES DOCH AUS EINEM KOMMUNIKATIONSGESCHEHEN DES GLAUBENS HERVOR UND NIMMT SEINERSEITS DARAN TEIL. DER GLAUBE, DER SICH AN JESUS CHRISTUS HÄLT UND SICH DEM HEILIGEN GEIST AUF DAS WORT DES GLAUBENS HIN VERDANKT, IST WESENHAFT VON GESCHICHTLICHER DIMENSION. ZU IHM GEHÖREN DER NICHT BLOSS GEDANKLICHE SONDERN LEBENSMÄSSIG VERLAUFENDE ZUSAMMENHANG VON SEINEM GESCHICHTLICHEN URSPRUNGGESCHEHEN HER, SOWIE DER GESCHICHTLICH WEITERGEHENDE SPRACH UND LEBENSZUSAMMENHANG DERER, DIE AN IHM TEILHABEN. DER GLAUBE KOMMT NIE VON ALLEIN UND ER LÄSST NIE ALLEIN. WER GLAUBT, STEHT IN DER GESCHICHTLICHEN GEMEINSCHAFT DES GLAUBENS". *DOGMIK DES CHRISTLICHEN GLAUBENS*, Bd.III, MOHR, TÜBINGEN, 1979, P. 331.

SPIRITUALĂ A BISERICII DINTR-UN ANUMIT LOC ȘI TIMP, LA UN ANUMIT POPOR. DACĂ MISIUNEA NU ESTE ÎN CONTINUITATE ISTORICĂ CU TRADIȚIA APOSTOLILOR, AȘA CUM ACEASTA A FOST TRANSMISĂ ÎN COMUNITATEA BISERICII, ATUNCI EA NU ESTE FIDELĂ TRADIȚIEI APOSTOLICE ȘI ESTE O FORMĂ CORUPTĂ DE MISIUNE.

SIMBOLUL CREDINȚEI ȘI DOGMELE

PENTRU TRANSMITEREA, ÎNSUȘIREA ȘI MĂRTURISIREA DREPTEI CREDINȚE, ADEVĂRUL REVELAȚIEI CRISTALIZAT ÎN TRADIȚIA APOSTOLICĂ ȘI FIXAT APOI ÎN SFÂNTA SCRIPTURĂ, A FOST FORMULAT DE BISERICA PRIMARĂ ÎN SIMBOLURI DE CREDINȚĂ. PENTRU MULTIPLELE NEVOI ALE BISERICII CREȘTINE – MISIUNE, BOTEZ, CULT –, ÎNCĂ DIN VREMEA APOSTOLILOR AU CIRCULAT ASEMENEA "CREZURI" CARE CUPRINDEAU ESENȚIALUL CREDINȚEI. ACESTE SIMBOLURI DE CREDINȚĂ NU SUNT ALTCEVA DECÂT O EXPUNERE DETALIATĂ A FORMULELOR ORIGINARE DE EXPRIMARE A CREDINȚEI, FOLOSITE ÎN CULTUL DIVIN ȘI ÎN PROPOVĂDUIRE.

ÎN "REGULA FIDEI" CARE, DACĂ N-A FOST FORMULATĂ DIRECT DE CĂTRE APOSTOLI, CU SIGURANȚĂ ÎN CONȚINUTUL EI EA ESTE DE ORIGINE APOSTOLICĂ, BISERICA GĂSEȘTE CHEIA PENTRU SENSUL ADEVĂRAT AL SFINTEI SCRIPTURI ȘI ARE ÎN ACEASTA LINIILE DE REFERINȚĂ ALE INTERPRETĂRII EI. FOARTE CLAR SE VEDE CUM "REGULA FIDEI" A SERVIT LA SĂVÂRȘIREA TAINEI BOTEZULUI DAR ȘI LA CEA A EUHARISTIEI CA MĂRTURISIRE DE CREDINȚĂ, FIIND STRÂNS LEGATĂ DE CULTUL DIVIN SACRAMENTAL. EA NU ERA O SIMPLĂ EXPRIMARE TEORETICĂ A CREDINȚEI, CI MARCA ÎN MOD EXISTENȚIAL VIAȚA CREȘTINĂ, FIIND ROSTITĂ LA PRIMIREA TAINELOR ȘI CONSTITUIND ESENȚA SAU FIRUL ROȘU AL CREDINȚEI.²²

ASEMENEA CREZURI DOGMATICE SUNT NECESARE PENTRU TRANSMITEREA DREPTEI CREDINȚE MAI ALES ATUNCI CÂND BISERICA TRANSMITE CREDINȚA ÎN SITUAȚII PASTORALE ȘI MISIONARE DEOSEBITE. AȘA A FOST CAZUL ÎN SECOLUL AL IV-LEA, CÂND BISERICA A TRCUT PRIN MOMENTE GRELE ÎN CEEA CE PRIVEȘTE STABILIREA TRADIȚIEI APOSTOLICE ȘI INTERPRETAREA DOGMELOR DE CREDINȚĂ. EA A TREBUIT SĂ FACĂ FAȚĂ UNOR CONTROVERSE ȘI CURENTE CARE PUNEAU ÎN DISCUȚIE AFIRMAȚII TEOLOGICE DE BAZĂ DESPRE IISUS HRISTOS, DUMNEZEU ADEVĂRAT ȘI OM ADEVĂRAT ȘI DESPRE DUHUL SFÂNT, DĂTĂTORUL DE VIAȚĂ. ÎN ACESTE CONDIȚII, PĂRINȚII CELOR DOUĂ SINOADE ECUMENICE (NICEEA, 325 ȘI CONSTANTINOPOL, 381),

²² G. Florovsky, *Scripture and Tradition: an orthodox point of view*, în: "Dialog A Jurnal of Theology", 2, Mineapolis, 1963, p. 291; Pr. Dr. Valer Bel, *Hauptaspekte der Einheit der Kirche. Eine interkonfessionelle Untersuchung*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 1996, p. 86-87.

CARE PURTAU RESPONSABILITATEA DE A PROPOVĂDUI ȘI ÎNVĂȚA DREPT CUVÂNTUL ADEVĂRULUI (2 TIM. 1,13; 2,15) DUPĂ EXEMPLUL APOSTOLILOR, RESTABILESC – PE BAZA REVELAȚIEI CUPRINSĂ ÎN SFÂNTA SCRIPTURĂ ȘI ÎN TRADIȚIA APOSTOLICĂ – CREDINȚA ORTODOXĂ COMUNĂ, ALCĂTUIND SIMBOLUL DE CREDINȚĂ NICEO-CONSTANTINOPOLITAN.

PROCLAMAT CU PUTEREA ȘI ÎN NUMELE DUHULUI SFÂNT (F.A. 15,28; 2 TIM.1,14), SIMBOLUL DE CREDINȚĂ NICEO-CONSTANTINOPOLITAN DEVINE CREZUL BISERICII PRIN CARE CREDINCIOȘII ÎȘI ÎNSUȘESC CONȚINUTUL REVELAȚIEI. SIMBOLUL DE CREDINȚĂ AFIRMĂ SINTETIC TAINA LUI DUMNEZEU ȘI A LUCRĂRII LUI MÂNTUITOARE IAR CREDINCIOȘII ÎȘI EXPRIMĂ PRIN EL FIDELITATEA ULTIMĂ FAȚĂ DE DUMNEZEU. SIMBOLUL DE CREDINȚĂ NICEO-CONSTANTINOPOLITAN DEVINE, ÎN ACELAȘI TIMP, MĂRTURISIREA PUBLICĂ A BISERICII ȘI DREPTARUL PRIN CARE EA DISTINGE DREAPTA CREDINȚĂ FAȚĂ DE EREZIE. DIN ACEST MOMENT, BISERICA NU A ADMIS NICI ALTERAREA SAU PARAFRAZAREA TEXTULUI ACESTUI CREZ, NICI ÎNLOCUIREA LUI. ADĂUGAREA CA ȘI SUSTRAGREA UNUI ARTICOL DIN CREZ AU FOST SOCOTITE CA AVÂND CONSECINȚE GRAVE PENTRU APARTENENȚA LA BISERICĂ, ACESTEA CONSTÂND ÎN ÎNLĂTURAREA EPISCOPULUI DIN EPISCOPAT, EXCLUDEREA PREOTULUI DIN CLER SAU EXCOMUNICAREA MIRENILOR DIN COMUNITATEA LITURGICĂ (CANONUL 7 AL SINODULUI AL III-LEA ECUMENIC—EFES, 431 – ȘI CANONUL 1 AL SINODULUI AL VI-LEA ECUMENIC – CONSTANTINOPOL, 680)²³.

DEȘI SIMBOLUL DE CREDINȚĂ NICEO-CONSTANTINOPOLITAN A FOST INTRODUS ÎN SLUJBA LITURGIEI LA SFÂRȘITUL SECOLULUI AL V-LEA, EL ERA DEJA ÎN CENTRUL PREGĂTIRII CANDIDAȚILOR PENTRU BOTEZ, ÎN CADRUL CATEHUMENATULUI, CU MULT TIMP ÎNAINTE. FAPTUL ACESTA ARATĂ ÎN MODUL CEL MAI DIRECT CĂ SIMBOLUL DE CREDINȚĂ NICEO-CONSTANTINOPOLITAN NU A RĂMAS O SIMPLĂ DEFINIȚIE DOGMATICĂ TEORETICĂ A CELOR DOUĂ SINOADE ECUMENICE, CI A DEVENIT PARTE DIN TRADIȚIA VIE PERMANENTĂ A BISERICII, "MEMORIA DOGMATICĂ" PE TEMEIUL CĂREIA SINOADELE URMĂTOARE DEZVOLTĂ ȘI PRECIZEAZĂ TRADIȚIA. ȘI ACEASTA, DEOARECE BISERICA A RECUNOSCUȚ ÎN EL TRADIȚIA APOSTOLICĂ ORIGINARĂ COMUNĂ A EI PE CARE CELE DOUĂ SINOADE ECUMENICE AU CONFIRMAT-O ȘI AU SINTETIZAT-O ÎN ACEST SIMBOL DE CREDINȚĂ.

CREZUL A FOST ACCEPTAT DE BISERICĂ ÎN CULT, ATÂT PENTRU FAPTUL CĂ EA A RECUNOSCUȚ ÎN EL TRADIȚIA APOSTOLICĂ, CÂT ȘI PENTRU VALOAREA LUI

²³ Pr. prof. dr. Ion Bria, *Curs de Teologie și practică misionară ortodoxă*, Geneva 1982, p. 24-25; W. Bienert, *Wir glauben - wir bekennen - wir erwarten, Eine Einführung in das Gespräch über das Ökumenische Glaubensbekenntnis von 381*, Eichstätt, 1997.

TEOLOGICĂ ȘI SPIRITUALĂ ȘI PENTRU ROLUL ACESTUIA ÎN TRANSMITEREA DREPTEI CREDINȚE. CĂCI EL AFIRMĂ, ATĂT TAINA LUI DUMNEZEU ÎN SINE, ÎN FIINȚA SA ABSOLUTĂ ȘI INEFABILĂ, CĂT ȘI PREZENȚA ȘI LUCRAREA SA REALĂ ÎN BISERICĂ ȘI ÎN LUME. DE ACEEA BISERICA A PREGĂTIT PE CEI CE DOREAU SĂ DEVINĂ CREȘTINI PRINTR-O INSTRUIRE SERIOASĂ ÎN CUNOAȘTEREA CREZULUI SAU A SIMBOLULUI DE CREDINȚĂ ÎN CADRUL CATEHUMENATULUI, EXERCITĂNDU-ȘI AUTORITATEA SA, ÎN CEEA CE PRIVEȘTE ÎNVĂȚĂTURA DE CREDINȚĂ, CU MARE SEVERITATE. BISERICA ORTODOXĂ A PRACTICAT EXCLUDEREA DE LA CUMINECAREA EUHARISTICĂ MAI ALES DIN MOTIVE DE EREZIE.

FORMULĂRILE DOGMATICE ULTERIOARE NU SUNT DECĂT O ALTĂ LATURĂ A SIMBOLULUI DE CREDINȚĂ. ELE SUNT PRECIZĂRI ȘI DEZVOLTĂRI ALE UNOR AFIRMAȚII ALE ACESTUI SIMBOL, ALCĂTUIE DE BISERICĂ ÎN MOMENTUL ÎN CARE UNITATEA EI ERA AMENINȚATĂ DE SCIZIUNE DATORITĂ INTERPRETĂRILOR ERETICE ALE REVELAȚIEI. EA A PREVENIT SAU A ÎNCERCAT SĂ PREVINĂ ACEASTĂ SCIZIUNE, FORMULĂND MAI PRECIS PUNCTELE DE CREDINȚĂ CONTROVERSATE, PE BAZA REVELAȚIEI CUPRINSĂ ÎN SFÂNTA SCRIPTURĂ ȘI ÎN TRADIȚIA APOSTOLICĂ. PE LĂNGĂ POEZIA LITURGICĂ ȘI VORBIREA METAFORICĂ A OMILIILOR, BISERICA A CREAT LIMBAJUL METALOGIC ȘI ANTONIMIC AL DOGMELOR, DOTAT CU O PRECIZIE UIMITOARE.²⁴

DOGMELE SUNT MAI ÎNTĂI FORMULĂRI FOARTE GENERALE ALE CONȚINUTULUI CREDINȚEI ȘI GRANIȚE (HOROI) ALE ADEVĂRULUI REVELAT. ELE EXPRIMĂ ÎNTR-O FORMĂ FOARTE CONCIȘĂ ÎMPĂRȚĂȘIREA DE SINE A LUI DUMNEZEU CEL INFINIT OAMENILOR ÎN LUCRAREA SA MĂNTUITOARE CARE ARE CA PUNCT FINAL MĂNTUIREA ȘI ÎNDUMNEZEIREA OMULUI. ACEASTĂ FORMULARE GENERALĂ ASIGURĂ CONȚINUTUL REVELAȚIEI ÎNTRUCĂT DOGMELE CONDUC SPRE TAINA INFINITĂ ȘI INCOMPREHENSIBILĂ A LUI DUMNEZEU ȘI SPRE COMUNIUNEA CU EL. CA ATARE, ELE NECESITĂ ÎNSĂ ȘI O ADÂNCIRE ȘI O EXPLICARE PENTRU FIECARE PERIOADĂ DE TIMP PENTRU A FACE ACCESIBILĂ TAINA MĂNTUIRII CUPRINSĂ ÎN ELE. ÎN FORMULAREA GENERALĂ A DOGMELOR SUNT DEFINITE ÎNSĂ PRECIS STRUCTURILE FUNDAMENTALE ALE LUCRĂRII MĂNTUITOARE A LUI DUMNEZEU, ÎN AȘA FEL ÎNCĂT ELE ARATĂ FOARTE CLAR ATĂT TRANSCENDENȚA LUI DUMNEZEU, PE DE O PARTE, CĂT ȘI POSIBILITATEA ȘI CONDIȚIILE PARTICIPĂRII OMULUI LA VIAȚA LUI DUMNEZEU, PE DE ALTĂ PARTE. ORICE NEGLIJARE A UNUIA DINTRE ACESTE DOUĂ ASPECTE ÎN EXPLICAREA DOGMEI AR NEGLIJA TAINA MĂNTUIRII ÎNSĂȘI, CEEA CE AR DUCE LA DEFORMAREA SAU ALTERAREA

²⁴ P. Evdokimov, *L'Orthodoxie*, Neuchatel, 1959, p. 174.

CONȚINUTULUI CREDINȚEI ȘI PRIN ACEASTA LA SLĂBIREA SAU SUPERFICIALIZAREA ACTULUI DE CREDINȚĂ.²⁵

CICLUL CREDINȚEI

PENTRU BISERICA ORTODOXĂ, PROPOVĂDUIREA ORALĂ A CUVÂNTULUI LUI DUMNEZEU, SĂVÂRȘIREA TAINELOR, A CULTULUI ÎN GENERAL, CONSTITUIE MIJLOACELE PRINCIPALE PRIN CARE HRISTOS SE DĂRUIEȘTE BISERICII SALE, CREDINCIOȘILOR SĂI, AICI ȘI ACUM. ÎN ACTUL DĂRUIRII LUI HRISTOS CREDINCIOȘILOR ȘI AL DĂRUIRII RESPONSABILITĂȚII A CREDINCIOȘILOR LUI HRISTOS, ASCULTAREA ȘI MĂTURISIREA PERSONALĂ A CREDINȚEI SUNT TOT ATÂT DE IMPORTANTE CA ȘI LUCRAREA LITURGICĂ ȘI SACRAMENTALĂ. ASCULTAREA ȘI MĂTURISIREA PERSONALĂ A CREDINȚEI SUNT O CONDIȚIE A LUCRĂRII LITURGICE ȘI SACRAMENTALE.²⁶ DE ACEEA,

²⁵ Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. 1, p. 92-97.

²⁶ Pr. Prof. Boris Bobrinsky scrie în acest sens: "Mărturisirea de credință implică astfel un dublu dinamism: mișcarea lui Dumnezeu, Care iese din imuabilitatea Sa, venind în întâmpinarea făpturii: mișcarea omului, care renunță la autonomia sa și care-și află în Dumnezeu rațiunea de a fi, stabilitatea ultimă. Această îndoită mișcare a credinței biblice (emet, emunah) este lucrarea proprie Duhului dumnezeiesc, Care este în același timp și martor al omului (Paracletos), temeiul și izvorul rugăciunii acestuia, al elanului său interior, și martorul lui Dumnezeu, al iertării și iubirii Tatălui și Fiului și al lui Iisus Hristos. Această credință nu este "prealabilă" mântuirii, ci constituie nucleul acesteia, preambul și rezultat totodată. Fașă de botez, credința nu va fi deci o condiție externă, prealabilă, formală, ci va constitui esența însăși a botezului, conferind rânduielilor întreaga lor substanță și semnificație. Astfel, mărturisirea de credință aparține esenței însăși a botezului și se exprimă prin ansamblul desfășurării rituale. Sfântul Vasile al Cezareii spunea că "mărturisirea de credință este conformă cu botezul" (De spiritu sancto, cap.27, PG 32, 193; trad. rom, PSB, 12, p.81), iar "credința și botezul, aceste două moduri ale mântuirii, sunt legate întreolaltă și nedespărțite, căci în timp ce credința se desăvârșește în botez, botezul se întemeiază pe credință; amândouă își trag desăvârșirea de la același Nume. Așa cum crezi în Tatăl și în Fiul și în Sfântul Duh, așa ești și botezat în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh" (Ibd.cap.12, PG.32, 117; trad.rom.PSB 12, p.43). Ceea ce am constatat despre botez se poate repeta și pentru Euharistie: mărturisirea de credință nu este exterioară acțiunii sacramentale, ci constituie esența acesteia, nucleul, dinamismul intern. Rugăciunea de mulțumire a Bisericii pentru binefacerile lui Dumnezeu în istorie este un eveniment fundamental al Bisericii prin care se exprimă identitatea sa profundă și permanentă. Porunca lui Hristos: "Acesta să faceți întru pomenirea Mea" face din această celebrare o vestire și o mărturisire de credință a erei mântuirii și a noului legământ, care se întinde până la întoarcerea Domnului". *Împărăția și Întoarcerea Sfântului Duh*, trad. M. și

LA SFÂNȚA LITURGHIE, ÎNAINTEA RUGĂCIUNII TEOLOGICE ȘI HRISTOLOGICE A ANAFORALEI LITURGICE ȘI A EPICLEZEI EUHARISTICE, CREDINCIOȘII ROSTESC ÎMPREUNĂ SIMBOLUL CREDINȚEI.

MÂNTUITORUL IISUS HRISTOS, ÎNCĂ ÎN TIMPUL ACTIVITĂȚII SALE PĂMÂNTEȘTI A CERUT ÎNTOTDEAUNA ÎNAINTEA SĂVÂRȘIRII UNEI VINDECĂRI, A UNEI FAPTE DĂTĂTOARE DE VIAȚĂ RĂSPUNSUL CREDINȚEI: "**CREDEȚI CĂ POT SĂ FAC EU ACEASTA ? EI I-AU ZIS: DA DOAMNE ! ATUNCI S'A ATINS DE OCHII LOR ZICÂND: FIE VOUĂ DUPĂ CREDINȚA VOASTRĂ ! Ș I S-AU DESCHIS OCHII LOR**" (Mt.9,28-30). SAU: "**NU TE TEME. CREDE NUMAI !**" (Mc.5,36).

PRIN LUCRAREA HARULUI ȘI COLABORAREA OMULUI, ÎN ACTUL PERSONAL AL CREDINȚEI, CREȘTINUL PRIMEȘTE ȘI-ȘI ÎNSUȘEȘTE ADEVĂRUL REVELAȚIEI LUI DUMNEZEU ȘI I SE DĂRUIEȘTE LUI PRINTR-UN ACT DE SMERENIE ȘI RECUNOȘȚINȚĂ. PRIN TAINĂ DUMNEZEU SE DĂRUIEȘTE CREDINCIOȘILOR, LE DĂRUIEȘTE HARUL SĂU MÂNTUITOR PRIN UMANITATEA ÎNDUMNEZEITĂ A LUI IISUS HRISTOS.

MĂRTURISIREA PERSONALĂ A CREDINȚEI NU SE POATE FACE ÎNSĂ FĂRĂ ÎNIȚIERE ÎN CREDINȚĂ ȘI FĂRĂ ÎNSUȘIEREA ÎN SPIRIT A CEEA CE A FĂCUT DUMNEZEU PENTRU NOI, A CEEA CE IISUS HRISTOS A ÎNVĂȚAT ȘI A TRANSMIS APOSTOLILOR SĂI. DE ACEEA CREȘTINII SUNT MAI ÎNTÂI "ILUMINAȚI", ADICĂ PRIMESC LUMINA CUVÂNTULUI LUI DUMNEZEU PRIN EVOCAREA ISTORIEI MÂNTUIRII ÎN TOATĂ ÎNTINDEREA EI REVELATĂ CA LUCRARE A SFINTEI TREIMI ȘI PREDICAREA EXPLICITĂ A EVANGHELIEI.

CREDINȚA CA ILUMINARE ÎNSEAMNĂ ÎNSUȘIEREA UNEI VIZIUNI GLOBALE DESPRE REALITATE, VIZIUNE ÎN CARE DUMNEZEU ESTE PRIMIT ȘI MĂRTURISIT CA FIIND CREATORUL LUMII, MÂNTUITORUL OMENIRII PĂCĂTOASE, SFINȚITORUL CARE TRANSFIGUREAZĂ VIAȚA ȘI CREAȚIA, AȘA CUM S-A REVELAT ȘI ÎMPLINIT ACEASTA ÎN IISUS HRISTOS. CREȘTINUL POARTĂ CU SINE ACEASTĂ VIZIUNE ȘI REVELAȚIE. PRIN CREDINȚĂ EL ÎNȚELEGE RAȚIUNEA EXISTENȚEI, SENSUL VIEȚII ȘI AL VIITORULUI SĂU ȘI VALOAREA SA UNICĂ DE "CHIP AL LUI DUMNEZEU", ORIENTAT SPRE EL ȘI CHEMAT LA ASEMĂNAREA CU EL, AȘA CUM ACEASTA S-A REALIZAT ÎN IISUS HRISTOS. DE ACEEA VIAȚA SA ARE UN SENS ABSOLUT.

DAR ACEASTĂ VIZIUNE A CREDINȚEI NU SE REDUCE LA O SERIE DE AFIRMAȚII TEOLOGICE, EA DESCHIDE POARTA SUFLETULUI ȘI-L ANGAJEAZĂ PE CREȘTIN PE DRUMUL CU HRISTOS SPRE ÎMPĂRĂȚIA LUI DUMNEZEU. MĂRTURISIREA CREDINȚEI ARATĂ FIDELITATEA FAȚĂ DE IISUS HRISTOS ȘI FAȚĂ DE EVANGHELIA LUI, AȘA CUM ACESTA ESTE REVELAT PRIN PROFETI, MĂRTURISIT DE APOSTOLI ȘI EVANGHELIȘTI ȘI DE TRADIȚIA VIE A BISERICII ÎN CONTINUITATEA EI ISTORICĂ NEÎNTRERUPTĂ.

DUPĂ MĂRTURISIREA CREDINȚEI URMEAZĂ CELEBRAREA CREDINȚEI ÎN CADRUL CULTULUI PUBLIC ȘI PARTICULAR ÎN CARE CREȘTINUL ÎȘI EXPRIMĂ ȘI MANIFESTĂ CREDINȚA PRIN RUGĂCIUNI, IMNE ȘI LAUDE PLINE DE MULȚUMIRE ȘI BUCURIE DUHOVNICEASCĂ ȘI SE ÎMPĂRTĂȘEȘTE DE HARUL SĂU. CĂCI ÎN CULT ȘI TAINĂ ARE LOC AȘEZAREA LIBERĂ A CREDINCIOSULUI ÎNTR-O COMUNIUNE DE ADORARE CU DUMNEZEU ÎN CARE CREDINCIOSUL ÎL RECUNOAȘTE PE DUMNEZEU CA CENTRU ȘI UNICA SURSĂ A VIEȚII ȘI ÎMPLINIRII SALE, ÎL ADORĂ ȘI-I ADUCE LAUDA ȘI MULȚUMIREA CUVENITĂ. PRIN ACEASTA EL ALEGE FĂRĂ EZITARE "CALEA" LUI HRISTOS, TRĂIEREA DUPĂ ADEVĂR (3 IN. 3-4) ȘI SE DESCHIDE LUCRĂRII DUHULUI SFÂNT CARE-I DĂ PUTEREA PENTRU ACEASTA.

AL TREILEA ASPECT AL CICLULUI CREDINȚEI ESTE MANIFESTAREA CONCRETĂ A CREDINȚEI ÎN VIAȚA PERSONALĂ ȘI SOCIALĂ. CONVERTIREA PRIN CREDINȚĂ ȘI HARUL BOTEZULUI FACE DIN CEL BOTEZAT O "FĂPTURĂ NOUĂ", PRIN ÎNTEMEIEREA UNEI NOI RELAȚII CU DUMNEZEU ȘI CU SEMENII: "*CELE VECHI AU TRECUT, IATĂ CĂ TOATE AU DEVENIT NOI*" (2 COR. 5,17). VIAȚA CEA NOUĂ ÎN HRISTOS NU ESTE ÎNSĂ CEVA STATIC, DEFINITIV, CI UN PROCES PERMANENT DE A FI AUTENTIC, DE A CREȘTE ÎMPREUNĂ CU HRISTOS ÎNTRU ASEMĂNAREA SA. ACEASTĂ LUPTĂ SPIRITUALĂ TREBUIE SĂ SE CONCRETIZEZE ÎNTR-UN ANGAJAMENT MORAL, PE CALEA ARĂTATĂ DE HRISTOS, PRIN ÎMPLINIREA PORUNCILOR SALE. TRĂIEREA DUPĂ CHIPUL LUI HRISTOS ESTE SINGURA ATITUDINE AUTENTICĂ A CREȘTINULUI. PRIN ACEASTA, ISTORIA PERSONALĂ A CREȘTINULUI ESTE CONVERTITĂ ÎN ISTORIA PERSONALĂ A LUI IISUS HRISTOS.²⁷

ORICE SEGMENTARE A CICLULUI CREDINȚEI: MĂRTURISIRE, CELEBRARE, PRACTICARE DUCE LA DEFORMAREA SPIRITUALITĂȚII CREȘTINE. MĂNTUITORUL IISUS HRISTOS VORBEȘTE DE ÎNCHINAREA "*ÎN DUH ȘI ADEVĂR*" (IN. 4, 23-24), ADICĂ DE LEGĂTURA CE EXISTĂ ÎNTRE MĂRTURISIREA DE CREDINȚĂ, CELEBRAREA ȘI TRĂIEREA CREDINȚEI ÎN RUGĂCIUNE ȘI CULT, IAR SFÂNTUL APOSTOL IOAN DESPRE "*TRĂIEREA ȘI UMBLAREA ÎNTRU ADEVĂR*" (3 IN. 3-4). ORTODOXIE ÎNSEAMNĂ ATÂT DOCTRINĂ AUTENTICĂ, CONFORMĂ CU REVELAȚIA, CÂT ȘI ÎNCHINAREA LA DUMNEZEU CARE SE REVELEAZĂ ÎN ACEASTĂ DOCTRINĂ. ÎN BISERICA ORTODOXĂ SE REALIZEAZĂ ACEST DEZIDERAT ÎNTRUCÂT CULTUL EI ESTE DOGMATICA PREZENTĂ ÎN RUGĂCIUNI, ÎN DOXOLOGII, CELEBRATĂ ÎN TAINĂ, ÎN IERURGII ȘI BINECUVÂNTĂRI. PRIN CULT, RESPECTIV PRIN LECTURILE BIBLICE, PRIN RUGĂCIUNILE CU CONȚINUT DOGMATIC, PRIN IMNELE DOGMATICE DOXOLOGICE, MESAJUL EVANGHELIC PĂTRUNDE ÎN RITMUL VIEȚII DE TOATE ZILELE A CREDINCIOSILOR. ȘI ACEASTA PRIN SFÂNTA LITURGHIE CU ATÂT

²⁷ Pr. prof. dr. Ion Bria, *Tratat de Teologie dogmatică și ecumenică*, p. 14-15.

MAI MULT, CU CÂT ÎN EA SUNT AMINTITE ȘI ACTUALIZATE PRINCIPALELE ACTE ALE ISTORIEI MÂNTUIRII. DOXOLOGIA LITURGICĂ RĂMÂNE DE ACEEA CEA MAI VIE ȘI CEA MAI AUTENTICĂ EXPRESIE A TRADIȚIEI APOSTOLICE ȘI PATRISTICE. ÎN TRADIȚIA ORTODOXĂ ORICE FORMĂ DE COMUNICARE ȘI TRANSMITERE A CREDINȚEI (PREDICĂ, OMILIE, CATEHEZĂ, LECȚIE) ESTE INSEPARABILĂ DE RUGĂCIUNE ȘI DE CULT, DE EXPRESSIUNEA DOXOLOGICĂ ȘI SIMBOLICĂ A EI.

ÎN CONCLUZIE, TRANSMITEREA DREPTEI CREDINȚE SE ASIGURĂ NUMAI ÎN BISERICĂ, ÎN CADRUL COMUNITĂȚII LITURGICE ÎN CONTINUITATEA EI ISTORICĂ. CREȘTINUL PRIMEȘTE CREDINȚA PRINTR-UN ACT DE COMUNICARE A EI DE CĂTRE COMUNITATEA LITURGICĂ, O MĂRTURISEȘTE, O TRĂIEȘTE ȘI PARTICIPĂ LA COMUNICAREA EI NUMAI CA MEMBRU AL ACESTEI COMUNITĂȚI. PE DE ALTĂ PARTE, SIMPLA PARTICIPARE LA CULT NU ASIGURĂ TRANSMITEREA DREPTEI CREDINȚE, FĂRĂ O PREDARE EXPLICITĂ A EI. ACEASTĂ PREDARE A CREDINȚEI TREBUIE SĂ SE FACĂ PE BAZA SFINTEI SCRIPTURI ȘI A TRADIȚIEI DOGMATICE ȘI LITURGICE A BISERICII ÎN CORELAȚIE CU ASPIRAȚIILE SPIRITUALE ȘI CONTEXTUL CULTURAL AL OMULUI CARE-ȘI CAUTĂ MÂNTUIREA ASTĂZI.

TRANSMITEREA TRADIȚIEI

"Fiți următori ai mei, așa cum și eu sunt al lui Hristos.

* **BIBLIOGRAFIE:** PR. PROF. DR. D. STĂNILOAE, *SFÂNTA TRADIȚIE. DEFINIREA NOȘIUNII ȘI ÎNTINDEREA EI*, ÎN "ORTODOXIA", XVI, 1964, NR. 1, P. 47-109; *CARACTERUL PERMANENT ȘI MOBIL AL TRADIȚIEI*, ÎN "STUDII TEOLOGICE", XXV, 1970, NR. 149-164; *CONCEPȚIA ORTODOXĂ DESPRE TRADIȚIE ȘI DESPRE DEZVOLTAREA DOCTRINEI*, ÎN "ORTODOXIA", XXVIII, 1975, NR. 1, P. 5-14; *PRIMIREA TRADIȚIEI ÎN TIMPUL DE AZI DIN PUNCT DE VEDERE ORTODOX*, ÎN "STUDII TEOLOGICE", XXVII, 1975, NR. 1-2, P. 5-12; *DRUMUL CU HRISTOS MÂNTUITORUL PRIN TAINILE ȘI SĂRBĂTORILE BISERICII ORTODOXE*, ÎN "ORTODOXIA", XXVIII, 1976, NR. 2, P. 402-416; *TEOLOGIA DOGMATICĂ ORTODOXĂ*, ED. IBMBOR, VOL. 1, BUCUREȘTI, 1978, P. 53-71; *MICĂ DOGMATICĂ VORBITĂ. DIALOGURI LA CERNICA CU PR. MARC-ANTOINE COSTA DE BEUREGARD (1981)*, TRAD. MARIA-CORNELIA IȘCĂ JR., ED. A II-A, DEISIS, SIBIU, 2000; PROF. DR. N. CHISSESCU, *SCRIPTURĂ, TRADIȚIE, TRADIȚII*, ÎN "ORTODOXIA", XV, 1963, NR. 3-4, P. 363-423; *TEOLOGIA DOGMATICĂ ȘI SIMBOLICĂ*, VOL. I, ED. IBMBOR, BUCUREȘTI, 1958, P. 170-201; PR. PROF. DR. ION BRIA, *SCRIPTURĂ ȘI TRADIȚIE*, ÎN "STUDII TEOLOGICE", XXII, 1970, NR. 5-6, P. 384-408; *CREDINȚA PE CARE O MĂRTURISIM*, ED. IBMBOR, BUCUREȘTI, 1987, P. 22-39; *DICȚIONAR DE TEOLOGIE ORTODOXĂ*, ED. A II-A, IBMBOR, BUCUREȘTI, 1994, P. 401-404; *TRATAT DE TEOLOGIE DOGMATICĂ ȘI ECUMENICĂ*, ED. ROMÂNIA CREȘTINĂ, BUCUREȘTI, 1994, P. 69-76; *LITURGHIA DUPĂ LITURGHIE. O TIPOLOGIE A MIȘIUNII APOSTOLICE ȘI MĂRTURIEI CREȘTINE AZI*, ED. ATHENA, BUCUREȘTI, 1996.

Fiindcă eu de la Domnul am primit ceea ce v'am predat și vouă"
(1 Cor. 11, 1, 23).

Cu pogorârea Duhului Sfânt peste Apostoli începe timpul Împărăției harului sau a Bisericii iar acesta impune o transmitere, o tradiție. Ceea ce transmite Biserica nu este o arhivă pentru muzeu ci "viața în Hristos" realizată prin cuvântul mereu actual și harul lui Dumnezeu viu și lucrător și răspunsul Bisericii.

Tradiția este mediul mântuirii personale

Transmiterea Tradiției este, de aceea, un act esențial pentru Biserică și pentru misiunea ei în lume. Căci mântuirea universală și cea personală sunt inseparabile. Biserica face vie iconomia mântuirii, de la creație până la învierea în lumea care va să vină, în și prin Tradiția sa sfântă. De aceea, Tradiția primită trebuie să fie transmisă mai departe. Tradiția primită este o Tradiție transmisă și de transmis: "*Fiindcă eu de la Domnul am primit ceea ce v'am predat și vouă"* (1 Cor. 11, 23). Tradiția îi ajută pe credincioși să întrupeze prin har și credință istoria mântuirii universale în istoria mântuirii personale²⁸. Nicolae Cabasila scrie în acest sens: "Pentru a ne uni cu Hristos, va trebui să trecem prin toate câte a trecut El, să răbdăm și să suferim și noi câte a răbdat și a suferit El... Căci într-adevăr noi, de aceea ne botezăm ca să ne îngropăm și să înviem împreună cu El, de aceea ne ungem cu sfântul Mir ca să ajungem părtași cu El prin ungerea cea împărătească a îndumnezeirii și, în sfârșit, de aceea mâncăm hrana cea preasfântă a Împărtășaniei și ne adăpăm din dumnezeiescul potir pentru ca să ne cuminecăm cu însuși trupul și sângele pe care Hristos și le-a luat asupra-și încă din pântecele Fecioarei. Așa că la drept vorbind, noi ne facem una cu Cel ce s-a întrupat și S-a îndumnezeit, cu Cel ce a murit și a înviat pentru noi"²⁹.

De la început, Biserica s-a preocupat de transmiterea Tradiției, conștientă fiind că Tradiția este contextul mântuirii personale³⁰. Așa cum mărturisește sfântul Evanghelist Ioan (20, 30; 21, 25) propovăduirea orală a precedat Evanghelia scrisă.

²⁸ A SE VEDEA PR. PROF. DR. D. STĂNILOAE, *DRUMUL CU HRISTOS MÂNTUITORUL PRIN TAINELE ȘI SĂRBĂTORILE BISERICII ORTODOXE*.

²⁹ N. CABASILA, *DESPRE VIASSA ÎN HRISTOS*, TRAD. DE PR. PROF. DR. T. BODOGAE, SIBIU, 1946, p. 26-27.

Apostolii mărturisesc ceea ce ei au experiat în comuniunea cu Persoana și lucrarea lui Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu întrupat (1 In. 1, 1-3). Sfântul Apostol Pavel confirmă faptul că Tradiția orală și scrierile Noului Testament au devenit ceva obiectiv în sânul Bisericii primare: "Astfel că, fraților, stați neclintiți și țineți predaniile (*paradoseis - traditiones*) pe care le-ați învățat fie prin cuvânt, fie prin epistola noastră" (2 Tes. 2,15; 1 Cor. 11, 2). Predanii înseamnă aici transmiterea mai întâi orală și apoi scrisă a învățaturii doctrinare, morale și liturgice, pe care Biserica a codificat-o apoi în scrierile Noului Testament și în monumentele Sfintei Tradiții.

Tradiția orală, practica Bisericii precede Scriptura, de unde și importanța transmiterii ei. Apostolii, ucenicii și succesorii lor, toți creștinii sunt plasați de la început în cadrul lucrării Duhului Sfânt în Biserică. De aceea Biserica Ortodoxă a dat o importanță deosebită rolului transmiterii Tradiției și factorilor care conlucrează la această transmitere: apostolii, predicatorii, episcopii, preoții, părinții și comunitatea³¹. Biserica nu s-a extins numai prin predica Apostolilor, ci prin toate măsurile lor concrete referitoare la organizarea ierarhic-sacramentală, la cult și la viața de comunitate.

Biserica Ortodoxă este Biserica Tradiției, a Tradiției care mediază Revelația lui Dumnezeu în istorie, concentrată în Sfânta Scriptură și mărturia Apostolilor, apărută de sfinții Părinți, purtată și transmisă de "comuniunea sfinților" de-a lungul secolelor. De aceea, Tradiția departe de a ne trage spre trecut, departe de a ne rupe de trăirea în realitatea actuală, este tocmai permanentizarea trăirii în adevărul și realitatea în care au trăit pentru prima dată Apostolii prin Revelație. Iar Apostolii ca organe ale Revelației se deosebesc de ceilalți credincioși, contemporani și posteriori lor, adică de cei ce trăiesc viața în Hristos prin Tradiție, numai prin aceea că prin ei s-a făcut cunoscută și s-a realizat pentru prima dată intrarea lui Dumnezeu prin Hristos în comuniune vie cu oamenii, pe când credincioșii trăiesc această comuniune în continuare, prin Tradiție³²: "*zidiți pe temelii apostolilor și a*

³⁰ O ÎNTEMEIERE FILOSOFICĂ A NECESITĂȚII TRADIȚIEI - PE BAZA REFLEXIEI FILOSOFICE A LUI H.C. GADAMER (*WAHRHEIT UND METHODE*, 1960) ȘI A EPISTEMOLOGIEI LUI MICHAEL POLANYI - O FACE ANDREW LOUTH ÎN *DESLEŢIREA TAINEI. DESPRE NATURA TEOLOGIEI* (OXFORD, 1989), TRAD. ROM. DE M. NEAMSSU, PREFĂȘĂ, DIAC. IOAN ION JR., ED. DEISIS, SIBIU, 1999.

³¹ PR. PROF. DR. I. BRIA, *DICȚIONAR DE TEOLOGIE ORTODOXĂ*, P. 402.

³² PR. PROF. DR. D. STĂNILOAE, *SFÂNȚA TRADIȚIE*, P. 76.

profeților, piatra cea din capul unghiului fiind Însuși Iisus Hristos" (Ef. 2, 20).

Sarcina Bisericii nu este numai de a-și proteja identitatea și unitatea ei acolo unde ea se găsește, ci de asemenea, de a asigura transmiterea Tradiției către noile generații și către cei pe care Domnul îi "adaugă Bisericii" (F.A. 2, 47).

Tradiția este practica Bisericii

Tradiția în sens restrâns nu este nici o parte din adevărurile revelate și anume cele necuprinse în Sfânta Scriptură, nici numai conștiința de sine a Bisericii în decursul timpurilor și cu atât mai puțin un produs al Bisericii post-apostolice. Tradiția este mediul de permanentă actualizare și înnoire a comuniunii vii cu Hristos în Duhul Sfânt, a comuniunii în care Dumnezeu a intrat în Iisus Hristos cu omenirea prin Revelație, identică cu lucrarea Sa mântuitoare³³. Tradiția este practica Bisericii, nu istoria acesteia, ci spiritualitatea ei liturgică-sacramentală, ascetică, mistică și socială. Despre această practică, foarte bogată și variată, vorbește însuși Noul Testament.

Apostolii nu numai că au propovăduit Evanghelia mântuirii în Hristos (Ef. 1, 13) ci au precizat concret structurile ierarhic-sacramentale ale Bisericii pe baza indicațiilor Domnului și sub inspirația Duhului Sfânt, structuri corespunzătoare multiplelor dăruiri ale harului și puterii lui Hristos conform trebuințelor credincioșilor. Ei au precizat și modalitățile vieții spirituale, de cult și comunitare sau sociale ale credincioșilor. *"Așa să ne socotească pe noi fiecare om: ca slujitori ai lui Hristos și iconomi ai tainelor lui Dumnezeu"* (1 Cor. 4, 1), scrie sfântul Apostol Pavel.

Tradiția are deci două sensuri: **a)** totalitatea modalităților de trecere a vieții lui Hristos în viața umană și a tuturor lucrărilor Lui de propovăduire și sfințire și **b)** transmiterea acestor modalități în timp și-n spațiu, adică de la generație la generație³⁴ și către toți cei de departe: *"Că pentru voi este dată făgăduința și pentru copiii voștri și pentru toți cei de departe, pentru oricâți îi va chema Domnul Dumnezeul nostru"* (F.A. 2,39).

Înainte de orice, Biserica este chemată să readucă în memoria oamenilor istoria mântuirii lumii, momentele și evenimentele decisive în care Dumnezeu a restabilit și desăvârșit

³³ *IBIDEM.*

³⁴ PR. PROF. DR. D. STĂNILAOE, *TEOLOGIA DOGMATICĂ ORTODOXĂ*, VOL. 1, P. 61.

comuniunea Sa cu creația și neamul omenesc. Această comemorare a iconomiei lui Dumnezeu nu are nimic imaginar sau nostalgic. Biserica primește și transmite prin Tradiție un mesaj cu valoare în sine, care mărturisește planul lui Dumnezeu de mântuire a lumii în Iisus Hristos. Prin Tradiție, Biserica recunoaște pe Dumnezeu așa cum este El, înainte de întrupare, în întruparea, răstignirea și învierea Fiului Său, Iisus Hristos. Există o tradiție stabilită, primită: "*Fiindcă eu de la Domnul am primit ceea ce v-am predat și vouă*" (1 Cor. 11,23). "*V'aduc însă aminte, fraților, de Evanghelia pe care v'am binevestit-o, pe care ați primit-o, întru care și stați cu tărie, prin care și sunteți mântuiți dacă o țineți cu tărie așa cum v'am binevestit-o eu*" (1 Cor. 15, 1-2).

Tradiția nu depinde așadar de imaginația și creația credincioșilor, ci de ceea ce Iisus Hristos a făcut, de ceea ce El face și de ceea ce El pregătește ca realitate ultimă pentru noi. Ea nu depinde nici de utilitatea ei socială, nici de audiența ei publică. Chiar dacă lumea pretinde la un moment dat că nu are nevoie de mesajul Tradiției sau refuză acest mesaj, Biserica are datoria de a propovădui fără încetare Vestea cea bună a Noului Testament³⁵. Căci ea este "Evanghelia mântuirii" (Ef. 1,13), "legea lui Hristos" (Gal. 6,2), în perspectiva căreia este judecată lumea.

În același timp, "Tradiția are rolul de a pune și de a ține generațiile succesive de creștini în legătură cu Hristos prin faptul că ea este în esență atât invocare a Duhului lui Hristos (epicleză în sens larg), cât și primirea Duhului Sfânt. La acestea se reduc Sfintele Taine și ierurgiile, în care se cer și se primesc prin rugăciune harurile și darurile Sfântului Duh, care sfințesc nu numai sufletul ci și trupul omului și natura înconjurătoare. Toate celelalte lucrări sfinte ale Bisericii se încadrează esențial în aceste două lucrări: chemarea și coborârea Sfântului Duh. Iar viața morală și spirituală, cu înfrânările, cu virtuțile, cu pocăința ce țin de ea, normate prin disciplina canonică a Bisericii, alcătuiesc condiția care îi face apti pe credincioși pentru o invocare eficace a Duhului și pentru o primire sensibilă a Lui, ca și pentru o rodire a primirii Lui într-o viață după chipul vieții lui Hristos, și pentru înaintarea lor în asemănarea cu Hristos, spre comuniunea deplină cu El"³⁶.

³⁵ PR. PROF. DR. I. BRIA, *CURS DE TEOLOGIE ȘI PRACTICĂ MISSIONARĂ ORTODOXĂ*, GENEVA, 1982, p. 27-28.

³⁶ PR. PROF. DR. D. STĂNILAOE, *OP.CIT.*, p. 62.

Dar toată lucrarea sfințitoare a Bisericii, prin chemarea și primirea Sfântului Duh și prin doxologia ei, și toată viața morală și spirituală a credincioșilor, se bazează pe actele mântuitoare ale lui Hristos, pe puterea la care a ajuns umanitatea noastră în Hristos, ca și pe pilda ajutorului dat de Dumnezeu în atâtea cazuri în cursul revelației, pe încrederea în permanentizarea iubirii lui Dumnezeu, în Hristos, pentru oameni, manifestată în acele acte și pe încrederea că Hristos a rămas în starea Lui înviată aproape de noi³⁷. "Aducându-ne aminte, așadar, de această poruncă mântuitoare și de toate cele ce s-au făcut pentru noi: de cruce, de groapă, de învierea cea de a treia zi, de suirea la ceruri, de șederea cea de-a dreapta, și de cea de a doua și slăvită iarăși venire"³⁸.

Asumarea Tradiției

Tradiția apostolică s-a constituit ca răspuns al Apostolilor, luminați de Duhul Sfânt, la chemarea lui Hristos Cel răstignit și înviat (1 Cor. 2,2; 15,20) la comuniunea cu El. Acest răspuns l-au dat în parte Apostolii încă în timpul vieții și activității pământești a lui Iisus Hristos: "Dar voi, voi cine ziceți că sunteți? Răspunzând Simon Petru, a zis: Tu ești Hristosul, Fiul lui Dumnezeu Cel viu! Iar Iisus, răspunzând, i-a zis: Fericit ești Simone, fiul lui Iona, că nu trup și sânge ți-au descoperit aceasta, ci Tatăl Meu Cel din ceruri" (Mt. 16, 15-16). Dar Persoana însăși a lui Hristos își deschide toate dimensiunile ei abia în lumina învierii. Numai prin credința întemeiată pe comuniunea cu El după înviere au putut înțelege ucenicii pe Hristos în toată plenitudinea Persoanei și lucrării Lui mântuitoare³⁹. "Toată tradiția despre Hristos a răsărit din credința în învierea lui Iisus și s-a concentrat în relația de eu-Tu cu Răstignitul Care este viu acum"⁴⁰.

Comuniunea cu Hristos Cel răstignit și înviat pe care Apostolii au experiat-o în răstimpul dintre înviere și înălțare întemeiază și înțelegerea prezenței și lucrării Lui în Biserică până la sfârșitul veacurilor (Mt. 28,20). Exemplu în acest sens este Euharistia de la Emsus, la săvârșirea căreia ucenicii Îl recunosc

³⁷ *IBIDEM*, p. 63.

³⁸ DIN RUGĂCIUNEA HRISTOLOGICĂ A EPICLEZEI EUHARISTICE, *LITURGHIER*, Ed. 1986, p. 150.

³⁹ A SE VEDEA MAI PE LARG: PR. PROF. DR. D. STĂNILOAE, *TEOLOGIA DOGMATICĂ ORTODOXĂ*, VOL. 2, p. 23-30 și *CHIPUL EVANGHELIC AL LUI HRISTOS*, Ed. MITROPOLIEI ARDEALULUI, SIBIU, 1992.

⁴⁰ WILHELM BRUENING, *WER IST JESUS CHRISTUS, ENTWURF EINER CHRISTOLOGIE*, în: JOHANNES HÜTTENBÜGEL, *GOTT, MENSCH, UNIVERSUM*, STYRIA, 1974, p. 581.

pe Iisus Cel înviat la "frângerea pâinii", "dar El li s'a făcut nevăzut" (Lc. 24, 30-31), arătând că de acum va fi prezent în Biserică în chip euharistic și prin cuvântul Său (Mc. 16,20).

Prin coborârea Sa în ziua Cincizecimii, Duhul Sfânt întemeiază Biserica și îi luminează pe Apostoli în înțelegerea cuvintelor și lucrării lui Hristos, împlinindu-se promisiunea lui Iisus: "*Duhul Sfânt, pe care Tatăl Îl va trimite întru numele Meu, Acela vă va învăța toate și vă va aduce aminte de toate cele ce v'am spus Eu*" (In. 14,26). "Îmbrăcați cu putere de sus" (Lc. 24,49; F.A. 1,8; 2,4), Apostolii Îl propovăduiesc pe Hristos Cel răstignit, înviat și înălțat și sub călăuzirea Duhului Sfânt (1Cor. 2,10) stabilesc structurile sacramentale, cultul și viața comunitară a Bisericii, ca modalități de împărtășire a harului și vieții lui Hristos credincioșilor.

Astfel se poate spune "că Tradiția apostolică este răspunsul Bisericii începătoare la predica istoriografică inițială a Apostolilor despre faptele mântuitoare ale lui Iisus, trăirea de către Biserica începătoare a acestor fapte. Dacă Scriptura este forma în care se exprimă lucrarea lui Dumnezeu în vederea mântuirii oamenilor, Tradiția este forma, sau totalitatea formelor de angajare umană, ca răspuns la lucrarea și chemarea lui Dumnezeu; este ultimul efect al Revelației, sau al lucrării mântuitoare în oameni. Dar acest răspuns este dat și el prin Apostoli, care sunt în același timp și membrii primi și de frunte ai Bisericii, primii oameni care s-au mântuit, în care lucrarea mântuitoare a lui Dumnezeu a ajuns la ultima eficiență. Și răspunsul acesta este de asemenea revelat și inspirat. Dumnezeu a inspirat Bisericii prin Apostoli răspunsul convenit, prin Crezurile drepte, prin organizarea sacramental-ierarhică adecvată mântuirii, prin doxologia folositoare creșterii umane. Răspunsul este legat organic de chemare, în chemare este implicat răspunsul adevărat și în răspuns întrebarea"⁴¹.

"În Faptele Apostolilor și în Epistole se observă o îmbinare între Revelația ca chemare adresată de Dumnezeu Bisericii și Revelația ca răspuns, ca organizare a Bisericii în vederea mântuirii membrilor ei. Iar în Taine, în crezuri, în doxologiile rămase ca Tradiție precumpănește Revelația ca răspuns al Bisericii"⁴².

Dar predica Apostolilor presupune Biserica, pentru ca să poată fi chemare adresată Bisericii. "Biserica este stimulată la

⁴¹ PR. PROF. DR. DUMITRU STĂNILOAE, *SFÂNȚA TRADIȚIE*, p. 80.

⁴² *IBIDEM*, p. 82.

răspunsul cuvenit, prin chemare. Ca atare reprezintă partea finală a Revelației. Ambele aceste forme ale Revelației coexistau la început și aveau pe Apostoli ca purtării lor vii, dar mai ales în cea din urmă se resimțea participarea activă a Bisericii. După moartea Apostolilor chemarea a rămas în forma Scripturii pentru toate timpurile iar răspunsul, pe care trebuie să-l dea, de asemenea, toate generațiile, în forma Tradiției, ambele întregindu-se într-un fel și fiecare cuprinzând pe cealaltă în alt fel⁴³. Tradiția este așadar neconținută oferire-chemare din partea lui Dumnezeu și răspunsul Bisericii. Biserica trăiește în continuare același eveniment vertical ca Tradiție, pe care Apostolii l-au trăit în vremea lor ca Revelație.

Dacă chemarea constă mai mult în predicarea cuvântului și faptelor Domnului din Scriptură, răspunsul constă mai mult în primirea Bisericii, în Tradiția în sens restrâns. Dar acestea sunt strâns unite ca și în timpul Apostolilor, așa încât Tradiția este în același timp și mărturisire. Oferirea-chemare a Domnului prin împărtășanie are ca răspuns nu numai primirea Lui în acel moment, ci și mărturisirea de către credincioși a faptelor Lui mântuitoare, ca dovadă că li s-au făcut cunoscute prin propovăduire și și le-au însușit prin credință: *"Fiindcă de câte ori veți mânca pâinea aceasta și veți bea paharul acesta, moartea Domnului o vestiți până când El va veni"* (1Cor. 11,26).

"Biserica de după Apostoli aude aceeași chemare din Scriptură și dă același răspuns prin Tradiție, respectiv trăiește prezența și lucrarea mântuitoare a lui Hristos în toată plenitudinea ei prin Tradiție"⁴⁴. De aceea transmiterea Tradiției este un act decisiv pentru Biserică și pentru misiunea ei. Memoria istoriei mântuirii nu trebuie să fie pierdută, ci trebuie să fie păstrată, trăită și transmisă cu fidelitate: *"Cuvintele acestea pe care ți le spun eu astăzi, să le ai în inima ta și în sufletul tău; să le sădești în fiii tăi și să vorbești de ele când șezi în casa ta, când mergi pe cale, când te culci și când te scoli"* (Deut. 6,6-7).

Dar această transmitere nu se face printr-o simplă repetare a trecutului sau o acumulare de elemente superficiale, condiționate de o anumită perioadă istorică, ci printr-un act de auto-identificare și auto-mărturisire. Fiecare generație este chemată să-și însușească și să se recunoască în mod autentic în practica apostolică de totdeauna a Bisericii și să dea răspunsul ei la chemarea lui

⁴³ *IBIDEM*, p. 83.

⁴⁴ *IBIDEM*, p. 84.

Dumnezeu în duhul Apostolilor și al Părinților și astfel să transmită Tradiția.

Biserica nu vede în credincioșii ei simpli gardieni ai unei tradiții stabilite în trecut și ai experienței părinților lor, oricât de mare ar fi valoarea și importanța acestei experiențe. Este important ca credincioșii de azi să preia Tradiția și să întrupeze în viața lor, în condițiile timpurilor noastre, ceea ce au crezut și au mărturisit Apostolii, strămoșii și părinții în vremea lor. Aceasta nu este numai un semn de venerație pentru înaintași, ci o necesitate spirituală, soteriologică de a trăi în "comuniunea sfinților", în unitatea de credință și de viață cu predecesorii, prin care ni s-a transmis istoria mântuirii în eficiența ei istorică concretă.

Mântuirea universală și mântuirea personală sunt inseparabile. De aceea, Tradiția sau practica Bisericii impune această dialectică între adevărul dumnezeiesc, neschimbător, și istoria umană, totdeauna în schimbare. În transmiterea Tradiției nu este permisă nici simplificarea abuzivă a ei, prin eliminarea unor aspecte esențiale, nici exagerarea ei, prin impunerea unor practici auxiliare care nu țin de Tradiția apostolică propriu-zisă. Nici simplificarea realității umane, prin neglijarea unor necesități ale credincioșilor dintr-un anumit timp și loc, nici exagerarea acesteia, prin acomodarea oportunistă a Tradiției.

Transmiterea Tradiției presupune, așadar responsabilitate nu numai în a afirma ceea ce s-a petrecut în trecut, ci de a fi martor și trăitor al Revelației în prezent. *"Dar fiecare să-și cerceteze propria sa faptă... căci fiecare își va purta propria sa povară"* (Gal. 6, 4-5). A mărturisi faptul că viața omului vine de la Dumnezeu, ca dar al Său, este decisiv pentru identitatea creștină. Dar și mai important este faptul că creștinul devine "purtător de dar", prin credința sa și prin spiritualitatea sa personală și comunitară⁴⁵.

Prin asumarea Tradiției în conținutul ei apostolic, Biserica răspunde, prin aspectul dinamic al ei, tuturor problemelor din fiecare timp și loc, astfel că Tradiția se înnoiește mereu în ea însăși. Tradiția Apostolilor și a Părinților Bisericii rămâne capabilă să răspundă la întrebările omului care-și caută mântuirea astăzi. Părintele Dumitru Stăniloae spune în acest sens: "Tradiția cuprinde în ea în mod potențial toate aceste răspunsuri. Ea transmite Revelația Dumnezeului treimic, a Dumnezeului Comuniune de Persoane: Tatăl Care ne iubește, Hristos Care a suferit și continuă să sufere

⁴⁵ PR. PROF. DR. IOAN BRIA, *OP.CIT.*, p. 29.

pentru noi în această lume și Care ne deschide perspectiva desăvârșirii noastre, Duhul Care ne face vii și ne împinge spre cunoașterea Tatălui. Revelația este cea care ne spune că Dumnezeu a creat lumea, că o conduce spre transfigurare.

Se pare că înțelegerea acestei Revelații este mai actuală ca oricând. Niciodată misterul Treimii, al Întrupării, care implică valoarea veșnică și misterul inepuizabil al persoanei umane, misterul Tainelor care ne conduc și ne întăresc în comuniune, n-au avut o semnificație mai puternică decât astăzi. Niciodată oamenii n-au avut mai multă nevoie de o Biserică ca și comuniune, pentru că ei văd lumea căutând comuniunea, chiar dacă nu fac aceasta în chip conștient. Astăzi descoperim că această comuniune este absolut necesară. Aceasta înseamnă unire, înseamnă adunarea Bisericii, înseamnă a merge împreună cu Biserica, uniți unii cu alții prin rugăciune comună, prin lucrare comună, spre sfârșitul istoriei, care este transfigurarea tuturor lucrurilor în Dumnezeu.

Înaintăm împreună în istorie. Suntem purtați de o aspirație comună spre un sfârșit absolut. Acest capăt este desăvârșirea definitivă a omului, a legăturilor dintre oameni, a legăturilor lor cu Dumnezeu. Tradiția își arată aici actualitatea sa, pentru că ea revelează orientarea acestui mers istoric. Trebuie numai să o interpretăm, să o traducem, arătând cum această Tradiție, care merge de la primul Adam la cel de-al Doilea, Hristos, al cărui Trup este Biserica, corespunde nevoilor omului de astăzi⁴⁶.

INCULTURAREA EVANGHELIEI

⁴⁶ PR. PROF. DR. DUMITRU STĂNILOAE, *MICȘI DOGMATICȘI VORBITȘI*, p. 163.

* **BIBLIOGRAFIE:** PR. PROF. DR. DUMITRU POPESCU, *TEOLOGIE ȘI CULTURĂ*, Ed. IBMBOR, BUCUREȘTI, 1993; *ORTODOXIE ȘI CONTEMPORANEITATE*, Ed. DIOGENE, BUCUREȘTI, 1996; *HRISTOS, BISERICĂ, SOCIETATE*, Ed. IBMBOR, BUCUREȘTI, 1998; PR. PROF. DR. ION BRIA, *CURS DE TEOLOGIE ȘI PRACTICĂ MIȘIONARĂ ȘI ORTODOXĂ*, GENEVA, 1982; PR. PROF. DR. DUMITRU STĂNILOAE, *REVELASSIA*

“Drept aceea, mergeți și învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, învățându-le să păzească toate câte v’am poruncit vouă” (Mt. 28, 19-20)

Urmând poruncii Mântuitorului, Biserica are misiunea de a predica Evanghelia lui Hristos la toate neamurile, fiecăruia după limba și cultura lui, cu scopul de a înălța omul, în Hristos și Biserică, la asemănarea cu Dumnezeu, ca să se împărtășească de comuniunea de viață și iubire a Sfintei Treimi.

Misiunea creștină este așadar un eveniment evanghelic care presupune comunicarea Vestei celei Bune a mântuirii în Hristos către o comunitate umană, folosind pentru aceasta elemente și valori culturale. Evanghelia nu poate fi predicată decât folosindu-se un anumit limbaj, concepte și imagini omenești care aparțin unei anumite culturi. Desigur, aceste concepte și imagini nu sunt adevărul însuși al Evangheliei, ci mijloace lingvistice și de gândire prin care este prezentat adevărul Evangheliei și care ne conduc la comuniunea cu Dumnezeu. Pe Dumnezeu îl găsim dincolo de noțiunile și imaginile prin care exprimăm adevărul despre El și despre lucrarea Lui mântuitoare. Prin aceste noțiuni, concepte și imagini, misiunea creștină îndreaptă omul spre întâlnirea personală și comuniunea adevărată cu Dumnezeu, Care rămâne inefabil. Inefabilitatea lui Dumnezeu și a lucrării Lui nu înseamnă însă agnosticism. Sfânta Scriptură și Sfânta Tradiție, cele două modalități de fixare și transmitere a Revelației divine supranaturale, exprimă în formele culturale ale

PRIN ACTE, CUVINTE ȘI IMAGINI, ÎN: "ORTODOXIA", XX, 1968, NR.3, P.347-377; UNIVERSALITATEA ȘI ETNICITATEA BISERICII ÎN CONCEPȚIA ORTODOXĂ, ÎN: "ORTODOXIA", XXIX, 1977, NR.2, P.143-152; I. ZIZIOULAS, BEING AS COMMUNION, ED. DARTON, LONDON, 1985, TRAD. ROM. FIINȚA ECLESIALĂ, ED. BIZANTINĂ, BUCUREȘTI, 1996; PR.DR. MIRCEA BASARAB, BISERICA ȘI NEAMUL ÎN DIASPORA, ED. LIMES, CLUJ-NAPOCA, 2001; K.MÜLLER UND TH.SUNDERMEIER, HRSG., LEXIKON MISSIONSTHEOLOGISCHER GRUNDBEGRIFFE, REIMER, BERLIN, 1987; WOLFHART PANNENBERG, GRUNDFRAGEN SYSTEMATISCHER THEOLOGIE, DRITTE AUFLAGE, GÖTTINGEN, 1979; C.ANDERSEN, A.M. RITTER, HRSG., HANDBUCH DER DOGMEN UND THEOLOGIEGESCHICHTE, Bd.1, 2. AUFLAGE, GÖTTINGEN, 1999; CHRISTLICHER GLAUBE IN UNTERSCHIEDLICHEN KULTUREN: EINE CHANCE FÜR ALLE? ÎN "CONCILIUM" 30. JAHRGANG, 1994, HEFT 1. ACEST NUMĂR AL REVISTEI ESTE DEDICAT TEMEI INCULTURĂRII EVANGHELIEI.

timpului, transfigurate de duhul Evangheliei, adevărul despre Dumnezeu și despre lucrarea Lui de mântuire și de îndumnezeire a omului prin har.

Perspectivă istorică

Propovăduirea Evangheliei s-a confruntat de la început cu cultura semită, prin care s-a exprimat Evanghelia, și apoi cu cultura greco-romană ce domina bazinul mediteranean. Răspândirea creștinismului s-a confruntat de la început, nu numai cu religiile păgâne ale timpului, ci și cu culturile pe care acestea le-au creat și promovat, și prin intermediul cărora s-a transmis păgânismul. Acolo unde este propovăduită Evanghelia, are loc o confruntare între Evanghelie și religia sau religiile locului, dar și între Evanghelie și culturile respective.⁴⁷

Evanghelia transmisă inițial prin intermediul culturii semite s-a confruntat cu cultura greco-romană pe care Părinții Bisericii o cunoșteau. Confruntarea dintre mesajul Evangheliei și cultura greco-romană a luat forme diverse. Istoria comunicării Evangheliei cunoaște atitudinea critică radicală a lui Tertulian care se întreba: "Întrucât se aseamănă Atena cu Ierusalimul, Academia cu Biserica, ori ereticii cu creștinii?"⁴⁸ Această atitudine critică negativă provine din precauția de a evita un sincretism între creștinism și elenism, deoarece, ca orice operă omenească, filosofia și cultura antică au avut pe lângă părțile lor luminoase și înălțătoare, și părți idolatre, obscure și hedoniste care incitau omul să se alipească mai mult de cele trecătoare decât de realitățile eterne. Pe de altă parte, în interpretarea apologeților, a școlii din Alexandria și îndeosebi a lui Origen, cultura și filosofia greacă au o valoare pozitivă. Căci marii filosofi ai antichității au cultivat simțul pentru valorile eterne, pentru bine, adevăr și frumos, pregătind astfel terenul pentru răspândirea Evangheliei lui Hristos. Filosofia antică, în această interpretare, a făcut parte din planul lui Dumnezeu pentru «plinirea vremii» în vederea întrupării Fiului lui Dumnezeu. Dacă Vechiul Testament

⁴⁷ Pr.dr. Mircea Basarab, *Biserica și neamul în diaspora*, Ed. Limes, Cluj-Napoca, 2001, p. 116-117.

⁴⁸ TERTULIAN, *CONTRA ERETICILOR*, ÎN: *APOLOGESSI DE LIMBĂ LATINĂ*, TRADUCERE, INTRODUCERE, NOTE ȘI INDICII DE PROF.DR. NICOLAE CHISSESCU, PSB, 3, Ed. IBMBOR, BUCUREȘTI, 1981, p. 143.

este considerat, după cuvântul sfântului Apostol Pavel, ca un pedagog spre Hristos în cadrul poporului ales, tot astfel și filosofia antică a îndeplinit în lumea păgână același rol de pedagog spre Hristos. Socrate, Heraclit și Platon sunt citați pentru rolul lor de «pedagogi» în lumea păgână, de aceea chipurile lor sunt pictate pe pereții exteriori ai bisericilor cum sunt cele din Moldova și Bucovina. Dacă există până astăzi continente mai puțin receptive la valorile creștine, aceasta se datorește în bună măsură absenței unor filosofi care să ridice mintea omului la valorile ideale.⁴⁹

Având în vedere relația dintre Evanghelie și cultură, teologia patristică s-a declarat în favoarea unei metode selective care i-a permis să ia din filosofie tot ceea ce era bun și putea contribui la edificarea omului, și să respingă tot ce putea dăuna spiritualității și vieții creștine. În acest sens, sfântul Vasile cel Mare recomandă tinerilor creștini lectura filosofilor greci, din care să culegă cu discernământ înțelepciunea lor: “Tocmai pentru aceasta vin și vă sfătuiesc. Că nu trebuie să dați cu totul acestor bărbați cărma minții voastre, oriunde v-ar duce, ci să primiți de la ei atât cât vă este de folos și să știți ce trebuie să lăsați la o parte.”⁵⁰ Pentru a ilustra și mai concret acest îndemn, el recurge la următoarea imagine plastică: “După cum celelalte ființe se bucură numai de mirosul sau de frumusețea florilor, iar albinele pot lua din flori și mierea, tot așa și aici, oamenii care nu caută în astfel de scrieri numai plăcutul și frumosul pot să scoată din ele și un oarecare folos pentru suflet. Trebuie, deci, și voi să citiți scrierile autorilor profani, așa cum fac albinele; acelea nici nu se duc fără nici o alegere la toate florile peste care se așează, ci iau cât le trebuie pentru lucrul lor, iar restul îl lasă cu plăcere. Noi, dacă suntem înțelepți, să luăm din cărți cât ni se potrivește nouă și cât se înrudește cu adevărul, iar restul să-l lăsăm. Și după cum atunci când culegem flori de trandafir dăm la o parte spinii, tot așa și cu niște scrieri ca acestea; să culegem atât cât este de folos și să ne ferim de ce este vătămător. Așadar chiar de la

⁴⁹ PR.PROF.DR. DUMITRU POPESCU, *FILOSOFIA ANTICĂ ȘI IMPACTUL EI ASUPRA TEOLOGIEI APUSENE ȘI RĂSĂRITENE*, în: *TEOLOGIE ȘI CULTURĂ*, p. 80.

⁵⁰ SFÂNTUL VASILE CEL MARE, *OMILIA A XXII-A CĂTRE TINERI*, II, TRADUCERE, INTRODUCERE, NOTE ȘI INDICI DE PR. D. FECIORU, PSB, 17, Ed. IBMBOR, p. 567.

început se cuvine să cercetăm pe fiecare dintre învățături și să le adaptăm scopului urmărit, potrivit proverbului doric: «potrivind piatra după fir».⁵¹

Există o «preparatio evangelica» în spiritul uman, pe care Biserica nu putea să o excludă. Acest lucru se poate observa mai ales în perioada marilor sinteze teologice patristice. În virtutea metodei selective amintite, teologia patristică a fost pentru preluarea și convertirea valorilor culturale clasice. Dar ea n-a optat pentru un sistem filosofic, ci a luat din fiecare sistem elemente care au ajutat-o să pună în evidență adevărul de credință neschimbat al Bisericii lui Hristos. Pentru a pune în evidență, spre exemplu distincția dintre chipul lui Dumnezeu din om și asemănarea cu Dumnezeu la care este chemat să se înalțe prin har, credință și fapte bune, teologia patristică a făcut apel la relația aristotelică dintre potență și act. Chipul este asemănarea potențială, iar asemănarea este chipul actualizat. Iar pentru a da expresie aspirației înnăscute a omului către Dumnezeu, spre care năzuiește, ajutat de harul divin, teologia patristică a făcut apel la erosul platonian pe care l-a încreștinat și l-a transformat în element component al învățăturii creștine despre desăvârșire. Dar a respins cu hotărâre atât concepția excesiv de pesimistă a platonismului despre trup, care a determinat pe unii dintre teologii creștini să susțină că chipul lui Dumnezeu din om a fost distrus complet prin păcat, cât și optimismul aristotelic cu privire la natura umană, care a făcut pe unii dintre teologii scolastici de mai târziu să susțină că omul îl poate cunoaște pe Dumnezeu, prin propriile sale puteri, fără ajutorul harului divin, uitând că religiile păgâne, în care se regăsește acest principiu, n-au putut depăși pragul panteismului.⁵²

În confruntarea cu filosofia și cultura greco-romană, teologia patristică a trebuit să expună învățătura Bisericii, pentru a o face accesibilă în cadrul acestei culturi, bazându-se pe Revelația biblică dar folosindu-se și de termeni luați din filosofia

⁵¹ *Idem*, III, p. 569-570.

⁵² PR.PROF.DR. DUMITRU POPESCU, *FILOSOFIA ANTICĂ ȘI IMPACTUL EI ASUPRA TEOLOGIEI APUSENE* ȘI RĂSĂRITENE, p. 83.

contemporană.⁵³ Părinții Bisericii folosesc în lucrările lor arta combaterii împrumutată de la filosofii greci și apologetica iudaică. Ei preiau de asemenea noțiuni și expresii din filosofia greacă pe care le folosesc în prezentarea învățaturii creștine, după ce le-au dat un conținut creștin.⁵⁴ Dar de o valabilitate absolută pentru ei este convingerea că “ceea ce nu s-a făcut cunoscut fiilor oamenilor din alte generații, acum s-a descoperit”⁵⁵ în Hristos. Pentru ei unicul adevăr este “acela despre care Domnul a spus: «*Eu sunt adevărul*»”⁵⁶ (In. 14, 6). Ca urmare, învățătura creștină este adevărul și filosofia adevărată, pe când filosofia în sensul comun contribuie la căutarea adevărului. Așa cum toate obiectele devin complet vizibile și pot fi recunoscute atunci când răsare soarele, tot așa se recunosc adevărurile dobândite de filosofie în relația lor cu adevărul creștin; ele sunt luate în considerare în măsura în care conduc spre cunoașterea Adevărului unic.⁵⁷

În virtutea acestui principiu, marii Părinți ai Bisericii au introdus o adevărată revoluție în domeniul filosofiei antice grecești. Desigur confruntarea a fost de durată și n-a fost simplă. Astfel, folosind ideile filosofiei grecești contemporane despre logos, luate îndeosebi de la Filon din Alexandria și stoici, și prelucrându-le în spiritul credinței creștine, apologeții identifică logოსul din această filosofie cu Fiul lui Dumnezeu. Prin aceasta ei au adus o oarecare înțelegere a învățaturii creștine despre Fiul lui Dumnezeu în cultura elenistă, întrucât ideea de logos era binecunoscută atât intelectualilor păgâni, cât și multor creștini. Dar în această expunere ei au făcut și greșeli. Căci în sistemul filosofiei lui Filon și al stoicilor, logოსul era o idee cosmologică necesară pentru a stabili o punte de legătură între absolut și materie, pentru a crea lumea. În sistemul teologiei apologeților însă, ideea de logos nu este strict necesară. Deoarece, potrivit

⁵³ *TEOLOGIA DOGMATICĂ ȘI SIMBOLICĂ*, Ed. IBMBOR, BUCUREȘTI, 1958, p. 387.

⁵⁴ I. ZIZIOULAS, *FIINȘA ECLESIALĂ*; Th. NIKOLAOU, *DIE ROLLE DER PHILOSOFIE IN DER GRIECHISCHEN PATRISTIK*, p. 308.

⁵⁵ CLEMENT ALEXANDRINUL, *STROMATE V, 13*, TRADUCERE, CUVÂNT ÎNAINTE, NOTE ȘI INDICII DE PR. D. FECIORU, PSB, 5, Ed. IBMBOR, BUCUREȘTI, 1982, p. 360.

⁵⁶ *IBIDEM*, I, 5, p. 28.

⁵⁷ *IBIDEM*; Th. NIKOLAOU, *ART. CIT.*, p. 308-309.

Revelației biblice, lumea este creată de Dumnezeu din nimic, nu era numai decât necesar să existe logosul ca mijlocitor între Dumnezeu și lume. În consecință, apologeții învață că logosul nu există la Dumnezeu din veci. Dumnezeu vrând să creeze lumea, înainte de crearea dat naștere Cuvântului (Logosului). Această naștere nu este o emanație din ființa divină, și Dumnezeu n-a pierdut nimic din ființa Sa născând Logosul. Odată născut, Logosul nu mai există în interiorul, ci alături de Dumnezeu.

Logosul este izvorul binelui, adevărului și al tuturor valorilor din lume. Toți oamenii mari au stat sub influența lui. Dar această influență n-a fost de așa natură ca ei să nu poată greși, întrucât ei posedau adevărul numai parțial. La plinirea vremii, logosul s-a întrupat în Iisus Hristos. Iisus Hristos este însuși Logosul lui Dumnezeu întrupat. De aceea El posedă adevărul deplin, și prin El toți creștinii în Hristos.⁵⁸

Apologeții n-au abordat însă învățătura creștină despre Sfânta Treime în ansamblul ei și n-au clarificat relațiile dintre Persoanele trinitare. Ei au abordat numai relația Logosului cu Dumnezeu și cu lumea și au cugetat nașterea Fiului în timp, Fiul fiind în cugetarea lor într-o anumită măsură inferior Tatălui și neavând toate însușirile ființei dumnezeiești. Abia în lupta cu marile erezii ale vremii – cu arianismul, sabelianismul și pnevmatomahii -, care erau influențate de gândirea filosofică antică, marii Părinți ai Bisericii din secolele al IV-lea și al V-lea au formulat învățătura despre Sfânta Treime. Pentru aceasta ei au prelucrat mărturiile trinitare revelaționale și au creat un limbaj bisericesc, folosindu-se de termeni din cultura elenistă ca *ουσια*, *φυσις*, *υποστασις*, etc.⁵⁹ Întemeindu-se pe Revelația biblică, ei au depășit caracterul substanțial al gândirii eleniste, fie că este vorba de aristotelism, fie de platonism, pe care le cunoșteau ca nimeni alții, și au făurit pentru prima dată în istoria culturii umane conceptul de persoană, pe care l-au așezat la temelie învățăturii despre Sfânta Treime. Ei n-au adaptat teologia la filosofie, ci filosofia la teologie, fiindcă au transformat

⁵⁸ *TEOLOGIA DOGMATICĂ ȘI SIMBOLICĂ*, VOL. I, P. 386.

⁵⁹ *IBIDEM*, P. 387.

conceptul de substanță impersonal din filosofia antică în concept de substanță personală la nivelul teologiei trinitare.⁶⁰ Din acest punct de vedere sfântul Vasile cel Mare spune: "Proprietățile personale contemplate în ființă diferențiază comunul prin peceti și forme ... Căci aceasta este natura proprietăților personale (Tată, Fiu, Duh), că identitatea ființei arată deosebirea, iar proprietățile însele opunându-se deseori între ele, nu rup unitatea ființei".⁶¹ "Cu alte cuvinte, proprietățile personale ale Sfintei Treimi, adică proprietatea de Tată, Fiu și Duh, nu mai sunt privite ca niște forme și peceti ce vin după natura divină impersonală, ci ele sunt integrate în natura divină însăși, sunt contemplate în natură, care devine astfel o natură cu caracter personal, o natură drept comuniune".⁶² Pentru sfântul Vasile cel Mare, «natura lui Dumnezeu este comuniunea», comuniunea este o categorie ontologică (ontologie relațională). S-a înlocuit astfel conceptul de «natura pura» prin conceptul de «natură-comuniune».⁶³

Așezând la baza comuniunii trinitare conceptul de persoană, pe care l-au dezvoltat în lumina Revelației biblice, sfinții Părinți au precizat în mod creator că persoana nu este o mască exterioară, ci o formă care structurează natura divină din interior, conferindu-i atât unicitate cât și libertate. Astfel, luptând pentru dumnezeirea Fiului și a Duhului Sfânt și precizând învățătura despre Sfânta Treime prin intermediul conceptului de persoană, care conferă ființei divine nimbul unicității și libertății, ei au delimitat creștinismul de elenismul panteist și de gnosticismul care-l masca pe acela în termeni creștini.⁶⁴ În același timp, ei au eliberat realitatea divină și umană de determinismul gândirii substanțiale antice, care își găsea expresia în destinul implacabil ce domina tragedia antică, după cum se opune și

⁶⁰ PR.PROF.DR. DUMITRU POPESCU, *ACTUALITATEA TEOLOGIEI TRINITARE A SFINȘILOR TREI IERARHI*, ÎN: *TEOLOGIE ȘI CULTURĂ*, P. 13.

⁶¹ SFÂNTUL VASILE CEL MARE, *ADVERSUS EUNOMIUM*, LIB. II, P.G. 29, COL. 637.

⁶² PR.PROF.DR. DUMITRU POPESCU, *OP.CIT.*, P. 14.

⁶³ I.ZIZIOULAS, *BEING AS COMMUNION*, ED. DARTON, LONDON, 1985, P. 86.

⁶⁴ PR.PROF.DR. DUMITRU STĂNILOAE, *FIUL ȘI CUVÂNTUL LUI DUMNEZEU, PRIN CARE TOATE S-AU FĂCUT ȘI SE REFAC*, ÎN: "ORTODOXIA", XXXV, 1983, NR. 2, P. 73.

astăzi oricăror ideologii colectiviste, care fac abstracție de libertatea persoanei umane și caută să o scufunde în masa anonimă a naturii impersonale.⁶⁵

În teologia patristică Dumnezeu este cu totul transcendent lumii după ființa Sa structurată personal ca Tată, Fiul și Duh Sfânt. Ca o creație a gândirii și iubirii inefabile a lui Dumnezeu, lumea își are izvorul în lucrarea energiilor necreate prin care Dumnezeu este prezent și lucrător în lume.

În momentul în care Părinții Bisericii au integrat diversitatea personală a lui Dumnezeu în unitatea naturii divine, înțelegând Treimea ca taină a iubirii supreme dintre Persoanele divine, Sfânta Treime nu mai rămâne închisă în transcendent, ci coboară dinamic în întâmpinarea omului credincios pentru a-l înălța la asemănarea cu Dumnezeu. De la Tatăl prin Fiul în Duhul Sfânt, Dumnezeu coboară la om, pentru ca omul, și împreună cu el întreaga creație, să devină în Duhul Sfânt prin Fiul la Tatăl, părtaș comuniunii mai presus de fire a Sfintei Treimi.⁶⁶

În lupta pentru definirea chipului evanghelic al persoanei lui Iisus Hristos la nivelul filosofiei și culturii contemporane, teologia patristică a reușit să depășească și dualismul gândirii eleniste dintre lumea sensibilă și lumea inteligibilă, adică dintre spirit și materie la nivelul universului creat. Din cauza acestui dualism au apărut în Biserica primelor secole a istoriei creștine numeroase erezii care au semănat confuzie în mintea credincioșilor cu privire la persoana Mântuitorului Hristos. Astfel, erezia cunoscută sub numele de nestorianism, introducea o separație dualistă atât de profundă între dumnezeirea și omenitatea lui Iisus Hristos, încât susținea că în Iisus Hristos n-ar exista o singură persoană, ci două persoane, de unde și numele de dioprosopism. Această erezie intra în conflict direct cu credința Bisericii că Iisus Hristos este Fiul lui Dumnezeu întrupat și ca atare natura divină și cea umană sunt unite în persoana unică a Fiului lui Dumnezeu, în chip neîmpărțit și nedespărțit, neamestecat și neschimbat.

⁶⁵ PR.PROF.DR. DUMITRU POPESCU, *OP.CIT.*, P. 14.

⁶⁶ PR.PROF.DR. DUMITRU POPESCU, *OP.CIT.*, P. 16-17.

Teologia patristică a depășit acest dualism, introducând și aici o adevărată revoluție în sistemul gândirii antice. Pornind de la prologul Evangheliei după Ioan în care se spune că toate lucrurile au fost create prin Logos, adică prin Fiul cel veșnic al lui Dumnezeu, teologia patristică susține că întreaga creație are o raționalitate internă, dată în energiile necreate ale lui Dumnezeu, ce păstrează unitatea întregului univers în Logosul divin. Sfântul Atanasie cel Mare prezintă această raționalitate internă a creației ca «ordinea armonioasă a universului»⁶⁷ ce constituie punctul de încopciere între transcendența divină și imanența creației. De aceea, spiritul ca raționalitate a universului, nu se află în afara materiei, ci în interiorul ei. Pe această cale teologia patristică a depășit dualismul filosofiei antice dintre cele două lumi și a valorificat la maximum lucrarea mântuitoare a lui Iisus Hristos, fiindcă prin actele Sale mântuitoare, prin întrupare, jertfă, înviere și înălțarea la cer, a transfigurat și îndumnezeit în Sine omul și cosmosul.

Așadar, acuza formulată de teologul protestant Adolf Harnack, după care, creștinismul bizantin n-ar fi altceva decât o elenizare a mesajului biblic, devine superfluă în lumina studiilor patristice recente. Istoria protestantă clasică a dogmelor obișnuia să aprecieze extrem de negativ aportul teologic al apologeticii crestine din primele secole. După aceasta, preluarea principială și conștientă a ideilor și conceptelor filosofice în teologia creștină reprezintă, conform celebrei afirmații a lui A.Harnack, începutul elenizării creștinismului.⁶⁸ În situația grea a persecuțiilor, apologeții ar fi întreprins o adaptare a creștinismului la spiritul elenist care a falsificat esența creștinismului. După A.Harnack, apologeții au păstrat formal tradiția apostolică, însă de fapt au făcut din creștinism o religie deistă pentru toată lumea. Dogmele lor despre Dumnezeu nu ar fi formulate din perspectiva comunității creștine, ci pe baza contemplării lumii și a comportamentului

⁶⁷ SFÂNTUL ATANASIE CEL MARE, *CUVÂNT ÎMPOTRIVA ELINILOR*, ÎN: SCRIERI, PARTEA I, TRADUCERE, INTRODUCERE ȘI NOTE DE PR.PROF.DR. DUMITRU STĂNILOAE, PSB, 15, p. 79.

⁶⁸ *HADBUCH DER DOGMEN UND THEOLOGIEGESCHICHTE*, Bd.1,2. AUFL., VANDENHOECK & RUPRECHT, GÖTTINGEN, 1999, p.45.

moral al omului, care la rândul său nu este decât o reflectare a cosmologiei antice.⁶⁹

Wolfhart Pannenberg, teolog luteran din a doua jumătate a secolului XX, a apreciat corect că la baza acestei judecăți istorice negative se află poziția dogmatică a lui A. Rischl (1822-1889). Într-o vreme când filosofia și teologia apuseană păleau în fața criticii pozitivizmului științelor naturale, A. Rischl s-a străduit să păstreze o sferă proprie experienței religioase. În acest sens, după părerea sa, teologia, care era expusă criticii pozitivizmului mai ales prin elementele metafizice ale tradiției sale, trebuie să elimine și ea aceste elemente, și aceasta în numele experienței religioase autentice care nu trebuie să se confunde cu cunoașterea lumii. Și poziția lui Karl Barth, marele teolog reformat de la mijlocul secolului XX, față de orice apologetică programată precum și lupta sa împotriva a tot ceea ce el numește teologie naturală este din multe puncte de vedere o continuare și o radicalizare a poziției lui A. Rischl.⁷⁰

W. Pannenberg arată însă că ne putem baza serios pe teologia creștină primară, fără a renunța la o apreciere critică a patristicii și a istoriei bisericești cu condiția ca această apreciere să nu fie stabilită de la început. După cum arată Pannenberg, legătura dintre concepția biblică și conceptul filosofic despre Dumnezeu a rezultat pentru teologia creștină nu numai dintr-o situație exterioară, adică din faptul că filosofia era o putere spirituală în perioada elenistă cu care teologia s-a aliat din punct de vedere tactic. Această concepție, răspândită în istoria protestantă a dogmelor, explică demersul teologic mult prea exteriorist și subapreciază seriozitatea situației. Căci confruntarea cu problemele filosofice a fost provocată de întâlnirea creștinismului cu lumea spirituală elenistă, însă ea a fost întemeiată și în interior, în mărturia biblică despre Dumnezeu care este Dumnezeul universal al lui Israel și al tuturor popoarelor. Cum putea fi făcută valabilă însă această pretenție de universalitate

⁶⁹ ADOLF VON HARNACK, *LEBUCHE DER DOGMENGESCHICHTE*, 5. AUFL., Bd.1, 1931, p.546.

⁷⁰ W. PANNENBERG, *DIE AUFNAHME DES PHILOSOPHISCHEN GOTTESBEGRIFFS ALS DOGMATISCHES PROBLEM DER FRÜCHRISTLICHER THEOLOGIE*, IN *GRUNDFRAGEN SYSTEMATISCHER THEOLOGIE*, 3. AUFL. VANDENHOECK & RUPRECHT, GÖTTINGEN, 1979, p.296-297.

altfel decât prin faptul că credința creștină a intrat în dialog cu filosofia și a încercat să răspundă la întrebările acesteia? De aceea, de apologeti ne leagă și un anumit mod de a întreba. Iar o elenizare în sensul unei înstrăinări nu are loc deja acolo unde teologia creștină s-a confruntat cu teologia filosofică, ci abia acolo unde a capitulat în această luptă întrucât și-a pierdut puterea ei de asumare critică.⁷¹

Așadar, confruntarea creștinismului cu cultura și filosofia elenistă a avut un scop misionar apologetic, acela de a arăta că sensul existenței create și mântuirea se dobândește numai în comuniunea cu Dumnezeu, Cel ce S-a revelat în Iisus Hristos, în puterea Duhului Sfânt. Metafizica elenistă a fost subordonată istoriei revelației așa cum se vede mai ales în elaborarea teologiei trinitare și în teologia întrupării. După W.Pannenberg, în asimilarea conceptului filosofic despre Dumnezeu de către teologia creștină a Bisericii primare au rămas însă resturi metafizice apreciabile care au influențat negativ gândirea teologică creștină, mai ales cea apuseană. De aici ar fi greșit însă să se tragă concluzia falsă și să se pretindă eliminarea elementelor metafizice din concepția creștină despre Dumnezeu din teologia Bisericii primare. Căci prin aceasta s-ar abandona însăși pretenția de universalitate a creștinismului. Însă o prelucrare a acestor resturi care n-au fost asimilate adecvat de teologia creștină rămâne o sarcină permanentă a teologiei. Dar această sarcină nu poate fi îndeplinită decât numai în concordanță și în continuitatea teologiei Bisericii primare și în special cu învățătura ei despre Dumnezeu. Însă numai în măsura în care această sarcină este asumată în mod radical sub toate aspectele ei și dusă până la capăt, mai temeinic decât s-a putut realiza aceasta atunci, se poate realiza continuitatea teologiei.⁷²

Pe de altă parte, Părintele profesor Dumitru Popescu a subliniat într-o serie de studii faptul că, în elaborarea teologiei trinitare, Părinții Bisericii au reușit să depășească caracterul panteist și substanțialist al gândirii eleniste. Însă pornind de la

⁷¹ *IBIDEM*, p.341.

⁷² *IBIDEM*, p.345-346.

aceeași Revelație divină și de la aceleași concepte făurite de Părinții Bisericii, o însemnată parte a teologiei creștine a elaborat, sub influențe filosofice și culturale pe care nu le-au putut depăși, o doctrină trinitară sensibil deosebită de cea a Părinților răsăriteni, cu consecințe incalculabile pentru unitatea Bisericii, pentru viața și spiritualitatea creștină, pentru societate și pentru idealurile ei.⁷³ "În loc să progreseze spre o doctrină trinitară care să devină din ce în ce mai credincioasă datului revelat, o bună parte a teologiei creștine s-a lăsat influențată de gândirea substanțialistă a lumii precreștine, transformând doctrina trinitară într-o teorie abstractă în care natura sau substanța divină dobândește o prioritate logică față de persoanele Sfintei Treimi. Formula scolastică «una substanția, tres personae» pune bine în relief prioritatea care se dă substanței față de persoane."⁷⁴ "În felul acesta, conceptul natural filosofic de <natura pura>, care nu are nimic comun cu Sfânta Scriptură, a pătruns în domeniul teologiei trinitare, introducând diviziuni acolo unde totul trebuie să rămână mai presus de orice diviziune".⁷⁵

Separația dintre natură și persoană și accentul pus pe substanța divină impersonală în detrimentul caracterului personal al Sfintei Treimi au dus la transformarea tainei comuniunii personale supreme a lui Dumnezeu în obiect de speculație teologică, închisă într-o transcendență inaccesibilă și lipsită de semnificație pentru viața creștină. Consecințele acestei teologii trinitare se pot descoperi în istoria creștinismului la mai toate nivelurile vieții creștine și sociale. Ea a avut consecințe dezaastroase pentru unitatea creștină, care a fost frântă și supusă unor tendințe care se confruntă până azi. Pe de o parte este vorba de o unitate universală care se plasează deasupra diversității locale și caută să domine prin mijloace juridice inspirate din dreptul natural; de altă parte se exagerează diversitatea locală, care este plasată deasupra unității universale, în numele libertății creștine. În primul caz avem de-a face cu o concepție a unității de tip dictatorial, de

⁷³ PR.PROF.DR. DUMITRU POPESCU, *TEOLOGIE ȘI CULTURĂ*, p.9-10.

⁷⁴ *IBIDEM*, p.10.

⁷⁵ *IBIDEM*, p.11.

altă parte suntem confrunțați cu o concepție sectară a unității Bisericii.⁷⁶

Aceste tendințe opuse între ele s-au manifestat și în ceea ce privește procesul inculturării Evangheliei. Și aici s-au înregistrat fie tendințe de imperialism cultural, de respingere a culturii sau de exagerare a ei, îngustându-se sau diluându-se adevărul Evangheliei.

În Biserica primară culturile cu care s-a confruntat creștinismul au devenit punct de plecare și forme de exprimare a credinței creștine. Adresanții Evangheliei erau oameni concreți marcați de concepții religioase și etice precise și adorau pe Dumnezeu în felul lor, așteptând de la ordinea vieții și a serviciilor religioase sensul și împlinirea vieții. În asemenea comunități concrete trebuia să se articuleze mesajul evanghelic, într-o formă accesibilă. În această situație, comunitățile creștine au preluat elemente ale tradițiilor culturale și religioase pe care le-au reinterpretat, altora le-au dat un conținut nou iar altele au fost respinse ca unele ce contraziceau credința creștină.⁷⁷ Dar mai presus de toate au creat, în puterea Duhului evanghelic, forme culturale noi de exprimare a credinței și spiritualității creștine. În acest proces de asimilare, transformare, respingere și creație, concomitent cu stabilirea și transmiterea structurilor sacramentale ale Bisericii, a luat naștere o obiectivare a credinței creștine. Un asemenea proces s-a realizat la început în confruntarea cu iudaismul, apoi cu elenismul, în imperiul roman și în spațiul galic și germanic. Înculturarea nu s-a restrâns numai la cultura greco-romană, căci în perioada patristică, și mai târziu în cea bizantină, acest proces s-a produs și în confruntarea cu alte culturi. Încreștinarea Etiopiei, Siriei, Armeniei, Georgiei și apoi, misiunea la popoarele slave au dovedit că creștinismul nu se transmite doar prin intermediul unei singure culturi. Procesul inculturației nu s-a desfășurat fără conflicte însă totuși organic.

Înculturarea nu a fost o acțiune întâmplătoare ci un act misionar în care s-au respectat anumite criterii. În acțiunea de

⁷⁶ *IBIDEM*, p.11-12.

⁷⁷ K. MÜLLER, *INKULTURATION*, în: *LEXIKON MISSIONSTHEOLOGISCHER GRUNDBEGRIFFE*, p.176.

evanghelizare, criteriul teologic are un rol decisiv, ajutând să se facă o distincție clară între Evanghelie și cultură. Evanghelia se întemeiază pe Revelația divină împlinită și desăvârșită în Iisus Hristos și nu poate fi confundată cu nici o cultură. Această neidentificare a Evangheliei cu o anumită cultură, pe de o parte și confirmarea diversității culturale prin care se exprimă Evanghelia, pe de altă parte, a asigurat Bisericii un succes misionar incontestabil și de durată.

Biserica Ortodoxă a rămas credincioasă viziunii apostolice sobornicești a Bisericii, care îmbină caracterul universal și veșnic al Evangheliei cu varietatea neamurilor, dincolo de tendințele unui universalism superficial de nuanță imperialistă care nu vrea să știe de această varietate. Căci, așa cum se menționează în Apocalipsă "*neamurile*" cu darurile lor se vor înfățișa la judecata din urmă și apoi "*vor umbla în lumina Domnului în Ierusalimul cel ceresc*" (Apoc.21,23-24). Echilibrul între Evanghelie și cultură se exprimă în tradiția Bisericii Ortodoxe în faptul că ea a accentuat totdeauna unitatea de credință, unitatea sacramentală, canonică și liturgică și a confirmat diversitatea harismatică, misionară și pastorală, proprie fiecărei Biserici locale, care se organizează și se conduce autonom, rămânând în comuniunea Bisericii universale. Biserica locală este manifestarea concretă a Bisericii universale⁷⁸ în diferite medii culturale, etnice și sociale, care crează valori specifice la poporul la care a fost trimisă pentru a vesti Evanghelia lui Hristos, după limba și cultura lui, cu scopul de a înălța omul la asemănarea cu Dumnezeu spre a se împărtăși de viața Sfintei Treimi.

Ortodoxia a înțeles de la început rolul culturii, al împrejurărilor istorice și al specificului etnic în care s-a prezentat credința într-un anumit context și a promovat limba și cultura ca mijloace de transmitere și interpretare a adevărului de credință. Din acest motiv Biserica Ortodoxă n-a sacralizat o anumită limbă, n-a dogmatizat o anumită cultură sau filosofie pentru propovăduirea și exprimarea Evangheliei. Ea a sprijinit diversitatea limbilor, a culturii și a elementului etnic contextual, bazându-se pe evenimentul Rusaliilor, al propovăduirii Evangheliei în limbile

⁷⁸ A SE VEDEA MAI PE LARG: PR.PROF.DR. DUMITRU STĂNILAOE, *BISERICA UNIVERSALĂ ÎN SOBORNICEASCĂ*, ÎN: "ORTODOXIA", XVIII, 1966, NR.2, P.167-198.

popoarelor. Practic, ea a încurajat de la început traducerea Sfintei Scripturi în diferite limbi: latină, siriană, coptă, armeană, georgiană, etiopiană, gotică, alături de săvârșirea cultului divin în limbile vorbite ale popoarelor respective. Mai târziu, fidelă aceluiași principiu, a propovăduit Evanghelia și a încreștinat pe slavi prin intermediul limbii și culturii slavone, prin traducerea cărților de cult, a Sfintei Scripturi și a săvârșirii serviciului divin în limba slavonă.⁷⁹ Pe de altă parte, ea a condamnat prin sinodul de la Constantinopol din 1872 filelismul, adică autocefalismul provocat de rivalități etnice care, exagerând specificul local, scindează unitatea comuniunii Bisericii universale.

Papa Ioan Paul al II-lea a apreciat mult modul în care Biserica răsăriteană a reușit să rezolve problema inculturării Evangheliei arătând că "de la începuturile sale, Orientul creștin a îmbrăcat forme interioare diferite, care s-au arătat capabile să adopte trăsăturile specifice ale fiecărei culturi și să manifeste respect deosebit pentru fiecare comunitate particulară. Nu putem decât să mulțumim lui Dumnezeu, cu profundă emoție, pentru minunata varietate care i-a permis să alcătuiască, cu modele diferite, un mozaic atât de bogat și compozit."⁸⁰ De aceea el subliniază faptul că "într-o epocă în care dreptul fiecărui popor de a se exprima potrivit patrimoniului său cultural național este recunoscut mereu mai fundamental, experiența fiecărei Biserici Orientale se înfățișează ca o reușită de inculturare vrednică de interes. Învățăm din acest model că dacă dorim să evităm reapariția particularismelor și naționalismelor exacerbate, trebuie să înțelegem că vestirea Evangheliei trebuie să fie în același timp înrădăcinată în specificitatea culturilor și deschisă convergenței într-o universalitate care este un schimb spre îmbogățirea comună."⁸¹

Sub influențe filosofice platoniste sau aristotelice, Biserica apuseană a creat o cultură de tip scolastic și raționalist care a intrat în conflict cu cultura indigenă a diferitelor popoare destabilizându-le în mod îngrijorător. Datorită evoluției Bisericii

⁷⁹ PR.DR. MIRCEA BASARAB, *EVANGHELIE ȘI CULTURĂ*, ÎN: BISERICA ȘI NEAMUL ÎN DIASPORA, ED. LIMES, CLUJ-NAPOCA, 2001, p.106.

⁸⁰ JEAN PAUL II, *ORIENTALE LUMEN*, PARIS, 1995, p.10.

⁸¹ *IBIDEM*, p.15.

apusene ca putere ecclesiastică și a favorizării ei de către marile descoperiri geografice, misiunea a devenit ușor o "expediție misionară", în slujba căreia s-au organizat ordine religioase, congregații și societăți misionare, seminarii și instituții misiologice, comisii pentru necreștini și dizidenți, enciclici și predici de evanghelizare. Misiunea presupunea nu numai un teritoriu de încreștinat, ci și transmiterea unei culturi străine, care era impusă indigenilor odată cu propovăduirea Evangheliei. Spațiul încreștinat era încorporat în organizarea canonică bisericească monolită. Astfel, Biserica locală era supusă unei duble presiuni: monopolul jurisdicțional al Bisericii care trimitea misionari și colonizarea culturală. Din acest punct de vedere, Biserica apuseană stă sub acuzația că a promovat o întregă ideologie culturală și sociologică în jurul ideii de misiune, care a fost însoțită adesea de colonizare, de latinizare de imperialism cultural și economic.⁸²

Instrucția Congregației de propagarea credinței din 1659, adresată vicarilor apostolici, ilustrează prin caracterul ei de excepție, faptul acesta atunci când spune: "Ce este mai absurd decât a duce Franța, Spania, Italia sau oricare altă țară a Europei în China? Nu aceasta, ci credința trebuie să o duceți."⁸³ Creșterea tot mai mult a naționalismului pe teren misionar și îmbinarea misiunii cu colonialismul au fost numite de către papa Benedict al XV-lea ca "o ciumă oribilă care paralizează în vestitorii Evangheliei orice putere de iubire a sufletelor și subminează prestigiul lor în fața poporului."⁸⁴ Conciliul al II-lea de la Vatican a încercat o reconsiderare a problemei inculturării Evangheliei, asemănând cuvântul lui Dumnezeu cu sămânța care crește din pământul bun umezit de roua cerească, își trage seva din el, o transformă și și-o asimilează pentru a aduce rod îmbelșugat.⁸⁵

Bisericile evanghelice au experimentat sub impresia căderii totale a omului - și în timpul mai nou sub presiunea teologiei barthiene - conflictul integrării Evangheliei și culturii mai accentuat. Din perspectivă practică s-au ocupat cu această problemă Gustav Warneck, Bruno Guttmann, Christian

⁸² PR.PROF. ION BRIA, *CURS DE TEOLOGIE ȘI PRACTICĂ MISIONARĂ ORTODOXĂ*, P.2.

⁸³ *AD EXTEROS*, LA K.MÜLLER, *INKULTURATION*, P.177.

⁸⁴ *MAXIMUM ILLUD*, LA K.MÜLLER, *OP.CIT.*, P.177.

⁸⁵ *AD GENTES*, 22.

Keysser și alții.⁸⁶ Declarația ecumenică despre Misiune și Evanghelizare a Consiliului Ecumenic al Bisericilor din 1982, nu adoptă o poziție în această privință însă oferă ca temei al inculturării întruparea Fiului lui Dumnezeu atunci când spune "Deșertarea de sine a unui rob, care a trăit printre oameni, a împărtășit durerile și speranțele lor, și-a dat viața pe cruce pentru toți oamenii - aceasta a fost calea lui Hristos, pe care El a propovăduit Vestea cea bună; aceasta este calea, pe care noi ca ucenici ai Săi trebuie să o urmăm" (nr. 28 și 26).

Lupta pentru teorie în ceea ce privește inculturarea Evangheliei merge mai departe.

Modele de inculturare în teologia apuseană

Înculturarea Evangheliei în spațiul european s-a produs într-un mediu mai mult sau mai puțin omogen și a avut ca urmare faptul că întâlnirea cu alte culturi a devenit mai grea sau chiar problematică. Confruntarea creștinismului cu alte religii și culturi constituie în sine o problemă, însă această confruntare a fost mult îngreunată de atitudinea Bisericii apusene în mileniul al II-lea.

Desprinderea greoaie a Bisericii de cultura apuseană dominantă este desemnată în teologia occidentală cu termeni ca acomodare, adaptare, iar mai recent, indigenizare, contextualizare, incarnare sau inculturare. Termenii diferiți exprimă accente diferite, însă vizează aceeași problematică, adică integrarea credinței creștine în diferite culturi. Căci, cu condiția ca mesajul Evangheliei, conținutul și duhul ei să rămână integru în unitatea credinței, unitatea sacramentală, liturgică și canonică, fiecare cultură trebuie să aibă dreptul să exprime credința în forme adecvate ei.

Tema acomodării a fost abordată în teologia apuseană abia în secolul XX. După J.Thauern, acomodarea cuprinde "toate străduințele care vizează venirea întru întâmpinarea spiritului poporului, a condițiilor de viață și a dezvoltării culturii de

⁸⁶ K. MÜLLER, *OP.CIT.*, p.177.

până acum, în cadrul anumitor limite și adaptarea la acestea."⁸⁷ H.W. Schomerus, care a vorbit de o "acomodare religioasă" a fost contestat vehement pentru pericolul sincretismului. G.Rosenkranz a folosit termenul de "incopciere" (Anknüpfung) indicând trei faze ale acesteia: transpunerea în situația altuia, selectarea și valorificarea valorilor și îmbrățișarea și conducerea lui într-o a treia dimensiune, care se află deasupra celor două.⁸⁸ Th.Ohm stabilește trei trepte în procesul inculturării: acomodarea (adaptarea la oameni și popoare), asimilarea (preluarea unor elemente de la acestea) și transformarea (schimbarea, transformarea, transfigurarea și "botezarea" acestora).⁸⁹ Un pas decisiv al Romei care a temperat controversa în legătură cu "contextualizarea" creștinismului a fost revocarea practică a decretelor despre rituri (*Ex illa*, din 19.03.1715 și *Ex quo singulari*, din 5.07.1742). Papa Pius al XII-lea a subliniat axioma, exprimată adesea de congreagația pentru propagarea credinței după care, Biserica de la originea ei până în zilele noastre a ținut cu tărie regula de cea mai înaltă înțelepciune că primirea Evangheliei nu duistruge și nu înlătură nimic din ceea ce dețin diferitele popoare în ceea ce privește înclinația și dotarea lor spre bine, nobil și frumos" (Evanghelii praecones).⁹⁰

A. Roest Crollius descrie inculturarea ca "integrare a experienței creștine a unei Biserici locale în cultura poporului respectiv, și anume în așa fel, încât această experiență nu numai că se exprimă în elemente ale culturii proprii, ci devine o putere care însufletește această cultură, îi dă direcția și o înnoiește și în felul acesta creează o unitate și comuniune nouă, nu numai în cadrul culturii respective, ci constituie și o îmbogățire a Bisericii universale."⁹¹ Noțiunea de "inculturare" pleacă de la conceptul etnologic <in-culturare> și a intrat în misiologie prin P.Charles și J.Masson. Prin cea de-a 32-a adunare generală a iezuiților din 1974 a intrat în documentul papal Catechesi tradende, și de

⁸⁷ K.MÜLLER, *OP.CIT.*, P.177.

⁸⁸ *IBIDEM.*

⁸⁹ *IBIDEM*, P.177.

⁹⁰ *IBIDEM.*

⁹¹ *IBIDEM.*

atunci termenul de inculturare este termenul folosit cel mai adesea de teologia misionară catolică pentru a descrie procesul în cauză. Ceea ce se exprimă prin conceptul de inculturare nu este străin nici pentru teologia misionară protestantă. Termenul însuși întâmpină însă suspiciune, fiindcă teologia protestantă a accentuat mai mult faptul că tot ceea ce este creat, deci și cultura este o realitate distrusă prin păcat.⁹²

Pentru a se explica și promova procesul inculturării Evangheliei s-au formulat în teologia catolică, mai ales în spațiul american, mai multe modele. St.Bevans a enumerat cinci modele: modelul antropologic, modelul traducerii, modelul practic, modelul sintetic și cel semiotic.⁹³

Modelul antropologic pleacă de la premiza fundamentală că omul și cultura sunt bune și propune articularea credinței creștine în condițiile culturale ale fiecărui popor. După cum spune U Khin Maung Din, susținător al acestui model, "concepția burmenică și budistă despre om, natură și ultima realitate trebuie să devină o componentă vitală a chipului întreg al Evangheliei." Modelul traducerii nu propune o traducere cuvânt de cuvânt și de aceea ia în serios diferențele culturale. Punctul de plecare al acestui model este însă mesajul supranatural al Evangheliei care merge la culturi și le "botează". Modelul practic, numit și modelul eliberării, înțelege revelația lui Dumnezeu ca o acțiune continuă a Lui în istorie. De aceea, acest model propune analiza realității, adesea foarte complexă, ca prin ea să se ajungă la activitate creștină, ortopraxie în loc de ortodoxie. Modelul sintetic pleacă de la premiza că nici o cultură nu este ceva absolut unic, ci s-a dezvoltat prin întâlnirea cu alte culturi și este în continuă dezvoltare. Deoarece Dumnezeu este prezent în toate culturile, creștinismul trebuie să fie deschis pentru toate, să intre în dialog cu ele, să învețe de la ele și să se lase format de ele. La rândul lor, diferitele culturi se îmbogățesc prin întâlnirea cu cultura creștină apuseană. Modelul semiotic încearcă să-L descopere pe Hristos în valorile, modelele de comportare, în diferite situații

⁹² *IBIDEM.*

⁹³ ST.BEVANS, *MODELS OF CONTEXTUAL THEOLOGY*, NEW YORK, 1992.

și evenimente ale popoarelor și să formuleze "teologii locale" mai ales din "simbolurile cheie" ale acestora. Aici Scriptura și Tradiția sunt mai mult un test de verificare decât căi de fixare și transmitere a Revelației divine supranaturale și izvor al cunoașterii.⁹⁴

După cum arată Robert Schreiter, aceste modele teoretice de inculturare formulate în teologie se reduc în fond la două poziții fundamentale în ceea ce privește procesul de inculturație.⁹⁵

Prima poziție se regăsește în documentele oficiale ale Bisericii Romano-Catolice începând cu Constituția pastorală a Conciliului Vatican II, *Gaudium et spes*, în scrierile papei Paul al VI-lea și apoi mai ales în cele ale papei Ioan Paul al II-lea. Această poziție accentuează rolul credinței creștine în întâlnirea cu cultura. Învățătura creștină pătrunde în cultură, o cercetează temeinic, confirmă ceea ce este bun și adevărat în ea și ridică acest bine și adevăr pe o treaptă superioară. În același timp, ea pune în cauză ceea ce este rău și păcătos în cultură și o purifică. Această poziție accentuează de asemenea faptul că deși învățătura creștină poate fi inculturată cu adevărat în fiecare situație umană, ea rămâne în același timp mai presus de orice cultură. Ea nu poate fi cuprinsă sau definită de o singură cultură umană. Înseși culturile, în care Evanghelia este cunoscută deja de mult și în care este practică credința creștină (așa cum este cazul culturilor europene), nu pot avea pretenția de proprietate asupra învățaturii creștine. Această poziție confirmă potențialul bun aflat în cultură și insistă asupra dreptului la cultură, mai ales cuvântările papei Ioan Paul al II-lea. Ea accentuează însă mereu și insistent puterea suverană a credinței creștine de a se mișca liber și autonom în acțiunea ei de transformare a culturii în cadrul procesului de inculturație. Această poziție se întemeiază pe o teologie a Revelației care incopiază adânc cuvântul lui

⁹⁴ K.MÜLLER, *OP.CIT.*, p.179.

⁹⁵ ROBERT SCHREITER, *INKULTURATION DES GLAUBENS ODER IDENTIFIKATION MIT DER KULTUR*, în: "CONCILIUM", 30. Jh., H.1, 1994, p.12.

Dumnezeu cu creația, și totuși înțelege Revelația ca fiind mai presus de creație.⁹⁶

A doua poziție preferă să accentueze ca punct de plecare dinamica culturii. Ea nu contestă caracterul de transcendere a învățaturii creștine sau puterea credinței de a critica și transforma cultura. Ea împărtășește în această privință convingerile teologice ale primei concepții. Însă cea de-a doua concepție își pune întrebarea dacă procesul de inculturație dorit poate avea loc cu adevărat într-o situație în care învățatura creștină acționează împotriva culturii. Ea accentuează faptul că Evanghelia nu întâlnește cultura niciodată într-o formă neinculturată, ci totdeauna integrată în cultura celor care evanghelizează. Această formă a credinței, inculturată deja, va accentua foarte mult unele aspecte ale mesajului evanghelic și pe altele mai puțin. Concepția că învățatura creștină acționează într-un mod autonom asupra culturii se întemeiează pe neînțelegerea dinamicii comunicării interculturale. Ea pleacă de la presupunerea că un mesaj împărtășit de adepții unei culturi va fi primit și înțeles de aderenții altei culturi exact așa cum l-au înțeles cei care-l transmit. Însă pentru aceasta nu există nici o garanție, deoarece lumea culturală a transmitătorului se deosebește totdeauna de cea a primitorului. De aceea, metodele de evanghelizare cele mai temeinice rămân totdeauna în urma așteptărilor. Pe lângă aceasta, orice comunicare, deci și inculturația, va fi cu lipsuri și nedesăvârșită în măsura în care misionarul nu este conștient cât de mult învățatura creștină este înrădăcinată în cultura sa. În consecință, pentru ca inculturația să se producă în mod real, trebuie să se plece de la cultura ce urmează a fi evanghelizată, avându-se în vedere raportul dialectic dintre învățatura creștină și cultură. În procesul inculturației, prezentarea învățaturii creștine va fi eliberată treptat de integrarea culturală anterioară, permițându-i-se luarea unor forme noi care se acordă cu fondul cultural nou.⁹⁷

Prima concepție despre inculturație obiectează însă pe bună dreptate celei de-a doua o prea mare identificare cu cultura ce urmează a fi evanghelizată. Această identificare prea mare expune credința creștină unui sincretism care slăbește sau chiar

⁹⁶ *IBIDEM*, p.12.

⁹⁷ *IBIDEM*, p.12-13.

transformă învățatura creștină care, în felul acesta, își pierde puterea de judecare și transformare a culturii, ajungându-se la un sincretism religios periculos. Exemple de o identificare prea mare, care au sfârșit printr-o prezentare falsă a mesajului creștin, sunt ușor de dat. Poate exemplul cel mai cunoscut este cel al creștinilor germani din Germania nazistă a anilor '30.

Astfel, dacă prima concepție nu poate oferi garanția unei inculturații reale, tinzând spre imperialism cultural și occidentizare, a doua concepție, care cere o identificare mai mare cu culturile diferitelor popoare, nu poate oferi criterii care să garanteze integritatea credinței creștine în fața falsificării ei prin diferitele culturi.⁹⁸

După R.Schreiter, puntea de legătură între cele două concepții se poate găsi în răspunsul la întrebarea cum înțelegem credința și cultura. Căci înțelegerea credinței influențează ceea ce urmează să fie inculturat, iar de felul cum înțelegem cultura depinde înțelegerea contextului în care urmează să se facă inculturația. Poate marele pericol constă în a începe cu o înțelegere obiectivă a credinței după care, credința este o sumă de învățături abstracte ce trebuie transmise mai departe. Ori, gândirea conceptuală însăși este o practică legată de cultură. Și dacă aceasta poate servi la clarificarea unor probleme într-o anumită cultură, ea crează dificultăți atunci când se depășesc granițele culturale, chiar și atunci când este vorba de culturi din aceeași perioadă istorică. Marile controverse hristologice din istoria timpurie a Bisericii sunt cea mai bună dovadă în acest sens. Dacă ne amintim de controversele hristologice în care adesea este vorba de certuri în legătură cu sensul unor concepte determinate cultural, ne putem închipui o hermeneutică ce ar putea servi la înțelegerea credinței care depășește granițele culturale. În acest sens trebuie să urmărim exemplul episcopilor de la sinoadele Bisericii primare, în încercările noastre de a defini credința, și să privim declarațiile de credință ca pe niște granițe a ceea ce nu poate fi exprimat. Un asemenea concept ar fi o încercare de a ține regula fidei, fără a îngusta plenitudinea de semnificații ale credinței. În această perspectivă, declarațiile bisericești de învățatură nu ar fi înțelese ca explicații eshaustive în legătură cu anumite probleme, ci mai degrabă ca mijloace de

⁹⁸ *IBIDEM*, p.13.

a păstra integritatea credinței, pe de o parte, iar pe de altă parte, pentru a o delimita față de ceea ce nu poate fi exprimat. A nu privi credința într-un mod obiectual cere o înțelegere complexă a credinței care include simbolică, rit și etică. Credința trebuie înțeleasă în aceeași măsură ca mod și ca viziune despre viață. Această înțelegere este cerută nu numai de realitatea bogată a credinței ci și de comunicarea ei în diferite moduri și prin diverse medii care oferă o posibilitate sporită de înțelegere peste granițele culturale.⁹⁹

Inculturația, ca și convertirea de altfel, este un proces care implică un angajament ferm și continuu pe calea lui Hristos. De aceea inculturația este în esență convertire. Dilemele conceptelor de inculturație amintite sunt cauzate, pe lângă aceasta, de atitudinea Bisericii Romano-Catolice din mileniul al II-lea și de teologia de tip scolastic și raționalist ale cărei influențe se resimt până astăzi. Conciliul al II-lea de la Vatican afirmă dreptul popoarelor la identitate culturală și întemeiază acest drept pe faptul că realitățile pământești au în baza caracterului lor creat "starea lor proprie, adevărul lor propriu, bunătatea lor proprie, precum și legitatea și ordinele lor proprii", care trebuie recunoscute, dar care desfigurate fiind prin păcat au nevoie de mântuirea prin Hristos.¹⁰⁰ În această viziune, realitățile create sunt privite ca fiind autonome față de Dumnezeu, având legitatea, bunătatea și ordinea lor proprie care, datorită păcatului au nevoie de mântuirea prin Hristos.

Dar în acest caz, în procesul inculturației, cultura apuseană autonomă intră în concurență cu cultura autonomă a unui popor ce urmează a fi evanghelizat, și atunci conflictul este inevitabil și destabilizator.

În viziunea biblică și patristică, realitățile create de Dumnezeu sunt în continuă dependență de El și trebuie privite ca mijloc de dialog între Dumnezeu și om, care este o ființă personală și liberă. De asemenea, nu există rațiune autonomă, fiindcă rațiunea sau este luminată de puterea lui Dumnezeu și pusă în slujba binelui, sau este umbrată de puterea diavolului și pusă în slujba răului.

⁹⁹ *IBIDEM*, p. 14.

¹⁰⁰ *GAUDIUM ET SPES*, p. 36.

Fără participarea poporului, în cultura căruia este inculturată Evanghelia, nu poate avea loc o inculturare adevărată. De aceea trebuie să se plece totdeauna de la schimbarea omului care prin convertire transformă cultura și mai ales, inspirat de duhul Evangheliei, crează o cultură creștină ca mediu adecvat de exprimare a credinței și spiritualității evanghelice.

Raportul dintre Evanghelie și cultură

Problema raportului dintre Evanghelie și cultură s-a ivit odată cu răspândirea creștinismului. Evanghelia trebuie să fie exprimată prin noțiuni, cuvinte, imagini și acte, într-un cuvânt prin mijloace culturale pentru ca ea să fie primită și trăită.

Revelația divină care a culminat în Iisus Hristos s-a făcut treptat prin acte, cuvinte și imagini. Actele pe care toată Revelația Vechiului Testament le profețește și le pregătește sunt întruparea Fiului lui Dumnezeu, răstignirea, învierea și înălțarea Lui ca om, trimiterea Duhului Sfânt o dată cu întemeierea Bisericii și lucrarea continuă a Duhului Sfânt în și prin Biserică. Toate aceste acte, afară de lucrarea continuă a Duhului Sfânt în și prin Biserică, sunt acte ale Revelației divine, fiind însoțite de cuvinte care atrag atenția asupra lor și lămuresc sensul lor. Cuvântul premerge și succede acțiunea mântuitoare a lui Dumnezeu. Ele îndeamnă pe oameni să se deschidă energiei promise și comunicate de Dumnezeu pentru a răspunde cu recunoștință și încredere lucrării Lui mântuitoare.¹⁰¹

Profeții și scriitorii Vechiului Testament și apoi, Apostolii și autorii Noului Testament au folosit fără îndoială, noțiunile, cuvintele, și formele literare ale timpului, mijloacele culturii lor, pentru a exprima Revelația divină. Dar aceste noțiuni, cuvinte și forme de exprimare au suferit o transfigurare în modul cum au fost combinate pentru a exprima experiența lucrării mântuitoare a lui Dumnezeu.¹⁰² Pe lângă aceasta, ele constituie forma originară în care a fost exprimată și fixată Revelația divină sub inspirația Duhului Sfânt.

¹⁰¹ PR.PROF.DR. DUMITRU STĂNILAOE, *REVELASSIA PRIN ACTE, CUVINTE ȘI IMAGINI*, p.355.

¹⁰² *IBIDEM*, p.348.

Prin urmare, fondul esențial al Revelației creștine se identifică cu o serie de acte prin care s-a realizat, iar aceste acte au fost exprimate fără alterare prin anumite cuvinte, imagini și forme culturale. Chiar dacă se folosesc alte cuvinte, imagini sau forme culturale, ele trebuie să exprime același fond de acte mântuitoare și spiritualitate creștină pe care îl exprimă cuvintele, imaginile, formele culturale originare.¹⁰³ Tradiția dogmatică a Bisericii nu face altceva decât să exprime mai precis și mai explicit diferite aspecte ale lucrării mântuitoare a lui Dumnezeu în Iisus Hristos. Aceste forme au fost recunoscute de Biserica universală ca unele ce exprimă fidel conținutul tradiției apostolice. Dumnezeirea lui Iisus Hristos și actele lui mântuitoare nu pot fi considerate ca o haină culturală a timpului în care s-a fixat Revelația divină.

Biserica Ortodoxă respectă și promovează cultura fiecărui popor ca mijloace de propovăduire a Evangheliei, considerând diversitatea limbilor și a culturilor ca fiind confirmate de Dumnezeu prin pogorârea Duhului Sfânt peste Apostolii care au mărturisit pe Hristos în limbile tuturor celor prezenți în Ierusalim la praznicul Cincizecimii (F.A.2, 1-12).¹⁰⁴

Asumând diversitatea contextuală specifică fiecărui popor, ea accentuează în același timp că această diversitate exprimată prin limbă, cultură, context etnic, istoric și geografic nu trebuie să împiedice de a mărturisi pe Hristos ca unic Mântuitor: *"Căci unul este Dumnezeu, unul este și Mijlocitorul între Dumnezeu și oameni; omul Hristos Iisus, Cel Ce S-a dat pe Sine preț de răscumpărare pentru toți - mărturia la vremea ei."* (1 Tim. 2,5-6). *"Iisus Hristos este același, ieri și azi și'n veci"* (Evr.13,8), așa cum este mărturisit în tradiția apostolică și a Bisericii. Orice inculturație trebuie să plece de la mesajul Evangheliei care este unic, și de aceea orice teologie creștină trebuie să exprime fidel lucrarea mântuitoare a lui Dumnezeu în Iisus Hristos. Istoria creștină în diferite țări nu poate fi văzută decât în contextul unic al istoriei creștine întregi.

¹⁰³ *IBIDEM*, p.349.

¹⁰⁴ A SE VEDEA MAI LARG: PR.PROF.DR. DUMITRU STĂNILOAE, *UNIVERSALITATEA ȘI ETNICITATEA BISERICII ÎN CONCEPȚIA ORTODOXĂ*, ÎN "ORTODOXIA", XXIX, 1977, NR.2, P.143-152.

Deoarece întâlnirea mesajului Evangheliei și lume are loc numai în situațiile concrete ale oamenilor și comunităților umane foarte diferite din punct de vedere istoric, social și cultural, trebuie ca mesajul Evangheliei primit prin credință să fie trăit în situații diferite și să fie exprimat în conformitate cu diversitatea etnică și culturală.

Pe de o parte, Evanghelia își păstrează integritatea ei revelațională, dar pentru a comunica acest mesaj revelat, Biserica nu trebuie să ignoreze cultura indigenă nici să impună o cultură străină, privilegiată cu care ea este asociată din punct de vedere istoric.¹⁰⁵ Credința creștină germinează și crește în sânul unei culturi umane, după cum sămânța crește, în ogoare diferite, în condiții de climă diferită, și rodește în forme mereu noi, păstrându-și în același timp originea și ființa. Ea asumă cultura în mod creator, respectând identitatea și particularitatea fiecărei persoane și comunități umane.

Pe de altă parte, propovăduirea Evangheliei rămâne totdeauna un <semn de contradicție>, adică pune în cauză supremația oricărei culturi sau ideologii. Misiunea creștină rămâne fidelă identității Evangheliei, caracterului său unic, <judecă> și supune cultura unui proces de <transcendere> și transfigurare, după modelul întrupării Domnului.¹⁰⁶ După cum Fiul lui Dumnezeu a asumat o fire umană concretă, a trăit ca om concret într-un context social și cultural, în cadrul unui popor concret, devenind Dumnezeu cu noi, și a ridicat omenitatea Sa la desăvârșire și îndumnezeire, tot așa urmează ca Evanghelia lui Hristos să se <întrupeze> în fiecare cultură și să o transfigureze pentru ca în felul acesta cultura să devină mediu adecvat de comunicare și trăire a Evangheliei.

Așadar, nici înstrăinare față de valorile etnice și culturale existente, nici juxtapunere sincretistă, ci o asumare critică din care să reiasă o identitate nouă cu o particularitate istorică și culturală. Biserica este deschisă tuturor popoarelor, tocmai prin indigenizarea Evangheliei. Fără să distrugă identitatea etnică și

¹⁰⁵ PR.PROF.DR. ION BRIA, *CURS DE TEOLOGIE ȚI PRACTICĂ MISIONARĂ ORTODOXĂ*, p.31.

¹⁰⁶ *IBIDEM.*

culturală a persoanelor și națiunilor, Biserica le dă o altă dimensiune și identitate, aceea a unității lor ontologice în Hristos: "Căci căți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați îmbrăcat. Nu mai este rob, nici liber; nu mai este parte bărbătească și parte femeiască; pentru că voi toți una sunteți în Hristos Iisus". (Gal.3,28).

LUMEA ȘI SITUAȚIA EI

Bibliografie: Pr.prof.dr. Dumitru Popescu, *Teologie și cultură*, Ed. IBMBOR, București, 1993; *Ortodoxie și contemporaneitate*, Ed. Diogene, București, 1996; *Hristos, Biserica, Societate*, Ed. IBMBOR, București, 1998; *Omul și Dumnezeu*, Ed.Nemira, București, 2001; Ion Bria, editor, *Martyria-Mission. The witness of the Orthodox Churches Today*, WCC, Geneva, 1980; *Go Forth in Peace. A pastoral and Missionary Guidebook*, WCC, Geneva, 1982; *Your Will Be Done. Orthodoxy in Mission*, Ed. by George Lemopoulos, WCC, Geneva, 1989; N.A. Nissiotis, *Die Theologie der Ostkirche im ökumenischen Dialog. Kirche und Welt im orthodoxer*

“Că într’atât a iubit Dumnezeu lumea încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat, pentru ca tot cel ce crede într’Însul să nu piară, ci să aibă viață veșnică” (In. 3, 16)

Chemarea Bisericii este nu numai să cunoască lumea către care este trimisă, ci să vestească mântuirea și desăvârșirea ei în Iisus Hristos. *“Că într’atât a iubit Dumnezeu lumea încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat, pentru ca tot cel ce crede într’Însul să nu piară, ci să aibă viață veșnică”* (In. 3, 16). Lumea către care este trimisă Biserica este darul iubirii lui Dumnezeu, destinată mântuirii și îndumnezeirii ei prin har în Împărăția lui Dumnezeu, *“ca Dumnezeu să fie totul întru toate”* (1 Cor. 15, 28). Misiunea Bisericii este de a deschide în deplină conștiință perspectiva pentru această realitate ultimă a lumii și de a fi, aici și acum, locul în care lumea, prin anticipare, participă deja la această realitate.

Situația lumii

Astăzi, lumea spre care este trimisă Biserica nu mai poate fi definită simplu ca un spațiu de misiune necreștin, ci mai degrabă, ca situația umană în care Evanghelia lui Hristos nu a devenit încă acea realitate concretă în care oamenii, primind Evanghelia sunt așezați pe calea cu Hristos spre Împărăția lui Dumnezeu. În acest sens, “lumea” se poate găsi atât în spațiul care nu a fost niciodată creștin, cât și în structurile moderne ale societății secularizate. Procesul de secularizare care însoțește civilizația tehnologică, ideologiile seculariste și folosirea lor ca putere politică, toate acestea sunt semne ale lumii.

Situația lumii de azi se prezintă așadar diferit de situația în care Biserica și-a desfășurat misiunea înainte de epoca modernă. Spectrul ariei spirituale umane căreia se adresează misiunea Bisericii este foarte vast și variat. Biserica trebuie, de

Sicht, Stuttgart, 1968; Lesslie Newbigin, *Foolishness to the Greeks*, WCC, Geneva, 1986; Panayotis Nellas, *Omul animal îndumnezeit. Perspective pentru o antropologie ortodoxă*, Ed. Deisis, Sibiu, 1999; Jean Guittou, *Dumnezeu și țînșă*, trad. rom. de Pr. I. Buga, Ed. Harisma, București, 1992; Nathan Aviezer, *La începuturi. Creașia biblică și țînșă*, Ed. Doina, București, 2001; Theo Sundermeyer, editor, *Lexicon missionstheologischer Grundbegriffe*, Reimer, Berlin, 1987.

aceea, să abordeze aceste arii spirituale în mod diferit pentru a avea o eficiență salvatoare.

Mai întâi sunt acele segmente ale societății care au aparținut inițial Bisericii, dar acum sunt foarte departe de aceasta, Evanghelia având aici mai mult o semnificație cultural-istorică, decât una existențială. Acestea ar putea fi definite ca domenii de misiune internă. Aici Biserica se confruntă cu situații cu totul noi, inedite, față de acelea pe care le-a întâlnit Biserica la început.

Sunt apoi acele domenii care au aparținut sau aparțin încă diferitelor religii și care nu s-au bucurat încă de o experiență creștină. Și acestea au caracteristici deosebite față de cele ale oamenilor cărora le-au propovăduit misionarii creștini în primul mileniu. Căci omul contemporan, fie că este creștin sau aparține unui popor care nu l-a cunoscut pe Hristos, are o conștiință de sine ridicată. Dar această conștiință este puternic marcată de secularismul modern și postmodern.

Domeniile societății umane care s-au înstrăinat de Biserică, pierzându-și orice înțelegere a credinței creștine sunt foarte întinse. Gradul acestei îndepărtări spirituale variază de la indiferență până la ostilitate deschisă. Biserica trebuie să se întrebe care sunt cauzele acestei situații și dacă printre aceste cauze nu există și factori care-și au originea în comportamentul din trecut al Bisericii. Cum poate fi schimbat acest comportament și cum poate fi diminuată și eliminată această înstrăinare? De ce alte metode avem nevoie dacă această înstrăinare se datorește circumstanțelor care au intervenit în viața omeniilor și necesită o abordare nouă din partea Bisericii? În dialogul cu oamenii care nu au urmat niciodată credința creștină, adică în dialogul prin misiune externă, Biserica trebuie să-și pună întrebarea de ce în al doilea mileniu nu a reușit să câștige oamenii pentru creștinism decât într-un mod fragmentar sau numai pentru perioade scurte de timp. Căci se poate observa că în unele situații oamenii s-au opus vehement creștinismului, spre deosebire de necreștinii primului mileniu. Nu înseamnă aceasta că unul dintre motivele pentru refuzul acestora este modul în care creștinismul s-a prezentat pe sine în cel de-al doilea mileniu?¹⁰⁷

Motivul principal, indicat în general, al înstrăinării oamenilor care inițial au mărturisit credința creștină este rolul

¹⁰⁷ PR.PROF.DR. DUMITRU STĂNILAOAE, *WITNESS THROUGH HOLINESS OF LIFE*, în: *MARTYRIA-MISSION*, p. 45-46.

determinant al tehnologiei moderne în viața lor, de care este strâns legată preocuparea covârșitoare sau aproape exclusivă pentru satisfacerea nevoilor materiale și a plăcerilor. Acestea au exclus orice interes spiritual.

La baza acestui comportament al omului contemporan se află concepția autonomă despre lume care s-a manifestat cu intensitate deosebită începând cu secolul al XVII-lea, cunoscut ca secolul iluminismului (Aufklärung). Datorită conflictului pe care l-a avut cu teologia apuseană, cultura iluministă a deplasat centrul de interes al omului contemporan de la Dumnezeu și credință, la rațiunea autonomă și la știință. "Gânditorii iluminați vorbeau despre epoca lor ca despre o epocă a rațiunii, și prin rațiune înțelegeau esențial acele forțe analitice și matematice prin care omul poate ajunge (cel puțin în principiu) la o înțelegere completă a realității în toate formele ei și să devină astfel stăpânul deplin al naturii. Nu mai este permis ca Revelația divină, ca vechea Tradiție sau dogma sacră să mai aibă dreptul de a controla exercițiul științei. Immanuel Kant, referindu-se la esența iluminismului, a spus că acesta constă în «îndrăzneala de a cunoaște - aude sapere», și de atunci și până astăzi, cu toate schimbările intervenite în filosofia științei, această afirmație kantiană a definit adevărul central al culturii europene."¹⁰⁸ La originea acestei concepții deiste și autonome despre lume se află și o gravă eroare a teologiei creștine raționaliste, care a confundat, așa cum arăta Adunarea Generală a Consiliului Ecumenic al Bisericilor de la Canberra (1991), transcendența lui Dumnezeu cu absența Sa din creație. Potrivit acestei concepții, Dumnezeu a creat lumea care în virtutea unor cauze secundare imanente, separate de cauza lor primă transcendentă, funcționează ca o mașină, în mod independent și autonom față de Dumnezeu.¹⁰⁹

Caracterul imanentist al culturii autonome și secularizate se descoperă cu precădere în teoria evoluționistă, care încearcă să explice originea vieții și dezvoltarea ei pe pământ prin intermediul unor cauze naturale care fac abstracție de intervenția lui Dumnezeu în creație. Cu toate că se înfățișează ca o teorie științifică, ea face apel pentru a explica evoluția vieții pe pământ, la cauze neștiințifice

¹⁰⁸ LESSLIE NEWBIGIN, *FOOLISHNESS TO THE GREEKS*, WCC, GENEVA, 1986, p. 15.

¹⁰⁹ PR.PROF.DR. DUMITRU POPESCU, *MISIUNEA BISERICII ASTĂZI ÎI MÂINE*, în: *HRISTOS, BISERICĂ, SOCIETATE*, p. 35.

și iraționale, cum ar fi hazardul și întâmplarea. Teoriile evoluționiste continuă și astăzi să facă carieră victorioasă în anumite medii științifice, tributare culturii autonome și secularizate, contribuind în mare măsură la dezorientarea spirituală și morală a societății. Căci din momentul în care se pretinde, fără a se putea demonstra concludent, că omul nu este creat de Dumnezeu după chipul Său și destinat spre asemănarea cu El, ci după chipul și asemănarea ființelor inferioare lui, se distruge sensul adevărat al existenței umane. În locul efortului pentru ascensiunea spre valorile adevărate și netrecătoare personalizate în Hristos, Dumnezeu și Om adevărat, omul este orientat să se lanseze într-o cursă nesfârșită după valorile materiale, care nu pot satisface setea de eternitate a omului tocmai pentru că sunt lucruri create și trecătoare, inferioare omului.¹¹⁰ Erich Fromm arată pe bună dreptate că "religia industrială tinde să reducă omul la calitatea de sclav al economiei și al sistemelor inventate de el."¹¹¹

Concepția cosmologică autonomă, devenită dominantă în cultura contemporană, a permis omului, pe de o parte, să dobândească o putere tehnologică fără egal în istoria omenirii, dar pe de altă parte, a dus la secularismul modern și postmodern, care are tendința de a acorda o valoare aproape exclusivă bunurilor materiale și tehnicii, și în mod analog omenirii în sine și procesului de evoluție, așa încât înafara acestui progres nu se recunoaște o finalitate a vieții omenești. În felul acesta, secularismul întoarce privirile omului de la Dumnezeu și preocupările lui pentru valorile spirituale spre valorile trecătoare ale lumii sensibile, făcându-l să se atașeze de aceasta ca fiind singura realitate și să-și caute împlinirea și desăvârșirea numai în ea.¹¹²

Immanuel Kant, filozoful prin excelență al iluminismului, pornește de la categoriile apriorice date în mintea omului, în special de la legea cauzalității, în locul lui Dumnezeu. În acest sistem, rolul omului nu mai este cel de a descoperi legile naturii și a le pune în slujba împlinirii și desăvârșirii omului, ci de a impune naturii propria sa voință. Astfel au început să apară ideologiile și sistemele de gândire care au obligat omul, din cauza

¹¹⁰ *IBIDEM*, p. 39.

¹¹¹ E.FROMM, *PRICANALISI DELLA SOCIETA CONTEMPORANEA*, MILANO, 1976, p. 399, LA D.POPESCU, *OP.CIT.*, p. 145.

¹¹² PR.DR.VALER BEL, *DOGMA ȚI PROPOVȚADUIRE*, p. 145.

caracterului lor reduționist, să trăiască într-un mediu artificial.¹¹³ Așa încât, după cum afirma Schelling, “omul prometeic nu recunoaște concretul real așa cum a fost zidit el de către Dumnezeu, ci caută să dea formă realității după chipul și asemănarea sa, ca să trăiască altfel suveran și obstinat într-o lume de ideal și vis, adică într-o lume artificială.”¹¹⁴

Cultura contemporană secularizată exercită o mare influență asupra conștiințelor prin intermediul mijloacelor de comunicare în masă, care domină viața omului contemporan. La această influențare contribuie în mod decisiv separația între domeniul public și cel privat. În sfera vieții publice, de la Revoluția franceză, cuvântul hotărâtor nu-l mai are religia ci știința. În numele unei pretinse libertăți, există tendința permanentă de a exclude religia din sfera publică pentru a o transforma într-o chestiune de opinie personală. Religiiile individuale pot avea valoare pentru cei ce le respectă ca atare, nu pentru toată lumea, însă pretenția pentru adevăr în sfera publică o poate avea numai știința. Aceasta fiindcă știința, spre deosebire de religie, nu se întemeiază pe deducții din revelația divină, ci pe observarea fenomenelor și pe inducție din rezultatul observațiilor. Acesta este motivul principal pentru care în anumite țări europene se caută să se elimine religia din școlile publice, pentru a fi adăpostită doar în școlile private. Dacă totuși rămâne acolo, rămâne doar ca un simbol.¹¹⁵

Preocuparea majoră a societății europene nu mai este religia, ci economia, chiar la nivelul noilor structuri europene. Această preocupare unilaterală pentru economie duce inevitabil la uitarea de Dumnezeu și la apariția fenomenului cunoscut sub numele de consumism. Cultura consumistă, care concentrează interesul omului asupra bunurilor de consum, îl distrage de la bunurile spirituale și sufocă în el valorile culturale și religioase, închizându-l în orizontul restrâns al unui trist materialism.¹¹⁶

Eliminată din viața publică, religia este izolată în viața interioară a subiectivității umane. Pericolul pe care îl reprezintă acest fenomen pentru Biserică este extrem de mare, fiindcă prin

¹¹³ PR.PROF.DR. D. POPESCU, *OP.CIT.*, p. 40.

¹¹⁴ OTTO KASPER, *L'ASSOLUTO NELL'ULTIMA FILOSOFIA DI SCHELLING*, MILANO, 1986, p. 470, LA D.POPESCU, *OP.CIT.*, p. 40.

¹¹⁵ PR.PROF.DR. D. POPESCU, *OP.CIT.*, p. 46.

¹¹⁶ *IBIDEM.*

aceasta se pune baza proliferării sectelor religioase. “Din momentul în care religia este definită ca o afacere de ordin privat, fiecare poate alege din evantaiul mesajelor religioase pe cel care îi place lui.”¹¹⁷ Ne găsim astfel în fața unui supermarket de secte, de unde fiecare poate alege orice element dorit pentru a-și crea propria religie, potrivită subiectivismului său. Acest oportunism religios este expresia ultimă a subiectivismului celui mai radical.

Cosmologia autonomă are consecințe grave și pentru relația omului cu cosmosul. Căci din momentul în care credința subiectivă pierde contactul cu prezența și lucrarea lui Dumnezeu în creație, tinde să se transforme într-un tragic fideism care scufundă omul într-o solitudine insuportabilă care favorizează indiferența și chiar ateismul. Pe de altă parte, concepția cosmologică autonomă a plasat omul deasupra naturii pentru a o domina și exploata nemilos prin tehnologie, fără a se îngriji de consecințele dezastruoase ce rezultă de aici. Denunțând această ruptură dintre om și cosmos, datorită concepției cosmologice autonome, Adunarea Generală a Consiliului Ecumenic al Bisericilor de la Canberra arată că: “Natura a devenit proprietatea omului și a fost supusă unor manipulări fără de sfârșit. Imaginea și asemănarea divină, pervertite, s-au transformat într-o stăpânire arogantă, nemiloasă, fără respect și solitudine față de natură și semeni. Atunci când denunțăm consecințele unei astfel de atitudini, suntem obligați să mărturisim că face parte dintr-un stil de viață și structuri de putere care s-au bucurat de sprijinul și încurajarea teologilor.”¹¹⁸ “Pentru prima dată sistemele care asigură viața planetei și viața însăși sunt puse în pericol din cauza acțiunilor umane iresponsabile. Niciodată oamenii n-au amenințat atât de grav ca astăzi echilibrul ecologic al întregii noastre planete, adică ansamblul ecologiei planetare. Suntem amenințați de efectul cumulativ al factorilor care distrug progresiv stratul de ozon ce protejează pământul, care degradează solul, prin despădurire, corozioni și deșertificare, prin salinizare sau exploatarea comercială a resurselor, militarizarea și războiul, poluarea apelor, degradarea aerului, dispariția speciilor și încă multe altele. Este îngrozitor să gândești că specia umană, care a intrat în scena istoriei și a creației cu numai 80 de mii de ani în urmă, în timp ce istoria planetei depășește 4 miliarde și jumătate de ani, a fost

¹¹⁷ LESSLIE NEWBIGIN, *FOOLISHNESS TO THE GREEKS*, WCC, GENEVA, 1986, p. 145.

¹¹⁸ SEPTIÈME ASSEMBLÉE DE CANBERRA, *RAPORT SECTION I*, «*ESPRIT SOURCE DE VIE, GARDE TA CREATION*», p. 2.

capabilă să submineze baza însăși a vieții într-o perioadă de 200 de ani, de la începutul erei industriale. Această criză își are rădăcinile adânc înfipte în poftele nestăpânite ale omului care exploatează resursele naturale pentru profit și îmbogățire, în structurile economice care refuză să vadă că fiecare sistem socio-economic și toate împreună nu constituie decât o parte din ansamblul ecosistemului de care depind toate. Criza ecologică a dobândit dimensiuni planetare.”¹¹⁹

Criza care confruntă astăzi creația are pe lângă aspectul ei ecologic și un aspect economic. Este vorba de criza justiției sociale provocată de abisul care separă țările bogate de țările sărace. În acest sens, aceeași Adunare Generală a Consiliului Ecumenic al Bisericilor constată: “Faptul că bogăția s-a acumulat în detrimentul săracilor a provocat o confruntare între Nord și Sud care se află la originea conflictelor regionale. Exploatarea unei țări de către altele, exploatarea ființelor umane de către societățile comerciale, exploatarea celor care n-au nimic de oferit în afară de truda mâinilor de către cei ce au acces la resursele economice, toate acestea au avut asupra creației consecințe dezastruoase. Hrana pe care o consumăm atunci când aproapele nostru suferă sau moare de foame, bogăția de care dispunem în detrimentul altora ne separă de regnul vital și distruge integritatea noastră spirituală. Orice politică ce amenință viabilitatea creației prin orice mijloc, exploatarea mediului înconjurător sau a oamenilor, poluarea industrială sau supraproducția agricolă, dezvoltarea științifică sau consumarea excesivă trebuie puse în discuție și condamnate ca atare. Nu mai putem ignora povara datoriilor atât de enormă încât nu mai poate fi rambursată. Îndatorarea excesivă și persistentă a numeroase țări sărace nu oferă altă alternativă decât aceea a degradării creației, a societății și culturii lor.”¹²⁰

Problema este amplificată prin “menținerea unor regimuri a căror politică și comportament nu sunt călăuzite de drepturile celor săraci sau de obligațiile omului față de natură și care scapă controlului democratic. Același lucru se poate spune și despre societățile multinaționale. Aceste instituții sporesc bogăția monetară a unora profitând de bogățiile naturale ale tuturor. Nu putem închide ochii nici în fața posibilităților unui abuz biotehnologic care ignoră dimensiunile morale și spirituale ale

¹¹⁹ *IBIDEM.*

¹²⁰ *IBIDEM*, p. 6.

vieții. Nu putem ignora nici cauzele profunde ale creșterii demografice care ține mai ales de sărăcie și de absența securității sociale care se extinde la două treimi din omenire. Astfel, putem spune că fenomenul de criză care amenință întreaga creație are aspecte multiple, ecologice, sociale, economice, politice și spirituale interdependente și toate scot în evidență amploarea considerabilă a crizei planetare de care suferă creația. Poate că astăzi, mai mult decât niciodată, se adevăresc cuvintele Apostolului Pavel care vorbește despre suferința creației întregi și dorința ei de a fi eliberată de corupție în Hristos (Rom. 8, 20-22). Doar în măsura în care luăm în considerare deodată sărăcia, neputința, antagonismele sociale și degradarea mediului înconjurător, putem întrezări gravitatea și complexitatea crizei”¹²¹ prin care trece astăzi creația și importanța decisivă a invocării Duhului lui Hristos pentru depășirea ei.

Este adevărat că știința, după eliberarea ei de sub tutela unei autorități eclesiastice posesive și dominante, a înregistrat progrese extraordinare în domeniul cunoașterii naturii și cel al tehnologiei. Aceste progrese s-au concretizat în cucerirea de către om a macrocosmosului și pătrunderea în lumea microcosmosului, ducând la apariția unei vieți mai civilizate, la puterea de care dispune omul pentru transformarea naturii și îmbunătățirea condițiilor de viață, la ameliorarea suferinței umane provocată de boli și la prelungirea vieții. Cine ar putea enumera beneficiile pe care știința și tehnica le-a pus la dispoziția omului în toate domeniile, inclusiv în ceea ce privește drepturile omului și democrația?¹²²

Dar aceeași știință și tehnică, promovată în cadrul unei concepții cosmologice autonome, a concentrat atenția omului contemporan exclusiv asupra lumii sensibile, făcându-l să ignore viața interioară spirituală. Progresul științei și al tehnicii este însoțit astfel de un regres spiritual. Așa că omul nu mai deține puterea spirituală pentru a domina tehnica contemporană care din tehnică a vieții se poate transforma oricând în tehnică a distrugerii și a morții, așa cum s-a întâmplat în cele două războaie mondiale, conducând la apariția arsenalelor nucleare, care planează asupra omenirii ca o umbră înspăimântătoare, sau

¹²¹ *IBIDEM*, p. 7.

¹²² PR.PROF.DR. DUMITRU POPESCU, *TEOLOGIE ȘI CULTURĂ*, Ed. IBMBOR, BUCUREȘTI, 1993, p. 101-102.

la groaznica poluare a naturii care sporește neîncetat, ca și criza spirituală.

Pentru mulți oameni, știința și tehnologia constituie mijloace prin care se pot dispensa de Dumnezeu. În locul bucuriei și a luminii vieții eterne, după care însetează omul în calitatea lui de chip al lui Dumnezeu, omul contemporan descoperă solitudinea și vidul spiritual. La capătul unui șir lung de facturi pentru curent electric, gaz și telefon, acesta nu întrevide nimic altceva decât nota de plată de la pompele funebre. O altă categorie de oameni se lasă purtați de valurile învolburate ale economiei tehnologice fără a-și găsi vocația spirituală. Ei caută să umple vidul spiritual cu ajutorul unor paleative precum droguri, alcool, prin fascinația vitalismului neopăgân, alții recurg ocazional la practici cu aspecte religioase ca astrologia, spiritismul, etc. sau se lasă abandonați în mâna sectelor sincretiste de proveniență orientală care-i scufundă în confuzie și dezorientare.

Din evidența incapacității ființei omenești, pe de o parte și a tendinței sale infinite după împlinire, pe de altă parte, se poate trage însă și altă concluzie, după cum s-a făcut și se face adesea. Omul caută cu încăpățănare să depășească mărghinirea și neputința sa, întrucât se transformă pe sine însuși și lumea în ceea ce îl împinge tendința sa după împlinire. Într-o diversitate de anteproiecte utopice, el caută să-și realizeze mântuirea în această lume prin el însuși. Dar acolo unde se întâmplă aceasta se pierde adevărata libertate și umanitate. Lucruri, stări, relații pe care omul le caută cu un angajament absolut și cu care el se identifică în mod absolut (putere, știință, plăcere, succes profesional, pasiuni) se întorc împotriva lui, în loc să-i garanteze libertatea și împlinirea, îl înrobesc precum niște idoli pe slujitorii lor. Ca niște plăsmuiri sau produse ale omului, ele însele parțiale, mărginite și trecătoare, nu pot da ceea ce așteaptă omul de la ele. În urma lor rămâne dezamăgire, deziluzie, gustul amar de-ați fi făcut de lucru cu nimic. Prin deținerea unor lucruri sau stări, ele însele mărginite și trecătoare, nu poate fi satisfăcută tendința infinită a omului după fericire, libertate și împlinire. Acolo unde omul ia totul în mâinile sale, adică reușita totală a vieții sale și a lumii însăși, excluzând prezența și lucrarea lui Dumnezeu, el devine în mod necesar totalitar. El asuprește și desfigurează realitatea. Acolo unde omul crede să-și găsească dorul său nemărginit după mântuire și desăvârșire eternă în ceea ce poate face el, în obiecte sau stări create de el, acolo deschiderea sa

spre infinit și libertatea lui sunt înlocuite de acestea iar omul își pervertește propria sa ființă.¹²³

Aceasta înseamnă că autonomizarea științei și tehnologiei, a legii, moralei, politicii, artei, etc., amenință să conducă omenirea la o autocatastrofă morală, politică și chiar biologică. Dacă scopul omului este pus în creație, dacă existența omului este înțeleasă doar în interiorul lumii, impasul este inevitabil, din moment ce mișcarea sau creșterea spirituală a omului spre necreat este întreruptă și chipul lui Dumnezeu în om este alterat, omul fiind limitat doar la o existență și la un sens în interiorul lumii. În acest caz puterile care îl mișcă pe om și lumea sunt întoarse de la sensul lor, se ciocnesc între ele și se distrug.¹²⁴

Misiunea profetică a Bisericii

Lumea este o temă misionară deoarece și în starea ei căzută ea rămâne darul iubirii lui Dumnezeu destinată mântuirii și îndumnezeirii ei prin har în Împărăția lui Dumnezeu. Venirea Împărăției lui Dumnezeu este nedespărțită de luptele acestei lumi. Biserica este chemată de aceea să dea un sens teonom lumii și o interpretare adecvată acestuia evenimentelor care se produc în lume. Ea are sarcina profetică de a discerne - în ciuda ambiguității acestor lupte - unde lucrează puterile Împărăției lui Dumnezeu. Dat fiind caracterul ambiguu al procesului care se desfășoară în luptele actuale ale lumii, "Bisericile" angajate în Mișcarea ecumenică adoptă adesea o atitudine de pasivitate, neștiind cum să definească conținutul mărturiei specifice și cum să joace rolul de sacrament al Împărăției lui Dumnezeu. Totuși, întrezărind acel suspin al creației comparabil cu durerile nașterii (Rom. 8, 20-22), Biserica trebuie să trăiască în mijlocul acestor lupte, exercitând misiunea profetică ce îi este proprie, adică de a zice "da" la tot ceea ce este în conformitate cu Împărăția lui Dumnezeu, așa cum Dumnezeu a descoperit-o în viața lui Iisus Hristos și a zice "nu" față de tot ceea ce degradează ființa umană și creația.¹²⁵

Din perspectivă teologică se poate spune că există între Biserică și lume o permanentă tensiune inevitabilă, pentru că

¹²³ PR.DR. VALER BEL, *DOGMA ȘI PROPOZIȚIILE*, p. 12-13.

¹²⁴ PANAYOTIS NELLAS, *OMUL ANIMAL ÎNDUMNEZEȘTE. PERSPECTIVE PENTRU O ANTOPOLOGIE ORTODOXĂ*, ED. DEISIS, SIBIU, 1999, p. 123-126.

¹²⁵ PR.PROF.DR. IOAN BRIA, *CURS DE TEOLOGIE ȘI PRACTICĂ MISIONARĂ ORTODOXĂ*, p. 34.

Biserica afirmă caracterul relativ al lumii și “judecă” lumea pentru insuficiența ei. Pe de o parte, ea “judecă” lumea, iar pe de alta, o consacră lui Dumnezeu, o împiedică de la nimicire și o pregătește pentru transfigurare. “Judecata”, adică spiritul ei profetic și consacrarea, adică spiritul ei liturgic, sunt două aspecte care aparțin raportului în care se găsește Biserica cu lumea. Nu trebuie să se confunde spiritul profetic al Bisericii cu analizele sociale și politice de tot felul, care se multiplică în prezent și care pot masca realitatea istoriei umane. Biserica însăși poate închide ochii și poate declara că pacea, dreptatea și libertatea domnesc acolo unde de fapt nu există pace, dreptate și libertate adevărată. Tocmai de aceea Biserica trebuie să fie mereu în stare de veghe pentru a-și putea exercita misiunea.¹²⁶

Biserica nu este chemată nici la o acceptare fără rezerve a lumii așa cum este ea, nici la o condamnare globală a ei, ci la o mult mai dificilă și complexă “deosebire a duhurilor” care o bântuie și la o neîncetată asumare critică și pozitivă a lumii, în perspectiva zidirii și transformării ei în trupul eclezial și cosmic al lui Hristos. Biserica este chemată să critice și să condamne, fără concesi, autonomia lumii față de Creatorul ei, pe toate planurile și în toate formele ei de manifestare. Căci autonomia creaturii față de Creator este în ultimă instanță sursa și conținutul păcatului, pentru că ea reprezintă o falsificare a adevărului omului și al lumii.

Supusă judecății (dia-krisis) și condamnată în autonomia ei luciferică, lumea este în același timp afirmată și asumată în pozitivul ei. Este vorba de o asumare și o transfigurare activă și orientare reală și integrală, de profunzime a tuturor realităților create și nu doar de una pasivă și parțială, superficială și exterioară, cum din păcate s-a înțeles mult prea adesea și păgubitor în istoria creștinismului. De multe ori, creștinii au asumat pietist doar sufletul și interioritatea, subiectivizând Evanghelia și transformând-o într-o exaltare sentimentală, abandonând imprudent și iresponsabil trupul, materia, civilizația, istoria, societatea și cultura, modernității secularizate care le va dezvolta pe o linie autonom-antropocentrică.¹²⁷ Misiunea creștină nu

¹²⁶ *IBIDEM*, p. 35-36.

¹²⁷ ARHID.CONF.DR. IOAN ICĂ JR., “ÎNDUMNEZEIREA” OMULUI, PANAYOTIS NELLAS ȘI CONFLICTUL ANTROPOLOGILOR, ÎN: PANAYOTIS NELLAS, OMUL-ANIMAL ÎNDUMNEZEIT, DEISIS, ED. A II-A, SIBIU, 1999, p. 43.

înseamnă însă a căuta refugiu din materialitatea noastră pentru a salva doar sufletele, ci transformarea timpului prezent, a societății și a întregii lumi în duhul Evangheliei lui Hristos.

Prin misiunea pe care este chemată să o desfășoare în cadrul fiecărui popor, Biserica trebuie să urmărească două scopuri principale. Pe de o parte să propovăduiască Evanghelia lui Hristos, arătând totodată falsitatea ideologiilor, curentelor și sistemelor filosofice și religioase care îndepărtează omul de la adevărul revelat, manifestat în persoana lui Iisus Hristos și-l duce pe om la pierzanie, iar pe de altă parte să fie o mărturie vie, o anticipare și mijlocul de realizare a comuniunii eshatologice a întregii lumi cu Creatorul ei.

În societatea contemporană, Biserica trebuie să combată cu toată vigoarea atât secularismul cât și panteismul. Secularismul tinde să-l plaseze pe om în locul lui Dumnezeu, ca să domine lumea în locul Creatorului. Cu tot progresul înregistrat în domeniul științei și tehnologiei, această tendință antropocentristă a dus inevitabil la enorma criză ecologică ce subminează progresiv bazele supraviețuirii omenești pe planeta noastră, dar și la criza spirituală care îl transformă pe om în sclavul tehnologiei și al forțelor iraționale și demonice, desfigurându-l sub aspect spiritual.

Panteismul, la rândul său este o concepție specifică religiilor orientale, care fac abstracție de existența unui Dumnezeu personal, care a creat lumea din iubire ca să se împărtășească de viața și iubirea veșnică a Lui. În locul acestei viziuni, în care omul este creat după chipul lui Dumnezeu, chemat să se înalțe la asemănarea cu El, realizându-se prin aceasta deplin ca persoană, panteismul confundă Creatorul cu creatura și consideră că scopul fundamental al religiei este de a ajuta omul să se dizolve în masa impersonală și nediferențiată a cosmosului, în Nirvana sau Marele Tot. Primejdia enormă pe care o prezintă panteismul pentru existența umană constă în faptul că anulează omul ca persoană, îl face să devină sclavul forțelor naturale, al stihțiilor cum spune sfântul Apostol Pavel, și-l împiedică să acționeze asupra naturii pentru a o pune prin știință și tehnică în slujba creării condițiilor necesare desăvârșirii sale. Explozia de populație din regiunea asiatică, dar și sărăcia enormă care bântuie cu furie în majoritatea acestor țări – dacă nu s-a făcut apel la tehnica de import cum este cazul Japoniei – sunt expresia

unei lipse a conceptului de persoană, adică a valorii netrecătoare a ființei umane și dovada dominării omului de forțele naturale.

Nici unul din cele două tendințe principale nu este în conformitate cu adevărul omului și aspirațiile sale. Atât secularismul cât și panteismul sunt două concepții sau filosofii care ori despart pe Dumnezeu de lume, ori confundă lumea cu Dumnezeu, fiindcă nu recunosc pe Dumnezeu cel personal și viu, în comuniunea Căruia omul își găsește împlinirea și desăvârșirea veșnică. Prin energiile necreate care se împărtășesc omului și lumii de la Tatăl, prin Fiul în Duhul Sfânt, omul și cu el întreaga creație se înalță prin Duhul în Hristos și în Biserică la comuniunea de viață și iubire veșnică a Sfintei Treimi, găsindu-și astfel sensul adevărat și împlinirea existenței sale.

Propovăduirea Bisericii trebuie să țină seama de experiențele de viață prin care a trecut societatea umană și de contextul problemelor cu care se confruntă omenirea astăzi. Afirmând cu fermitate transcendența lui Dumnezeu față de religiile panteiste și activismul antropocentric secularizat și prezența și lucrarea lui Dumnezeu în lume și în viața omului, Biserica își va orienta propovăduirea spre omul care-și caută mântuirea astăzi, arătând corespondența adevărului revelat și realizat în viața și persoana lui Iisus Hristos cu aspirațiile cele mai profunde ale omului. Va arăta că taina omului, împlinirea și desăvârșirea lui nu se realizează în el și prin el ci în comuniune cu Dumnezeu.

În același timp, va demasca conceptele care domină cultura modernă secularizată ca fiind condiționate istoric, aceste concepte fiind depășite astăzi de știința însăși. Căci începând cu anii '70, se înregistrează o tendință a științelor experimentale care favorizează întoarcerea la teocentrism. Descoperirile epocale din domeniul microcosmosului au scos în evidență două lucruri foarte importante pentru teologie. Dincolo de orice separație între spirit și materie, s-a descoperit că materia este de fapt concentrare de spirit, energie și lumină, iar organizarea microcosmosului este atât de complexă, încât nu se mai poate face apel doar la cauzele naturale pentru explicarea ei, ci este nevoie să se treacă dincolo de aceste cauze, spre transcendență. De aceea se spune astăzi că știința a început să bată la porțile transcendentului.¹²⁸ Un fizician american, Paul Davies, consideră că "poate părea

¹²⁸ PR.PROF.DR. DUMITRU POPESCU, *MISIUNEA BISERICII ASTĂZI ȘI ÎN MÂINE*, ÎN: HRISTOS, BISERICĂ, SOCIETATE, P. 53.

ciudad, dar am impresia că știința ne indică drumul către Dumnezeu cu o mai mare siguranță decât o face religia.”¹²⁹ În același sens, doi tineri savanți contemporani afirmă că “prin calea conceptuală deschisă de teoria cuantică, apare o nouă reprezentare a lumii, radical alta care, sprijinindu-se pe cele două curente anterioare, spiritualismul și materialismul le depășește făcând sinteza. Noi situăm această concepție care se naște dincoace de spiritualism dar cu mult mai mult dincolo de materialism.” Această gândire nouă se întrevede “în aceea că ea șterge granițele între spirit și materie.”¹³⁰ “Teoria cuantică și cosmologia fac să se retragă mereu mai departe marginile cunoașterii, până la a pipăi enigma fundamentală cu care se confruntă spiritul uman: existența unei Ființe transcendente, totodată cauza și sensul marelui univers.”¹³¹

Astfel, știința care a început prin a intra în conflict cu religia, oferă astăzi un suport neașteptat religiei. Este adevărat că există fizicieni care, pornind de la descoperirile științei, trec uimitor de repede de la concepția deistă sau ateistă la cea panteistă. Din acest punct de vedere, considerăm că numai teologia energiilor necreate este capabilă să depășească dilema dintre deism și panteism și să afirme în mod paradoxal atât transcendența lui Dumnezeu față de creație, după ființa Sa eternă, cât și prezența lui Dumnezeu în creație, prin lucrarea Sa. De altfel, însăși știința, trecând de la existența lucrului în sine la existența lui în celălalt, depășește sistemul determinist bazat pe legături exterioare și progresează către o viziune bazată pe legăturile interioare ale Duhului, care postulează comuniunea.¹³²

O coordonată importantă a misiunii Bisericii în lumea contemporană este, de aceea, dialogul cu cultura în general și cu știința în special. În această perspectivă se cere un dialog creator cu cultura contemporană, cu persoanele cufundate în materialismul lumii acesteia, cu noile opțiuni ale fizicii despre materie și energie și cu întreaga varietate a creației umane. Este necesar în acest sens un enorm efort întreprins de Biserica întreagă – deci nu numai de clerici și teologi – ci mai ales de laici

¹²⁹ PAUL DAVIES, *GOD AND THE NEW PHYSICS*, MILANO, 1984, p. 68.

¹³⁰ JEAN GUITTON, GRICHKA BOGDANOV, *DUMNEZEU ÎN ȘTIINȚĂ*, TRAD. DE PR. I.BUGA, ED. HARISMA, BUCUREȘTI, 1992, p. 17.

¹³¹ *IBIDEM*, p. 20.

¹³² PR.PROF.DR. D. POPESCU, *OP.CIT.*, p. 54.

(oameni de știință, filozofi, politicieni, medici, economiști, artiști, oameni de cultură) pe linia unei ample decantări critice și dezvoltări transfiguratoare a evoluțiilor actuale ale științelor, artelor, culturii, societății și politicii. Acest efort trebuie să le smulgă tentației autonomizării totale, demonizării lor autodestructive și să le deschidă spre Dumnezeu, făcându-le să reveleze transparent prezența și lucrarea Lui în lume.

Dimensiunea cosmică a mântuirii este de mare importanță pentru misiunea Bisericii, fiindcă reprezintă singura alternativă creștină, cosmologia teonomă, față de cosmologia autonomă a lumii în care trăim. Dimensiunea cosmică a mântuirii în Hristos arată că starea de autonomie nu reprezintă starea normală a omului și a creației în raport cu Dumnezeu, ci starea gravă de alienare spirituală a omului produsă de păcat. Prezența cosmică a lui Hristos subliniază faptul că lumea a fost creată pentru transfigurare și comuniune de viață eternă cu Dumnezeu iar nu pentru autonomie și secularizare.

Noua gândire științifică, amintită mai sus, vine să confirme reconstrucția cosmologică întreprinsă de sfântul Atanasie cel Mare,¹³³ la vremea sa, pentru a face accesibilă din punct de vedere cultural și filosofic întruparea Logosului. Aceeași corelație, de care vorbesc fizicienii contemporani, o descoperim în scrierile ilustrului părinte al Bisericii universale. În acest sens sfântul Atanasie spune: "Deci însuși Cuvântul atotputernic, atotdesăvârșit și sfânt al Tatălui, sălășluindu-Se și întinzând puterile Lui în toate și pretutindeni și luminând toate cele văzute și nevăzute, le ține și le strânge, nelăsând nimic gol de puterea Lui, ci dându-le viață tuturor și păzindu-le pe toate împreună și pe fiecare în parte ... Precum un cântăreț, combinând și împreunând sunetele joase cu cele înalte și cu cele medii, alcătuește o unică melodie, așa și înțelepciunea lui Dumnezeu, purtând universul ca pe o liră și împreunând cele din aer cu cele de pe pământ și pe cele din cer cu cele din aer și unind întregurile cu părțile și cârmuindu-le pe toate cu porunca și voia Sa, alcătuește o singură lume și o unică rânduială frumoasă și armonioasă a ei, El însuși rămânând nemișcat, dar mișcându-le pe toate, prin crearea și orânduirea lor, după bunăvoirea Tatălui."¹³⁴

¹³³ A SE VEDEA PENTRU ACEASTA LUCRĂRILE PĂRINTELUI PROF.DR. DUMITRU POPESCU: *TEOLOGIE ȘI CULTURĂ; HRISTOS, BISERICĂ, SOCIETATE; OMUL FĂCĂTOR DE DĂRĂCIRI*.

Această coeziune a întregii creații în Hristos, a fost strălucit pusă apoi în evidență de sfântul Maxim Mărturisitorul, sub două aspecte. Mergând pe calea pregătită de sfântul Atanasie cel Mare, el arată că “rațiunile cele multe sunt una și cea una e multe. Prin ieșirea binevoitoare, făcătoare și susținătoare a Celui unu la fapte, rațiunea cea una e multe, iar prin întoarcerea celor multe la originea și la centrul lucrurilor, din care și-au luat începuturile și care le adună pe toate, cele multe sunt una.”¹³⁵ În gândirea sfântului Maxim Mărturisitorul, Logosul divin se înfățișează ca centru de diversificare și unificare a rațiunilor tuturor lucrurilor văzute și nevăzute. Dacă universul văzut și nevăzut își păstrează coeziunea, aceasta se datorează legăturii dinamice dintre Logos și creație, prin lucrarea Duhului Sfânt, după bunăvoința Tatălui. Astfel se explică și motivul pentru care mântuirea realizată în Hristos, ca Logos întrupat, are dimensiune cosmică. Dacă lumea a fost creată de Tatăl, prin Logos, în Duhul Sfânt, atunci Logosul n-a venit să mântuiască numai o parte din creație, ci întreaga creație își dobândește fundamentul ei spiritual, care se află la baza corelației ei cu Dumnezeu și omul, în Hristos, dobândind caracterul unei adevărate Liturghii cosmice. Creația întreagă este menită să fie mântuită și transfigurată în Hristos. Sfântul Maxim Mărturisitorul surprinde pe lângă legătura verticală a creației cu Logosul divin, și perspectiva istorică sau orizontală a Logosului în creație: “Cel ce a dat ființă întregii zidiri văzute și nevăzute numai cu puterea voinței Lui, a avut înainte de toți vecii, deci înainte și de facerea lumii, un plan prea bun și negrăit în legătură cu ea. Iar acesta a fost ca să se împreune El însuși, fără schimbare, cu firea oamenilor, prin unirea adevărată, într-un ipostas, și să unească cu sine, în chip neschimbat, firea omenească. Aceasta pentru ca El să devină om, precum numai El a știut, iar pe om să-l facă Dumnezeu, prin unire cu Sine. În acest scop, a împărțit veacurile cu înțelepciune, rândindu-le pe unele pentru lucrarea prin care face pe om Dumnezeu.” “Dacă Domnul nostru Iisus Hristos este începutul, mijlocul și sfârșitul tuturor veacurilor trecute, prezente și viitoare, pe drept cuvânt putem zice că a ajuns la noi, în virtualitatea credinței, sfârșitul veacurilor

¹³⁴ SFÂNTUL ATANASIE CEL MARE, *CVÂNT CĂTRE ELINI*, XLII, ÎN: SCRIERI PARTEA I, PSB, 15, TRAD., INTRODUCERE ȘI NOTE DE PR.PROF. DUMITRU STĂNILOAE, ED. IBMBOR, BUCUREȘTI, 1987, P. 79.

¹³⁵ SFÂNTUL MAXIM MĂRTURISITORUL, *AMBIGUA*, TRAD., INTRODUCERE ȘI NOTE DE PR.PROF. D. STĂNILOAE, PSB, 42, ED. IBMBOR, BUCUREȘTI, 1983.

destinate îndumnezeirii celor vrednici, care actual se va face arătat după har în viitor.”¹³⁶

În cuprinsul textelor citate, sfântul Maxim evidențiază sensul creației și al omului și misiunea profetică a Bisericii în istorie. Din comuniunea cu Hristos, Capul ei, Biserica are misiunea să contribuie la umanizarea și schimbarea sistemelor raționaliste și impersonale, care domină lumea și mutilează viața omului și a creației sub diferite forme, în medii de comuniune a omului cu Dumnezeu și cu semenii, după modelul Sfintei Treimi și în conformitate cu ordinea interioară a creației.

Misiunea profetică a Bisericii trebuie să se exercite și asupra factorilor politici. Biserica nu face politică dar poate lumina politica cu lumina Evangheliei lui Hristos, stimulând progresul spiritual, economic și politic al lumii, în mod profetic. Căci ea este câmpul acțiunii lui Dumnezeu, care conduce lumea, în luptă cu forțele potrivnice, spre cerul și pământul nou al Împărăției lui Dumnezeu. În măsura în care Biserica a rămas credincioasă lui Hristos și a reflectat în viața ei comuniunea cea mai presus de fire a Sfintei Treimi, a influențat politica lumii și mersul înainte al societății omenеști. Când creștinii au început să devină dependenți de diferite ideologii și de orânduirile lumești, mai mult decât de Dumnezeu, s-a diminuat influența misiunii profetice a Bisericii asupra lumii, iar lumea s-a îndepărtat de Biserică și s-a secularizat. Așa încât lumea contemporană secularizată a încetat să se mai considere societate creștină și adoptă uneori legi străine sau chiar împotriva voii lui Dumnezeu. Vina este nu numai a factorilor politici, ci și a unei părți a creștinătății, care a uitat de misiunea ei eshatologică. Hristos n-a făcut politică dar a schimbat radical cursul politicii, prin noua perspectivă istorică și eshatologică asupra lumii, pe care a deschis-o omenirii. Cu evenimentele ce au urmat răstignirii lui Iisus, ceva radical nou s-a produs în istoria omenirii. A apărut puterea vieții și învierii, de care nu sunt capabile puterile morții, învinse definitiv, căci *“Cel ce este în voi este mai mare decât cel ce este în lume”* (1 In. 4, 4). Învierea lui Hristos a transformat radical cadrul social al vieții umane. În Iisus Hristos Cel înviat viața lui Dumnezeu intră în viața omenirii, prefăcând starea ei veche într-o stare nouă, pregătindu-i o stare viitoare. Cu învierea lui Hristos viața lumii este orientată spre

¹³⁶ IDEM, *R34SPUNSURI C34TRE TALASIE*, “FILOCALIA”, 3, TIPOGRAFIA ARHIDIECEZAN34, SIBIU, 1948, p. 69, 71.

Împărăția lui Dumnezeu, care într-o formă anticipată, este deja în mijlocul nostru ca împărăție a Duhului.

Într-o lume, care nu vrea să știe decât de valori materiale și profit, Biserica are misiunea să descopere lumii sensul progresului spiritual. Angajamentul etic și social al Bisericii își descoperă sensul în perspectiva eshatologică, iar eshatologia are repercusiuni în viața omului și a lumii credincioase, care poate contribui astfel la progresul real al societății sub toate aspectele. Sarcina Bisericii nu este de a indica tipurile de societate umană sau de a sacraliza instituțiile politice ale vreunui regim. Ea rămâne mereu în viziunea teonomă a lumii, adică a transcendenței lui Dumnezeu după ființa Sa inefabilă și a prezenței Sale reale în lume și în istorie prin lucrarea Sa. Din această perspectivă, Biserica trebuie să aibă în vedere realitățile concrete ale societății omenești în care trăiește și să militeze pentru o ordine socială de dreptate, libertate și iubire care reconciliază aspectul personal cu cel comunitar, tinzând spre desăvârșirea comuniunii personale după modelul Sfintei Treimi.

În acest sens, Biserica se confruntă cu două ideologii străine creștinismului, una colectivistă și alta individualistă, care rămân opuse între ele. Colectivismul scufundă omul în masa anonimă a naturii și, vorbind despre “masele populare”, trece cu vederea calitatea omului de persoană, creată după chipul lui Dumnezeu. Colectivismul nu are nimic comun cu creștinismul, fiindcă originile lui se descoperă în sistemele panteiste, care militează pentru depersonalizarea omului și scufundarea lui în realitatea impersonală a “Marelui Tot”. Individualismul ridică omul deasupra societății și face apologia profitului și a iubirii de sine. Acesta a dat naștere la sisteme economice mult mai eficiente decât cele colectiviste, devenind o ideologie dominantă a lumii contemporane, fiindcă a pus accentul pe inițiativa privată și a asigurat progresul material și puterea economică a celor mai dezvoltate țări din lume. Dar sistemele individualiste acordă mai multă importanță valorilor materiale decât celor spirituale și se interesează mai mult de cetatea pământească, decât de cea cerească, adică de economie, politică și finanțe. Prin faptul că așează profilul și iubirea de sine deasupra iubirii aproapelui, sistemele individualiste au dus la divizarea lumii între țări bogate și țări sărace, ca să nu mai vorbim de cei care se îmbogățesc peste noapte în cursul procesului de tranziție economică în timp

ce mulți nu au ce mânca, așa încât parabola bogatului nemilostiv și a săracului Lazăr are actualitate deplină.

În perspectiva eshatologică a comuniunii trinitare, care constituie baza misiunii sociale a creștinismului, rolul Bisericii este de a inspira societatea să depășească individualismul sau colectivismul din viața socială și personală a omului, prin lupta ei neîncetată atât pentru promovarea valorii persoanei umane, creată după chipul lui Dumnezeu, cât și pentru promovarea dreptății și a protecției sociale. Mântuitorul ferește atât pe cei curați cu inima, cât și pe cei flămânzi de dreptate. De aceea misiunea Bisericii este de a transfigura omul în Hristos prin lucrarea Duhului Sfânt, pentru a converti egoismul în iubire și comuniune, atât prin viața de rugăciune, asceză și filantropie, cât și prin lupta susținută împotriva nedreptăților sociale, căci egoismul se află în ultimă instanță la originea nedreptăților sociale, pentru ca orice om să se bucure de condițiile unei vieți decente și civilizate.¹³⁷

Teologia ortodoxă din a doua jumătate a secolului al XX-lea a căutat să pună în evidență valoarea netrecătoare a doctrinei creștine despre Sfânta Treime.¹³⁸ Aceste preocupări teologice reprezintă reacția ortodoxă față de sistemele amintite anterior. Față de aceste sisteme raționaliste și impersonale, teologia ortodoxă a accentuat caracterul personal al comuniunii trinitare în iubire¹³⁹, bază și model al comuniunii umane.

Mesajul Evangheliei are puterea și însușirile unei comuniuni adânci și iubiri curate. El rămâne în același timp însă supus interpretărilor diferite pe care le fac cei ce-l propovăduiesc, fie ca persoane particulare, fie ca membri ai unei comunități bisericești. De aceea Bisericile creștine trebuie să renunțe și ele la propriile lor sisteme eclesiologice care au privatizat Duhul, au sfâșiat progresiv unitatea creștină și promovează prozelitismul în diferite moduri.¹⁴⁰ Căci misiunea creștină adevărată, ca rezultat al vieții interioare a Bisericii și ca extindere a Trupului lui Hristos, nu poate pleca decât de la Biserica cea una, neîmpărțită.

¹³⁷ PR.PROF.DR. DUMITRU POPESCU, *OMUL FĂRĂ RĂDĂCINI*, p. 83-84.

¹³⁸ A SE VEDEA PENTRU ACEASTA LUCRĂRILE EXTREM DE VALOROASE ALE PĂRINTELUI DUMITRU STĂNILOAE.

¹³⁹ PR.PROF.DR. DUMITRU POPESCU, *RELEVANSSA TEOLOGIEI ORTODOXE PENTRU LUMEA CONTEMPORANĂ*, ÎN: *HRISTOS, BISERICĂ, SOCIETATE*, p. 92-93.

¹⁴⁰ IDEM, *MISIUNEA BISERICII ASTĂZI ÎI MĂINE*, p. 56.

Bisericile despărțite nu pot avea decât misiuni. Mesajul Evangheliei lui Hristos Cel răstignit și înviat nu poate fi transformat într-un instrument de reunire a Bisericilor. Propovăduirea eficientă a Evangheliei către lume presupune unitatea creștinilor în Biserica istorică cea una, care nu numai că propovăduiește lumii Evanghelia mântuirii ci și oferă acesteia un model de unitate în comuniune.¹⁴¹ Mesajul Evangheliei include întreaga viață a Bisericii în Duhul Sfânt, Care este viu și lucrător în și prin Biserică pentru întreaga lume. Lumea nu vine la credință dacă Evanghelia nu este propovăduită și întrupată de Biserica cea una care cheamă pe toți oamenii în comuniunea ei. De aceea Iisus Hristos S-a rugat ca toți creștinii să fie una în Biserica Sa “ca lumea să creadă” (In. 17, 21).

¹⁴¹ N.A. NISSIOTIS, *DIE THEOLOGIE DER OSTKIRCHE*, p. 201.

VESTEA CEA BUNĂ, SĂRACILOR

“Duhul Domnului peste Mine, că El M'a uns să le binevestesc săracilor, M'a trimis să-i vindec pe cei cu inima zdrobită, robilor să le propovăduiesc dezrobirea și orbilor vederea, pe cei asupriți să-i eliberez și să vestesc anul bine primit al Domnului” (Lc. 4, 18-19).

Relația dintre vestirea Împărăției lui Dumnezeu și săracii, care constituie marea majoritate a locuitorilor și națiunilor pământului și, în același timp, cea mai importantă categorie de

* **BIBLIOGRAFIE:** PR. PROF. DR. — TEFAN ALEXE, *CURENTE ȘI TENDINSE NOI ÎN TEOLOGIA CONTEMPORANĂ*, ÎN: “ORTODOXIA”, XXIX, 1977, NR.1; PR. PROF. DR. ION BRIA, *CURS DE TEOLOGIE ȘI PRACTICĂ MISSIONARĂ ORTODOXĂ*, GENEVA, 1982; MITROPOLIT DR. NICOLAE CORNEANU, *QUO VADIS? STUDII, NOTE ȘI COMENTARII TEOLOGICE*, TIMIȘOARA, 1990, A. - *TEOLOGIA ȘI TEOLOGIILE, B - BISERICILE ȘI UNELE DIN MARILE PROBLEME ALE LUMII DE AZI*, PR. PROF. DR. DUMITRU POPESCU, *TEOLOGIE ȘI CULTURĂ*, ED. IBMBOR, BUCUREȘTI, 1993; HRISTOS, *BISERICĂ, SOCIETATE*, ED. IBMBOR, BUCUREȘTI, 1998; PR. PROF. DR. SOFRON VLAD, *ATTITUDINEA BISERICI ORTODOXE FAȘĂ DE PROBLEMELE SOCIALE*, ÎN “STUDII TEOLOGICE”, 1954, NR.3-4; PR. PROF. DR. OREST BUCEVȘCHI, *NEDREPTATEA SOCIALĂ, PIEDICĂ ÎN CALEA MĂNTUIRII*, ÎN: “STUDII TEOLOGICE”, 1954, NR.3-4; ARHID. PROF. DR. IOAN ZĂGREAN, *CÂTEVA IDEI DE DREPTATE SOCIALĂ LA SFÂNTUL APOSTOL PAVEL*, ÎN: “MITROPOLIA BANATULUI”, XXXV, 1986, NR. 5; MITROPOLIT DR. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ, *BISERICA SLUJITOARE ÎN SFÂNTA SCRIPTURĂ, SFÂNTA TRADIȚIE ȘI ÎN TEOLOGIA CONTEMPORANĂ*, BUCUREȘTI, 1972, SIBIU, 1990; LEONARDO BOFF, *THEOLOGIE DER BEFREIUNG HERMENEUTISCHE VORAUSSETZUNGEN*, STUTTGART, 1977; *JESUS CHRISTUS DER BEFREIER*, FREIBURG IM BREISGAU, 1979; *KIRCHE: CHARISMA UND MACHT*, PATMOS, DÜSSELDORF, 1985; G.COLLET, HRSG., *DER CHRISTUS DER ARMEN*, HERDER, FREIBURG - WIEN - BONN, 1988; NORBERT GREINACHER, HRSG., *KONFLIKT UM DIE THEOLOGIE DER BEFREIUNG. DISKUTION UND DOKUMENTATION*, BEZINGER, ZÜRICH-EINSIEDELN-KÖLN, 1985; GUSTAVO GUTIERREZ, *THEOLOGIE DER BEFREIUNG*, CHR. KAISER, MÜNCHEN, 1973; JOHANN BAPTIST METZ, *JENSEITS BÜRGERLICHER RELIGION. REDEN ÜBER ZUKUNFT DES CHRISTENTUMS*, MÜNCHEN, 1980; JÜRGEN MOLTSMANN, *KIRCHE IN DER KRAFT DES GEISTES*, CHR. KAISER, MÜNCHEN, 1975; JON SOBRINO, *JÉSUS EN AMÉRIQUE LATINE. SA SIGNIFICATION POUR LA FOI ET LA CHRISTOLOGIE*, ED. DU CERF, PARIS, 1986; *LEXIKON FÜR THEOLOGIE UND KIRCHE*, HRSG. WALTER KASPER U.A., Bd.II, HERDER, FREIBURG, BASEL, ROM, WIEN, 1994; *LEXIKON MISSIONSTHEOLOGISCHER GRUNDBEGRIFFE*, HRSG. THEO SUNDERMEIER, REIMER, BERLIN, 1987; EPISCOP ANASTASIOS YANNOULATOS, *MISIUNE LA MODUL LUI HRISTOS. “FAȘĂ-SE VOIA TA”*, RAPORT INTRODUCȚIV LA A X-A CONFERINȚA MONDIALĂ A MIȘCĂRII “MISIUNE ȘI EVANGHELIZARE”, SAN ANTONIO, 1989, TRAD. PR. PROF. DR. IOAN IȘCĂ, ÎN: “REVISTA TEOLOGICĂ”, I, 1991, NR.3. P.85-94.

oameni, lipsită de credința în Hristos, este o problemă care preocupă teologia misionară de azi. Deoarece criteriile de a identifica formele de sărăcie sunt foarte diferite, biblice sau sociologice, nu s-a ajuns încă în situația de a răspunde cu un singur glas la întrebarea: cine sunt săracii astăzi?¹⁴²

Teologia eliberării

Teologia eliberării, elaborată de creștinii angajați în etica politică din America Latină, susține că, în perspectiva Revelației biblice despre Împărăție, Dumnezeu are o preferință pentru săraci, deoarece, în Iisus Hristos, El însuși S-a identificat cu cei lipsiți, triști și oprimați. Această teologie s-a născut în situația exploatarei și dependenței (social-politice, economice, culturale, sexiste și rasiale) și este o teologie contextuală, promovată din perspectiva celor asupriți și exploatați, exprimând aspirațiile acestora după libertate¹⁴³.

Teologia eliberării pleacă, în anii șazeci, de la situația concretă a Americii Latine și, apoi, este dezvoltată din perspectiva angajamentului concret pentru eliberarea oamenilor și a popoarelor exploatare și oprimate. Din perspectiva eliberării celor săraci și oprimați este privită și înțeleasă întreaga realitate și revelația biblică. Din această perspectivă teologia este reflexia asupra activității Bisericii în cadrul procesului de eliberare în care ea descoperă lucrarea Duhului Sfânt. Această reflexie este articulată apoi în cadrul învățaturii creștine despre mântuirea în Hristos. În acest context, teologia trebuie să ia în considerare nu numai viața Bisericii, ci și problemele lumii și ale istoriei. Căci numai procedând astfel, Biserica poate adresa cuvântul lui Dumnezeu pentru oamenii din timpul respectiv.¹⁴⁴

Conceptul cheie al acestei teologii este cel de eliberare, în locul celui tradițional de mântuire. În cadrul acestui concept, istoria umană este înțeleasă ca un proces de eliberare a omului. În acest proces se naște treptat o nouă societate și un om nou.

¹⁴² PR. PROF. DR. ION BRIA, *CURS DE TEOLOGIE ȘI PRACTICĂ MISIONARĂ ORTODOXĂ*, p.31.

¹⁴³ *LEXIKON FÜR THEOLOGIE UND KIRCHE*, Bd.2, COL.130.

¹⁴⁴ H. BETTSCHIEDER, BEFREIUNG, ÎN: *LEXIKON MISSIONSTHEOLOGISCHER GRUNDBEGRIFFE*, p.38-39.

Este vorba de o revoluție culturală permanentă la sfârșitul căreia se naște o lume în care oamenii, fără deosebire de rasă, naționalitate și religie, pot aduce o viață cu adevărat umană, liberi de orice înrobire din partea oamenilor și a naturii care nu este stăpânită încă pe deplin.¹⁴⁵

Eliberarea are în cadrul acetei teologii trei sensuri fundamentale și trei trepte corespunzătoare, care nu se dezvoltă paralel ci se includ reciproc, găsindu-și realizarea deplină în Hristos. Deoarece în lume există o stare conflictuală, ce nu se poate realiza printr-un proces de dezvoltare, ci numai într-o perspectivă radicală a eliberării, eliberarea înseamnă, într-un prin sens, împlinirea aspirațiilor claselor sociale și ale popoarelor oprimate și exploatare. La un nivel mai profund, eliberarea înseamnă un proces în care omul devine stăpân pe propria sa destinație. În acest sens eliberarea este un proces dinamic în care omul își dezvoltă treptat toate dimensiunile sale. Această dezvoltare aduce cu sine o revoluție culturală permanentă, la sfârșitul căreia omul trăiește într-o societate cu totul alta din punct de vedere calitativ. Procesul eliberării se împlinește în sensul teologic al acesteia. Sfânta Scriptură ni-L prezintă pe Iisus Hristos ca salvator și eliberator. El eliberează omul din robia păcatului care este cauza ultimă a oricărei dezbinări, nedreptăți și oprimări. Hristos eliberează întru adevăr, adică El face posibilă viața de comuniune cu El, comuniune ce stă la temelia oricărei frățietăți.¹⁴⁶

În teologia eliberării, mântuirea este înțeleasă ca o realitate ce se realizează în istorie, deja acum, sub forma eliberării; ea schimbă lumea și o conduce spre desăvârșire. Căci păcatul nu este numai o realitate personală, individuală, privată și interioară, fără să atingă ordinea în care trăim. El se concretizează în structurile opresive, în exploatarea omului de către om, în dominarea și înrobirea popoarelor, raselor și claselor sociale. De aceea se cere o eliberare radicală care include și eliberarea politică și economică.

¹⁴⁵ *IBIDEM*, p.39.

¹⁴⁶ *IBIDEM*, p.40.

Eliberarea omului și creșterea Împărăției lui Dumnezeu sunt orientate amândouă spre comuniunea deplină a oamenilor cu Dumnezeu și întreolaltă. Căile lor nu merg însă paralel, nici simplu una spre alta. Creșterea Împărăției lui Dumnezeu este un proces ce se realizează în eliberarea istorică, în măsura în care aceasta aduce cu sine o mai deplină realizare a omului și crează condițiile pentru o nouă societate. Mântuirea este o realitate care se realizează în cadrul istoriei. Ea, fiind comuniunea oamenilor cu Dumnezeu și întreolaltă, orientează istoria, o transformă și o conduce spre desăvârșire.

Împărăția lui Dumnezeu nu este identificată cu eliberările istorice. Ea este darul lui Dumnezeu care va veni deplin la sfârșitul istoriei. Însă Împărăția lui Dumnezeu ia chip în încercările de eliberare în istorie, indicând în același timp limitele și ambiguitățile acestor încercări⁵.

În viziunea acestei teologii există un parti pris a lui Hristos pentru săracii pământului. Lor le este făgăduită Împărăția lui Dumnezeu. Judecata lui Dumnezeu vine ca o binecuvântare în favoarea săracilor. Pentru săraci judecata este tocmai certitudinea că Dumnezeu este cu ei și pentru ei. Pentru cei bogați ea înseamnă un verdict aspru de condamnare. Ambele categorii, cei săraci și oprimați și cei ce deposedează pe alții stau sub aceeași judecată a lui Dumnezeu. Primilor le dă capacitatea de a spera și a lupta contra aservirii, celor din urmă le inspiră pocăință și renunțare.¹⁴⁷

Hristologia occidentală, cauzată de restrângerea imaginii lui Hristos asupra lui "Iisus Hristos", a oscilat permanent între transcendentalism și imanentism. Neînțelegându-se relația dintre Fiul și Duhul Sfânt și lucrarea lor în Biserică și în lume, în teologia eliberării se trece de la hristologia transcendentală a claselor dominante la o hristologie imanentă. În cadrul acesteia, Iisus este văzut ca reprezentant al celor săraci și oprimați, El fiind "nu numai Cel ce animă eliberarea, ci și norma practicii eliberatoare și prototip al omului nou, spre care tinde eliberarea.

¹⁴⁷ PR. PROF. DR. I. BRIA, *OP. CIT.*, p. 32.

Isus apare o <norma normans> a eliberării".¹⁴⁸ Din opoziție față de colectivismul Bisericii oficiale la nivelul claselor dominante, se răspunde cu același colectivism, de data aceasta însă din perspectiva celor săraci și oprimați. Datorită acestui imanentism al teologiei eliberării, s-a încercat o reducere a mesajului lui Hristos la o luptă cu puterile lumii din epoca Sa. Isus Hristos eliberează prin activitatea și jertfa Sa din robia social-politică.

Dar Isus Hristos nu este doar "Săracul" sau "Revoluționarul", ci este Fiul lui Dumnezeu, Care S-a întrupat, S-a răstignit, a înviat, S-a suit la ceruri și șade de-a dreapta Tatălui pentru noi și pentru a noastră mântuire, așa cum mărturisim în Simbolul de credință niceo-constantinopolitan. De aceea, Isus Hristos ca propovăduitor al Împărăției lui Dumnezeu nu a putut fi un adept al revoluției zeloților împotriva Romei. Tocmai prin faptul că El a adus în persoana și viața Sa Împărăția lui Dumnezeu între oameni, în maximă apropiere de noi, S-a arătat ca Mesia Împărăției viitoare a lui Dumnezeu.

Mântuirea nu este numai eliberarea din robia social-politică, ci eliberarea omului din robia păcatului, sub toate formele lui, și a morții și îndumnezeirea omului prin har, în participarea la viața de comuniune a lui Dumnezeu cel în Treime. Ea cuprinde pe toți oamenii și creația întregă. Căci "*precum printr-un om a intrat păcatul în lume și prin păcat moartea, așa și moartea a trecut la toți oamenii, pentru că toți au păcătuțit în el*" (Rom. 5,12). În însușirea personală a mântuirii adusă de Hristos rolul decisiv îl are convertirea prin credință și colaborarea omului cu harul Său care are ca rezultat curățirea de patimi, înaintarea în virtuți și creșterea în comuniunea cu Dumnezeu și cu semenii.

Eliberarea în Hristos este universală, iar oprimatul nu este numai săracul, ci și bogatul, prin supunerea lui față de patima egoistă a bogăției. Pe de altă parte și săracul are nevoie nu numai de eliberarea din sclavia politică și socială ci și din egoismul patimilor în care și el poate fi ținut.

Însăși sărăcia cu duhul, despre care vorbește Mântuitorul în "Fericirile" anunțate în predica de pe munte, la începutul

¹⁴⁸ JON SOBRINO, *JESUS EN AMÉRIQUE LATINE. SA SIGNIFICATION POUR LA FOI ET LA CHRISTOLOGIE*, p.19.

propovăduirii Sale, este o accentuare a faptului că nu numai sărăcia de fapt este o preocupare a lui Dumnezeu, care dorește pentru om o viață netulburată de grijile pământești. El dorește, sub acest aspect, ca cei ce nu sunt săraci materialmente să-și echilibreze existența în așa fel încât buna-stare materială să nu constituie o preocupare în sine, ci o rezultată a unei bune fraternități între oameni și a unei griji permanente pentru neputința celuilalt. Rezolvarea stării conflictuale din lume nu se poate face decât prin convertirea omului, eliberarea lui din egoismul patimilor și creșterea în comuniunea cu Dumnezeu și cu semenii, creștere din care să rezulte și îmbunătățirea relațiilor și structurilor sociale.

Pericolele care amenință libertatea adevărată nu pot fi înlăturate decât numai prin adevărul, iubirea și harul aduse de Hristos. Libertatea omului se întemeiază în faptul că el este creat după chipul lui Dumnezeu (Fac. 1,26-27), ca o persoană chemată la comuniunea liberă cu El. Acest chip al lui Dumnezeu în om întemeiază libertatea și demnitatea persoanei umane. Libertatea se dobândește prin restabilirea comuniunii cu Dumnezeu și cu semenii în Iisus Hristos și creșterea în această comuniune de la chip la asemănare, prin eliberarea de patimi și înnoirea continuă a acestei comuniuni. Această concepție despre libertate determină, după învățătura creștină și concepția despre eliberarea pământească și toate acțiunile menite să creeze condițiile necesare unei libertăți cu adevărat umane. Eliberarea creștină constă în aceea că Dumnezeu ne-a eliberat de păcat prin Iisus Hristos și a făcut posibilă o viață în adevărata libertate. Scopul eliberării este creșterea omului până *“la măsura vârstei plinătății lui Hristos”* (Ef. 4,13) și comuniunea definitivă cu El în Împărăția lui Dumnezeu. Această speranță nu slăbește însă angajamentul pentru progres în cele pământești, ci dimpotrivă, ea îi dă sens și putere.

Misiunea Bisericii, în care se permanentizează până la sfârșitul veacurilor (Mt. 20,18-20) trimiterea Fiului și a Duhului Sfânt în lume (În. 20, 21-23), vizează mântuirea și desăvârșirea tuturor oamenilor și a lumii întregi, căci Dumnezeu *“voiește ca toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină”*

(1 Tim. 4,1). Prin misiunea Bisericii, puterea Evangheliei și a harului lui Hristos pătrunde în istoria umană o curățește și o desăvârșește.

Creștinismul integral

Dincolo de îngustarea hristologică, soteriologică și eclesiologică, teologia eliberării a pus în evidență și a accentuat, în contextul în care a apărut, dimensiunea socială a păcatului. Căci într-adevăr, păcatul este izvorul oricărei oprimări, exploatări și înstrăinări. El crează și întreține structuri sociale nedrepte care trebuie schimbate.

Iisus Hristos răstoarnă formele instituite de autoritate, înțelepciune, glorie și succes, întemeiate pe egoismul și orgoliul omenesc și revelează faptul că centrul viu a toate este Dumnezeu - iubirea. El nu a venit cu un program social și economic pentru soluționarea problemelor economice și sociale specifice timpului Său. Dar El a adus o revelație religioasă care să fie izvorul nesecat de inspirație pentru conduita morală a credincioșilor din toate timpurile. Hristos a descoperit oamenilor cine este Dumnezeu ca să înțeleagă cine sunt ei înșiși și în ce relație să stea cu semenii lor. El le-a îndreptat ochii spre cer, ca astfel, cu sufletul luminat și transfigurat, să-și îndrepte apoi privirile spre pământ și să aprecieze realitățile vremelnice în lumina Evangheliei Sale. Iisus Hristos le vorbea oamenilor despre Împărăția lui Dumnezeu, care le impune o nouă conduită, le dă credință, le insuflă nădejdea și curajul și le dă puterea ca să anticipeze această realitate eshatologică în realitatea pământească prezentă, *“Vie împărăția Ta, facă-se voia Ta, precum în cer așa și pe pământ”* (Mt. 5).¹⁴⁹

Mântuitorul revelează o nouă concepție despre Dumnezeu, care s-a dovedit a fi deosebit de fecundă și sub aspect social. El revelează pe Dumnezeu cel Unul în Treime, adică ne-a descoperit pe Dumnezeu ca Tată și Fiul în iubirea negrăită a Duhului Sfânt. Dumnezeu nu este un principiu vag și impersonal ci o comuniune de Persoane. Dumnezeu este iubire (1 In. 4,9) pentru că este

¹⁴⁹ PR.PROF.DR. SOFRON VLAD, *ATITUDINEA BISERICII ORTODOXE FASSA DE PROBLEMELE SOCIALE*, p.161-164.

Treimea veșnică de Persoane vii, egale și distincte. Tatăl este iubire, Fiul este iubirea întrupată, Duhul Sfânt este puterea nepuizabilă a iubirii. Fiul revelează această comuniune de iubire (Koinonia agapês) în lume. Prin aceasta El este nu numai Cel ce invită la comuniune ci și calea (In. 14,6)¹⁵⁰. De aceea, legea fundamentală a Împărăției lui Dumnezeu, proclamată de Iisus Hristos ca ideal al vieții creștine este iubirea. Iubirea trebuie să stea la baza relației dintre om și Dumnezeu și tot iubirea trebuie să fundamenteze relațiile dintre oameni. Iubirea față de Dumnezeu este răspunsul la iubirea pe care Dumnezeu a arătat-o mai întâi pentru om (1 In. 4,19) prin crearea, susținerea și mântuirea acestuia. Din iubirea față de Dumnezeu cel în Treime, care ne-a creat și ne-a mântuit prin întruparea, crucea și învierea Fiului Său, trebuie să izvorească iubirea față de semenii noștri, care toți sunt fiii Tatălui ceresc. Considerând pe om creat după chipul lui Dumnezeu și chemat la comuniunea veșnică cu El, creștinismul a dat omului o valoare netrecătoare, necunoscută în trecut.¹⁵¹

Descoperind pe Dumnezeu ca fiind comuniunea de iubire veșnică a Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh iar omul, chipul lui Dumnezeu, chemat să participe la viața de comuniune a Lui, creștinismul nu abordează omul doar la nivel personal, ci și la nivelul comunitar, mai întâi în Biserică, și apoi în societate, căci nu se poate separa comunitatea eclesială de cea socială. Creștinismul are orizont social, fiindcă mântuirea credinciosului se realizează în funcție de semenii noștri care alcătuiesc societatea. Dar, cu toate acestea, în asanarea relor sociale și economice, Mântuitorul pleacă de la convertirea interioară spre cele exterioare, de la persoană la societate. Aceasta pentru că relele sociale își au izvorul în sufletul omului și de acolo devin exterioare și se manifestă pe plan social. Îmbunătățirea relațiilor sociale începe cu viața interioară a omului, fiindcă înnoirea credincioșilor se realizează prin lucrarea purificatoare și transfiguratoare a Duhului Sfânt. Omul creat după chipul lui Dumnezeu este chemat să se ridice la asemănarea cu El prin har, credință și fapte bune, care operează în adâncul ființei umane conversiunea patimilor iraționale

¹⁵⁰ EPISCOP ANASTASIOS YANNOULATOS, *MISIUNE LA MODUL LUI HRISTOS*, p.88.

¹⁵¹ PR.PROF.DR. DUMITRU POPESCU, *CREȘTINISMUL INTEGRAL SAU DOCTRINA SOCIALĂ ORTODOXĂ*, ÎN: HRISTOS, BISERICĂ, SOCIETATE, p.22

în virtuți și-l transfigurează și desăvârșesc pe credincios în Hristos și Biserică.¹⁵²

Cu toate acestea, asanarea relelor sociale și înnoirea societății se realizează nu numai pe calea purificării și îndumnezeirii prin har a credincioșilor, adică prin transformarea egoismului în iubire, ci și pe cale exterioară, prin lupta credincioșilor pentru dreptate socială. Dacă Mântuitorul îi fericește, pe de o parte, pe cei curați cu inima, căci aceștia vor vedea pe Dumnezeu, pe de altă parte, îi fericește pe cei flămânzi și însetați de dreptate. Pentru că iubirea pretinde în mod necondiționat dreptatea, adică recunoașterea demnității semenilor și a drepturilor lor. Și invers, dreptatea se desăvârșește în iubire. De aceea iubirea creștină a semenului și și dreptatea sunt nedreptățite. Dreptatea este acel minim de iubire fără de care orice relație între oameni devine inumană și agresivă. Dacă iubirea are mai mult un caracter personal și subiectiv, fapt pentru care ea trebuie trăită și manifestată prin fapte după exemplul Mântuitorului, dreptatea are mai mult un caracter social, fiindcă numai datorită ei se poate menține ordinea socială. Dar ambele izvorăsc din viața interioară a omului și ambele ținesc binele social, astfel ca realitățile cerești să se reflecte în cele pământești, pentru ca ordinea socială să progreseze spre idealul ordinii treimice.¹⁵³

Strâns legate de iubire sunt așadar dreptatea, libertatea și frăția întregii omenirii, armonia, bucuria și plinătatea vieții. Iisus nu a vorbit despre aceste valori sfinte într-un limbaj filosofic și vag, ci le-a revelat în putere, prin semne clare și cuvânt și mai presus de toate prin însăși viața Lui. Printre multele surprize pe care le-a provocat Iisus a fost și faptul că S-a identificat pe Sine însuși cu oamenii cei mai umili și simpli. Dintre aceștia Și-a ales ucenicii și apostolii. Iar în cuvântarea despre Judecata din urmă Se identifică nemijlocit cu cei disprețuiți, infirmi, săraci, străini și aflați în nevoi din întreaga lume. *“Întrucât ați făcut unuia dintre acești frați mai mici ai Mei, Mie Mi-ați făcut”* spune El având *“toate neamurile”* adunate înaintea Sa (Mt. 25,31-46).¹⁵⁴

¹⁵² *IBIDEM*, P.24-25.

¹⁵³ *IBIDEM*, P.25.

¹⁵⁴ A. YANNOULATOS, *ART.CIT.*, P.88.

Acest curs rămâne determinant și pentru Biserica Sa, pentru toate timpurile. Pentru că Biserica, în forma ei cea mai autentică, este puterea cea mai binevoitoare care luptă pentru demnitatea umană, pentru ridicarea, împlinirea și desăvârșirea fiecărei ființe umane de pe tot cuprinsul pământului. Preocuparea pentru toți cei săraci și tratați nedrept, fără excepție, indiferent de cultură, rasă sau crez, nu este o modă a mișcării ecumenice sau a teologiei eliberării ci o tradiție fundamentală a Bisericii celei una, o obligație pe care reprezentanții ei autentici au văzut-o întotdeauna ca fiind de primă importanță.¹⁵⁵

Comunitatea creștină primară din Ierusalim care a luat ființă chiar în ziua coborării Duhului Sfânt a avut un puternic caracter social. Ea s-a întemeiat prin consimțământul liber al credincioșilor ei cu privire la viața de obște a comunității în iubire. Carte Faptele Apostolilor ne relatează, în legătură cu această comunitate, că *“inima și sufletul mulțimii celor ce au crezut era una; și nici unul nu zicea că este al său ceva din averea sa, ci toate erau de obște. Și nimeni între ei nu era lipsit, pentru că toți câți aveau țărini sau case le vindeau și aduceau prețul celor vândute și-l puneau la picioarele apostolilor. Și se împărțea fiecăruia după cum avea nevoie“* (4,32-34-35). Dar dacă ea a reușit să introducă acest stil de viață în cadrul comunității eclesiale începătoare, n-a reușit să facă acest lucru și cu comunitatea socială a vremii care rămânea o societate sclavagistă, persecutând fără milă pe creștini. Idealul a rămas însă viu în conștiința Bisericii. De aceea *Învățătura celor doisprezece Apostoli* îndeamnă: *“să faci parte din toate ale tale fratelui tău și să nu zici că sunt ale tale. Dacă suntem părtași la cele muritoare, cu atât mai mult la cele nemuritoare“*.¹⁵⁶ Comunitatea creștină după modelul celei din Ierusalim avea să supraviețuiască într-o altă formă în viața de obște monahală. Spre deosebire de comunitatea din Ierusalim, mănăstirile și-au organizat sistematic munca pentru producerea în comun a celor necesare traiului. Dar, ca și comunitatea din Ierusalim, obștea monahală are toate în comun.

¹⁵⁵ *IBIDEM.*

¹⁵⁶ *SCRIERILE PĂRINȘILOR APOSTOLICI*, PSB, 1, Ed. IBMBOR, BUCUREȘTI, 1979, IV, 8, p.27.

Pe lângă preocupările ei duhovnicești și filantropice, obștea monahală a menținut mereu în conștiința oamenilor, prin însăși existența ei, ideea că bunurile materiale sunt cauza nedreptăților sociale și a războaielor. Din sânul acesteia s-au ridicat sfinții care, după ce creștinismul și-a dobândit libertatea de manifestare prin edictul de la Milan (313), au început lupta neînfricată pentru dreptate socială. În acest scop ei au pus în evidență valoarea netrecătoare a persoanei umane, indiferent de condiția ei socială, contribuind astfel la ameliorarea nedreptăților sociale; au susținut din toate puterile lucrarea filantropică a Bisericii pentru împușinarea suferinței din popor, organizând așezăminte de asistență socială publice și au modificat conceptul de proprietate. Între caracterul absolut al dreptului de proprietate din legislația romană și opoziția față de orice drept de proprietate a comunității din Ierusalim, părinții Bisericii au optat, în mod realist, pentru caracterul obiectiv al dreptului de proprietate. Ei au arătat că proprietarul absolut al bunurilor materiale este Dumnezeu iar cel bogat nu este decât administratorul lor pământesc. Bogatul nu trebuie să devină robul acestor bunuri ci trebuie să le folosească spre binele celor lipsiți.¹⁵⁷

Prin raportarea bunurilor materiale nu numai la om, ci și la Dumnezeu, părinții Bisericii au relativizat dreptul la proprietate, într-o lume în care aceasata era considerată ca drept absolut, deschizând astfel calea progresului social. Prin cuvântul și activitatea lor, ei au inițiat un proces îndelungat pentru crearea unei ordini sociale mai drepte care avea să se încununeze în zilele noastre cu carta drepturilor omului. Meritul sfinților Părinți este de a fi dat la iveală un creștinism integral, în care preocupările duhovnicești se împletesc cu cele sociale.¹⁵⁸ “În măsura în care sunteți plini de bogăție sunteți lipsiți de iubire”¹⁵⁹ declară sfântul Vasile cel Mare, criticând predilecția multora pentru o “pietate” care nu costă nimic. El nu a evitat să numească hoți nu numai pe

¹⁵⁷ PR. PROF. DR. D. POPESCU, *CREȘTINISMUL INTEGRAL SAU DOCTRINA SOCIALĂ ORTODOXĂ*, P.27-28.

¹⁵⁸ *IBIDEM*, P.29.

¹⁵⁹ *OMILIA A VII-A. CĂTRE CEI BOGASSI, SCRIERI. PARTEA ÎNTÂI*, TRAD.DE PR.D.FECIORU, PSB, 17, ED. IBMBOR, BUCUREȘTI, 1986, P.410.

cei ce fură ci și pe cei ce pot să ajute și să dea din bunurile lor dar neglijează să facă aceasta. Și conchide: “nedreptățiți pe toți oamenii pe care puteți să-i ajutați”. Căci “dacă fiecare om și-ar opri pentru sine numai cât îi trebuie pentru satisfacerea nevoilor sale și dacă ar da ce-i prisosește celui nevoiaș, atunci nimeni n-ar mai fi bogat, nimeni sărac”.¹⁶⁰

Realitatea modernă a integrării mondiale extinde pe bună dreptate aceste judecăți din planul individual în cel colectiv, de la persoane individuale la comunitățile mai largi, la popoare, la națiunile bogate. Sfinții Bisericii nu au vorbit doar pentru cei săraci, ci mai presus de orice au împărtășit viața lor. Ei s-au făcut de bunăvoie săraci din dragoste pentru Hristos, pentru a se identifica cu El. Căci din primul moment al prezenței Lui între oameni, Hristos face din kenoză revelarea puterii iubirii Dumnezeuului treimic. El își petrece viața pământească în simplitatea muncii și a smereniei desăvârșite și eliberează din lanțurile egoismului, acceptând umilința ultimă a crucii. Prin această umilință, El desființează pe cruce trufia și egocentrismul demonic și face să strălucească slava iubirii lui Dumnezeu.¹⁶¹

Viața creștină înseamnă o continuă asimilare a misterului Crucii în lupta împotriva egoismului individual și social. Aceasta este puterea tainică ce stă la temelie misiunii creștine. A-ți conforma viața ta cu viața răstignită a lui Hristos implică biruința asupra *egoismului* și a morții și puterea tainică a învierii. O misiune care nu pune în centrul ei Crucea și Învierea sfârșește ca o umbră pentru că nu are în vedere totalitatea condiției umane. Toți oamenii suspină în secret sau conștient după demnitate umană, împlinire și desăvârșire, după speranța de a transcende moartea. În ultimă instanță ei caută pe Hristos cel viu, pe Dumnezeu-Omul cel desăvârșit, Calea Adevărului și Viața. Toți, indiferent de vârstă sau clasă, bogați sau săraci, obscuri sau faimoși, analfabeți sau învățați tânjesc în adâncul sufletului lor după “celestificarea vieții” și

¹⁶⁰ OMILIA A VI-A LA CUVINTELE EVANGHELIEI DUPĂ LUCA: “STRICA-VOI JTNISSELE MELE ÎI MAI MARI LE VOI ZIDI, PSB, 17, P.407. ACELEA ÎI JUDECĂȘI LE EMITE ÎI SF. IOAN GURĂ DE AUR ÎN OMILII LA MATEI, PSB, 23, BUCUREȘTI, 1994, PP.117-119; 551-552; 731-734; 765-768; 879-884; 910-913; 920-925.

¹⁶¹ A. YANNOULATOS, ART. CIT., P.89.

celebrarea Învierii. În aceasta își atinge culminația misiunea la modul lui Hristos¹⁶².

Misiunea la modul lui Hristos va fi întotdeauna o slujire care implică acceptarea de primejdii, suferințe și umilințe, experiența neputinței omenești și, în același timp a puterii lui Dumnezeu. Unul din cele mai mari pericole pentru misiunea creștină este acela de a uita în practică de Cruce și de a crea un tip de creștini care dorește Crucea ca un moment dar care adeseori preferă să răstignească pe alții decât să se lase răstignit el însuși¹⁶³.

Ce înseamnă pentru misiunea Bisericii faptul că Iisus Hristos a anunțat săracilor Evanghelia și că le-a făgăduit împărăția lui Dumnezeu? Un nou mod de evanghelizare se impune, în care Bisericile trebuie să înțeleagă mai bine situația săracilor și să lupte în numele lor și împreună cu ei nu numai pentru a pune capăt exploatării și a învinge nedreptatea care stă la rădăcina sărăciei, ci și pentru a construi o societate dreaptă în care oamenii să poată trăi frățește unii cu alții. Bisericile nu trebuie să rămână indiferente față de situațiile în care sunt exploatați săracii și nici să evite de a lupta pentru eliminarea oricărei forme de sărăcie. Numai o Biserică ce promovează solidaritatea poporului lui Dumnezeu, în vederea unei comunități de părtășie și slujire, poate fi pentru lume locul în care lumea participă prin anticipare la realitatea ultimă a Împărăției lui Dumnezeu¹⁶⁴.

Manifestarea prezentă a Împărăției viitoare a lui Dumnezeu și intrarea personală în ea la învierea morților este constituirea comunității credincioșilor în Duhul trimerii lui Iisus Hristos și în slujba comuniunii viitoare a tuturor credincioșilor în Împărăția lui Dumnezeu. Această comunitate este roada trimerii lui Iisus Hristos și a Duhului Sfânt. Ea exprimă anticipativ comuniunea viitoare a omenirii transfigurate în Împărăția lui Dumnezeu, așa cum Iisus Hristos însuși în celebrarea Euharistiei cu cei ce i-au

¹⁶² *IBIDEM*, P. 92

¹⁶³ *IBIDEM*, P. 89.

¹⁶⁴ PR. PROF. DR. ION BRIA, *OP.CIT.*, P. 33

primit Evanghelia și chemarea a anticipat comuniunea viitoare a Împărăției lui Dumnezeu. De aceea, săvârșirea Euharistiei în amintirea morții și învierii Domnului este și rămâne centrul vieții Bisericii. Nicăieri nu se exprimă ceea ce constituie ființa Bisericii însăși ca în Euharistie: comuniunea lui Hristos cu fiecare credincios, comuniune care întemeiază și comuniunea oamenilor întreolaltă.

În Euharistie Biserica celebrează comuniunea cu Dumnezeu - Sfânta Treime, dăruită prin Hristos în Duhul Sfânt, comuniune prin care ea devine anticipare a comuniunii celei depline a omenirii transfigurate în Împărăția viitoare a lui Dumnezeu.

A fi în comuniune cu Hristos, a participa la moartea și învierea Lui, așa cum se exprimă aceasta mai ales în Taina Botezului și a Euharistiei, corespunde în gândirea paulină cerinței lui Iisus Hristos însuși de a-și asuma jugul Împărăției lui Dumnezeu (Mt. 11,29 u.), de a căuta mai întâi Împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui (Mt. 6,33). Sfântul Apostol Pavel a descris moartea împreună cu Hristos ca moarte față de păcat și față de poftele acestuia iar dăruirea vieții proprii pentru dreptate și sfințenie ca acțiunea vieții învierii în cei renăscuți (Rom. 6,4-6, 13-14). Însă când îndeamnă în epistola către Filipeni: "Aveți în voi gândirea aceasta care era și în Hristos Iisus", adică de a fi ascultător față de voia lui Dumnezeu "până la moarte - și încă moarte de cruce" (Filip. 2,5,8), sfințenia este descrisă ca o participare la ascultarea și crucea lui Iisus. Există așadar o formă îndoită de participare a creștinilor la moartea lui Hristos. Prima înseamnă că ei mor față de păcat și duc o viață nouă din puterea învierii lui Iisus. A doua formă izvorăște tocmai din puterea învierii lui Hristos și conduce pe creștini pe drumul dăruirii lor în slujba realizării Împărăției lui Dumnezeu.¹⁶⁵

Dacă Biserica este sacramentul Împărăției lui Dumnezeu pentru întreaga omenire, - pentru a-și împlini misiunea - ea se roagă și luptă în numele tuturor și pentru toți, pentru transformarea și înnoirea societății în duhul Evangheliei lui Hristos, pentru o ordine a dreptății, împăcării, libertății, respectarea demnității și a

¹⁶⁵ PR.CONF.DR.VALER BEL, *MISIUNEA SOCIALĂ A BISERICII ÎN CONTEXTELUL GLOBALIZĂRII*, p.63-64.

drepturilor omului, pentru o societate în care oamenii să poată conviețui frățeste. Căci Dumnezeu *“ne-a împăcat cu Sine prin Hristos și ne-a dat nouă slujirea împăcării”* (2 Cor. 5,18).

Mărturia creștină include slujirea aproapelui: *“Purtați-vă sarcinile unii altora și așa veți împlini legea lui Hristos”* (Gal. 6,2). Mesajul creștin înseamnă mai mult decât propovăduirea și botezarea în numele Sfintei Treimi. Evanghelia este în același timp, propovăduirea mântuirii în Iisus Hristos și o viață nouă în Duhul Sfânt: *“prin urmare, dacă este cineva întru Hristos, el e făptură nouă; cele vechi au trecut, iată că toate au devenit noi”*. (2 Cor. 5,17). A propovădui Evanghelia înseamnă în același timp a fi solidar cu cei săraci, cu cei suferinzi și oprimați, cu cei ce se află în nevoi, cu cei sperați, nedreptățiți sau dezavantajați, așa cum a anunțat Mântuitorul Iisus Hristos la începutul activității Sale publice: *“Duhul Domnului peste Mine, că El M'a uns să le binevestesc săracilor, M'a trimis să-i vindec, pe cei cu inima zdrobită, robilor să le propovăduiesc dezrobirea și orbilor vederea, pe cei asupriți să-i eliberez și să vestesc anul bine primit Domnului”* (Lc.4,18-19).

Fără această solidaritate misiunea Bisericii însăși este pusă în cauză. Și aceasta nu pentru că Biserica ar avea competența și mijloacele practice pentru a rezolva problema sărăciei economice, problemele sociale și nevoile oamenilor, ci pentru că ea trebuie să exercite funcția critică, proprie Evangheliei, pentru învingerea nedreptății care stă la baza sărăciei și să ajute pe cei ce nu sunt săraci materialmente să-și echilibreze existența și să se elibereze de preocuparea egoistă de buna lor stare materială, în așa fel încât aceasta să nu constituie o preocupare în sine, ci o rezultată a unei bune fraternități între oameni și a unei permanente griji pentru nevoile celorlalți.

Marea prețuire de care se bucură filantropia în Biserica Răsăriteană se datorează faptului că ea apare ca un corectiv al bogăției în favoarea celor suferinzi și defavorizați, dar și ca un corectiv al sistemelor și ideologiilor care nu vor să știe de compasiune și iubire față de semenul aflat în strâmtorare. În misiunea la modul lui Hristos, atât lupta pentru dreptate socială, pentru drepturile omului cât și filantropia reprezintă mijloace prin

care Biserica poate contribui la apariția unei societăți cu față umană. Din acest punct de vedere putem spune că programul social autentic creștin este Sfânta Treime și în această direcție trebuie orientată misiunea Bisericii în viitor.¹⁶⁶ Căci, omul își găsește adevăratul scop al existenței într-o astfel de comuniune, în legătura dragostei reciproce și a ascultării care reflectă comuniunea în iubire, specifică lui Dumnezeu în Treime. “Nici libertatea nici egalitatea nu sunt cuvinte care să ne introducă în adâncul problemei. Ruperea comuniunii distruge atât egalitatea, cât și libertatea, dar nici una dintre ele nu va fi realizată atunci când sunt gândite în ele însele. Adevărata libertate nu va fi dobândită prin dezvoltarea nelimitată a propriilor puteri, fiindcă ființa umană nu este făcută pentru autonomie individualistă, ci pentru adevărata comuniune în iubire. Și nici simpla căutare a egalității nu poate crea dreptatea socială, fiindcă dreptatea - a da fiecăruia cea ce i se cuvine - se poate realiza doar în comuniunea reciprocă, în care fiecare dă celuilalt iubirea și ascultarea, care te fac să fii cu adevărat om”.¹⁶⁷ “În lumina Sfintei Treimi, Biserica este chemată să dezvolte în rândul credincioșilor ei sensul devenirii personale și sociale, ca să tindă responsabil spre o societate care nu pune accent pe sisteme, ci pe valoarea netrecătoare și inconfundabilă a persoanei umane, împotriva colectivismului care nu vrea să știe decât de mase populare, dar și pe relația dintre persoane, relații de dreptate, libertate și iubire împotriva individualismului care scufundă omul în propriul lui egoism și uită de societate”¹⁶⁸. În această lumină, popoarele și națiunile sunt chemate să trăiască în legământul sau alianța relațională a frăției.

În misiunea ei, Biserica trebuie să militeze pentru un creștinism integral în care îmbină dimensiunea duhovnicească cu dimensiunea socială a responsabilității creștine.

Rugăciunea pentru venirea Împărăției lui Dumnezeu și împlinirea voii Lui pentru transformarea și înnoirea lumii în Duhul

¹⁶⁶ PR.PROF. D.POPESCU, *MISIUNEA BISERICII ASTĂZI ȘI MĂINE. PERSPECTIVĂ TEOLOGICĂ*, ÎN: HRISTOS, *BISERICĂ, SOCIETATE*, P.43.

¹⁶⁷ LESSLIE NEWBIGIN, *THE OTHER SIDE OF 1984*, WCC, GENEVA, 1983, P.56.

¹⁶⁸ PR.PROF.DR. D.POPESCU, *CREȘTINISMUL INTEGRAL*, P.33.

Evangeliei sunt inseparabile în practică. Pregustarea liturgică-sacramentală și doxologică a Împărăției și opoziția față de relațiile inumane și fără Dumnezeu în istorie se află într-o relație de interdependență și se întăresc reciproc. Credința creștină are ca scop final libertatea și comuniunea deplină în Împărăția lui Dumnezeu. Ea include însă - ca o formă a anticipării și concretizării acestei libertăți și comuniuni desăvârșite, care este posibilă abia la sfârșitul istoriei, în Dumnezeu - lupta spirituală pentru eliberarea, în cadrul istoriei, de orice formă a păcatului.¹⁶⁹ Separarea între evanghelizare și angajamentul social al creștinilor, între creștinii care se dedică rugăciunii și cei care activează în societate în numele lui Hristos este nebiblică și dăunează misiunii Bisericii. În acest caz, angajamentul social creștin riscă să devină un activism umanitar, fără substanță creștină, iar cultul religios, un cult privat, fără interes activ pentru semenii.

Viața creștină trebuie să întruchipeze într-un echilibru stabil cele două aspecte ale slujirii: să primească și să dăruiască, să celebreze și să muncească, să se roage și să lupte, acesta este ritmul adevărat al angajamentului creștin.

Teologia și practica misionară trebuie să ia așadar în serios interpretarea istoriei din perspectiva celor săraci, oprimați și fără putere. De aici, aspectul chenotic al misiunii și evanghelizării, care are repercusiuni radicale asupra stilului de viață al creștinilor și asupra formelor de solidaritate cu cei săraci, pe care trebuie să le practice Bisericile. Propovăduirea Împărăției lui Dumnezeu, care reprezintă speranța săracilor nu trebuie să fie separată de acțiunea creștinilor pentru dreptate socială și părtășie. Misiunea creștină trebuie să fie o misiune la modul lui Hristos pentru un creștinism integral.

MISIUNEA CA ZIDIRE A "TRUPULUI LUI HRISTOS" - BISERICA

¹⁶⁹ PR.CONF.DR. VALER BEL, *OP.CIT.*, p.64-65.

BIBLIOGRAFIE: PR. PROF. DR. DUMITRU STĂNILAOE, *TEOLOGIA DOGMATICĂ ORTODOXĂ*, VOL. 2, ED. IBMBOR, BUCUREȘTI, 1978; *MICĂ DOGMATICĂ VORBITĂ. DIALOGURI LA CERNICA CU PR. MARC-ANTOINE COSTA DE BEUREGARD* (1983) TRAD. ROM. MARIA CORNELIA ILCĂ JR., ED. A II-A, DEISIS, SIBIU, 200; *TEOLOGIA DOGMATICĂ ȘI SIMBOLICĂ*, ED. IBMBOR, BUCUREȘTI, 1958, VOL. II, P.

"Și El -a dat pe unii să fie apostoli, pe alții profeți, pe alții binevestitori, pe alții păstori și învățători, ca să-i pregătească pe sfinți pentru lucrarea slujirii, spre zidirea trupului lui Hristos, până ce toți vom ajunge la unitatea credinței și a cunoașterii Fiului lui Dumnezeu, la starea de bărbat desăvârșit, la măsura vârstei plinătății lui Hristos" (Ef. 4,11-13).

Misiunea Apostolilor și a Bisericii apostolice este legată ființial de trimiterea Fiului și a Duhului Sfânt de către Tatăl în lume și pentru viața lumii. Scopul trimiterii și al misiunii lui Iisus Hristos și a Duhului Sfânt în lume, care se perpetuează în misiunea Apostolilor și a Bisericii este descris, în dimensiunile lui cosmice și eclesiologice, de sfântul Apostol Pavel în Epistola către Efeseni, acesta constând în recapitularea și unirea întregii creații în trupul lui Hristos - Biserica, prin unitatea credinței, prin sfințele Taine și prin creșterea în viața în Hristos în orizontul eshatologic al Împărăției lui Dumnezeu: *"și pe toate l le-a supus sub picioare și pe El l-a dat peste toate Cap Bisericii care este trupul Său, plinătatea Celui Ce pe toate întru toți le plinește* (Ef. 1,22-12). Pentru aceasta Iisus Hristos Însuși a rânduit diferite

767-797; PR. PROF. DR. IOAN IC³/₄, *DREIFALTIGKEIT UND MISSION*, în "STUDIA UNIVERSITATIS BABEȚ-BOLYAI. THEOLOGIA ORTHODOXA", XLII, 1997, NR. 1-2, P. 13-18; PR. PROF. DR. DUMITRU RADU, *CARACTERUL ECLEZIOLOGIC AL SPINTELOR TAINE ȘI PROBLEMA INTERCOMUNIUNII*. TEZ²/₄ DE DOCTORAT, în "ORTODOXIA", XXX, 1978, NR. 1-2; PR. PROF. DR. ION BRIA, *MĂRTURIA CREȘTINĂ ÎN BISERICA ORTHODOXĂ*, în "GLASUL BISERICII", 1982, NR. 1-3, P. 70-109; *ECLESIOLOGIA PASTORALĂ*, în "STUDII TEOLOGICE", 1979, NR. 1-4, P. 313-325; *CREDINȘA PE CARE O MĂRTURISIM*, ED. IBMBOR, BUCUREȚI, 1987; *DESTINUL ORTHODOXIEI*, ED. IBMBOR, BUCUREȚI, 1989, P. 302-349; *CURS DE TEOLOGIE ȘI PRACTICĂ MIȘIONARĂ ORTHODOXĂ*, GENEVA, 1982; MITROPOLIT DR. NICOLAE MLADIN, *STUDII DE TEOLOGIE*, SIBIU, 1969, P. 286-311; N. A. NISSIOTIS, *DIE THEOLOGIE DER OSTKIRCHE IM ÖKUMENISCHEN DIALOG. KIRCHE UND WELT IM ORTHODOXEN SICHT*, STUTTGART 1967; PR. CONF. DR. VALER BEL, *HAUPTASPECTE DER EINHEIT DER KIRCHE*, PRESA UNIVERSITARĂ CLUJEANĂ, 1996; *TEMEIURILE TEOLOGICE ALE MIȘIUNII*, în "STUDIA UNIVERSITATIS BABEȚ-BOLYAI. THEOLOGIA ORTHODOXA", XLI, 1996, P. 23-36.

slujiri în Biserică, fiecare având locul și slujirea lui (Ef. 4,11-13)¹⁷⁰.

Acest program misionar paulin, care nu este altceva decât o dezvoltare, pentru nevoi misionare și pastorale, a teologiei expusă în cartea Faptele Apostolilor în legătură cu pogorârea Duhului Sfânt și întemeierea văzută a Bisericii, a fost și este valabil pentru toate timpurile și este împotriva oricărei forme de individualism și sectarism¹⁷¹.

De fapt, întemeierea văzută a Bisericii și inaugurarea misiunii creștine s-au făcut prin unul și același act mântuitor al pogorârii Duhului Sfânt, evidențiindu-se și prin aceasta că Biserica și misiunea creștină sunt legate indisolubil una de alta. Căci prin pogorârea Duhului Sfânt peste Apostoli, se întemeiază Biserica "trupul lui Hristos", iar Apostolii primesc putere de sus pentru a fi martori ai lui Hristos în toată lumea: "*putere veți primi prin venirea peste voi a Sfântului Duh și-mi veți fi Mie martori în Ierusalim și-n toată Iudeea și-n Samaria și pân' la marginea pământului*" (F.A. 1,8). Apostolul Petru, în cuvântul său către Corneliu, în Cezareea, confirmă acest fapt: "*și noi suntem martori a tot ceea ce El a făcut, în țara iudeilor și în Ierusalim. Și El ne-a poruncit să propovăduim poporului și să mărturisim că El este Cel rânduit de Dumnezeu să fie judecător al celor vii și al celor morți*" (F.A. 10,39,42).

Prin pogorârea Duhului Sfânt, Apostolii se împărtășesc de mântuirea dăruită de Dumnezeu în Iisus Hristos, constituind prima comunitate creștină sau Biserica și-L propovăduiesc cu putere pe Hristos Cel răstignit și înviat, și mulți din cei prezenți în Ierusalim "*auzind acestea au fost pătrunși la inimă și au zis către Petru și ceilalți apostoli: Bărbați frați, ce să facem? Iar Petru le-a zis: Pocăiți-vă, și fiecare din voi să se boteze în numele lui Iisus Hristos, spre iertarea păcatelor voastre; și veți primi darul Sfântului Duh. Că pentru voi este dată făgăduința și pentru copiii voștri și pentru toți cei de departe, pentru oricâți îi va chema Domnul Dumnezeuul nostru*" (F.A. 2,37 - 39). Faptele Apostolilor

¹⁷⁰ PR. PROF. DR. I. Ică, *DREIFALTIGKEIT UND MISSION*, p. 14.

¹⁷¹ PR. PROF. DR. I. Bria, *PROBLEME ALE IDENTITĂȚII CREȘTINE*, în *DESTINUL ORTODOXIEI*, p. 342.

menționează în repetate rânduri că *"Domnul îi adăuga zilnic Bisericii pe cei ce se mântuiau"* (2,47), că obștea primilor creștini sporea continuu (6,7) și că în fiecare zi se adăuga Bisericii mulțime de bărbați și femei (5,14).

De la început, misiunea creștină s-a angajat în două mari direcții. Misiunea *ad extra* sau *externă*, prin propovăduirea Evangheliei la necreștini, având ca scop convertirea popoarelor și misiunea *ad intra* sau *internă* prin care Biserica s-a preocupat de cei botezați, organizând viața internă liturgică și socială a credincioșilor după principiile Evangheliei în vederea desăvârșirii lor. Astfel, Biserica apare de la început atât ca o comunitate euharistică, poporul lui Dumnezeu care se adună să comemoreze faptele minunate ale lui Dumnezeu din istoria mântuirii și pentru a reînnoi comuniunea cu El, trăind o viață nouă în Duhul Sfânt, cât și ca o comunitate apostolică misionară, care are conștiința unei trimiteri speciale la cei care n-au primit încă Evanghelia mântuirii. Istoria Bisericii primare este o mărturie exemplară în această privință¹⁷². Faptele Apostolilor menționează că primii creștini *"stăruiau în învățătura Apostolilor și în părtășie, în frângerea pâinii și în rugăciuni. Și zi de zi într-un cuget stăruind în templu, și în casă frângând pâinea, împreună luau Hrana întru curăția inimii lăudându-l pe Dumnezeu și având har la tot poporul"* (F.A. 2,42, 46-47). Iar prin misiunea pe care o făceau printre cei care nu crezuseră încă în Hristos *"Domnul îi adăuga zilnic Bisericii pe cei ce se mântuiau"* (F.A. 2,47).

Misiunea creștină este așadar o chemare mântuitoare adresată oamenilor și vizează unitatea omenirii în aceeași credință în Sfânta Treime, în același Botez și aceeași Euharistie, adunarea ei în unicul Trup al lui Hristos, zidirea ei în unicul Templu al Duhului Sfânt, prin liturghizarea existenței umane sau transpunerea ei într-un ritm liturgic-sacramental, baptismal-euharistic și pascal pentru transformarea și înnoirea omului și a lumii în așteptarea activă a înnoirii ultime în Împărăția lui Dumnezeu, ca împărăție a Sfintei Treimi¹⁷³.

¹⁷² IDEM, *MĂRTURIA CREȘTINĂ ÎN BISERICA ORTODOXĂ*, P. 73.

¹⁷³ PR. CONF. DR. V. BEL, *TEMEIURILE TEOLOGICE ALE MISIUNII*, P. 35.

Manifestarea prezentă a Împărăției viitoare a lui Dumnezeu și intrarea personală în ea la învierea morților este constituirea comunității credincioșilor în duhul trimerii lui Iisus Hristos și în slujba comuniunii viitoare a tuturor credincioșilor în Împărăția lui Dumnezeu. Această comunitate este roada trimerii lui Iisus Hristos și a Duhului Sfânt. Ea exprimă anticipativ comuniunea viitoare a omenirii transfigurate în Împărăția lui Dumnezeu, așa cum Iisus Hristos însuși, în celebrarea Euharistiei cu cei ce l-au primit Evanghelia și chemarea, a anticipat comuniunea viitoare a Împărăției lui Dumnezeu. De aceea, săvârșirea Euharistiei în amintirea morții și învierii Domnului este și rămâne centrul vieții Bisericii. Nicăieri nu se exprimă ceea ce constituie ființa Bisericii însăși ca în Euharistie: comuniunea lui Hristos cu fiecare credincios, comuniune care întemeiază și comuniunea oamenilor întreolaltă. În Euharistie Biserica celebrează comuniunea cu Dumnezeu - Sfânta Treime, dăruită prin Hristos în Duhul Sfânt, comuniune prin care ea devine anticipare a comuniunii celei depline a omenirii transfigurate în Împărăția viitoare a lui Dumnezeu.

Comuniunea eclesială a credincioșilor, în Hristos prin Duhul Sfânt, revelează taina comuniunii Sfintei Treimi ca temelie, model și scop ultim al misiunii creștine.

Pentru a îndeplini această misiune, Biserica antrenează și conduce lumea, în și prin puterea Duhului Sfânt, în trei mari acțiuni: propovăduirea Evangheliei, care naște și susține credința, sfintele Taine și mărturia creștină. Acestea pot să mai fie numite și daruri sau lucrări ale Duhului Sfânt și manifestări ale Împărăției lui Dumnezeu¹⁷⁴. Aceste coordonate esențiale ale misiunii sunt menționate clar la sfârșitul Evangheliei după Matei în marea poruncă misionară (Mt. 28, 19-20). Ele sunt evanghelizarea: *"mergeți și învățați toate neamurile"*; încorporarea sacramentală în trupul eclesial al lui Hristos, în care participăm la viața de comuniune a Sfintei Treimi: *"botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh"* și îndemnul de a stărua în dreapta

¹⁷⁴ PR. PROF. DR. I. BRIA, *CREDINSSA PE CARE O MĂRTURISIM*, p. 129.

credință, în sfințenie, mărturie și slujire: *"învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit Eu vouă"*¹⁷⁵.

Urmând poruncii Mântuitorului și tradiției apostolice, Biserica Ortodoxă a înțeles misiunea creștină într-o perspectivă eclesiologică foarte bine determinată.

Biserica este parte integrantă din mesajul Evangheliei

Biserica este finalizarea și concretizarea lucrării mântuitoare a lui Iisus Hristos în această lume, lucrare care a început cu întruparea. Ea este al cincilea act fundamental din istoria mântuirii, urmând celor patru acte fundamentale care sunt întruparea, răstignirea, învierea și înălțarea. Hristos Cel înviat și înălțat ne mântuiește întrucât Se sălășluiește în noi prin Duhul Sfânt (In. 14, 20, 23). Pogorârea Duhului Sfânt constituie trecerea de la lucrarea mântuitoare a lui Hristos în umanitatea Sa personală la extinderea acestei lucrări în ceilalți oameni¹⁷⁶.

Astfel, Biserica nu este nici o instituție care poartă mântuirea în sine și o împărtășește credincioșilor care devin membrii ai ei, nici o instituție care slujește numai ca un instrument pentru misiune sau pentru mântuirea omului, ci ea este taina recapitulării tuturor în Hristos. Ea coincide cu realizarea mântuirii în măsura în care aceasta se înfăptuiește în lume și în istorie. Biserica este inclusă în planul lui Dumnezeu de mântuire a lumii prin recapitularea tuturor în trupul lui Hristos: *"ca să adune întru una pe fiii lui Dumnezeu cei împrăștiați"* (In. 11,52; 1 Cor. 15,28)¹⁷⁷.

Convertirea însăși ca roadă a propovăduirii Evangheliei este un act de încorporare în trupul eclesial al lui Hristos, ca răspuns personal la cuvântul lui Dumnezeu propovăduit de Biserică. Credința născută din cuvântul propovăduirii, care constituie sămânța și conținutul credinței (Mt. 13, 1-30), este un act de comuniune personală cu Dumnezeu și comunitate eclesială, și nu o simplă

¹⁷⁵ PR. PROF. DR. I. ILCĂ, *OP. CIT.*, p. 18.

¹⁷⁶ PR. PROF. DR. D. STĂNILOAE, *TEOLOGIA DOGMATICĂ ORTODOXĂ*, VOL.2, ED. A II-A, p. 129.

¹⁷⁷ PR. CONF. DR. V. BEL, *HAUPTASPEKTE DER EINHEIT DER KIRCHE*, p. 49.

chestiune de convertire individuală, nominală. Credința creștină înseamnă a intra în legământul pe care Dumnezeu îl are cu poporul Său, pecetluit cu jertfa lui Hristos: "*că prin El și unii și alții într'un singur Duh avem calea deschisă spre Tatăl*" (Ef. 2,18). Convertirea autentică este posibilă numai prin încorporarea în trupul eclesial al lui Hristos (Ef. 2, 14, 18) în care participăm la viața de comuniune a Sfintei Treimi: "*Credincios este Dumnezeu prin care voi ați fost chemați la împărtășirea cu Fiul Său Iisus Hristos, Domnul nostru*" (1Cor. 1,9)¹⁷⁸.

Identitatea creștină primită prin convertire și Botez nu este ceva definitiv și static, ci un proces permanent de a fi autentic, de a crește împreună cu Hristos, întru asemănarea Sa, în comuniune cu El, ca membru al trupului Său (Rom. 12,4-5; 1Cor.12,27; Col. 1,18). Odată născut la viața cea nouă în Hristos în Taina botezului (Rom. 6,5), creștinul se angajează într-o luptă spirituală continuă "până ce Hristos va lua chip" în el (Gal. 4,19). Convertirea și Taina botezului deschid un orizont nou, spre realitatea ultimă a Împărăției lui Dumnezeu. Viața în Hristos primită în Taina botezului este doar începutul vieții care va să vină, iar "umblarea întru înnoirea vieții" (Rom. 6,4) și creșterea până la "starea de bărbat desăvârșit" (Ef. 4,13) constituie o pregătire pentru acel mod de viață viitor. Or, această luptă spirituală a creștinului este susținută în primul rând de harul lui Dumnezeu împărtășit prin sfințele Taine și de comunitatea eclesială care este o comunitate liturgică-sacramentală.

Biserica este comuniunea de viață și iubire a lui Dumnezeu - Sfânta Treime cu oamenii prin Hristos în Duhul Sfânt (In. 17, 21-23). Biserica istorică este chemată să reproducă în viața ei această comuniune trinitară și unitară a lui Dumnezeu. Ea este comunitatea umană care trăiește din comuniunea divină a Sfintei Treimi. De aceea întregă ei misiune este orientată în această direcție.

Tainele de inițiere: Botezul, Mirungerea și Euharistia sunt Taine de încorporare într-o comunitate liturgică determinată, de apartenență reală la trupul lui Hristos. Celelalte Taine și ierurgii

¹⁷⁸ PR. PROF. DR. I. BRIA, *CURS DE TEOLOGIE ÎI PRACTICĂ MISIONARĂ ORTODOXĂ*, p. 36

urmăresc de asemenea restabilirea raporturilor slăbite dintre Dumnezeu și credincioși ca membrii ai acestei comunități.

Inserarea în acest "*nor de martori*" (Evr. 12,1) are nu numai o semnificație sociologică sau morală, ci o importanță soteriologică, așa cum arată sfântul Apostol Pavel când scrie: "*sunteți concetățeni ai sfinților și casnici ai lui Dumnezeu, zidiți pe temelii apostolilor și a profeților, piatra cea din capul unghiului fiind Însuși Iisus Hristos*" (Ef. 2,19-20). Creștinii, toți membrii poporului lui Dumnezeu, sunt numiți sfinți (Evr. 6,10; 13,24) pentru că ei se împărtășesc de sfințenia lui Hristos, având o sfințenie sacramentală (Rom. 8,27)¹⁷⁹. Există, de asemenea, mulțimea sfinților care înconjoară Mielul, care stă în mijlocul tronului lui Dumnezeu: "*iată mulțime multă pe care nimeni nu putea s'o numere, din tot neamul și semințiile și popoarele și limbile, stând înaintea tronului și înaintea Mielului, îmbrăcați în veșminte albe și cu ramuri de finic în mâinile lor*" (Apoc. 7,9). Ca membrii ai trupului lui Hristos, creștinii sunt în comuniune cu Dumnezeu și cu sfinții. Comuniunea sfinților înseamnă nu numai că creștinii aparțin lui Hristos, ci și că ei au misiunea integrării lumii în comuniunea cu Dumnezeu.

Actul misionar este așadar un act eclesial. Propovăduirea Evangheliei vizează constituirea și realizarea în mod liturgic sacramental a trupului lui Hristos-Biserica. De fapt, Iisus a constituit grupul celor doisprezece apostoli, cărora le-a dat puterea Duhului Sfânt (Mt. 18,18; In. 20, 22-23), ca o imagine a Bisericii. Biserica se realizează în istorie ca "Trupul lui Hristos", după modelul colegiului apostolic, care are în centru pe Iisus Hristos. Apostolul Pavel, care a întemeiat comunități creștine în situații geografice și culturale foarte diverse, subliniază cu tărie unitatea pe care o au toți creștinii în Iisus Hristos, "capul Trupului", atunci când spune că în Hristos "*nu este elin și iudeu, tăiere mprejur și netăiere mprejur, barbar, scit, rob, liber, ci Hristos, totul într-o toți*" (Col. 3,11).

Caracterul eclesiologic al misiunii nu trebuie înțeles într-un sens instrumentalist sau eclesiomonist. Biserica nu este doar

¹⁷⁹ MITROPOLIT DR. N. MLADIN, *SFINȘII ÎN VIAȘA MORALĂ ORTODOXĂ*, ÎN *STUDII DE TEOLOGIE MORALĂ*, P. 319-338.

un simplu instrument al misiunii dar nici scopul ultim al acesteia. Biserica este condiția, criteriul, realizarea și rezultatul misiunii¹⁸⁰.

Biserica este condiția și instrumentul misiunii deoarece în calitatea ei de "trup al lui Hristos" și "stâlp și temelie a adevărului" (1 Tim. 3,13), ea este "martorul" adevărat în istorie al lui Hristos cel răstignit, înviat și înălțat, căci ea este cea care transmite Evanghelia mântuirii în integritatea ei și în ea se realizează comuniunea lui Dumnezeu cu oamenii și creșterea acestora până "măsura vârstei plinătății lui Hristos" (Ef. 4,13). Existența comunității creștine este de aceea o precondiție a misiunii. Dacă Biserica a fost întemeiată în chip văzut, ca o comunitate istorică prin pogorârea Duhului Sfânt peste Apostoli, ceilalți oameni se împărtășesc de mântuirea adusă de Hristos, ca membri ai Bisericii Sale, prin activitatea misionară a acesteia.

Biserica nu este însă numai condiția și instrumentul misiunii ci și scopul și realizarea acesteia în istorie întrucât ea este parte integrantă din mesajul Evangheliei. Ea face parte din planul lui Dumnezeu de mântuire a lumii prin recapitularea ei în trupul lui Hristos. În același timp, Biserica este și un rezultat al misiunii întrucât Dumnezeu conduce pe oameni la mântuire și le dăruiește harul Său prin activitatea misionară a Bisericii. Biserica este într-o stare continuă de misiune din ziua ei de naștere.

Biserica este prezența anticipată a Împărăției lui Dumnezeu

Misiunea creștină are, așa cum s-a arătat, un caracter eclesiocentric, dar nu eclesiomonistic. Căci ea vizează "zidirea trupului lui Hristos" în orizontul eshatologic al Împărăției lui Dumnezeu. Biserica este "trimisă" în lume ca, purtând în trupul ei istoric semnele lui Hristos cel răstignit și înviat să fie o anticipare și mijlocul de realizare a comuniunii eshatologice a întregii lumi cu Creatorul ei. Menirea ei este de a fi aici și acum locul în care lumea, prin anticipare, participă la această realitate ultimă¹⁸¹. În acest sens, Biserica poate fi definită ca "sacramentul" Împărăției

¹⁸⁰ PR. PROF. DR. I. BRIA, *CURS DE TEOLOGIE ȘI PRACTICĂ MISIONARĂ ORTODOXĂ*, p. 36.

¹⁸¹ N. A. NISSIOTIS, *DIE THEOLOGIE DER OSTKIRCHE*, p. 167-170.

lui Dumnezeu ajunsă la noi în Iisus Hristos și care se va manifesta în plenitudinea ei, la a doua Sa venire într-o slavă când "Dumnezeu va fi totul întru toate" (1 Cor. 15, 28)¹⁸².

Biserica prin însăși natura ei sacramentală dă mărturie despre Împărăția lui Dumnezeu pentru întreaga omenire. De aceea, în misiunea sa, Biserica este chemată, ca prin propovăduirea cuvântului lui Dumnezeu, săvârșirea Tainelor și a ierurgiilor, prin mărturia și slujirea creștină să formeze comunități mărturistitoare la nivel local care să includă pe toți fără nici o deosebire de sex, de vârstă, profesie sau condiție socială și care să pună accentul pe liturghizarea și filocalizarea vieții umane prin coerența dintre credință și trăirea acesteia în relațiile umane personale. Comunități de susținere și iubire activă, care întâmpină pe cei străini, dă speranțe celor deznădăjduiți și insuflă curaj celor cu voința înfrântă.

Propovăduirea Evangheliei Împărăției înseamnă vestirea mântuirii în Hristos și o viață nouă în Duhul Sfânt. Ea este inseparabilă de alungarea puterilor diabolice care întrețin patimile egoiste din noi și include iertarea păcatelor și sănătatea sufletească- și trupească (Iac. 5,14 - 15). "Frățietatea reală pe care o primim în Fiul prin Duhul Sfânt și care ne va conduce treptat la Împărăția Fiului și a Tatălui, trebuie să se răsfrângă și asupra întrebuirii frățești a bunurilor lumii pe care le-am primit de la Tatăl nostru comun. Este un aspect al transfigurării lumii care nu se poate produce fără contribuția noastră. Nu-l putem înfăptui decât în Sfântul Duh. Lumea însăși trebuie să devină astfel o lume a fraternității și a iubirii"¹⁸³.

LITURGHIE ȘI MISIUNE

"Aceasta să faceți spre pomenirea Mea. Fiindcă de câte ori veți

¹⁸² PR. PROF. DR. I. BRIA, *CREDINȚA PE CARE O MĂRTURISIM*, p. 121.

¹⁸³ PR. PROF. DR. D. STĂNILAOE, *MISCĂ DOGMATICĂ VORBITĂ*, p. 56.

mâncă pâinea aceasta și veți bea paharul acesta, moartea Domnului o vestiți până când El va veni" (1 Cor. 11, 24, 26).

Urmând poruncii Mântuitorului: "*aceasta să faceți întru pomenirea Mea!*" (Lc. 22, 19; 1 Cor. 11, 24) "*fiindcă de câte ori veți mânca pâinea aceasta și veți bea paharul acesta moartea Domnului o vestiți până când El va veni*" (1 Cor. 11, 26), creștinii s-au adunat încă de la începutul Bisericii, în zi de Duminică, într-un anumit loc, să comemoreze învierea Domnului și să celebreze a doua Sa venire, săvârșind Taina Euharistiei, instituită de El însuși. În *Epistola lui Barnaba*, scrisă la sfârșitul secolului I, se spune: "*De aceea, sărbătorim cu bucurie ziua a opta, după sâmbătă, în care Hristos a înviat și, după ce S-a arătat, S-a înălțat la ceruri*"¹⁸⁴, iar *Învățătura celor doisprezece Apostoli* îndeamnă: "*Când vă adunați în duminica Domnului, frângeți pâinea și mulțumiți, după ce mai întâi v-ați mărturisit păcatele voastre, ca jertfa voastră să fie curată*"¹⁸⁵. Sfântul Iustin Martirul, pe la anul 150, ne oferă în prima sa *Apologie* descrierea Liturghiei euharistice astfel: "*Hrana aceasta se numește la noi euharistie. Nimeni nu poate participa la ea decât numai cel ce crede că cele propovăduite de noi sunt adevărate și care a trecut prin baia iertării păcatelor și a renașterii, trăind mai departe așa cum ne-a transmis Hristos. Căci noi nu primim acestea ca pe o pâine comună și nici ca pe o băutură comună: ci, după cum prin Cuvântul lui Dumnezeu, Iisus Hristos, Mântuitorul nostru, S-a întrupat și a avut în vederea mântuirii noastre și trup și sânge, tot astfel și hrana transformată în euharistie prin rugăciunea cuvântului celui de la El, hrana*

¹⁸⁴ **BIBLIOGRAFIE:** PR. PROF. DR. PETRE VINTILESCU, *FUNCȚIA ECLESIOLOGICĂ ȘI COMUNITARĂ A LITURGHIEI*, BUCUREȘTI, 1937; *LITURGHIERUL EXPLICAT*, ED. IBMBOR, BUCUREȘTI, 1972, 1998; PR. PROF. DR. ENE BRANIȚE, *LITURGICA SPECIALĂ*, ED. IBMBOR, BUCUREȘTI, 1978; *PARTICI-PAREA LA LITURGHIE*, (1949), ED. ROMÂNIA CREȘTINĂ, BUCUREȘTI, 1999; PR. PROF. DR. DUMITRU STĂNILOAE, *TEOLOGIA DOGMATICĂ ORTODOXĂ*, ED. IBMBOR, BUCUREȘTI, 1978, VOL. 3; *SPIRITUALITATE ȘI COMUNIUNE ÎN LITURGHIA ORTODOXĂ*, CRAIOVA, 1986; PR. PROF. DR. ION BRIA, *CURS DE TEOLOGIE ȘI PRACTICĂ MIȘIONARĂ ORTODOXĂ*, GENEVA, 1982; *GO FORTH IN PEACE. A PASTORAL AND MISSIONARY GUIDBOOK*, WCC PUBLICATION, GENEVA, 1982; *BISERICA ȘI LITURGHIA*, ÎN: "ORTODOXIA", XXXIV, 1982, NR. 2, P. 481-491; *THE LITURGY AFTER THE LITURGY*, ÎN: "INTERNATIONAL REVIEW OF MISSION, LXVII, 1978, NR. 265, P. 86-90; *DESTINUL ORTO-DOXIEI*, ED. IMBOR, BUCUREȘTI, 1989; *LITURGHIA DE DUPĂ LITURGHIE. O TIPOLOGIE A MIȘIUNII APOSTOLICE ȘI MĂRTURIEI CREȘTINE AZI*, ED. ATHENA, BUCUREȘTI, 1996; PR. PROF. DR. IOAN ICĂ, *MODURILE PREZENȘEI PERSONALE A LUI HRISTOS ȘI A ÎMPĂRĂȚĂRII DE EL ÎN SFÎNTA LITURGHIE ȘI SPIRITUALITATEA ORTODOXĂ*, ÎN: "PERSONĂ ȘI COMUNIUNE. PRINOS DE CINSTIRE PREOTULUI PROFESOR ACADEMICIAN DUMITRU STĂNILOAE, SIBIU, 1993, P. 335-358; PR. LECT. NICOLAE DURA, *PROPOVĂDUIREA CUVÂNTULUI ȘI SFINTELE TAIN. VALOAREA LOR ÎN LUCRARE DE MÂNTUIRE. TEZĂ DE DOCTORAT*, ED. IBMBOR, BUCUREȘTI, 1998; AL. SCHMEMANN, *EUHARISTIA-TAINA ÎMPĂRĂȘISIEI*, (1984), TRAD. DE PR. BORIS RĂDULEANU, ED. ANASTASIA, BUCUREȘTI, 1992; MITROP. IOANNIS ZIZIULAS, *FÎNȘA ECLESIALĂ*, (1981) TRAD. DE CALIOPIE PAPACIOC, ED. BIZANTINĂ, BUCUREȘTI, 1996; *CREȘȘA CA EUHARISTIE*, (1992), TRAD. DE CALIOPIE PAPACIOC, ED. BIZANTINĂ, BUCUREȘTI, 1999. *EPIȘTOLA ZISĂ A LUI BARNABA*, XV, 9, SCRIERILE PĂRINȘILOR APOSTOLICI, ÎN "PĂRINȘII ȘI SCRITORI BISERICĂTI (= PSB) VOL. I, P. 133.

¹⁸⁵ *ÎNVĂȚĂTURĂ CELOR DOISPREZECE APOSTOLI*, XIV, 1, ÎN PSB, I, P. 31.

*aceasta prin care se hrănesc sângele și trupurile noastre prin schimbare, am fost învățați că este atât trupul, cât și sângele Acelui Iisus întrupat*¹⁸⁶.

Comunitatea liturgică purtătoare a Evangheliei mântuirii

Prin întreg cultul ei, mai ales prin citirile Vechiului și Noului Testament, de la Vecernie, Utrenie și Liturghie Biserica face o restituire sau reactualizare în fiecare timp și loc a istoriei mântuirii care s-a împlinit odată pentru totdeauna. La fiecare Liturghie se amintește faptul istoric decisiv: lumea a fost mântuită în trupul lui Hristos prin jertfa și învierea Lui, "*căci El este pacea noastră, El, Care'n trupul său a făcut din cele două lumi una... că prin El și unii și alții într-un singur Duh avem calea deschisă spre Tatăl*" (Ef. 2,14-18). Comunitatea liturgică are privirea îndreptată spre "*Mielul lui Dumnezeu care ridică păcatul lumii*" (In. 1, 29; Apoc. 5, 12-13). Ea poartă în memoria sa istoria mântuirii neamului omenesc: "*Aducându-ne aminte, așadar, de această poruncă mântuitoare și de toate cele ce s-au făcut pentru noi: de cruce, de groapă de învierea cea de a treia zi, de suirea la ceruri, de șederea cea de-a dreapta, și de cea de a doua și slăvită iarăși venire*"¹⁸⁷. Comunitatea liturgică este purtătoarea Evangheliei Noului Testament, având un rol crucial în transmiterea și apărarea credinței¹⁸⁸. Credinciosul mărturisește credința, o trăiește, o păstrează curată și contribuie la transmiterea ei numai ca membru al comunității liturgice. Căci în cult se mărturisește și se susține credința, atât a comunității ca întreg, cât și a fiecărui membru al comunității. În cult, în general, și în special în Sfânta Liturghie, Hristos Cel răstignit, înviat și înălțat este prezent și lucrător, în Duhul Sfânt (Mt. 28, 20; In. 16,6), în diferite grade și moduri și ne unește cu El în însăși misiunea, jertfa și învierea Sa¹⁸⁹. De aceea cultul, și în special Sfânta Liturghie constituie energia care mișcă Biserica în devenirea ei misionară. Omul primește credința prin propovăduirea cuvântului lui Dumnezeu de către Biserică - căci "*credința vine din ceea ce se aude, iar ceea ce se aude vine prin cuvântul lui Hristos*" (Rom. 10, 17), "*prin cuvântul cel viu al lui Dumnezeu care rămâne în veac*" (1 Pt. 1, 23) -, se naște la viața cea nouă în Hristos prin Taina Botezului (Rom. 6, 3-5) și "*crește*" împreună cu Hristos,

¹⁸⁶ APOLOGIA ÎNTĂIA ÎN FAVOAREA CREȘTINILOR, LXVL, ÎN "APOLOGESSI DE LIMB³/₄ GREAC³/₄", PSB, II, p. 70.

¹⁸⁷ LITURGIER, ED. 1987, p. 150.

¹⁸⁸ PR. PROF. DR. I. BRIA, CURS DE TEOLOGIE ȘI PRACTIC³/₄ MISIONAR³/₄ ORTODOX³/₄, p. 40.

¹⁸⁹ A SE VEDEA MAI PE LARG: PR. PROF. DR. D. ST³/₄ANILAOE, MODURILE PREZENSEI LUI HRISTOS ÎN CULTUL BISERICII, ÎN, SPIRITUALITATE ȘI COMUNIUNE ÎN LITURGHIA ORTODOX³/₄, p. 81-106; PR. PROF. DR. I. IC³/₄, MODURILE PREZENSEI PERSONALE A LUI IISUS HRISTOS ȘI A ÎMP³/₄ART³/₄ȘIRII DE EL ÎN SFÎNTA LITURGHIE ȘI SPIRITUALITATEA ORTODOX³/₄, p. 335-358.

întru "asemănarea" Sa, în comuniune cu El întrucât intră în ritmul liturgic al Bisericii care culminează în împărtășirea euharistică.

În Euharistie, omul renăscut în Hristos și întărit prin Duhul Sfânt se împărtășește cu Trupul și Sângele lui Hristos, care moare la sfârșitul activității Sale, pentru a învia la viața veșnică. Euharistia sădește astfel în noi puterea pentru a preda total existența noastră lui Dumnezeu spre a o primi umplută de viața Lui eternă, asemenea lui Hristos prin înviere: "*Cel ce mănâncă Trupul Meu și bea Sângele Meu are viață veșnică, și Eu îl voi învia în ziua de apoi. Căci Trupul Meu este adevărată mâncare și Sângele Meu adevărată băutură. Cel ce mănâncă Trupul Meu și bea Sângele Meu rămâne întru Mine și Eu întru el*" (In 6,54-56). "Hristos cu viața lui eternă întărește nu numai ca perspectivă, ci și ca arvună, mișcarea vieții noastre pământești spre ea, susținând prin aceasta înnoirea în curăție și în virtuți. Euharistia fiind astfel și un ajutor pentru ca viața noastră pământească să înainteze spre viața de veci"¹⁹⁰. În acest sens Euharistia este hrana poporului lui Dumnezeu, "merinde pe calea vieții veșnice" în pelerinajul ei spre Împărăția lui Dumnezeu. "*Și să-mi fie mie Sfintele Taine spre tămăduire și curățire, spre luminare și pază, spre mântuirea și sfințirea sufletului și a trupului; spre izgonirea a toată nălucirea, a faptei celei rele și a lucrării diavolești, care se lucrează cu gândul în mădularele mele; spre îndrăznirea și dragostea cea către Tine, spre îndreptarea și întărirea vieții spre înmulțirea faptei celei bune, și a desăvârșirii, spre plinirea poruncilor și spre împărtășirea cu Sfântul Duh, ca merinde pentru viața de veci*"¹⁹¹.

Teologia misionară din ultima vreme subliniază legătura dintre Taină și cuvânt, dintre Liturghie și misiune. Conferința misionară de la Melbourne (mai 1980) declara în acest sens: "Credem că dacă Bisericile noastre se vor preocupa de aceste două aspecte ale comuniunii creștine, vom putea evita atât intelectualismul excesiv al unor tradiții ce suprasolicită predicarea, cât și ritualismul exagerat al celor care sunt concentrați în mod unic asupra Euharistiei"¹⁹². Această legătură s-a păstrat în tradiția și practica misionară ortodoxă. Propovăduirea a fost nedespărțită de dumnezeiasca Euharistie după cum arată mărturiile neotesta-mentare (F.A. 2, 42, 64), ale unor sfinți părinți, ale canoanelor Sinoadelor ecumenice sau locale și structura Sfintei Liturghii înseși¹⁹³.

¹⁹⁰ PR. PROF. DR. D. ST³/₄NILOAE, *TEOLOGIA DOGMATIC³/₄ ORTODOX³/₄*, p. 83.

¹⁹¹ *RUG³/₄CIUNEA A ȚASEA, A SFÂNTULUI VASILE CEL MARE DIN RÂNDUIALA SFINTEI ÎMP³/₄RT³/₄ȚIRI, LITURGHIER*, ED. 1986, p. 310.

¹⁹² PR. PROF. DR. I. BRIA, *CURS DE TEOLOGIE ȚI PRACTIC³/₄ MISIONAR³/₄ ORTODOX³/₄*, p. 39.

¹⁹³ A SE VEDEA MAI PE LARG: PR. LECT. DR. N. DURA, *PROPOV³/₄DUREA CUVÂNTULUI ȚI SFINTELE TAINÉ*.

Sfânta Liturghie, structură de comuniune și înaintare spre Împărăția lui Dumnezeu

Liturghia ortodoxă, al cărui text este o sinteză făcută la Constantinopol din Liturghiile locale, folosite la Antiohia și Cezareea, are o structură care corespunde celor două direcții în care se mișcă Biserica în trimiterea ei în lume: cea apostolică, misionară și cea euharistică, pastorală¹⁹⁴. De aceea Sfânta Liturghie, inima spiritualității creștine ortodoxe, mișcă Biserica în misiunea ei înlăuntru și în afară. Fiecare săvârșire a Sfintei Liturghii este un prilej și mijloc de înaintare spre Împărăția Sfintei Treimi și în același timp de pregătire și trimitere în misiune. Hristos însuși ne conduce spre această Împărăție prin cuvânt, prin actele liturgice și prin puterea Sa pe care ne-o dăruiește în Sfânta Euharistie. În întreaga Sfântă Liturghie se realizează întâlnirea și comuniunea cu Hristos cel răstignit, înviat și înălțat, căci El este prezent și lucrător în diferite grade și moduri, mai întâi prin cuvânt și apoi prin împărtășirea cu însuși Trupul și Sângele Său. Cele două vohoduri de la Liturghie sublinează aceasta.

În afară de proscomidie, care a devenit un ritual în sine săvârșit de preot, Liturghia este compusă din două părți: liturghia catehumenilor, sau slujba cuvântului, adică partea kerigmatică, misionară și liturghia credincioșilor, sau slujba euharistică, adică partea sacramentală, pastorală sau eclesială. Cele două părți sunt strâns legate între ele, așa încât ele formează o singură slujbă divină. Cuvântul cheamă la comuniune și pregătește Euharistia, de aceea Liturghia Tainei euharistice urmează Liturghiei cuvântului și nu invers, căci Liturghia Tainei cere o pregătire. Liturghia cuvântului culminează și se împlinește în Liturghia euharistică. În prima parte a Liturghiei ne împărtășim cu cuvântul și apoi, în partea a doua, cu însuși Trupul și Sângele lui Hristos, ca anticipare a împărtășirii depline de El în Împărăția viitoare a lui Dumnezeu, așa cum ne rugăm după împărtășirea cu Sfintele Taine: "*O, Paștile cele mari și preasfinte, Hristoase! O, Înțelepciunea și Cuvântul lui Dumnezeu și Puterea! Dă-ne nouă să ne împărtășim cu Tine, mai cu adevărat, în ziua cea neînserată a Împărăției Tale*"¹⁹⁵.

Caracterul kerygmatic și misionar al primei părți este dat în cântarea *antifoanelor*, compuse din versete din psalmi, a imnului "*Unule-Născut, Fiule și Cuvântul lui Dumnezeu*", a *fericirilor* (Mt. 5, 3-12) și în special în lecturile biblice, *Apostolul și Evanghelia*, urmate de omilie sau comentariu. Prin toate acestea se transmite mesajul Evangheliei, credința Bisericii. La această parte sunt invitați toți, cei credincioși dar și cei nebotezați și necredincioși, căci Evanghelia are valoare universală, ea este adresată tuturor. Toți, credincioși și

¹⁹⁴ PR. PROF. DR. I. BRIA, *OP. CIT.*, p. 41.

¹⁹⁵ *LITURGHIER*, ED. 1986, p. 167.

necredincioși sunt "cei chemați" prin cuvântul lui Dumnezeu, cei necredincioși să vină la credință, să primească Evanghelia mântuirii, cei credincioși să-și înnoiască și sporească credința în vederea împărtășirii euharistice.

"Trimiterea" sau chemarea misionară a Bisericii își are temeiul ei profund în universalitatea mântuirii în și prin Iisus Hristos. Deja alegerea celor doisprezece Apostoli, care reprezintă cele douăsprezece seminții ale lui Israel și apoi trimiterea lor în toată lumea: *"mergeți și învățați toate neamurile"* (Mt. 28, 19), *"mergeți în toată lumea și propovăduiți Evanghelia la toată făptura"* (Mc. 16, 15), indică universalitatea Evangheliei lui Iisus Hristos. Prezența atâtor neamuri la pogorârea Duhului Sfânt peste Apostoli (F.A. 2, 9-22) arată de asemenea *"că Domnul nu este părtinitor, ci, în orice neam, celui ce se teme de El și face dreptate bineplăcut îi este cuvântul pe care El l-a trimis fiilor lui Israel, binevestind pacea prin Iisus Hristos. Acesta este Domn al tuturor"* (F.A., 10, 34-26). Aceasta constituie una din ideile fundamentale ale Noului Testament pe care Biserica a apărât-o chiar de la începutul ei și pe temeiul căreia ea a primit în prima parte a Sfintei Liturghii și pe cei ce urmau să vină la credință și să se boteze. La sfârșitul primei părți a Liturghiei preotul împreună cu comunitatea se roagă pentru aceștia: *"și-i învrednicește pe dânșii, la vremea potrivită, de baia nașterii celei de a doua, de iertarea păcatelor și de veșmântul nestricăciunii; unește-i pe dânșii cu sfânta Ta sobornicească și apostolească Biserică și-i numără pe dânșii cu turma Ta cea aleasă"*¹⁹⁶.

Caracterul sacramental al Liturghiei este dat în săvârșirea Sfintei Euharistii, care este cultul de mulțumire a celor care au primit botezul și sunt membri ai Bisericii lui Hristos. Dacă în prima parte a Liturghiei Biserica cheamă pe toți, creștini și necreștini, să asculte și să primească cuvântul lui Dumnezeu, în partea a doua ea săvârșește cu cei credincioși Sfânta Euharistie pentru a reînnoi și adânci în mod liturgic sacramental comuniunea cu Hristos a fiilor ei. Dacă în prima parte ea hrănește pe toți cu cuvântul lui Dumnezeu, în partea a doua, ea îi împărtășește pe fiii săi cei pregătiți pentru aceasta cu însuși Trupul și Sângele Domnului. Cei ce se împărtășesc împreună se află deja în unitatea și comuniunea credinței. De aceea, înainte de anaforaua liturgică, toți credincioșii spun prin vocea preotului: *"Să ne iubim unii pe alții, ca într-un gând să mărturisim"* și apoi rostesc împreună *Simbolul credinței*. În rugăciunea din Liturgia sfântului Vasile cel Mare de după prefacerea darurilor și înainte de împărtășanie, preotul se roagă în numele tuturor: *"Iar pe noi toți, care ne împărtășim dintr-o pâine și dintr-un potir, să ne unești unul cu altul prin împărtășirea aceluiași Sfânt Duh"*¹⁹⁷. La sfârșitul Liturghiei

¹⁹⁶ *IBIDEM*, p. 132.

¹⁹⁷ *IBIDEM*, p. 220.

credincioșii se împărtășesc împreună cu Trupul și Sângele Domnului pentru sporirea unității și comuniunii lor cu Hristos și întreolaltă.

Mărturiile Noului Testament subliniază atât legătura organică dintre jertfa și învierea Domnului și Taina Euharistiei (In. 6,51-56), cât și cea dintre Euharistie și taina Bisericii ca trup al lui Hristos: "*Paharul binecuvântării pe care noi îl binecuvântăm nu este oare împărtășirea cu Sângele lui Hristos? Pâinea pe care noi o frângem nu este oare împărtășirea cu Trupul lui Hristos? De vreme ce este o singură pâine, noi cei mulți, un singur trup suntem, fiindcă toți dintr-o singură pâine ne împărtășim*" (1 Cor., 10, 16-17). Îndată după pogorârea Duhului Sfânt, comunitatea creștină s-a constituit în jurul Tainei Euharistiei, săvârșită în amintirea morții și învierii Domnului, în ziua cea dintâi a săptămânii, Duminica. Biserica nu poate fi definită numai ca o comunitate care se adună în numele lui Hristos. Sensul ei eclezial, comunitar se desăvârșește prin caracterul ei liturgic-euharistic. Identitatea Bisericii este de natură euharistică, de aceea s-a spus pe drept cuvânt că Taina Euharistiei este Taina Bisericii și a Împărăției.

În Sfânta Euharistie Hristos Cel răstignit, înviat și înălțat ni Se dăruiește nouă și ne ia în comuniunea cu Sine, în comuniunea cu Dumnezeu cel în Treime. În dăruirea lui Hristos fiecărui credincios în parte și comunității ca întreg și în actul dăruirii responsorice a comunității, din puterea dăruirii lui Hristos, se realizează comuniunea cea mai strânsă a credincioșilor cu Hristos și întreolaltă, de aceea ființa Bisericii se revelează mai ales în Taina Euharistiei. Euharistia este cea mai importantă mărturie și experiență a Împărăției lui Dumnezeu aici în istorie. În Euharistie Biserica se revelează ca sacrament al Împărăției lui Dumnezeu. Liturgia ortodoxă reia cu insistență textele biblice care se referă la reconstituirea ce va avea loc la a doua venire a Domnului. În această perspectivă, adunarea liturgică este o anticipare a adunării eshatologice, când El "*va trimite pe îngerii Săi cu sunet mare de trâmbiță, și pe cei aleși ai Săi îi vor aduna din cele patru vânturi, de la o margine a cerurilor până la cealaltă*"¹⁹⁸ (Mt. 24,31). Rugăciunea de după Axion din Liturgia sfântului Vasile cel Mare: "*Încă ne rugăm Ție, pomenește Doamne sfânta, sobornicească Biserică, cea de la o margine până la cealaltă a lumii, pe care ai câștigat-o cu scump sângele Hristosului Tău și o împacă pe dânsa*"¹⁹⁹, este ecoul unei litanii de mulțumire ce se rostea în Biserica veche după împărtășire: "*Adu-ți aminte, Doamne, de Biserica Ta, ca s-o izbăvești de tot răul și s-o desăvârșești în dragostea Ta și adună din cele patru vânturi această Biserică sfințită în împărăția Ta, pe care ai pregătit-o*"²⁰⁰. "*După cum această pâine era împărățiată pe munți și fiind*

¹⁹⁸ PR. PROF. DR. I. BRIA, *OP. CIT.*, p. 41.

¹⁹⁹ LITURGHIER, ED. 1986, p. 221.

²⁰⁰ ÎNVĂȚĂȘĂTURĂ CELOR DOISPREZECE APOSTOLI, X, 4, PSB, I, p. 30.

adunată a ajuns una, tot așa să se adune Biserica Ta de la marginile lumii în împărăția Ta"²⁰¹.

Scopul final al Sfintei Liturghii se împlinește în actul împărtășirii credincioșilor "deoarece de-abia prin aceasta se încheie Euharistia ca jertfă și ca Taină, căci abia acum se înfăptuiește scopul ei de jertfă adusă Tatălui, dar și pentru sfințirea credincioșilor; abia acum se rostește numele fiecărui credincios, ca la toate Tainele"²⁰². Acest scop este amintit chiar în rugăciunea a doua pentru cei credincioși pe care preotul o rostește în taină: "*Dă lor să-Ți slujească totdeauna cu frică și cu dragoste și întru nevinovăție și fără de osândă să se împărtășească cu Sfintele Tale Taine și să se învrednicească de cereasca Ta împărăție*"²⁰³. Abia după împărtășirea cu Trupul și Sângele Domnului credincioșii pot cânta: "*Am văzut Lumina cea adevărată, am primit Duhul cel ceresc, am aflat credința cea adevărată, nedespărțitei Sfintei Treimi închinându-ne, că Aceasta ne-a mântuit pe noi*". Sfânta Liturghie este ca un fel de "paște" săptămânal în care se face trecerea "din moarte la viață și de pe pământ la cer" a celor ce participă cu pregătirea necesară și deplin la ea.

Sfânta Liturghie ca pregătire și trimitere în misiune

Dacă în Liturghia euharistică se realizează Biserica-trupul lui Hristos ca sacrament al Împărăției lui Dumnezeu, tot în aceasta Hristos ne unește cu Sine în misiunea, jertfa și învierea Lui, de aceea Sfânta Liturghie este și locul prin excelență unde creștinii se pregătesc pentru misiune. Căci a fi în comuniune cu Hristos cel răstignit și înviat înseamnă a fi pătruns de iubirea lui față de lumea pentru mântuirea căreia El și-a dat viața și a te angaja în slujba înfăptuirii Împărăției lui Dumnezeu. Sfânta Liturghie se încheie de aceea cu un act de trimitere: "*Cu pace să ieșim*", exclamă preotul, iar comunitatea răspunde: "*întru numele Domnului*". Cei care și-au reînnoit comuniunea cu Hristos în Sfânta Liturghie, înaintând cu El spre Împărăția lui Dumnezeu sunt trimiși în lume, după cum Apostolii au fost trimiși de Hristos, pentru a fi martori și mărturisitori ai Lui, nu pentru a rămâne în lume ci pentru a aduce lumea în Biserică. Prin comuniunea cu Hristos în Sfânta Liturghie, realizată prin cuvânt, rugăciune și apoi prin împărtășirea cu însuși Trupul și Sângele Său, credincioșii devin martori ai lui Hristos, fără să fi fost martori istorici ai Lui. Acum cântă: "*Am văzut lumina cea adevărată, am primit Duhul cel ceresc*", de aceea pot spune cu sfântul Apostol Ioan: "*vă vestim viața de veci care la Tatăl era și care nouă ni s'a arătat... ca și voi să aveți părtășie cu noi, iar părtășia noastră este cu Tatăl și cu Fiul Său Iisus Hristos*" (1 In. 1,2-3). Faptele

²⁰¹ *IBIDEM*, p. 29.

²⁰² PR. PROF. DR. D. STĂNILAOE, *OP. CIT.*, VOL. 3, p. 114.

²⁰³ *LITURGHIER*, ED. 1986, p. 169.

Apostolilor menționează în repetate rânduri că obștea primilor creștini sporea continuu (2,47), că numărul ucenicilor se înmulțea (6,7), că în fiecare zi se adăuga mulțime de bărbați și femei (5,14; 2,41). *"Și mâna Domnului era cu ei și mare era numărul celor ce au crezut și s'au întors la Domnul"* (11,21,24).

Într-adevăr, Biserica este o comunitate care crește în număr: *"cei ce i-au primit cuvântul s'au botezat; și în ziua aceea s'au adăugat ca la trei mii de suflete"* (F.A., 2,41). *"Iar Domnul îi adăuga zilnic Bisericii pe cei ce se mântuiau"* (F.A., 2,47). "A adăuga" nu înseamnă a face nici prozelitism individual, nici a organiza "campanii misionare" cum fac grupările sectare.²⁰⁴ Propo-văduirea Evangheliei vizează constituirea liturgică-sacramentală a trupului eclesial al lui Hristos. De aceea mobilitatea misionară a Bisericii ține de dinamica ritmului liturgic. Această dinamică nu este decât răspunsul la întrebarea: ce face preotul cu harul preoției, ce fac creștinii cu credința și cu harul primit în sfintele Taine ? Ei trebuie să predice, prin cuvântul și fapta lor, cu ecou, pentru ca cei din afară să ajungă la întrebarea celor care au ascultat predica Apostolilor în ziua pogorării Duhului Sfânt: *"Iar, ei auzind acestea, au fost pătrunși la inimă și au zis către Petru și ceilalți Apostoli: Bărbați frați ce să facem ? Iar Petru le-a zis: Pocăiți-vă, și fiecare din voi să se boteze în numele lui Iisus Hristos, spre iertarea păcatelor voastre și veți primi darul Sfântului Duh"* (F.A., 2,37-38). În acest context parabola talanților are o semnificație misionară deosebită. Primirea credinței și a harului mântuitor implică mijlocirea lor și altora ca laudă și mulțumire adusă lui Dumnezeu pentru ele: *"Că tot celui ce are i se va da și-i va prisosi, iar de la cel ce nu are se va lua și ceea ce i se pare că are"* (Mt. 25, 29). Toți marii comentatori văd, de asemenea, în parabola fiului risipitor o parabolă a Bisericii și a lumii. *"Un om avea doi fii"* (Lc., 15,11). La fel se poate spune și despre Biserică: ea are doi fii, pe cel credincios și pe cel chemat. În nici un caz ea nu trebuie să uite sau să abandoneze pe "celălalt fiu"²⁰⁵.

Prin urmare, Sfânta Liturghie este jertfa de mulțumire a Bisericii adusă lui Dumnezeu de Hristos și Biserica Sa. Ea are însă și o dimensiune misionară importantă. Într-un anumit sens misiunea ține de ritmul liturgic al Bisericii. Misiunea este în mod esențial un act de mărturie (1 In. 1, 1-5), ea presupune viața trăită în strânsă comuniune cu Dumnezeu. Nu poți depune mărturie adevărată despre ceea ce nu ai experiat. Or, comuniunea cu Dumnezeu se realizează în mod culminant în Sfânta Liturghie care este o înaintare spre Împărăția Lui.

Liturghia arată că adorarea lui Dumnezeu "în duh și'n adevăr" (In., 4,24) este nedespărțită de anamneză, adică de amintirea publică a istoriei mântuirii în totalitatea ei, a Vechiului și a Noului Testament și de lauda și mulțumirea adusă lui Dumnezeu pentru mântuirea dăruită în Fiul Său. Prin cult în general, prin lecturile biblice, prin imnele dogmatice doxologice, mesajul

²⁰⁴ PR. PROF. DR. I. BRĂDĂRĂȘ, *OP. CIT.*, p. 43.

²⁰⁵ *IBIDEM*, p. 24.

creștin pătrunde în ritmul vieții de toate zilele a credincioșilor. Și aceasta prin Sfânta Liturghie cu atât mai mult, cu cât în ea sunt amintite și actualizate principalele acte ale istoriei mântuirii. Doxologia liturgică rămâne de aceea cea mai vie și cea mai autentică expresie a Tradiției apostolice și patristice. În cult și în locașul bisericii, istoria mântuirii este reprezentată în icoane și simboluri, iconografia fiind cea mai directă și explicită metodă de ilustrare și interpretare a evenimentelor din istoria mântuirii.

Din aceste motive cultul, în general, și în special Sfânta Liturghie constituie locul în care creștinii sunt pregătiți pentru misiune, pentru a fi martori, adică vestitori, trăitori și împlinitori ai Evangheliei lui Hristos. Sfânta Liturghie constituie de aceea punctul de plecare și de sosire a misiunii creștine autentice.

"Liturghia nu este fugă de viață, ci o continuă transformare a vieții după modelul care este Iisus Hristos, grație puterii Duhului Sfânt.

Dacă este adevărat că în Liturghie auzim nu numai mesajul lor, dar și anticipăm, în marele eveniment al eliberării de păcat, comuniunea noastră cu persoana lui Hristos prin prezența reală a Duhului Sfânt, atunci acest eveniment al încorporării noastre în trupul lui Hristos - această transfigurare a ființei noastre într-un mădular al lui Hristos - trebuie să fie clar și proclamat prin toată viața noastră.

Liturghia trebuie să se prelungească în situațiile personale de toate zilele. Fiecare credincios în parte este chemat să întrețină o evlavie tainică, pe altarul inimii sale, ca să traducă în viață propovăduirea Veștii celei Bune "pentru întreaga lume". Fără această continuare, Liturghia rămâne pe jumătate neterminată. Deoarece prin evenimentul euharistic noi suntem încorporați în Hristos, pentru a sluji lumea a fi jertfiți pentru ea, noi trebuie să dăm expresie în diaconia practică, în viața comunitară, noua noastră ființă în Hristos, Care este Slujitorul tuturor. Jertfa Euharistiei trebuie prelungită în jertfe personale pentru cei aflați în nevoie, față de frații și surorile pentru care a murit Hristos. Pentru că Liturghia este participarea la marele fapt al eliberării de sub dominația puterilor demonice, atunci prelungirea Liturghiei în viață înseamnă o continuă eliberare de sub puterile răului care lucrează înlăuntru nostru, o constantă reorientare și deschidere către idei și eforturi vizând eliberarea persoanelor umane din toate structurile demonice ale nedreptății, exploatării, agoniei și însingurării, și crearea unei adevărate comunități de persoane în iubire"²⁰⁶.

MISIUNEA ȘI COMUNITATEA PAROHIALĂ

²⁰⁶ PR. PROF. DR. I. BRIA, *THE LITURGY AFTER THE LITURGY*, p. 86.

* **BIBLIOGRAFIE:** PR. PROF. DR. PETRE VINTILESCU, *PAROHIA CA TEREN DE DEZVOLTARE A SPIRITUALITĂȚII CREȘTINE*, BUCUREȘTI, 1937; *LITURGHIERUL EXPLICAT*, ED. IBMBOR, (1972), A II-A 1998; PR. PROF. DR. SPIRIDON CÂNDEA, *PAROHIA CA TEREN DE ACTIVITATE PASTORALĂ A PREOTULUI*, ÎN: "MITROPOLIA OLTENIEI", XII, 1960, NR. 5-6; PR. PROF. DR. ENE BRANIȚE, *PARTICIPAREA LA*

*"Și stăruiau în învățătura apostolilor și în părtășie,
în frângerea pâinii și în rugăciuni. Iar Domnul îi adăuga
zilnic Bisericii pe cei ce se mântuiau"* (F.A. 2, 42, 47).

Teologia și spiritualitatea creștină ortodoxă a subliniat totdeauna centralitatea adunării liturgice locale, a parohiei și importanța acesteia pentru misiune și pastorație. Căci parohia este comunitatea de bază a Bisericii locale, punctul de plecare și de sosire al vieții și misiunii creștine, locul unde se exercită întreita slujire a lui Hristos prin clerici și credincioși.

Orientarea eclesiolică a parohiei

LITURGHIA ȘI METODELE PENTRU REALIZAREA EI, ÎN: "STUDII TEOLOGICE", I, 1949, NR. 7-8, P. 567-581, ED. ROMÂNIA CREȘTINĂ, BUCUREȘTI, 1999; PAROHIA - CADRUL NORMAL DE TRĂIRE A VIESSII CREȘTINE, ÎN: "ÎNDRUMĂRI MISIONARE", COORDONATOR PR. PROF. DR. DUMITRU RADU, ED. IBMBOR, BUCUREȘTI, 1986, P. 751-758; VOCASSIA PENTRU PREOSSIE, ÎN: "ORTODOXIA", XXX, 1979, NR. 2, P. 312-332; PR. PROF. DR. DUMITRU STĂNILAOE, TEOLOGIA DOGMATICĂ ORTODOXĂ, ED. IBMBOR, BUCUREȘTI, 1978; VOL. 3; SPIRITUALITATE ȘI COMUNIUNE ÎN LITURGHIA ORTODOXĂ, ED. MITROPOLIEI OLTENIEI, CRAIOVA, 1986; PREOTUL, FACTOR DE UNITATE ÎN PAROHIE ȘI ÎN BISERICĂ, ÎN: "ÎNDRUMĂTOR BISERICESC", EP. BUZĂULUI, 1987, P. 49-51; PR. PROF. DR. ION BRIA, ECLESIOLOGIA PASTORALĂ, ÎN: "STUDII TEOLOGICE", XXXI, 1979, NR. 1-4, P. 313-323; CURS DE TEOLOGIE ȘI PRACTICĂ MISIONARĂ ORTODOXĂ, GENEVA, 1982; DESTINUL ORTODOXIEI (III PAROHIE, PREOT, CREDINCIOȘ: IDENTITATEA ȘI MISIUNEA LOR, P. 302-353), ED. IBMBOR, BUCUREȘTI, 1989; ORTODOXIA ÎN EUROPA. LOCUL SPIRITUALITĂȘII ROMÂNE, ED. TRINITAS, IAȘI, 1995; LITURGHIA DE DUPĂ LITURGHIE. O TIPOLOGIE A MISIUNII APOSTOLICE ȘI MĂRTURIEI CREȘTINE AZI, ED. ATHENA, BUCUREȘTI, 1996, GO FORTH IN PEACE. A PASTORAL AND MISSIONARY GUIDEBOOK, WCC PUBLICATION, EDITOR I. BRIA, GENEVA, 1982; PR. PROF. DR. GRIGORIE MARCU, MISSION ET DEVOIRS PASTORAUX, ÎN: "PROCES-VERBAUX DU 2-ÈME CONGRES DE THEOLOGIE ORTHODOX", EDITOR S. AGOURIDES, ATENA, 1978, P. 317-335; EP. DR. VASILE COMAN, ÎMBUNĂȘȘIREA ACTIVITĂȘII PASTORAL-MISIONARE A PREOTULUI, ÎN: "BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ", CII, 1984, NR. 8-10, P. 597-619; CUVINTE PENTRU SUFLET, ORADEA, 1987, P. 88-127; PR. PROF. DR. IOAN ICĂ, MODURILE PREZENȘII PERSONALE A LUI ISUS HRISTOS ȘI ÎMPĂRTĂȘIRII DE EL ÎN SFÂNȚA LITURGHIE ȘI ÎN SPIRITUALITATEA ORTODOXĂ, ÎN: "PERSOANĂ ȘI COMUNIUNE. PRINOS DE CINSTIRE PREOTULUI PROFESOR ACADEMICIAN DUMITRU STĂNILAOE, SIBIU, 1993, P. 335-357; MITROP. DR. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ, PREOTUL ÎN BISERICĂ, ÎN LUME, ACASĂ, SIBIU, 1996; PR. DR. VALER BEL, DOGMĂ ȘI PROPOZĂDUIRE, ED. DACIA, CLUJ-NAPOCA, 1994; MITROP. EMLIANOS TIMIADIS, PREOT, PAROHIE, ÎNNOIRE, (BROOKLINE, 1994), TRAD. PAUL BRUSANOWSKI, ED. SOPHIA, BUCUREȘTI, 2001.

Din punct de vedere al vieții creștine, parohia este unitatea sau partea componentă cea mai mică a Bisericii locale, comunitatea bisericească în care lucrează harul lui Dumnezeu prin slujitorii Săi și în care trebuie să se integreze orice creștin pentru a face parte din Biserica Lui Hristos. Parohia nu este numai o simplă unitate administrativă, o circumscripție bisericească sau o grupare de oameni. Ea este o unitate spirituală, liturgic-sacramentală, o comunitate de mărturie și slujire ai cărei membri sunt uniți prin mărturisirea aceleiași credințe, primirea Tainelor și participarea la cultul public ca sursă a vieții și spiritualității religioase și comunitar-sociale, fiind grupați în jurul unui altar și al aceluiași slujitor²⁰⁷.

În cadrul restrâns al parohiei se desfășoară lucrarea mântuitoare a lui Iisus Hristos prin Duhul Sfânt, după cum se desfășoară în cadrul mai larg al eparhiei, sub conducerea episcopului. Parohia reproduce într-un anumit loc și timp ceea ce este Biserica în totalitatea ei; în ea se realizează în timp și în spațiu trupul eclesial al lui Hristos. De aceea viabilitatea parohiei influențează viața Bisericii la nivel local (eparhia) și național. Și invers, unitatea Bisericii la nivel național și local are la bază viabilitatea celei mai mici comunități creștine ortodoxe, cea a parohiei²⁰⁸.

În concret, sectele și prozelitismul de toate nuanțele nu se îndreaptă spre Biserică în general, ci vizează parohia aflată în dificultate din diferite cauze sau pe creștinii lipsiți de o educație și o trăire religioasă consistentă. Pe lângă aceasta, chemarea Bisericii în general, și în concret a parohiei, este nu numai de a-și proteja identitatea acolo unde se află, ci și de a transmite credința și harul lui Dumnezeu celor care sunt creștini numai cu numele, oamenilor dinafara Bisericii și generațiilor viitoare.

²⁰⁷ A SE VEDEA: PR. PETRE VINTILESCU, *PAROHIA CA TEREN DE DEZVOLTARE A SPIRITUALITĂȚII CREȘTINE*; PR. DR. VASILE COMAN, *VIASSA PAROHIEI*, ÎN: *MITROPOLIA ARDEALULUI*, AN III (1958), NR. 1-2, P. 122-126; PR. PROF. DR. SPIRIDON CÂNDEA, *PAROHIA CA TEREN DE ACTIVITATE PASTORALĂ A PREOTULUI*; PR. PROF. DR. ENE BRANIȘTE - PR. PROF. DR. DUMITRU RADU, *PAROHIA - CADRUL NORMAL DE TRĂIRE A VIEȘII CREȘTINE*.

²⁰⁸ PR. PROF. DR. ION, BRIA, *CURS DE TEOLOGIE ȘI PRACTICĂ MISIONARĂ ORTODOXĂ*, P. 79-80.

Așadar, în contextul actual, cea mai urgentă obligație misionar-pastorală este restabilirea și consolidarea unității spirituale a parohiei, dispersată geografic și complexă din punct de vedere social-cultural și întărirea conștiinței de apartenență la comunitatea parohială ca trup eclesial al lui Hristos. Consolidarea unității și a vieții parohiei, care nu se mai prezintă ca o comunitate sociologică compactă, presupune înnoirea mijloacelor și posibilităților misionar-pastorale existente, dar și crearea unor forme noi de pastorație. În principiu, preoții dispun de toate mijloacele liturgice, pastorale și misionare, dar ele trebuie să fie folosite în perspectiva unui plan pastoral clarvăzător și organizat²⁰⁹.

Pentru aceasta, preotul trebuie, în primul rând să constate cu realism starea parohiei, cu toate posibilitățile, crizele și deficiențele ei și să refacă unitatea spirituală a acesteia. Este important ca credincioșii să-și găsească un sens al existenței în cadrul comunității parohiale²¹⁰. Ruptura dintre preot și mireni, dintre preot și o anumită parte a parohiei, dacă există trebuie înlăturată imediat. Preotul trebuie să fie părintele spiritual al tuturor membrilor parohiei în mode egal. Problemele parohiei sunt ale tuturor credincioșilor, așa cum arată Apostolul Pavel: *"ca să nu fie dezbinare în trup, ci mădularele să se îngrijească deopotrivă unele de altele. Și dacă un mădular suferă, toate mădularele suferă împreună cu el, și dacă un mădular este slăvit toate mădularele se bucură cu el"* (1 Cor. 12, 25-26). Preotul trebuie să facă totul pentru a evita apariția în spațiul parohial a unui cerc periferic de creincioși care se identifică numai parțial cu comunitatea lor. Prozelitismul face victime în rândul celor care se consideră marginalizați din diferite motive.

Consolidarea vieții parohiale, menținerea și întărirea integrității spirituale a parohiei trebuie să se facă în perspectiva învățaturii ortodoxe despre Biserică și despre misiunea ei. Acolo unde practica misionar-pastorală nu este exercitată în conformitate cu învățătura despre Biserică și despre spiritualitatea liturgică, ea

²⁰⁹ *IBIDEM.*

²¹⁰ *IDEM, ORTODOXIA ÎN EUROPA. LOCUL SPIRITUALITĂȚII ROMÂNE, p. 37-38.*

riscă să fie deformată și să devină inefficientă. Prin urmare, practica misionar-pastorală va urmări organizarea și consolidarea parohiei ca realizare concretă a Bisericii la nivel local, în așa fel încât parohia să fie o comunitate liturgică, spirituală și socială ca o forță mărturisitoare locală în contextul lumii de azi. Iconomia parohiei trebuie să coincidă cu iconomia Bisericii în planul lui Dumnezeu de mântuire a lumii. De aceea parohia trebuie să aibă o orientare eclesiologică fundamentală. Învățătura despre Biserică, despre Taine și spiritualitatea liturgică determină viziunea despre parohie, viața parohială precum și despre mijloacele și scopul activității misionar-pastorale. Preotul este trimis în parohie nu să presteze servicii religioase pentru indivizi, ci să adune și să realizeze o comunitate creștină autentică unită prin aceeași credință, spiritualitate liturgico-sacramentală, mărturie și slujire²¹¹.

Parohia ca realizare a Trupului eclesial al lui Hristos

Vorbind despre biserică, Apostolul Pavel o definește ca fiind "trupul lui Hristos": *"pe El L-a dat peste toate Cap Bisericii care este trupul Său, plinătatea Celui Ce pe toate întru toți le plinește (Ef. 1,22-23; 5, 23.) "El este Capul trupului al Bisericii" (Col. 1, 18) "iar voi sunteți trupul lui Hristos, și mădularele fiecare în parte" (1 Cor. 12, 27). "Că după cum într-un singur trup avem multe mădulare și mădularele nu au toate aceeași lucrare, tot așa și noi, cei mulți, un trup suntem în Hristos și fiecare ne suntem mădulare unii altora, având însă daruri felurite, după harul ce ni s'a dat" (Rom. 12, 4-6). De Hristos, în calitatea Lui de Cap, depinde creșterea trupului dar și de lucrarea fiecărui mădular în parte al acestuia: "în iubire trăind după adevăr, în toate să creștem întru El Care este Capul, Hristos dintru Care întregul trup, bine alcătuit și bine încheiat prin toate legăturile care-l hrănesc după lucrarea fiecărei părți la măsura ei, își face creșterea spre a se zidi el însuși întru iubire" (Ef. 4, 15-16).*

²¹¹ IDEM, *ECCLESIOLOGIA PASTORALĂ*, P. 316-323.

Identitatea creștină se definește deci prin a fi membru al trupului lui Hristos, al Bisericii. Aceasta este o temă principală a teologiei pauline (Rom. 6, 13-15; 1 Cor. 12, 12-14; Gal. 3, 27; Col. 2, 11-12) care nu este altceva decât o dezvoltare, pentru nevoi misionare și pastorale a teologiei expusă în Faptele Apostolilor, în legătură cu Pogorârea Duhului Sfânt și întemeierea văzută a Bisericii. Aici persoana și comunitatea apar deodată, revelând și dând viață comuniunii cu Dumnezeu - Sfânta Treime. Definind Biserica creștină ca fiind "trupul lui Hristos", Apostolul Pavel afirmă că identitatea creștinului derivă dintr-un act de comuniune. Comuniunea personală cu Dumnezeu cel în Treime și comunitatea credincioșilor sunt realități complementare²¹². Identitatea creștinului se naște, se afirmă și se dezvoltă în comuniunea și comunitatea trupului ecclesial al lui Hristos și anume în vederea "zidirii" acestui trup (Ef. 4, 11-13). De aceea, cea dintâi condiție a identității creștinului o constituie încorporarea în Biserică prin primirea Evangheliei și a sfințelor Taine și participarea totală la viața ei. Fără unitatea prealabilă în Hristos realizată prin propovăduirea Bisericii și primirea sfințelor Taine - "*câți în Hristos v'ați botezat, în Hristos v'ați și îmbrăcat*" (Gal. 3,27) - o comunitate de credincioși ar putea fi o asociație religioasă voluntară, dar nu Biserica lui Hristos. Fără angajarea activă în Biserică, identitatea creștinului rămâne numai o virtualitate nedezvoltată, putând fi purtată "*de orice vânt de învățătură încoace și'ncolo prin viclenia oamenilor, prin meșteșugul lor de a atrage în rătăcire*" (Ef. 4, 14).

Spiritualitatea ortodoxă cu toate elementele ei, inclusiv actul convertirii personale și primirea Tainelor de inițiere este o viață de comuniune înlăuntrul unității trupului lui Hristos. În ziua Pogorârii Duhului Sfânt, Apostolii propovăduiesc cu putere pe Hristos Cel înviat și înălțat și mulți din cei prezenți în Ierusalim "*auzind acestea au fost pătrunși la inimă*" iar cei ce "*au primit cuvântul s-au botezat; și în ziua aceea s-au adăugat ca la trei mii de suflete. Și stăruiau în învățătura apostolilor și'n părtășie, în frângerea pâinii și în rugăciuni*" (F. A. 2, 37-38, 41-42). Prin Taina

²¹² IDEM, *PROBLEME ALE IDENTITĂȚII CREȘTINE*, în: "DESTINUL ORTODOXIEI", p. 342.

botezului omul se desparte de trecutul său păcătos, moare păcatului și se naște la viața cea nouă în Hristos; el intră în comuniune cu Dumnezeu și cu semenii ca membru al Bisericii. Botezul face din cel botezat o "făptură nouă", prin întemeierea unei noi relații cu Dumnezeu și cu semenii, "*dacă este cineva în Hristos, el e o făptură nouă: cele vechi au trecut, iată că toate au devenit noi*" (2 Cor. 5, 17). Viața cea nouă nu este ceva static, definitiv, ci un proces permanent de a crește împreună cu Hristos întru "asemănarea" Sa, în comuniunea cu El. Odată sădit în Hristos prin Taina Botezului (Rom. 6,5) creștinul se angajează în lupta spirituală continuă "până ce Hristos va lua chip în noi" (Gal. 4, 19). Dar dacă creștinul este chemat la o viață de luptă personală pentru menținerea și creșterea în comuniunea cu Hristos nu înseamnă că este chemat la o existență individualistă. Dimpotrivă, existența personală este o existență în comuniune. Căci ridicarea din moarte a omului vechi la starea de viață adevărată a omului nou, în relație personală de răspundere cu Hristos, e o ridicare la activarea concretă a acestei răspunderi în raporturile cu ceilalți oameni și în mod deosebit față de comunitatea celor ce constituie Biserica, trupul comunitar al Domnului²¹³. În Taina mirungerii, cel botezat primește harul Duhului Sfânt care îl ajută să crească în viața de comuniune începută prin botez. Iar în Taina Euharistiei creștinul reînnoiește permanent această comuniune. Comuniunea deplină cu Hristos în Taina Euharistiei înseamnă și o comuniune cu ceilalți credincioși, în care este prezent Hristos cu același Trup și Sânge al Său. Căci Hristos susține aceeași mișcarea, în toți cei ce participă la Euharistie, spre unirea cu El și întreolaltă, încât ei nu-și mai despart, dacă aduc și aportul voinței lor, interesele, gândurile și simțirile. Cei ce se împărtășesc împreună se află deja într-o unitate de credință. De aceea, înainte de anafora liturgică, toți credincioșii spun prin vocea preotului: "Să ne iubim unii pe alții, ca într-un gând să mărturisim" și apoi rostesc împreună Crezul. La sfârșitul Liturghiei, se împărtășesc împreună pentru sporirea acestei unități²¹⁴. În acest sens, în

²¹³ PR. PROF. DR. DUMITRU STĂNILAOE, *TEOLOGIA DOGMATICĂ ORTODOXĂ*, VOL. 3, P. 57.

²¹⁴ *IBIDEM*, P. 91.

Învățătura celor doisprezece Apostoli se cere lui Dumnezeu ca cei ce se împărtășesc să se unească asemenea boabelor de grâu ce s-au unit în pâinea euharistică: "După cum această pâine frântă era împrăștiată pe munți și fiind adunată a ajuns una, tot așa să se adune Biserica Ta de la marginile lumii în împărăția Ta"²¹⁵: Iar în rugăciunea din Liturgia Sf. Vasile cel Mare de după prefacerea darurilor și înainte de împărtășire, preotul cere în numele tuturor: "Iar pe noi pe toți, care ne împărtășim dintr-o pâine și dintr-un potir, să ne unești unul cu altul prin împărtășirea aceluiași Sfânt Duh"

De altfel, prin toate Tainele este susținută încorporarea și creșterea creștinului ca membru al trupului lui Hristos, Biserica. Prin Taina mărturisirii, în care Dumnezeu iartă păcatele celui care o primește cu pregătirea cuvenită, se reface comuniunea lui Dumnezeu, dar și cu semenii, căci orice păcat înseamnă o îndepărtare de la această comuniune. Iertarea reciprocă și împăcarea este o condiție pentru ca Dumnezeu să ne dea iertarea ultimă, așa cum cerem în rugăciunea Tatăl nostru: "*și ne iartă nouă greșelile noastre precum și noi iertăm greșelilor noștri*" (Mt. 6, 12; vezi și Mt. 6, 14-15; Parabola celor doi datornici, (Mt. 18, 23-35). Cu toate că Tainele au o adresă personală, subiectul Tainei fiind o persoană particulară, totuși ele sunt acte prin care se menține și crește Biserica. Tainele sunt evenimente ecclesiale, sărbători ale Bisericii, care se bucură că fiii săi se înmulțesc în număr prin Botez, se sfințesc prin Mirungere, se îndumnezeiesc prin har prin Împărtășire, se consacră prin Hirotonie, se împacă prin Mărturisire, se unesc prin Cununie, se vindecă prin Maslu. Întreaga teologie liturgică patristică insistă asupra faptului că prezența lui Hristos în Tainele Bisericii constituie sursa vieții spirituale, personale și comunitare²¹⁶.

În Liturghie, care este centrul vieții și spiritualității parohiei, totul este legat de comunitate și totul are ca prim scop mântuirea comunității. De aceea absolut toate formulele liturgice din Slujba

²¹⁵ "PĂRINȘII ȘI SCRITORII BISERICELII", 1, TRAD. DE PR. DUMITRU FECIORU, ED. IBMBOR, BUCUREȘTI, 1979, CAP. IX, P. 29.

²¹⁶ PR. PROF. DR. ION BRIA, *ECLESIOLOGIA PASTORALĂ*, P. 320.

Liturghiei sunt la plural. Persoana particulară poate fi slujitor al unei acțiuni liturgice doar în măsura în care se integrează în comunitatea liturgică, ce conferă o valoare comunitară actului săvârșit individual. Parohia este liturgică prin însăși natura ei. Simbolul de Credință este o mărturie comună a ceea ce crede întreaga comunitate, mărturisire încheiată cu cuvântul "Amin". Acest cuvânt ebraic înseamnă "aceasta așa este". Într-o traducere modernă s-ar putea spune "aceasta mi se potrivește mie". În acest fel, actul public devine mărturisirea personală a fiecărui creștin.

Toată lupta spirituală a creștinului, susținută de harul Tainelor și al Liturghiei constă în a înlătura și învinge tot ceea ce îl poate rupe de Biserică, în a nu comite acte de despărțire ci de a rămâne și crește în comuniunea acesteia. În viziunea Apostolului Pavel, întregul program misionar și pastoral se concentrează și vizează "*zidirea trupului lui Hristos*": *Și El i-a dat pe unii să fie apostoli, pe alții păstori și învățători, ca să-i pregătească pe sfinți pentru lucrarea slujirii, spre zidirea trupului lui Hristos, până ce toți vom ajunge la unitatea credinței și a cunoașterii Fiului lui Dumnezeu, la starea de bărbat desăvârșit, la măsura vârstei plinătății lui Hristos*" (Ef. 4, 11-13). Acest program este împotriva oricărei forme de individualism și sectarism.

Așadar, preotul trebuie să folosească toate mijloacele catehetice, misionare, liturgice și pastorale potrivit sensului și finalității lor ecclesiale, adică pentru a face ca fiecare credincios să "crească" în calitatea de membru al trupului ecclesial al lui Hristos care se realizează în mod concret în comunitatea parohială. Ținta tuturor acțiunilor misionare și pastorale este de a crea o atitudine liturgică și comunitară în rândul credincioșilor. Viața spirituală, evlavia și libertatea personală nu sunt stingherite cu nimic prin aceasta, ci abia în contextul lor ecclesial pot fi exercitate și dezvoltate. Contextul vieții creștine personale este comunitatea liturgică. Fără acest context creștinul își pierde punctul său de referință și chiar propria sa identitate.

Există câteva elemente fundamentale care descriu structura liturgică și pastoral-misionară a parohiei. Parohia este o

unitate spirituală, o adunare de cult văzută, fizică, locală; ea implică reciprocitate între slujirea sacerdotală a preotului și slujirea harismatică a credincioșilor; exercită o dublă mișcare de chemare și trimitere.

Împreuna slujire

Ca formă componentă a Bisericii locale, parohia este un organism colectiv alcătuit din preot și credincioși de ambele sexe, de toate vârstele, cu stare socială și nivel cultural diferit. Deși formată din membri cu individualități diferite, parohia se constituie ca o comunitate unitară, a credincioșilor, unită prin viața în Hristos, asigurată de unitatea de credință, a cultului și prin legătura iubirii creștine. Conducătorul responsabil al ei este preotul paroh, care în virtutea Tainei hirotoniei, este slujitor și organ al Mântuitorului Iisus Hristos. Din punct de vedere canonic el primește această putere de la episcopul eparhiei din care face parte și sub conducerea și ascultarea căruia lucrează în parohie.

Ca trimis al lui Hristos (In. 20, 21-23) el are misiunea și datoria de a vesti Evanghelia, de a preda învățătura Bisericii, de a săvârși sfintele Taine și toate slujbele bisericești, de a îndruma pe credincioși (Mt. 28, 19-20) și de a iniția și coordona toate acțiunile indicate pentru binele și progresul spiritual al parohiei. El este părintele spiritual, deopotrivă interesat și răspunzător pentru mântuirea tuturor, obligat să le poarte de grijă, cu dragoste tuturor, fără nici o deosebire.

Ca să fie o comunitate unită și viabilă, parohia trebuie să fie constituită din credincioși care se integrează conștient și activ în viața ei. Din acest punct de vedere preotul este dator să atragă și să mențină în sfera lucrării harului pe toți membrii parohiei și să-i trateze ca pe colaboratori conștienți ai lucrării Duhului. Pentru aceasta, reciprocitatea dintre slujirea sacerdotală a preotului și slujirea harismatică a credincioșilor este esențială în viața și activitatea parohiei. Preoția sacramentală, primită prin Taina hirotoniei, constituie o misiune și o slujire unică și distinctă,

dar ea nu se exercită ca o slujire autonomă ci în colaborare cu parohia, după cum credincioșii sunt membri ai Bisericii în unitate cu preotul. Toți sunt chemați să participe împreună la "zidirea trupului" (Ef. 4, 16). În acest sens parabola talanților (Mt. 25, 14-30) are o importanță eclesiologică și misionar-pastorală deosebită. Preotul și parohia trebuie să fie într-o permanentă stare de dialog și de co-slujire²¹⁷.

Orientarea liturgică a parohiei

Cu toate că parohia nu este o asociație voluntară de credincioși - unitatea ei fiind în primul rând de natură sacramentală - întrunirea fizică într-un anumit loc și timp este decisivă pentru viabilitatea ei. Parohia este o comunitate văzută care se adună pentru cultul public de mulțumire, de invocare și de laudă în prezența lui Hristos (Mt. 18, 20). Parohia viază, în primul rând, prin această adunare de cult a celor răspândiți spre a fi locaș sfânt întru Domnul (Ef. 2, 21). Unitatea reală a parohiei a fost asigurată totdeauna de credincioșii care participă la cultul public. Tradiția, adică păstrarea, trăirea și comunicarea credinței de la o generație la alta se asigură numai în cadrul comunității liturgice. Credinciosul mărturisește credința, o trăiește și o păstrează curată numai ca membru al comunității de cult. În cult se mărturisește și se susține credința, atât a comunității ca întreg, cât și a fiecărui membru al comunității. În cult, în general, și în special în Sfânta Liturghie, Hristos Cel răstignit, înviat și înălțat este prezent și lucrător, în Duhul Sfânt, în diferite grade și moduri și ne unește cu El însăși misiunea, jertfa și învierea Sa²¹⁸. De aceea cultul este energia care mișcă parohia în devenirea ei misionară.

²¹⁷ IDEM, *ECCLESIOLOGIA PASTORALĂ*, p. 317-318; *BISERICA ȘI LITURGHIA*, în: "ORTODOXIA", AN XXXIV (1982), NR. 4, p. 484; *CURS DE PRACTICĂ MISIONARĂ ORTODOXĂ*, p. 47-48.

²¹⁸ A SE VEDEA PENTRU ACEASTA MAI PE LARG: PT. PROF. DR. DUMITRU STĂNILAOE, *MODURILE PREZENȘEI LUI HRISTOS ÎN CULTUL BISERICII*, în: *SPIRITUALITATE ȘI COMUNIUNE ÎN LITURGHIA ORTODOXĂ*, p. 81-106; PR. PROF. DR. IOAN Ică, *MODURILE PREZENȘEI PERSONALE A LUI IISUS HRISTOS ȘI A ÎMPĂRTĂȘIRII DE EL ÎN SFÎNTA LITURGHIE ȘI ÎN SPIRITUALITATEA ORTODOXĂ*, p. 335-357.

Întreaga viață parohială trebuie să fie pătrunsă de dinamica proprie Liturghiei. Se remarcă două mișcări în această dinamică. Una de adunare a comunității pentru săvârșirea cultului și alta de trimitere sau ieșire în lume: "Cu pace să ieșim! Întru numele Domnului". Adunarea comunității pentru săvârșirea cultului se face pentru unirea cu Hristos, prin împărțășirea de harul Său în cult.

În cult creștinii se împărtășesc de harul lui Dumnezeu și primesc puterea pentru a deveni mărturisitori ai lui Hristos și ai Evangheliei Sale în lume. Cu aceasta ei se răspândesc în lume ca martori și mărturisitori ai lui Hristos pentru a aduce lumea în Biserică²¹⁹. Așadar, viața parohială are două coordonate. Prima constă în chemarea credincioșilor la Hristos, prin vestirea Evangheliei și săvârșirea Tainelor și a celorlalte slujbe prin care se sădește în credincioși duhul nou al vieții în Hristos, iar a doua în transmiterea darurilor Duhului Sfânt spre zidirea Bisericii și transformarea tuturor credincioșilor în vestitori, trăitori și împlinători ai Evangheliei. Pentru acesta, cele trei aspecte ale slujirii Bisericii, învățătoarească, liturgică și pastorală, trebuie să aibă un caracter misionar, iar cei angajați în slujire, un dinamism spiritual. Nu se poate propovădui oricum, nici liturgisi și conduce oricum credincioșii. Nici una din aceste slujiri nu poate aduce roadele dorite, fără să aibă caracterul misionar, care le imprimă puterea și ajută la fructificarea energiilor divine pe care le transmite. Liturghia trebuie să iradieze în viața de toate zilele a slujitorilor altarului, a credincioșilor și a comunității parohiale ca întreg prin mărturia evanghelică și iubirea aproapelui. Preotul și credincioșii, fiecare după chemarea și slujirea lui, trebuie să predice prin cuvântul și fapta lor cu ecou așa încât parohia să fie o comunitate vie și solidară în care pulsează duhul cel nou pe care-l aduce Liturghia în viața lor²²⁰.

Pentru menținerea și consolidarea unității interne a parohiei ca spațiu liturgic și duhovnicesc, precum și de co-slujire pentru toți credincioșii se impun următoarele:

²¹⁹ PR. PROF. DR. ION BRIA, *CURS DE TEOLOGIE ȘI PRACTICĂ MISIONARĂ ORTODOXĂ*, p. 49-50.

²²⁰ EPISCOP DR. VASILE COMAN, *ÎMBUNĂTĂȘIREA ACTIVITĂȚII PASTORAL-MISIONARE A PREOTULUI*, ÎN: *CUVINTE PENTRU SUFLET*, p. 88-127.

1. Preoții să săvârșească cu regularitate serviciile religioase, slujba să fie trăită până la transfigurare, predica pregătită cu mare grijă, rostită cu duh apostolic, cântarea clară și frumoasă, însoțită de smerenie și evlavie pentru a contribui la realizarea unei atmosfere de rugăciune și evlavie colectivă.

2. Antrenarea credincioșilor în viața liturgică prin rostirea Crezului, a unor rugăciuni și cântare în comun. Se impune rostirea cu voce tare a anaforalei liturgice de către preotul slujitor pentru atragerea credincioșilor în misterul liturgic (propunerea s-a făcut de către teologi ortodocși încă în anul 1949 - Pr. Prof. E. Braniște²²¹, și recent de Patriarhia ecumenică).

3. Deoarece abia prin actul împărtășirii credincioșilor se încheie Euharistia ca taină și Jertfă²²², preoții au datoria să îndemne mereu pe credincioși să se mărturisească în Taina spovedaniei și cu pregătirea cuvenită să se împărtășească cu Sfintele Taine.

4. Predarea dreptei credințe printr-un program sistematic de predici și cateheze care va cuprinde: a) predarea istoriei mântuirii pe baza Sfintei Scripturi; b) predarea dreptei credințe prin explicarea și dezvoltarea Simbolului de credință, care rezumă Sfânta Scriptură și Sfânta Tradiție într-o serie de afirmații teologice fundamentale pe care trebuie să le cunoască fiecare creștin; c) explicarea Sfintei Liturghii și a cultului care este o mărturisire a credinței sub formă doxologică. Această explicare va insista asupra realismului liturgic pentru a promova angajamentul personal și trăirea a ceea ce se realizează în cult.

5. Intensificarea pastorației individuale prin care preotul să mențină legătura strânsă cu toți credincioșii.

6. Antrenarea credincioșilor în cadrul procesului de catehizare în vederea unei catehizări susținute și coerente prin care părinții să contribuie în mod real la formarea generației

²²¹ PR. PROF. DR. ENE BRANIȘTE, *PARTICIPAREA LA LITURGHIE ȘI METODELE PENTRU REALIZAREA EI*, P. 567-581.

²²² PR. PROF. DR. DUMITRU STĂNILAOE, *TEOLOGIA DOGMATICĂ ORTODOXĂ*, VOL. 3, P. 114.

tinere în duh creștin ortodox, în colaborare strânsă cu preotul și cu profesorul de religie.

7. Organizarea filantropiei creștine la nivel de parohie prin antrenarea credincioșilor și a factorilor și societăților economice din parohie în lucrarea filantropică.

8. Antrenarea diferitelor grupe de credincioși în viața parohiei prin programe diferite religioase.

Comunitatea parohială trebuie să participe la întreaga activitate de propovăduitor al Evangheliei, de liturghisitor și păstor duhovnicesc, desfășurată de preot. În acest sens parabola talanților (Mt. 25, 14-30) are o importanță eclesiologică și misionar-pastorală deosebită: *"Aceasta este asemenea unui om care, plecând departe, și-a chemat slugile și le-a încredințat averea sa: unuia i-a dat cinci talanți, altuia doi, altuia unul, fiecăruia după puterea lui, și a plecat. Îndată plecând cel ce primise cinci talanți, a lucrat cu ei și a câștigat alți cinci talanți. De asemenea și cel cu doi a mai câștigat încă doi".* Comunitatea parohială este în posesia unei diversități de slujiri, harisme, daruri și vocații, care trebuie să fie exercitate în mod real, spre zidirea duhovnicească a membrilor ei și transmiterea credinței și vieții creștine autentice.

Având ca punct de plecare și de sosire Sfânta Liturghie, preotul în solidaritate și colaborare cu întreaga parohie desfășoară o întreită activitate: de hrănire duhovnicească sau pastorală, de mărturie creștină sau misionară și de slujire sau diaconală. Parohia este în felul acesta o comunitate vie, în continuă zidire și înnoire.

APOSTOLATUL MIRENILOR

"Dar voi sunteți seminție aleasă, preoție împărătească neam sfânt, popor agonisit de Dumnezeu ca să vestiți în lume bunătățile Celui Ce v-a chemat din întuneric la lumina Sa cea minunată" (1 Pt. 2,9)

Aceste cuvinte ale sfântului Apostol Petru arată cu o evidență incontestabilă vocația misionară a tuturor membrilor Bisericii, clerici și credincioși. Această vocație va fi expusă în cele ce urmează ca participare la întreita slujire a lui Hristos în Biserică.

223

²²³ **BIBLIOGRAFIE:** PR. PROF. DR. LIVIU STAN, *MIRENII ÎN BISERICĂ*, SERIA TEOLOGICĂ, SIBIU 1939; PR. PROF. DR. DUMITRU STĂNILOAE, *TEOLOGIA DOGMATICĂ ORTODOXĂ* VOL. 2,3, ED. IBMBOR; *ISUS*

Întreita slujire a lui Hristos în Biserică

Trimis în lume, Mântuitorul Iisus Hristos a îndeplinit o întreită slujire: de profet-învățător, arhiereu și împărat. Ca profet învață aducând revelația desăvârșită a lui Dumnezeu a voinței și lucrării Lui mântuitoare (In. 1,17-18; 5,20). Ca arhiereu, reface comuniunea omului cu Dumnezeu, împăcând prin jertfa Sa supremă pe Dumnezeu cu omul (Evr. 10,12). Ca împărat, biruiește puterile răului și conduce pe om spre ținta sa finală și adevărată, comuniunea vieții veșnice cu Dumnezeu în Împărăția Sa (Mt. 28,18; In. 13,3; 17,2). Persoana Mântuitorului Iisus Hristos fiind nedreptățită de lucrarea Lui mântuitoare, El își continuă întreita Sa slujire în Biserică până la sfârșitul veacurilor (Mt. 28,20). Prin aceasta El conduce lumea la învingerea morții universale, ridicând creația din stricăciune și din moartea pe care o produce despărțirea ei de izvorul vieții care este Dumnezeu, spre participarea ei la viața Lui

Hristos, arhiereu în veac, în: "ORTODOXIA" XXXI, 1979, nr. 2, p. 217-231; *Micș4 dogmaticș4 vorbitș4*. *DIALOGURI LA CERNICA CU PR. MARC-ANTOINE COSTA DE BEUREGARD*, Ed. DEISIS, SIBIU 2000; Pr. Prof. Dr. Ion Bria, *PARTICIPAREA MIRENILOR LA VIASSA BISERICII*, în: "ÎNDRUMĂTOR BISERICESC", MITROPOLIA BANATULUI, TIMIȘOARA 1983, nr. 4, p. 102-107; *CREDINȘA PE CARE O MĂRTURISIM*, Ed. IBMBOR, BUCUREȘTI, 1987; *TRATAT DE TEOLOGIE DOGMATICȘ4 ȘI ECUMENICȘ4*, Ed. ROMÂNIA CREȘTINȘ4, BUCUREȘTI 1999; *BISERICA ȘI LITURGHIA*, în: "ORTODOXIA" XXXIV, 1982, nr. 2, p. 481-491; *DICȘIONAR DE TEOLOGIE ORTODOXȘ4*, Ed. IBMBOR, a II-a, BUCUREȘTI 1994, p. 312-313; *LITURGHIA DUPȘ4 LITURGHIE. O TIPOLOGIE A MIȘIUNII APOSTOLICE ȘI A MĂRTURIEI CREȘTINE AZI*, Ed. ATHENA, BUCUREȘTI, 1996; Pr. Dr. Ioan Mircea, *DICȘIONAR AL NOULUI TESTAMENT*, Ed. IBMBOR, BUCUREȘTI 1984, p. 394-395; *PREOȘSIA HARICȘ4 ȘI PREOȘSIA OBȘTEASCȘ4*, în "ORTODOXIA" XXXI, 1979, nr. 2, p. 232-254; Pr. Dr. TEFAN SLEVOACȘ4, *PREOȘSIA DE HIROTONIE ȘI PREOȘSIA CREDINȘOȘILOR*, în: "ORTODOXIA" XXXI 1979, nr. 2, p. 255-267; EPISCOP DR. IOAN MIHĂLȘSAN, *PREOȘSIA MĂNTUITORULUI HRISTOS ȘI PREOȘSIA BISERICESCȘ4*, Ed. Ep. ORADEA, 1993; Pr. Prof. Dr. DUMITRU POPESCU, *SFANTA TAINȘ4 A PREOȘSIEI. IERARHIA SACRAMENTALȘ4 DUPȘ4 SFANTA SCRIPTURȘ4 ȘI SFANTA TRADISSIE*, în "ORTODOXIA" XLI, 1989, nr. 1, p. 7-13; *GO FORTH IN PEACE; A PASTORAL AND MISSIOLOGICAL GUIDEBOOK*, WCC, GENEVA 1982, EDITOR ION BRIA.

MIRENI SAU LAICI: TOȘSI CREDINȘOȘII CARE AU DEVENIT MEMBRI AI BISERICII SAU AI POPORULUI LUI DUMNEZEU PRIN BOTEZ, MIRUNȘERE ȘI EUHARISTIE. LA NOI AU INTRAT ÎN UZ AMBELE CUVINTE: "LAIC" DE LA GRECESCUL "LAOS" = "POPOR", ȘI "MIREAN", DE LA SLAVUL "MIRIANIN" = "OM DIN POPOR". ÎN 1939, Pr. Prof. L. STAN, PRIN PUBLICAREA LUCRĂRII *MIRENII ÎN BISERICȘ4*. *STUDIU CANONIC-ISTORIC*, AFIRMA CU TĂRIE VOCASSIA MIRENILOR ÎN BISERICA ORTODOXȘ4, DREPTUL LOR ÎNALIENABIL DE A PARTICIPA LA MIȘIUNEA INTEGRALȘ4 A BISERICII. LUCRAREA S-A ÎMPUS PRIN ERUDIȘSIA CU CARE A FOST TRATAT ACEST SUBIECT DIN PUNCT DE VEDERE CANONIC ȘI ISTORIC, ÎNVOCÂND ÎN ACELAȘ TIMP, ÎN ILUSTRAREA TEMEI EXEMPLUL CONCRET AL BISERICII DIN TRANSILVANIA ȘI BANAT. CONCLUZIA ACESTUI STUDIU MONUMENTAL RĂMĂNE ȘI AZI VALABILȘ4: BISERICA ORTODOXȘ4 A AVUT TOTDEAUNA O MARE ÎNCREDERE ÎN MIRENI, ÎN CREDINȘOȘII ȘI ÎN TOCMAI DE ACEEA N-A FOST DELOC PUSȘ4 ÎN SITUASSIA UNEI ÎNȘTIȘSII CLERICALE, SAU REDUSȘ4 LA "CINUL PREOȘSESC" (I. BRIA, *PARTICIPAREA MIRENILOR*, p.102). ÎN ACEST CAPITOL VOM EXPUNE PARTICIPAREA MIRENILOR LA VIASSA BISERICII SUB ASPECT MIȘIONAR, CA PARTICIPARE LA ÎNTEITA SLUJIRE A LUI HRISTOS, CU RAPORTARE ȘI ÎN COLABORARE CU PREOȘSIA SLUJITOARE.

Dumnezeu, într-o relație de iubire netrecătoare cu El. *"Căci El trebuie să împărătească până ce-Și va pune pe toți vrăjmașii sub picioarele Sale. Cel din urmă vrăjmaș care va fi nimicit este moartea. Iar când toate-l vor fi supuse Lui, atunci și Fiul l se va supune Celui Care l le-a supus Lui toate pentru ca Dumnezeu să fie totul întru toate"* (1 Cor. 15, 25-26, 28).

Dar Hristos cel înviat și înălțat, exercitând în Biserică cele trei slujiri ale Sale, nu se adresează acesteia ca unui obiect pasiv, ci ca unei comunități de persoane chemate la comuniunea liberă cu Sine. *"Iată, Eu stau la ușă și bat; de-Mi va auzi cineva glasul și va deschide ușa, voi intra la el și voi cina cu el și el cu Mine"* (Apoc. 3, 20).

Biserica este formată din persoane înzestrate cu libertate și chemate la libertate și iubire netrecătoare. Ea primește pe de o parte, învățătura, jertfa și conducerea lui Hristos, iar pe de altă parte, ea răspunde la acestea în mod liber și pozitiv ca la o chemare, învățând ea însăși, dăruindu-se și conducând lumea spre Împărăția lui Dumnezeu, participând prin aceasta la întreita slujire a lui Hristos.²²⁴

Continuând întreita Sa slujire în Biserică, Hristos întreține cu aceasta și cu fiecare membru al ei un dialog progresiv în care nici El nici Biserica sau membrii ei nu sunt într-o stare pasivă. Acesta este sensul preoției împărătești a tuturor credincioșilor, chemați să vestească în lume, alături de episcopi și preoți mântuirea în Hristos (1 Pt. 2,9-10; In. 2,20).

Preoția generală și preoția sacramentală

Noul Testament vorbește de trei feluri de preoție: preoția lui Iisus Hristos, preoția sacramentală și preoția generală.²²⁵

Iisus Hristos este marele și veșnicul arhiereu (Evr. 9, 24; 10, 15) care a încheiat noul legământ dintre Dumnezeu și om (1 Cor. 9, 24-25) cu prețul sângelui Său (Mc. 9,43). El este Cel care jertfește, Cel care Se jertfește și Cel care Se oferă. Preoția lui Hristos este

²²⁴ PR. PROF. DR. D. STĂNILĂ, *TEOLOGIA DOGMATICĂ ORTODOXĂ*, VOL.2, P.229-238.

²²⁵ A SE VEDEA: PR. DR. IOAN MIRCEA, *DICȚIONAR AL NOULUI TESTAMENT*, P.394-395; *PREOȘIA HARICĂ ÎN PREOȘIA OBIECTIVĂ*, P.232-254; P.255-267.

unică, desăvârșită universală și veșnică. "El fiind pururea viu mijlocește pentru noi și mântuiește totdeauna pe cei ce prin El se apropie de Dumnezeu" (Evr. 7, 25). Iisus Hristos este însă deopotrivă "Apostolul și Arhiereul mărturisirii noastre" (Evr. 3,1), "Învățătorul" (In. 13,13), "Împăratul" (Mt. 25,31-43; In. 18,36-37) și "Păstorul cel bun care-și pune sufletul pentru oi" (In. 10,11). Preoția lui Hristos nu este deci un simplu act de ascultare sau de răscumpărare, ci un act de consacrare, de iubire și de dăruire. Teologia și spiritualitatea liturgică ortodoxă se întemeiază pe slujirea arhierească a Celui care rămâne unicul "Mijlocitor între Dumnezeu și oameni: Omul Hristos Iisus, Cel ce S-a dat pe Sine preț de răscumpărare pentru toți" (1 Tim. 1,5-6).

Biserica este constituită ca trup al lui Hristos, care are multe mădulare cu slujiri diferite (1 Cor. 12,27-30) sau ca popor al lui Dumnezeu (1 Pt. 2,9), în care se deosebesc starea harică a tuturor credincioșilor și preoția slujitoare instituită de Mântuitorul Iisus Hristos.

În Biserică se disting deci: a) starea harică a tuturor creștinilor, primită prin Tainele de inițiere: Botez, Mirungere și Euharistie. Este vorba de preoția generală care aparține tuturor celor botezați care au responsabilități și harisme personale, cu caracter eclesial general. b) slujirea preoțească propriu zisă, instituită de Mântuitorul Iisus Hristos și acordată în Taina hirotoniei prin succesiune apostolică. Această slujire are funcții speciale sacramentale, didactice și pastorale și are un rol reprezentativ.

226

Pe de o parte, deoarece sunt deosebite ca natură și ca autoritate, și întrucât participă în mod diferit la preoția lui Hristos, aceste slujiri nu se pot înlocui una cu alta. Fiecare are locul, funcția și specificul ei în Biserică. Pe de altă parte ambele sunt necesare și sunt inseparabile, deoarece Biserica nu este o instituție clericală și nici o slujire nu este auto-suficientă.²²⁷

Încorporați în trupul lui Hristos - Biserica prin Tainele de inițiere, toți membrii Bisericii se găsesc într-o stare harică

²²⁶ PR. PROF. DR. I. BRIA, *DICȚIONAR DE TEOLOGIE ORTODOXĂ*, p.313.

²²⁷ PR. PROF. DR. D. STĂNILOAE, *MICĂ DOGMATICĂ VORBITĂ*, p.42-43.

deosebită, având o preoție generală. Preoția generală a tuturor credincioșilor poate fi considerată ca prima treaptă a preoției creștine prin care trebuie să treacă toți cei ce urmează să fie consacrați în una dintre cele trei trepte ale preoției sacramentale.²²⁸

Sfânta Scriptură și Sfânta Tradiție mărturisesc preoția generală a tuturor credincioșilor ca fiind o preoție reală nu numai un cuvânt frumos. Toți cei botezați și "unși", indiferent de sex și condiție, devin membri ai trupului lui Hristos - Biserica, având darul său propriu, slujirea sa unică, misiunea sa personală. Credincioșii creștini au și ei o misiune preoțească, sunt trimiși și ei la o slujire în Biserică și pentru Biserică și ca atare poartă o responsabilitate pentru Biserică în solidaritate și colaborare cu preoția sacramentală.

Sfântul Apostol Petru subliniază această preoție generală a tuturor credincioșilor creștini când îi numește "*preoție sfântă*" chemată să aducă "*jertfe duhovnicești, plăcute lui Dumnezeu prin Iisus Hristos* (1 Pt. 2,5) și "*seminție aleasă, preoție împărătească, neam sfânt, popor agonisit de Dumnezeu*" (1 Pt. 2,9). În același sens, sfântul Evanghelist Ioan scrie celor șapte Biserici din Asia că Mântuitorul "*ne-a făcut pe noi împărăție, preoți Dumnezeului și Tatălui Său*" (Apoc. 1,6; 5,10). Toți creștinii sunt chemați la o slujire și la o misiune mai înaltă decât toți preoții și profeții Vechiului Testament (Lc. 7,8). Această misiune și slujire n-o pot îndeplini decât printr-o preoție mai înaltă, decât aceea pe care au avut-o ei.

"După Sfinții Părinți, omul este în același timp împărat, prooroc și preot ca și Hristos: împărat, în virtutea stăpânirii lui peste patimi; preot din cauza autojertfirii; prooroc, ca un inițiat în tainele dumnezeiești."²²⁹ În virtutea participării la preoția lui Hristos, toți creștinii sunt preoți și jertfe în Biserică, toți sunt învățatori și călăuzitori spre mântuire ai lor și ai altor credincioși apropiați sau ai altor oameni.²³⁰

Făcând comparație între preoția Vechiului și cea a Noului Testament, sfântul Ioan Gură de Aur dă mărturie despre preoția

²²⁸ PR. PROF. DR. L. STAN, *MIRENII ÎN BISERICĂ*, p.47.

²²⁹ PAUL EVDOKIMOV, *HOLINESS IN THE ORTHODOX TRADITION*, ÎN VOL. MAN'S CONCERN WITH HOLINESS HOLDER & STAUGHTON, p.131.

²³⁰ PR. PROF. D. STĂNILAOE, *TEOLOGIA DOGMATICĂ ORTODOXĂ*, VOL.2, ED. A II-A, p.155.

generală a creștinilor și despre cea sacramentală ambele decurgând din preoția lui Hristos: "Preoția s-a schimbat dintr-o seminție în altă seminție, din preoție ieratică (sacrificială), în preoție împărătească, pentru ca astfel, aceeași să fie și împărătească și sacerdotală. Și iată marea taină: întâi este cea împărătească și numai după aceea a devenit sacerdotală, după cum s-a petrecut și cu Hristos. Căci El este Împărat de-a pururea, pe când Arhiereu a devenit când a luat trup; și a exercitat preoția Sa când S-a adus jertfă. Ai văzut schimbarea preoției?"²³¹

Deci slujirea preoțească, învățătorească și împărătească generală, cu caracter individual, are nevoie de preoția slujitoare a Bisericii sau a comunității ca bază a ei. Și precum Hristos nu Și-a luat preoția de la Sine, așa nu și-o pot lua de la ele nici persoanele rânduite la această preoție slujitoare și nu le-o poate da nici comunitatea.

Iisus Hristos Mântuitorul mijlocește către Dumnezeu, având ca scop să obțină ca om iertarea și mântuirea pentru oameni de la Dumnezeu. Ca atare el nu-și ia singur preoția, ci este rânduit în slujirea de Mijlocitor de către Dumnezeu Tatăl: "*Și nimeni nu-și ia singur cinstea aceasta, ci numai cel chemat de Dumnezeu precum Aron. Așa și Hristos, El nu Și-a dat Lui - și slava de a deveni arhiereu, ci Acela Care l-a grăit: Tu ești preot în veac după rânduiala lui Melchisedec*" (Evr. 5,4-6).

Preoția slujitoare sau sacramentală reprezintă pentru popor, în plan văzut, preoția nevăzută a lui Iisus Hristos ca organe văzute ale Lui. Prin aceasta se arată conștiinței credinciosului și comunității că au nevoie de Hristos ca Mijlocitor. Credincioșii și comunitatea ca întreg sau ca Biserică trebuie să recunoască faptul că Hristos, în calitate de Cap al ei, este altcineva decât ea ca trup al Lui, că ea însăși are nevoie de Hristos ca Mijlocitor. De aceea preoții nu sunt instituți în slujba preoției de către comunitate, ci de Dumnezeu însuși prin împărtășirea harului Duhului Sfânt în Taina hirotoniei, instituită de Mântuitorul Iisus Hristos în acest scop.²³²

²³¹ SF. IOAN GURȚA DE AUR, *OMILIA A XIII-A LA EVREI*, TRAD. DE TH. ATANASIU, BUCUREȘTI, 1923, p. 187.

²³² PR. PROF. DR. D. STĂNILOAE, *OP. CIT.*, p. 156.

După alegerea, pregătirea și consacrarea lor prin rugăciunea arhierescă (In. 17,17-18), Mântuitorul Iisus Hristos a împărtășit Apostolilor harul preoției și apostoliei lor, din harul preoției și apostoliei Lui, prin cuvânt și suflarea sensibilă a Sfântului Duh asupra lor, îndată după înviere: "*Pace vouă! Așa cum Tatăl M'a trimis pe Mine, tot astfel și Eu vă trimit pe voi. Și zicând acestea, a suflat asupra lor și le-a zis: Luați Duh Sfânt!, cărora le veți ierta păcatele, li se vor ierta; cărora le veți ține, ținute vor fi*" (In. 20, 21-23). Cu aceasta li se face trimiterea definitivă la apostolat în lume spre împlinirea întregii lor misiuni prin care se permanentizează în Biserică și în lume trimiterea și întregita Sa slujire: "*Datu-Mi-s'a toată puterea în cer și pe pământ. Drept aceea, mergeți și învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, învățându-le să păzească toate câte v'am poruncit Eu vouă. Și iată, Eu cu voi sunt în toate zilele, până la sfârșitul veacului*" (Mt. 28,18-20). Instituirea preoției a făcut-o Hristos în ziua învierii, dar a devenit lucrătoare, prin ei, numai la Pogorârea Duhului Sfânt "*când s-au îmbrăcat cu putere de sus*" (Lc. 24,49; F. A. 1,4-5). Faptele Apostolilor și Epistolele probează că există o preoție specială, hirotonită, a cărei funcție este îndeplinită printr-o harismă distinctă a Duhului Sfânt, primită în actul hirotoniei (F. A. 6,6; 14,23; 20,28; 2 Tim. 1,6-7; Tit. 1,5-9).

Caracterul specific și funcțiile sacerdotale propriu-zise ale preoției hirotonite constau în:

1. Propovăduirea cuvântului (F. A. 6,4) sau funcția de continuitate apostolică (In. 17,18): "*Mergând învățați toate neamurile*" (Mt. 28,19). După cum arată părinții apostolici (Clement Romanul, Irineu), preoția prin hirotonia episcopului este o normă și o garanție pentru continuitatea cu Apostolii. Desigur întregul popor drept credincios răspunde de apostolicitatea Bisericii, dar preoția hirotonită are harisma particulară de a supraveghea corectitudinea Tradiției apostolice, de a fi o mărturie autentică a acestei Tradiții și de a o exprima în mod oficial.

2. Preoția este slujire sacramentală prin excelență, ea este investită cu puterea de a săvârși cele șapte Taine: "*botezându-le în*

numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh" (Mt. 28,19); "cărora le veți ierta păcatele, li se vor ierta" (In. 20,23) și în mod special a Tainei Euharistiei: "aceasta să faceți întru pomenirea mea!" (Lc. 22,19; 1Cor. 11,24). În actele sacramentale, preoția lucrează "în numele lui Hristos". "Iar Petru le-a zis: Pocățiți-vă, și fiecare din voi să se boteze în numele lui Hristos, spre iertarea păcatelor voastre; și veți primi darul Duhului Sfânt" (F. A. 2,38).

3. Preoția hirotonită are harisma conducerii comunității, a îndrumării pastorale și organizării eclesiale (cf. F. A. 1,8; 2,42-47). "Luați aminte la voi înșină și la toată turma în care Duhul Sfânt v'a pus pe noi episcopi, ca să păstoriți Biserica lui Dumnezeu, pe care El a câștigat-o cu însuși sângele Său" (F. A. 20,28). Episcopul este garantul și interpretul unității Bisericii locale (1Tim. 4,13-16). "Ia aminte la tine însuși și la învățătura ta; stăruie în ele, căci făcând aceasta te vei mântui și pe tine, și pe cei ce te ascultă" (1Tim. 4,16).

233

Pe temeiul participării în grade diferite la Apostolatul și Preoția lui Hristos în Biserică se face distincție de poziție, de misiune și autoritate între slujitorii hirotoniți și mireni. Aceste slujiri nu se exclud însă, ci se completează și se susțin reciproc. Printr-o comparație foarte sugestivă a organismului Bisericii cu corpul omenesc, sfântul Apostol Pavel arată că toți membri Bisericii au un rol și o misiune specifică în Biserică. Și după cum, pentru realizarea scopului corpului omenesc, toate membrele acestuia sunt angajate în acțiune, la fel și pentru realizarea scopului Bisericii, toți membri ei, fiecare după poziția, darul și slujirea sa, trebuie să lucreze (1Cor. 12,1-31) la "zidirea trupului lui Hristos" (Ef. 4,11-15). Această creștere este atât intensivă, înțeleasă ca o creștere în desăvârșire a creștinilor în comuniune cu Hristos (Ef. 4,15-16) cât și extensivă, căci Dumnezeu "voiește ca toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină" (1 Tim. 2,4).

Creștinii sunt în Biserică într-o comuniune vie cu Hristos, întocmai precum sunt mlădițele viței cu vița însăși. "Eu sunt vița, voi, mlădițele" (In. 15,5), zice Domnul. Și, precum mlădițele nu pot

²³³ PR. PROF. DR. I. BRIA, *DICSSIONAR DE TEOLOGIE ORTODOX*^{3/4}, p.312; *TRADAT DE TEOLOGIE DOGMATIC*^{3/4}, p.188.

aduce roadă, dacă nu vor fi în viță, așa nici creștinii dacă nu vor fi în Domnul. "*Rămâneți întru Mine și Eu întru voi*" este un imperativ și o condiție pentru creștin, pentru a putea via și a-și putea îndeplini misiunea la care este chemat. Ca mlădițe ale viței, creștinii sunt membre ale trupului lui Hristos - Biserica și ca atare în comuniune vie și permanentă cu Domnul, împărtășindu-se de viața lui Hristos care vivifică trupul tainic al Lui. Ei sunt părtași ai acestei vieți care lucrează și pune în mișcare și-n acțiune pe toți membri trupului. Nici unul nu poate fi pasiv, căci în acest caz devine o mlădiță uscată care-și pierde comuniunea vitală cu viața lui Hristos (cf. In. 15,1-8).

Botezul și Hirotonia, ca de altfel toate Tainele modifică raporturile între clerici și mireni, și între mireni, în așa fel că nu mai există rang superior sau inferior, în sens de subordonare, ci numai slujiri distincte, specifice, care se află într-un raport de interdependență în unitatea trupului. În Taina botezului, omul se naște la viața cea nouă în Hristos: "*câți în Hristos v'ați botezat, în Hristos v'ați îmbrăcat*" (Gal. 3,27). În Taina mirungerii, cel botezat este întărit prin harul Duhului Sfânt pentru a crește împreună cu Hristos, întru "*asemănarea*" Sa, în comuniunea cu El. Odată sădit împreună cu Hristos, în Taina botezului (Rom. 6,5) și întărit în cea a mirungerii (1 In. 2,20), creștinul se angajează într-o luptă spirituală continuă "*până ce Hristos va lua chip în voi*" (Gal. 4,19). Prin Taina Euharistiei se desăvârșește și înnoiește continuu această comuniune a creștinului cu Hristos și cu semenii: "*De vreme ce este o singură pâine, noi cei mulți, un singur trup suntem, fiindcă toți dintr'o singură pâine ne împărtășim*" (1 Cor. 10,17). În felul acesta Biserica este o comunitate autentică de frați și surori care posedă împreună o identitate nouă în Iisus Hristos: "*Fiindcă toți sunteți fii ai lui Dumnezeu prin credința în Iisus Hristos. Nu mai este iudeu, nici elen, nu mai este rob, nici liber; nu mai este parte bărbătească și parte femeiască; pentru că voi toți una sunteți în Hristos Iisus*" (Gal. 3,26,28).

A fi în comuniune cu Hristos, a participa la moartea și învierea Lui, așa cum se exprimă aceasta mai ales în Taina Botezului și a Euharistiei, corespunde în gândirea paulină cerinței lui Iisus Hristos de a-și asuma jugul Împărăției lui Dumnezeu (Mt. 11,29 u.), de a căuta mai întâi Împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui (Mt. 6,33). Sfântul Apostol Pavel a descris moartea împreună cu

Hristos ca moarte față de păcat și față de poftele acestuia iar dăruirea vieții proprii pentru dreptate și sfințenie ca acțiunea vieții învierii lui Hristos în cei renăscuți prin botez (Rom. 6,4-6,13-14). Însă când îndeamnă în Epistola către filipeni: "*Aveți în voi gândirea aceasta care era și în Hristos Iisus*", adică de a fi ascultător față de voia lui Dumnezeu până la moarte (Filip,2,5,8), sfințirea este descrisă ca participare la ascultarea și crucea lui Hristos. Există așadar o îndoită formă de modelare a creștinilor după chipul lui Hristos prin participarea la crucea și învierea Lui. Prima constă în moartea față de păcat și trăirea unei vieți noi din puterea jertfei și învierii Lui, iar a doua, ca rezultat al acesteia, crește din puterea jertfei și învierii lui Hristos și conduce pe creștini la dăruirea lor în slujba realizării împărăției lui Dumnezeu.

Participarea mirenilor la misiunea integrală a Bisericii

Din cele expuse până aici rezultă că orice alienare a mirenilor de la viața și misiunea Bisericii este contrară stării lor de creștini și membrii ai trupului lui Hristos. Mărturisirea lui Hristos prin cuvânt și faptă face parte din lauda și mulțumirea pe care trebuie s-o aducă lui Dumnezeu orice creștin pentru mântuirea dăruită în Hristos: "*Pe cel ce Mă va mărturisi pe Mine în fața oamenilor, îl voi mărturisi și Eu în fața Tatălui Meu Care este în ceruri, dar de cel ce se va lepăda de Mine în fața oamenilor de acela Mă voi lepăda și Eu în fața Tatălui Meu Care este în ceruri*" (Mt. 10,32-33).

Mirenii au nu numai dreptul ci și datoria de a participa la misiunea integrală a Bisericii. Nu trebuie confundată preoția, care are în Biserică o misiune apostolică specială, cu misiunea Bisericii însăși, excluzând mirenii de la dreptul și datoria de a mărturisi credința în orice timp și în orice loc. Întreg "poporul lui Dumnezeu" este chemat și consacrat să participe la misiunea lui Hristos în calitate de "*împreună-lucrători*" cu Apostolii la zidirea Bisericii: "*noi suntem împreună-lucrători (sinergei) cu Dumnezeu; voi sunteți ogorul lui Dumnezeu, zidirea lui Dumnezeu. Fiecare să ia seama la felul cum zidește; că o altă temelie nu poate nimeni să pună în afara celei puse, care este Hristos*" (1 Cor. 3,9,10,11).

Încorporați în Hristos prin Botez, Mirungere și Euharistie și constituiți ca "popor al lui Dumnezeu", mirenii participă în modul lor

propriu la slujirea profetică, preoțească și împărătească a lui Hristos, exercitându-și partea lor din misiunea încredințată întregului popor creștin în Biserică și în lume.

Chemarea specifică a mirenilor este să caute Împărăția lui Dumnezeu (Mt. 6,33) și ocupându-se de cele vremelnice să le orânduiască după voia Lui. Ei sunt aceia care au în mod deosebit datoria să lumineze și să orânduiască toate realitățile vremelnice, în care sunt puternic implicați, în așa fel încât ele să fie neconținut realizate în duhul Evangheliei lui Hristos. Inițiativa creștinilor laici este deosebit de necesară în descoperirea și inventarea mijloacelor de a impregna realitățile sociale, politice și economice cu exigențele învățaturii și vieții creștine. Pentru aceasta ei trebuie însă să aibă o conștiință tot mai clară nu numai că aparțin Bisericii, ci că ei sunt Biserica și că sub călăuzirea lui Hristos, Capul Bisericii și îndrumarea episcopilor și preoților, organele văzute ale lui Hristos, au de îndeplinit un apostolat în Biserică și în lume.

Fiind însărcinați de Dumnezeu cu apostolatul în virtutea Tainelor de inițiere, toți credincioșii se bucură de dreptul și au obligația de a activa individual sau grupați în societăți, pentru ca mesajul mântuirii în Hristos să fie cunoscut și primit de toți oamenii și pe tot pământul. Această obligație devine și mai presantă în condițiile în care numai prin ei pot oamenii să audă Evanghelia și să-L cunoască pe Hristos. În comunitățile parohiale acțiunea lor este atât de necesară încât fără ea, apostolatul preoției sacramentale nu poate avea efect deplin.²³⁴

Participarea mirenilor la slujirea profetică a lui Hristos

Participarea mirenilor la slujirea profetică a lui Hristos se face prin propovăduirea Evangheliei, păstrarea și transmiterea misionară a Tradiției apostolice și mărturia creștină în mijlocul lumii.

Hristos Își împlinește misiunea profetică nu numai prin Apostoli și urmașii acestora, episcopii și preoții ci și prin credincioșii laici pe care-i cheamă la mărturisirea credinței dăruindu-le și harul cuvântului. A învăța pe cineva pentru a-l aduce la credință este

²³⁴ GRO FORTH IN PEACE, p.31.

sarcina nu numai a fiecărui predicator hirotonit ci și a fiecărui credincios: "*Frații mei, dacă vreunul din voi se va rătăci de la adevăr și cineva îl va întoarce să știe el că cel ce l-a întors pe păcătos din rătăcirea căii lui își va mântui sufletul din moarte și mulțime de păcate își va acoperi*" (Iac. 5,19-20).

Mărturia cuvântului lui Dumnezeu constituie o exigență internă a credinței: "*Crezut-am pentru aceea am grăit; și noi credem, și de aceea și grăim*" (2 Cor. 4,13). A-L mărturisi pe Dumnezeu înseamnă a mărturisi filiația noastră divină. Înseamnă a mărturisi că suntem creați de Dumnezeu și că trăim și existăm în această ordine divină. Înseamnă a recunoaște că nu suntem autonomi, ci dependenți de Dumnezeu, atât cu privire la începutul, cu privire la viața noastră întreagă cât și ca privire la sfârșitul nostru. Prin mărturisirea și transmiterea credinței ne arătăm dependența noastră de Dumnezeu Tatăl și de Fiul Său Iisus Hristos pe care Îl primim ca pe Mântuitorul care ne desăvârșește și sfințește viața prin Duhul Sfânt și ne conduce spre Împărăția lui Dumnezeu.²³⁵

Mirenilor li se oferă nenumărate ocazii de a exercita apostolatul evanghelizării și al sfințirii. Însăși mărturia vieții creștine și faptele bune săvârșite din "*credința lucrătoare prin iubire*" (Gal. 5,6) au puterea de a-i atrage pe oameni la Dumnezeu (Mt. 5,16). Totuși un astfel de apostolat nu constă numai în mărturia vieții. Adevăratul apostol caută ocazii de a-L vesti pe Hristos prin cuvânt, fie necredincioșilor, pentru a-i aduce la credință, fie credincioșilor, pentru a-i instrui, a-i întări și a-i îndemna la o viață creștină cât mai adevărată "*căci dragostea lui Hristos ne stăpânește*" (2 Cor. 5,14). În inima tuturor trebuie să răsune cuvintele Apostolatului: "*Că vai mie dacă nu voi binevesti!*" (1 Cor. 9,16).

Evanghelizarea și transmiterea misiunii a tradiției creștine de către mireni este de o importanță capitală în cadrul familiei.²³⁶ Încă de la începutul ei, Biserica creștină s-a constituit după modelul familiei, ca o comunitate de dragoste: "*Pe cel bătrân să nu-l înfrunți, ci să-l îndemni ca pe un părinte: pe cei mai tineri, ca pe frați; pe*

²³⁵ MITROPOLIT DR. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ, *TĂLCUIRI NOI LA TEXTE VECHI*, SIBIU 1989, p.197.

²³⁶ PR. PROF. DR. I. BRIA, *TRATAT DE TEOLOGIE DOGMATICĂ*, p.162.

femeile bătrâne, ca pe mame; pe cele tinere, ca pe surori, în toată curăția. Pe văduve cinstește-le, pe cele cu adevărat văduve. Iar dacă o văduvă are copii sau nepoți, ei să se învețe mai întâi să-și dovedească evlavia față de propria lor familie și să-și răsplătească părinții, fiindcă bun este lucrul acesta și primit înaintea lui Dumnezeu" (1 Tim. 5,1-4). Apostolul Pavel compară legătura dintre bărbat și femeie cu cea dintre Hristos și Biserică (Ef. 5,20-33). "Taina aceasta mare este; iar eu zic, în Hristos și în Biserică" (Ef. 5,32).

Familia este întemeiată nu numai pe necesitatea interioară sădită de Dumnezeu în om de a trăi în comunitate, ci și pe comuniunea care există între Dumnezeu și omenirea pe care o iubește. Deoarece Creatorul a așezat comuniunea dintre bărbat și femeie la temelie societății umane (Fac. 1,27; 2,18-25) și prin harul Său a făcut-o Taină în Hristos și Biserică (Ef. 5,32), apostolatul soților și al familiilor are o importanță deosebită pentru misiunea Bisericii și pentru societate.

Soții creștini sunt colaboratori ai harului și mărturisitori ai credinței unul față de altul și față de copiii lor și de ceilalți membri ai familiei. Familia este mediul evanghelic în care se pregătesc noi generații de membri ai Bisericii. Educația și instrucția creștină în cadrul familiei sunt cruciale pentru copii și tineri. Părinții sunt pentru copiii lor cei dintâi vestitori ai credinței și educatori. Prin cuvânt și exemplu, ei îi educă în viața creștină și apostolică. Această educație se face fie direct, fie indirect, prin experiența rugăciunilor comune, a postului, prin pregătirea copiilor pentru primirea sfintelor Taine dar mai ales prin relațiile personale dintre părinți și copii, nu numai acasă ci și în afară. Îndrumarea duhovnicească și exemplul direct al părinților sunt de o importanță decisivă în transmiterea credinței și a Tradiției creștine.

Părinții creștini sunt cei mai de seamă mijlocitori între Biserică și lume. Prin ei se face îmbisericierea copiilor și a tinerilor și, tot prin ei, aceștia sunt trimiși în lume ca ucenici ai lui Hristos, ca martori și vestitori ai Lui. E o prelungire a Bisericii în lume și o aducere a lumii în Biserică. Îndeplinirea datoriei apostolice față de copii și față de tânăra generație întreține și credința părinților. Mulți

părinți creștini și-au pierdut dreapta lor credință și viața creștină autentică din cauză că nu se mai interesează de educația creștină a copiilor lor.²³⁷

În Vechiul Testament, învățarea Legii, în colectiv și transmiterea ei era o obligație de familie: "*Cuvintele acestea pe care ți le spun eu astăzi, să le ai în inima ta și în sufletul tău; să le sădești în fiii tăi și să vorbești de ele când șezi în casa ta, când mergi pe cale, când te culci și când te scoli*" (Deut. 6,6-7). Familia creștină își îndeplinește misiunea dacă prin iubirea și respectul membrilor ei unii față de alții, prin mărturisirea credinței și prin rugăciuni înălțate către Dumnezeu în comun va apărea ca celula casnică a Bisericii și dacă întreaga familie se va insera în cultul liturgic al Bisericii și va promova virtuțile creștine în societate. "Trebuie accentuat faptul că în cea mai mare măsură, în cadrul celulei familiale, viața creștinului devine realitate și astfel, sănătatea tuturor problemelor se înnoiește. În fața amenințarilor contemporane la adresa existenței familiei însăși, trebuie amintit că tocmai în sânul structurilor ei au loc zi de zi cultul spiritual și propovăduirea Cuvântului lui Dumnezeu, că în ea se exercită preoția părinților care oferă pe copiii lor luminii dumnezeiești și care sunt astfel reprezentanții provizorii și oglinzi ale grijii părintești și milostivirii dumnezeiești."²³⁸

Întotdeauna și pretutindeni, dar mai ales în zonele în care Evanghelia lui Hristos nu a devenit încă o realitate umană concretă, sau unde Biserica se află în mari greutăți, familiile creștine, aderând la Evanghelie cu toată viața lor, dau în fața lumii o mărturie foarte prețioasă despre Hristos.

Toți creștinii sunt datori să-L mărturisească pe Hristos în fața oamenilor (Mt. 10,32), adică unul față de altul, în public nu numai privat, adică nu numai ca pe o declarație de credință personală, făcută în fața propriei conștiințe, ci ca pe o mărturisire de credință publică prin cuvânt și faptă. Această exigență este atât de categorică, încât Mântuitorul Iisus Hristos nu se mulțumește să spună numai afirmativ: "*Pe cel ce mă va mărturisi în fața oamenilor...*",

²³⁷ IDEM, *CREDINSSA PE CARE O MĂRTURISIM*, P.307-308.

²³⁸ *GO FORTH IN PEACE*, P.34.

ci revine, ca întotdeauna în vorbirea biblică, repetând ideea și la modul negativ, spre a o întări, zicând: "*dar de cel ce se va lepăda de Mine în fața oamenilor, de acela Mă voi lepăda și Eu în fața Tatălui Meu Care este în ceruri*" (Mt. 10,33).

Încă în timpul activității publice a Mântuitorului n-au lipsit licii care mărturiseau și răspândeau cuvântul Evangheliei, pe care Iisus nu i-a oprit; pe unii chiar i-a trimis să-L vestească. Astfel, când Apostolul Ioan I-a adus la cunoștință că cineva scoate demoni în numele Lui (Mc. 9,38), "*Iisus a zis: Nu-l opriți, că nu este nimeni care să facă o minune în numele Meu și după aceea să poată degrabă să Mă vorbească de rău. Fiindcă cel ce nu-i împotriva noastră este pentru noi*" (Mc. 9,39-40). Pe altul după ce-l vindecase, I-a trimis acasă, cerându-i să vestească printre ai săi credința în El: "*Mergi la casa ta, la ai tăi și spune-le cât a făcut Domnul pentru tine și cum te-a miluit. Iar el a plecat și a început să vestească în Decopole câte a făcut Iisus pentru el; și toți se minunau*" (Mc. 5,19-20).

Apostolii au fost trimiși în mod special (Mt. 28,18-19; Mc. 16,15-16, F. A. 1,8; 2,41) pentru îndeplinirea "slujirii cuvântului" (F. A. 6,4), dar ei au fost ajutați în această slujire de diaconi (F. A. 6,7-9; 7,11-59; 8,5,40) și de credincioși laici, bărbați și femei. Căci cerința Mântuitorului de a-L mărturisi în fața oamenilor nu se referă numai la Apostoli, ci la toți creștinii, aceasta devenind temeiul general de predicare a cuvântului și de către mireni.

Noul Testament și istoria Bisericii ne arată că mulți credincioși au urmat această existență a misiunii, și fiecare creștin era un agent viu în propagarea Vestii celei bune. Fiecare în cercul său lucra printre neamuri pentru convertirea lor. Creștinii s-au simțit obligați să predice în cercuri tot mai largi, năzuind să câștige pe cât mai mulți pentru Hristos. Fiecare comunitate creștină era un centru de răspândire a Evangheliei. Activitatea misionară se săvârșea neîncetat prin contact personal, prin legături de rudenie și prietenie și prin participarea la adunările creștine pentru învățătură. Meseriași, soldați, comercianți, sclavi, bărbați și femei, toți erau angajați în această activitate misionară.

După dezlănțuirea prigoanei împotriva creștinilor în Ierusalim, aceștia s-au răspândit în toată Palestina și în împrejurimi. *"Dar care se împrăștișeră treceau din loc în loc binevestind cuvântul"* (F. A. 8,4). Și *"cei ce se împrăștișeră în urma necazului întâmplat pe timpul lui Ștefan au trecut până'n Fenicia și în Cipru și'n Antiohia. Și mâna Domnului era cu ei și mare era numărul celor ce au crezut și s'au întors la Domnul"* (F. A. 11,19,21). Aceștia au întemeiat Biserica în Antiohia, unde credincioșii s-au numit pentru prima dată creștini (F.A. 11,26). Potrivit indicilor Noului Testament și a tradiției, Biserica din Roma a fost întemeiată tot de credincioși simpli. Aici au predicat mai întâi soții Aquila și Priscila, care erau credincioși laici. Apoi, împreună cu Apostolul Pavel au predicat și alți ucenici laici ca Epafraș, Tihic, Aristarh etc., precum arată Apostolul Pavel când scrie filipenilor că *"cei mai mulți dintre frați, încredințare având în Domnul prin lanțurile mele, cu mult mai mult îndrăznesc să grăiască fără teamă cuvântul lui Dumnezeu"* (Filip. 1,14). Despre mulți predicatori fără de nume din Biserica Tesalonicului, ne spune tot Apostolul Pavel, că s-au făcut pildă tuturor celor ce cred în Macedonia și Ahaia, pentru că de la ei *"a răsunat cuvântul Domnului nu numai în Macedonia și Ahaia, ci'n tot locul a pătruns credința noastră în Dumnezeu"* (1 Tes. 1,8).

Predica misionarilor și a evangheliștilor consta într-o expunere simplă a învățaturii de credință și o relatare a istoriei mântuirii în Hristos. O explicare mai amănunțită a învățaturii de credință și o adâncire a ei se făcea, în primele veacuri creștine, de către didascali, iar apoi în perioada instituției catehemenatului (sec. II-IV) de către cateheți. Aceștia activau așadar în cadrul misiunii interne a Bisericii. Atât didascalii cât și cateheții erau cel mai adesea credincioși laici, bine instruiți în tainele credinței creștine.²³⁹

Timpurile noastre nu pretind mai puțin angajament din partea credincioșilor laici. Dimpotrivă, condițiile actuale cer ca ei să desfășoare un apostolat mai intens și mai vast. Progresul științei și al tehnicii, relațiile complexe dintre oameni, nu numai că au lărgit la nesfârșit sfera apostolatului laicilor, ci ridică și probleme noi, a căror

²³⁹ PR. PROF. DR. L.STAN, *MIRENII ÎN BISERICĂ*, p.64-109.

rezolvare în duh creștin pretind o preocupare, un efort și un angajament deosebit al credincioșilor laici.

Apostolatul laicilor a devenit cu atât mai necesar, cu cât a crescut în mod deosebit autonomia multor sectoare de activitate ale vieții umane care implică și o anumită înstrăinare de viața religios-morală, punând în gravă primejdie viața creștină însăși. Nu sunt puțini aceia care, încrezându-se prea mult în progresul științelor naturale și al tehnicii, cad într-un fel de idolatrizare a lucrurilor vremelnice, devenind mai degrabă sclavii decât stăpânii lor.

Fiind propriu stării credincioșilor laici de a-și duce viața în mijlocul lumii și al treburilor lumești, ei sunt chemați de Dumnezeu, ca însuflețiți de duh creștin să-și exercite apostolatul în mijlocul lumii, activând pentru evanghelizarea și sfințirea oamenilor și străduindu-se să pătrundă ordinea socială cu duhul Evangheliei, astfel încât activitatea lor să dea o mărturie clară despre Hristos și să slujească la mântuirea oamenilor. Fiecare, pe măsura darurilor și competenței lui, este chemat să participe activ la aprofundarea și apărarea principiilor creștine precum și la aplicarea lor corectă la problemele lumii contemporane.

Apostolatul în mediul social, adică preocuparea de a pătrunde de duh creștin mentalitatea și moravurile, legile și structurile comunității în care trăiește fiecare, este misiunea și obligația creștinilor laici într-o măsură atât de mare, încât nu poate fi împlinit niciodată cum se cuvinte de către altcineva. La nivelul domiciliului, al locului de muncă sau al profesiei, al studiului sau al timpului liber, ei sunt cei mai în măsură să-și ajute frații și surorile. Acest apostolat trebuie să cuprindă pe toți oamenii care trăiesc în mediul respectiv și să includă orice bine spiritual sau material pe care-l pot face. Adevărații apostoli nu se mulțumesc însă numai cu această activitate, ci se străduiesc să-L vestească pe Hristos aproapei și prin cuvânt. Prin aceasta ei contribuie la evanghelizarea și cunoașterea lui Hristos de către cei cu care ei vin în contact și la formarea cunoștințelor creștine, astfel încât ele, la rândul lor, să pătrundă de duhul Evangheliei diferitele medii și comunități umane.

Credincioșii laici care au darul și pregătirea corespunzătoare sunt chemați să-și dea concursul la catehizarea, educația religioasă

morală și la apărarea credinței creștine ortodoxe în comunitățile parohiale, în școli și prin mijloacele de comunicare socială. Episcopul este investit cu o "harismă a adevărului" (Sf. Irineu, Adv. haer. 2. 26. 2). El este introdus prin hirotonie în succesiunea cu episcopii stabiliți de Apostoli și cu cei de azi având misiunea să "învețe drept cuvântul Adevărului". Din încredințarea lui nu numai preoții, ci și profesorii de teologie și de religie, cateheții și laicii instruiți trebuie să fie angajați în această misiune didactică și pedagogică.²⁴⁰

O contribuție importantă și-o aduc mirenii la dialogul, atât de necesar astăzi, între teologie și știință, în așa fel încât știința, păstrându-și autonomia necesară să fie promovată în duh creștin, iar credința să fie sprijinită cu o fundamentare științifică, pentru ca întotdeauna creștinii să fie gata pentru a putea răspunde oricui va cere socoteală despre nădejdea lor (cf. 1 Pt. 3,15).

Participarea mirenilor la slujirea preotească a lui Hristos

Participarea mirenilor la slujirea preotească a lui Hristos se realizează prin participarea activă la cultul public al Bisericii, prin rugăciunea particulară și prin dăruirea lor în slujba înfăptuirii comuniunii în Trupul tainic al lui Hristos, ca anticipare a Împărăției viitoare a lui Dumnezeu.²⁴¹

Sfânta Liturghie, centrul vieții și spiritualității creștine ortodoxe este structura de comuniune prin excelență. Spiritualitatea liturgică ortodoxă se întemeiază pe slujirea arhierescă a "*Celui ce aduce și Se aduce, a Celui ce primește și Se împarte*." Jertfa euharistică nu este altceva decât o actualizare mistică a jertfei lui Hristos, ca o prelungire a predării Sale ca om lui Dumnezeu, predare pe care, atunci când se afla în trup capabil să moară, a dus-o până la capăt, acceptând moartea sângeroasă, iar după înviere o menține ca o predare totală a omenității Sale lui Dumnezeu. Hristos cel înviat și înălțat se află într-o stare de dăruire continuă lui Dumnezeu Sfânta Treime și oamenilor.²⁴² De aceea Epistola către Evrei Îl prezintă ca Arhieru veșnic, mijlocind neîncetat pentru noi (7,24-27) iar

²⁴⁰ PR. PROF. DR. I.BRIA, *LITURGHIA DE DUPĂ LITURGHIE*, p.50.

²⁴¹ IDEM, *TRATAT DE TEOLOGIE DOGMATICĂ*, p.162.

²⁴² PR. PROF. DR. D. STĂNILOAE, *TEOLOGIA DOGMATICĂ ORTODOXĂ*, VOL. 3, p.105.

Apocalipsa ca pe "un miel, stând ca înjunghiat în mijlocul tronului" lui Dumnezeu (5,6).

Liturghia se aduce de Hristos împreună cu Biserica Sa, împreună cu toți și pentru toți membrii ei. În Liturghie, comunitatea întreagă se găsește într-o stare de celebrare și învocate, fiind împreună-jertfitoare și împreună-jertfă în și cu Hristos, prin preotul liturghisitor care pune în mișcare această acțiune de cult. Se poate spune că într-un sens foarte profund, natura de comunitate a Bisericii se realizează și se menține prin slujirea sacerdotală, de aceea acolo unde instituția preoției dispare profilul ei eclesial se șterge. Biserica nu poate fi deci definită ca o comunitate adunată în numele lui Hristos pur și simplu. Sensul ei eclesial comunitar este desăvârșit de caracterul ei liturgic, euharistic, de consacrare.²⁴³

Liturghia constituie nu numai garanția și expresia unității de credință, de rugăciune și iubire, care există în corpul Bisericii văzute, ci și pregustarea bucuriei de a fi cu Hristos în Împărăția Sa viitoare: "*Căci de câte ori veți mânca această pâine și veți bea acest pahar moartea Domnului vestiți până când va veni.*" (1 Cor. 9, 26). Biserica este sacramental Împărăției lui Dumnezeu, dar ea imploră și anticipează Împărăția viitoare întrucât se organizează și se înfățișează ca euharistie. Scopul Liturghiei este identic cu scopul Bisericii, adică de a transforma totul în euharistie, pentru că numai pregătită și rânduită ca "euharistie", ca jertfă oferită lui Dumnezeu, umanitatea poate fi introdusă, prin Duhul Sfânt, în comuniunea Celui înviat și înălțat.²⁴⁴

În Liturghie nu numai că se propovăduiește cuvântul lui Dumnezeu și credincioșii se împărtășesc cu trupul și sângele Fiului Său, ci se și proiectează o icoană a vieții creștine, sub aspectul ei spiritual și social. Liturghia indică un mod de reorganizare a omenirii într-o nouă ordine a harului, care este reprezentată simbolic pe disc. Scopul ei este de a pune în mișcare această ordine euharistică sau organizare liturgică a lumii în Hristos, în spiritul căreia totul, viața umană și creația, trebuie pregătite și oferite ca ofrandă lui Dumnezeu. Biserica Ortodoxă promovează prin cultul ei euharistic un model de spiritualitate liturgică. Aceasta se observă nu numai în celebrarea liturgică comună, ca act de bucurie pascală, ci și în

²⁴³ PR. PROF. DR. IOAN BRIA, *BISERICA ȘI LITURGHIA*, p.484.

²⁴⁴ *IBIDEM*, p.485.

organizarea coerentă a vieții spirituale și sociale după modelul euharistic, care este modelul consacrării și al iubirii până la jertfă. Biserica își revendică proiectul Evangheliei și propune lumii perspectiva euharistică, perspectiva venirii Duhului Sfânt pentru a pregăti lumea de aici pentru și după chipul lumii viitoare.²⁴⁵

Prin Liturghie, Ortodoxia a păstrat un echilibru și o unitate nu numai între cuvânt și Taină, între misiune și cult, între istorie și Împărăția lui Dumnezeu, ci și între dogmă și etică, între rugăciune și slujire. Reafirmarea statutului liturgic al Bisericii este decisiv pentru vremea noastră, când se caută o coerență de tip nou între teologie, spiritualitate și etică socială. Comuniunea Bisericii, după modelul euharistic este esențială și pentru unitatea comunității umane. Această "comuniune a sfinților" se manifestă atât în acte de rugăciune și de mijlocire, cât și în fapte de solidaritate socială și slujire comună.²⁴⁶

Dar nu numai Liturghia are acest caracter euharistic. Toate Tainele stau în legătură cu jertfa și învierea lui Hristos. Căci în toate Hristos se dă pentru noi și ne dăruiește împreună cu Sine lui Dumnezeu, dar ni Se dă și nouă. În Botez El ne sădește o viață nouă capabilă să se dăruiască lui Dumnezeu cu El, în Mirungere ne dă puterea înaintării în virtuți, care sunt forme de autojertfire. Pocăința este harul iertării care se întâlnește cu renunțarea noastră la plăcerile egoiste. Preoția este consacrarea celui hirotonit lui Dumnezeu pentru a duce o viață închinată Lui și Bisericii. Căsătoria este un dar al iubirii și dăruirii adevarate, îmbinată cu o înfrânare a egoismului. Fiecare om în parte este destinat să moară și să învie cu Hristos, să reconstituie, în mod liturgic istoria mântuirii universale în propria sa persoană.²⁴⁷

Încadrându-se în această ordine liturgică, euharistică, toți creștinii, prin cultul public și prin asumarea trudei greutăților vieții în

²⁴⁵ PAUL EVDOKIMOV, *LA NOUVEAUTÉ DE L'ESPRIT*, ABBAGE DE BELLEFONTAINE, BEGROLLES 1977, p.40-44; MITROPOLIT GEORGES KHODZE, *LA SPIRITUALITÉ LITURGIQUE*, în "CONTACTS", XXVII, 1976, nr.93, p.6-12; WITNESS AND LITURGICAL SPIRITUALITY, în *REPORTS FROM THE ORTHODOX CONSULTATION ON CONFESSING CHRIST THROUGH THE LITURGICAL LIFE OF THE CHURCH TODAY*, în "INTERNATIONAL REVIEW OF MISSION", LXIV, 1975, nr.256, p.417-421.

²⁴⁶ PR. PROF. DR. I. BRIA, *OP.CIT.*, p.491.

²⁴⁷ PR. PROF. DR. D. STĂNILAOE, *OP.CIT.*, p.105.

duhul lui Hristos, devin asemenea Lui: "*totdeauna purtând în trup mersul spre moarte a lui Iisus, așa ca și viața lui Iisus să se arate în trupul nostru*" (1 Cor. 4,10; Col. 1,24). Toate activitățile: rugăciunile și inițiativele apostolice, viața de familie, munca zilnică, bucuriile și încercările vieții, dacă sunt trăite în duhul lui Hristos, devin "*jertfe duhovnicești, plăcute lui Dumnezeu prin Iisus Hristos*" (1 Pt. 2,5), care, în celebrarea Euharistiei, sunt oferite cu adâncă evlavie lui Dumnezeu împreună cu ofranda Trupului și Sângelui Domnului. La Sfânta Liturghie creștinii se oferă și ei lui Dumnezeu împreună cu Hristos: "*Primește Dumnezeule, rugăciunea noastră; fă-ne să fim vrednici a-Ți aduce rugăciuni, cereri și jertfe fără de sânge pentru tot poporul Tău*".²⁴⁸ Astfel credincioșii laici, acționând peste tot cu sfințenie ca adoratori, îi consacră lui Dumnezeu lumea însăși după îndemnul ecteniei: "*Pe noi înșine și unii pe alții și toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm*."

Credincioșii laici participă la preoția lui Hristos și prin toate acțiunile prin care mijlocesc împăcarea oamenilor cu Dumnezeu și întreolaltă: "*vă îndemn să faceți cereri, rugăciuni, mijlociri, mulțumiri pentru toți oamenii, că aceasta este lucru bun și primit înaintea lui Dumnezeu, Mântuitorul nostru*" (1 Tim. 2,1,3). Căci Dumnezeu "*ne-a împăcat cu Sine prin Hristos și ne-a dat nouă slujirea împăcării*" (2. Cor. 5,18).

Participarea mirenilor la slujirea împărătească a lui Hristos

Mirenii sau credincioșii laici participă la slujirea împărătească a lui Hristos prin biruința lor asupra ispitelor și a păcatelor, prin organizarea comuniunii creștine și prin diaconia creștină în societatea seculară.²⁴⁹

Evanghelia lui Hristos cheamă oamenii din robia păcatului și a morții și prin nașterea la viața în Hristos (Rom. 6,3-6; Gal. 3,27) îi așează pe calea dreptății, a libertății și comuniunii vieții veșnice. "*Eu sunt Calea, Adevărul și Viața. Nimeni nu vine la Tatăl decât*

²⁴⁸ DIN *RUGĂCIUNEA ÎNTĂIA PENTRU CREDINCIOȘI*, LITURGHIER.

²⁴⁹ PR. PROF. DR. I. BRIA, *TRATAT DE TEOLOGIE DOGMATICĂ*, P.162.

prin Mine" (In. 14,6). "Eu sunt lumina lumii; cel ce-Mi urmează Mie nu va umbla în întuneric, ci va avea lumina Vieții (In. 8,12).

Dar pentru că această cale a creștinului nu este încă ținta finală, ea trece prin ispite, contestații și suferințe și cere de aceea lupta spirituală: *"Și orice luptător, de la toate se'nfrânează. Ei însă, ca să ia o cunună stricăcioasă; dar noi, una nestricăcioasă" (1 Cor. 9,25). Ținta drumului luminează numai pe parcursul lui. Mântuirea se dobândește în lupta cu ispitele și contestațiile acestei lumi: biruința vieții în lupta împotriva păcatului și a morții.*

Prin dăruirea Sa lui Dumnezeu care a culminat cu biruirea păcatului și a morții prin cruce și înviere, Iisus Hristos a împărtășit ucenicilor Săi darul libertății și puterea ca prin lepădarea de sine și printr-o viață sfântă să poată birui ei înșiși ispitele și stăpânirea păcatului, *"pentru că Cel Care este în noi e mai mare decât cel care este lume" (1 Ion. 4,4). Sfântul Apostol Pavel exprimă această putere a creștinului, ce vine din puterea lui Hristos, de a birui ispitele și păcatele prin îndemnurile de a "umbla întru înnoirea vieții". "Așa și voi, socotiți-vă că morți îi sunteți păcatului, dar vii lui Dumnezeu întru Hristos Iisus, Domnul nostru. Așadar, să nu domnească păcatul în trupul vostru cel muritor, ca să vă supuneți poftelor lui: nici mădularele voastre să nu le puneți în slujba păcatului ca arme ale nedreptății, ci înfățișați-vă lui Dumnezeu ca viii dintre morți, și mădularele voastre ca arme ale dreptății în slujba lui Dumnezeu. Fiindcă păcatul nu va avea stăpânire asupra voastră, de vreme ce nu sunteți sub Lege, ci sub har". (Rom. 6,11-14). "Cel care își supune trupul și își cârmuiește sufletul fără a se lăsa copleșit de patimi este propriul său stăpân: poate fi numit împărat, pentru că este în stare să-și conducă propria sa ființă; este liber și independent și nu se lasă pradă unei robii vinovate."²⁵⁰*

Pentru *"că lupta noastră nu este împotriva cărnii și a sângelui, ci împotriva duhurilor răutății" (Ef. 6,12), biruința asupra păcatului trebuie să se manifeste și în sfera socială. De aceea, participarea la slujirea împăratească a lui Hristos se concretizează și în îmbunătățirea condițiilor de viață din lume, a instituțiilor și*

²⁵⁰ Sf.AMBROZIE, *PSALM. 118,14,30* în P.L. 15140,3A.

structurilor ei, ca acestea să nu genereze păcate sociale, ci să ofere condițiile optime pentru desăvârșirea omului.²⁵¹

MĂRTURIE PRIN SFINȚENIA VIEȚII

*“Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, așa încât să vadă faptele voastre cele bune și să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri”
(Mt. 5, 16)*

²⁵¹ A SE VEDEA MAI PE LARG PR. PROF. DR. V.BEL, *MISIUNEA SOCIALĂ A BISERICII ÎN CONTEXTUL GLOBALIZĂRII*, ÎN "BISERICĂ ȘI MULTICULTURALITATE ÎN EUROPA SFÂRȘITULUI DE MILENIU", PRESA UNIVERSITARĂ CLUJEANĂ, CLUJ-NAPOCA, 2001, P.43-77.

* **BIBLIOGRAFIE:** PR.PROF.DR. DUMITRU STĂNILOAE, *MICĂ DOGMATICĂ VORBITĂ. DIALOGURI LA CERNICA*, ED. A II-A, DEISIS, SIBIU, 2000; *MARTYRIA-MISSION. THE WITNESS OF THE ORTHODOX CHURCHES TODAY*, ED. BY ION BRIA, WCC, GENEVA, 1980; *GO FORTH IN PEACE. A PASTORAL AND MISSIONARY GUIDEBOOK*, WCC, GENEVA, 1982; *YOUR WILL BE DONE. ORTHODOXY IN MISSION*, ED. BY GEORGE LEMOPOULOS, WCC, GENEVA, 1989; PR.PROF.DR. DUMITRU POPESCU, *TEOLOGIE ȘI CULTURĂ*, ED. IBMBOR, BUCUREȘTI, 1993; PR.PROF.DR. ION BRIA, *CURS DE TEOLOGIE ȘI PRACTICĂ MISIONARĂ ORTODOXĂ*, GENEVA, 1982; *DESTINUL ORTODOXIEI*, ED. IBMBOR, BUCUREȘTI, 1989; *CREDINȚA PE CARE O MĂRTURISIM*, ED. IBMBOR, BUCUREȘTI, 1987; *ORTODOXIA ÎN EUROPA. LOCUL SPIRITUALITĂȚII ROMÂNE*, ED. TRINITAS, IAȘI, 1995; *LITURGHIE DUPĂ LITURGHIE. O TIPOLOGIE A MISIUNII APOSTOLICE ȘI MĂRTURIEI CREȘTINE AZI*, ED. ATHENA, BUCUREȘTI, 1996; ANASTASIOS YANNOULATOS, *MISIUNE LA MODUL LUI HRISTOS. "FACĂ-SE VOIA TA"*, TRAD. DE PR.PROF.DR. IOAN ICĂ, ÎN "REVISTA TEOLÓGICĂ", I, 1991, NR. 3, P. 85-94.

Aceste cuvinte ale Mântuitorului nostru Iisus Hristos din predica de pe munte, sinteza propovăduirii Sale, arată că viața creștină trăită în duhul Evangheliei constituie unul din cele mai eficace mijloace de misiune creștină. Căci prin întâlnirea personală cu Dumnezeu și trăirea în mediul iubirii dumnezeiești creștinii devin sarea pământului și lumina lumii, ajutând pe oameni să-și găsească adevăratul sens și împlinirea vieții în Hristos.

Calitatea vieții creștinilor

Faptul care a impresionat cel mai mult lumea veche în care a apărut creștinismul și care, în același timp a determinat convertirea acestei lumi, a fost calitatea vieții creștine, spiritualitatea exemplară a creștinilor. După cum arată un celebru text creștin timpuriu, care face portretul general al vieții creștine de la sfârșitul secolului al II-lea, creștinii au totul comun cu ceilalți oameni, dar ei se deosebesc de toți prin felul lor de viață. Ei trăiesc în lume, dar sunt cunoscuți ca “acest neam nou de oameni sau acest fel nou de viață”²⁵². “Creștinii nu se deosebesc de ceilalți oameni nici prin pământul pe care trăiesc, nici prin limbă, nici prin îmbrăcăminte. Nu locuiesc în orașe ale lor, nici nu se folosesc de o limbă deosebită, nici nu duc o viață străină. Învățătura lor nu-i descoperită de gândirea și cugetarea unor oameni, care cercetează cu nesocotință; nici nu o arată ca unii, ca pe învățătură omenească. Locuiesc în orașe grecești și barbare, cum le-a venit soarta fiecăruia; urmează obiceiurile băștinașilor și în îmbrăcăminte și în hrană și în celălalt fel de viață, dar arată o viață minunată și recunoscută de toți ca nemaivăzută. Sunt în trup, dar nu trăiesc după trup. Locuiesc pe pământ dar sunt cetățeni ai cerului. Se supun legilor rânduite de stat, dar prin felul lor de viață biruiesc legile. Ca să spun pe scurt, ce este sufletul în trup, aceea sunt creștinii în lume.”²⁵³ În același sens, Sfântul Ignatie spune că creștinii duc “o altă viață.”²⁵⁴

²⁵² *EPISTOLA CĂTRE DIOGNET*, I, 1, în: *SCRIERILE PĂRINȘILOR APOSTOLICI*, PSB, 1, TRAD. DE PR. D.FECIORU, ED. IBMBOR, BUCUREȘTI, 1979, P. 337.

²⁵³ *IBIDEM*, V, 1-10, VI, 1, P. 340.

²⁵⁴ *CĂTRE EFESENI*, IX, 2, PSB, 1, P. 160.

Astfel, creștinii se disting printr-o morală care are propriile ei virtuți. Pentru mulți, acest lucru poate apărea ca un “scandal”, deoarece nu este în conformitate cu etica majorității sau a societății în general. Dar prin acest “alt fel de viață” creștinii nu propovăduiesc alienarea de comunitatea socială în care trăiesc. Dimpotrivă, ei sunt prezenți și solidari cu societatea în care trăiesc, comunicând oamenilor viața lui Hristos, cu conștiința că “puțin aluat dospește toată frământătura” (Lc. 13, 21).

Redăm în continuare un tablou și mai concret pe care-l face Tertulian vieții creștine de la sfârșitul secolului al doilea: “Suntem un singur corp prin sentimentul comun al credinței, prin unitatea disciplinei și prin legătura aceleiași speranțe. Mergem strânși în grup și adunați ca la luptă, ca să asaltăm pe Dumnezeu cu rugăciuni. Acest atac este totuși plăcut lui Dumnezeu. Ne rugăm și pentru împărați, pentru miniștri și împuterniciții lor, pentru starea de față a secolului, pentru liniștea așezărilor și pentru întârzierea sfârșitului. Ne adunăm laolaltă să ne reamintim de scrierile sfinte, când vreo nevoie a timpurilor de față ne silește aici să înțelegem timpul de față după cele ce au fost prezise. Oricum ar fi, noi ne hrănim credința cu aceste vorbe sfinte, prin ele ne înălțăm speranța, prin ele ne întărim credința și, întipărindu-ne în minte învățăturile, ne întărim toată credința. Totodată, prin ele ne vin îndemnuri, muștrări și corectări în numele lui Dumnezeu. Și judecățile noastre au mare autoritate, fiindcă suntem încredințați de prezența lui Dumnezeu printre noi și se ține foarte mult seama de judecata ce va să vie dacă cineva a săvârșit o astfel de greșală, încât a fost pedepsit cu îndepărtarea de la participarea la rugăciuni, adunări și de la orice legătură cu cele sfinte. Prezidează oameni mai în vârstă, încercați, care și-au dobândit cinstea aceasta nu cu plată, ci prin merite mărturisite, căci nici un lucru al lui Dumnezeu nu se câștigă cu bani. Și chiar dacă avem un fel de tezaur, el este strâns nu din bani impuși ca pentru o religie care ar trebui răscumpărată. Fiecare depune o cotizație mică, o dată pe lună sau când voiește, numai cît voiește și numai dacă poate. Nimeni nu e silit, ci dă de bună voie. Aceste depuneri alcătuiesc un fel de fond al carității publice. Căci ele nu se cheltuiesc

nici pentru oște, nici pentru beții sau pentru petreceri fără rost, ci slujesc la întreținerea și îngroparea celor lipsiți, la ajutorarea copiilor și copilelor, a scivilor bătrâni și chiar a celor ce au rămas săraci pentru că li s-au înecat corăbiile; și dacă unii sunt osândiți la muncă în adâncul minelor, alții sunt exilați în insule, sau duși în închisori din pricina credinței în Dumnezeu, atunci sunt hrăniți pe seama credinței în care s-au mărturisit. Poate de aceea suntem socotiți mai puțin frați adevărați, fiindcă nici o tragedie nu glăsuiește nimic despre iubirea noastră de frați, sau fiindcă suntem frați în urma folosirii laolaltă a lucrurilor de care avem nevoie, fapt care la voi de regulă nimicește iubirea de frate. Dar noi, care suntem un singur suflet și o singură inimă, de ce ne-am teme să folosim lucrurile în comun? Toate sunt comune la noi, în afară de soții.”²⁵⁵

În primele patru secole ale existenței sale, Biserica a reușit să transfigureze lumea cunoscută (οίκουμενε) în pofida rezistenței opuse de lume și a încercărilor ei de a asimila Biserica lumii. La aceste tendințe de secularizare Biserica a răspuns intrând în dialog cu filosofia elină și cultura păgână, ceea ce a dus la producerea unei literaturi teologice creatoare, cea patristică, la intensificarea elementelor ascetice ale vieții creștine în comunitățile și mănăstirile ei, ca un nou mijloc, specific de mărturie (martyria), și la extinderea și îmbogățirea cultului ei. În interiorul limitelor vieții liturgice, Biserica a sfințit activitățile și talentele creatoare ale oamenilor, manifestate în toate formele de artă (literatură, pictură, muzică).²⁵⁶

De-a lungul secolelor, Biserica și-a adus neâncetat mărturia ei apostolică față de Hristos Cel răstignit și înviat. Această mărturie este continuată și astăzi de misiunea creștină în condiții atât de provocatoare cum sunt: secularismul, pluralismul și

²⁵⁵ *APOLOGETICUM*, XXXIX, 1-11, în: *APOLOGESSI DE LIMB³/₄ LATIN³/₄*, PSB, 3, TRAD. DE PROF.DR. NICOLAE CHISSESCU, BUCUREȚI, 1981, p. 92-93.

²⁵⁶ *“FIE VOIA TA!” ORTODOXIA ÎN MISIUNE*. RAPORT FINAL AL CONSULTASIEI TEOLOGICE PE TEME MISIONARE A BISERICILOR ORTODOXE R³/₄S³/₄ARITENE (CALCEDONIENE) ȘI VECHEI ORIENTALE (NECALCEDONIENE), NEOPOLIS, 1988 în: *“INTERNATIONAL REVIEW OF MISSION”*, T.78, 1989, p. 89-96, TRAD. ROM. DE PR.PROF.DR. IOAN I³/₄ ÎN: *“MITROPOLIA ARDEALULUI”*, XXXIV, 1989, NR. 3, p. 117-125, p. 118.

dialogul cu alte credințe și ideologii. Creștinismul se află astăzi într-o situație similară celei din epoca apostolică și postapostolică în care avea de înfruntat sincretismul, diferitele filosofii sau religii și decăderea morală a lumii vechi. Căci în epoca modernă și postmodernă, mesajul creștin a fost treptat marginalizat și umanismul a devenit un antropocentrism autonom desprins de Dumnezeu, ducând la ateism teoretic sau practic. Într-un atare context, legăturile cu Biserica s-au slăbit, și atât în Vest cât și în Est, domină diferite ideologii ale căror principii au ca rezultat separarea și scoaterea oamenilor de sub influența Bisericii, ceea ce a dus la diminuarea influenței acesteia în societate. Secularizarea cu impactul și potențialul ei distructiv față de Biserică, manifestată în atitudini de consum, dominație și ambiție neînfrănată, răvășesc comunitățile creștine din întreaga lume. Nesatisfăcuți de societatea actuală puternic secularizată, unii se întorc nu spre creștinism, ci spre religiile orientale sau spre neopăgânism. Abundența de lucruri materiale, pentru unii, care promovează consumismul, lipsa acestora care provoacă pentru alții lupta pentru o viață decentă, conformismul economic și cultural, ideologiile și puterile de stat care formează o educație nereligioasă, descreștinată, absența perspectivelor creștine din viața publică, slăbiciunea și carențele familiei în exercitarea educației creștine și diminuarea rolului spiritual și apostolic al maternității și mamelor creștine, toate acestea conduc masiv spre secularism. Contradicția dintre cuvinte și fapte în viața multor creștini contribuie apoi adesea, din plin, la dezvoltarea unui mod de viață secular.²⁵⁷

O lume pluralistă, cum este cea de azi, aduce creștinismul în confruntare și dialog cu alte credințe, ideologii și concepții de viață. Trăind în acest context creștinii sunt chemați să desfășoare o misiune la modul lui Hristos prin sfințenia vieții. "Principalul mijloc al Bisericii de a da mărturie în momentul de față nu constă în a vesti cu îndrăzneală că Hristos este Mântuitor, unei lumi care deja a auzit aceste cuvinte și a rămas neimpresionată. Cea dintâi și principala metodă de mărturie evanghelică este aceeași ca în Biserica primară. Cei ce vedeau viața aleasă a primilor creștini

²⁵⁷ *IBIDEM*, p. 118-119; PR.PROF.DR. D.POPESCU, *TEOLOGIE ȘI CULTURĂ*, p. 43-54.

erau atât de atrași de forța și frumusețea ei, încât căutau să-i descopere puterea și originea.

Astfel, cea dintâi metodă de mărturie evanghelică a constituit-o comuniunea de dragoste a celor care au recunoscut iubirea lui Dumnezeu față de ei. «*Noi Îl iubim pe Dumnezeu pentru că El ne-a iubit întâi*» (1 In. 4, 19) era o aluzie la propovăduirea evanghelică atunci când Apostolul iubirii sfătuia: «*Iubiților, să ne iubim unii pe alții, pentru că iubirea este de la Dumnezeu, și tot cel ce iubește este născut din Dumnezeu*» (1 In. 4, 7). Mai precis, același Apostol afirmă: «*iubirea de Dumnezeu aceasta este: să-l păzim poruncile; și aceasta-i biruința care-a biruit lumea: credința noastră*» (1 In. 5, 3-4). Ascultarea noastră de voia Lui este și ea o modalitate viguroasă de propovăduire evanghelică”.²⁵⁸

Mișcarea misionară pornește totdeauna din interior și presupune comuniunea credincioșilor cu Dumnezeu, susținută de energia Duhului Sfânt. Căci misiunea este modul în care membrii Bisericii transmit credința și harul lui Dumnezeu oamenilor dinafara Bisericii sau încearcă să-i trezească pe cei adormiți, creștini numai cu numele. De aceea, sfințenia credincioșilor constituie cel mai eficient mijloc de mărturie evanghelică. Un sfânt părinte spune: “oricărui cuvânt i se opune alt cuvânt, dar vieții cine i se va împotrivi”. Tendinței de secularizare nu i se poate opune decât sfințenia vieții²⁵⁹: “Adică cei trimiși trebuie să fie conștienți mai întâi de propria lor căință, convertire și misiune. Cei pe deplin conștienți de noua viață de har din comuniunea cu Sfânta Treime și din realitatea comunității Bisericii, sunt singurii capabili să comunice mărturia mântuitoare. Aceasta se produce, mai presus de toate, cunoscând că nimic din ceea ce facem nu poate avea rezultate fără puterea dinamizatoare a Treimii.”²⁶⁰

Coordonatele fundamentale ale vieții creștine sunt comunitatea mărturisitoare, spiritualitatea autentică și așteptarea eshatologică.

²⁵⁸ GO FORTH IN PEACE, p. 24.

²⁵⁹ PR.DR. VALER BEL, DOGMĂ ȘI PROPOVĂDUIRE, p. 150.

²⁶⁰ GO FORTH IN PEACE, p. 23.

Comunitatea mărturisitoare

Mântuitorul Iisus Hristos a anticipat structura sacramentală și de comuniune a Bisericii întrucât a ales pe cei doisprezece Apostoli și i-a pregătit să devină părinții spirituali ai noului popor al lui Dumnezeu. Pe cei doisprezece Apostoli Mântuitorul i-a ținut în jurul Său și, timp de trei ani i-a învățat tainele Împărăției cerurilor (Mt. 13, 11; In. 15, 15). Acestora le-a arătat că El însuși i-a ales și chemat ca roadă să aducă, iar roada adusă să rămână, asigurându-i că Tatăl le va da orice vor cere în numele Său (In. 15, 16). Celor doisprezece Apostoli le promite că le va da puterea cheilor împărăției cerurilor: *“Și oricâte veți lega pe pământ vor fi legate și în cer și oricâte veți dezlega pe pământ vor fi dezlegate și în cer”* (Mt. 16, 19; 118). Înainte de moartea Sa pe cruce, El le promite că mergând la Tatăl, le va trimite pe Duhul Sfânt care va rămâne cu ei în veac (In. 16, 7-15; 14, 26). Apoi la Cina cea de taină, anticipând tainic atât jertfa Sa de pe cruce cât și învierea și predarea Sa în care se găsește în continuare ca Cel înălțat, instituie Sfânta Euharistie, arătându-le că săvârșirea acesteia ține de misiunea lor, dându-le și poruncă expresă în acest sens: *“aceasta să faceți întru pomenirea Mea”* (Lc. 22, 19). În Euharistie își primește sensul real și adevărat și alegerea și trimiterea Apostolilor. Căci abia prin săvârșirea Euharistiei Iisus dă comunității viitoare specificul ei. Euharistia este evenimentul specific al Bisericii care o ridică inconfundabil deasupra oricărei comunități religioase, unind pe credincioși în modul cel mai strâns cu Sine și întreolaltă.²⁶¹ De aceea Apostolul Pavel arată că Biserica este trupul lui Hristos iar creștinii sunt mădulare ale acestui trup: *“Iar voi sunteți trupul lui Hristos și mădulare fiecare în parte”* (1 Cor. 12, 27). *“El este capul trupului, al Bisericii”* (Col. 1, 18). *“Că după cum într-un singur trup avem multe mădulare și mădularele nu au aceeași lucrare, tot așa și noi, cei mulți, un trup suntem în Hristos și fiecare ne suntem mădulare unii altora, având însă daruri felurite, după harul ce ni s-a dat”* (Rom. 12, 4-5).

Pe lângă noțiunea de “trup al lui Hristos”, sfântul Apostol Pavel mai folosește trei grupe de motive care culminează toate în definirea Bisericii ca trup al lui Hristos. Ea este “mireasa lui

²⁶¹ JOSEPH RATZINGER, *DAS NEUE VOLK GOTTES. ENTWÜRFE ZUR EKKLESIOLOGIE*, PATMOS, DÜSSELDORF, 1972, p. 12.

Hristos” (2 Cor. 11, 2; Ef. 5, 22-23). Iisus Hristos este Adam cel nou (Rom. 5, 1; 1 Cor. 15; Gal. 3) iar creștinii sunt noul popor al lui Dumnezeu numai prin faptul că ei sunt “trupul lui Hristos”. Trupul lui Hristos nu înseamnă în teologia paulină o realitate spirituală nevăzută a existenței creștine, ci o realitate văzută concretă.

Creștinii formează o comunitate văzută, o comunitate umană concretă și ca atare ei sunt “un neam sfânt” (1 Pt. 2, 9), adică poporul cel nou al lui Dumnezeu într-un anumit loc, Biserica. Prin credința și botezul lor, creștinii sunt încorporați ca frați și surori într-un trup unic (Ef. 4, 4), al cărui cap este Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu întrupat (Col. 1, 18). Creștinii duc o viață nouă numai ca membri ai acestui trup. Măreția botezului constă în aceea că face din cel botezat o “făptură nouă”, prin revelarea unei noi relații cu Dumnezeu și cu semenii, prin schimbarea vechiului în nou: “dacă este cineva în Hristos, el este făptură nouă: cele vechi au trecut, iată că toate au devenit noi” (2 Cor. 5, 17). În Taina botezului, credinciosul reface, în mod sacramental, liturgic, actul mântuirii al lui Hristos, adică trecerea de la moarte la înviere (Rom. 6, 3-4). Este o schimbare radicală de condiție și de relație, căci viața lui Hristos însuși trece în viața celui botezat, eliberându-l de “omul cel vechi”, de “trupul păcatului”, împărtășindu-i chipul propriu într-o comuniune de tip nou. Acest schimb este posibil deoarece Hristos a asumat firea și viața noastră, devenind El însuși viața noastră, introducându-ne cu El în comuniunea cu Dumnezeu (Gal. 3, 3).²⁶² Creștinul are o identitate personală nouă numai întrucât participă la această comuniune eclesială nouă. Iar această comunitate este dovada concretă a întrupării Fiului lui Dumnezeu în Iisus Hristos. Ea nu este născută din dorința membrilor ei, ci este întemeiată de Dumnezeu pentru a reuni sau “recapitula” pe toți oamenii în Hristos (Ef. 2, 16). De aceea în Biserică nu există nici un fel de discriminare, nici de neam, nici de condiție socială, nici de sex, fiindcă toți suntem una în Hristos (Gal. 3, 27-28).

Biserica creștină se menține în starea ei de comunitate prin mărturisirea aceleiași credințe, comuniunea euharistică, slujirea reciprocă și solidaritate. Forma cea mai concretă și proprie a acestei

²⁶² A SE VEDEA MAI PE LARG: MITROPOLIT NICOLAE MLADIN, *ASCEZA ȘI MISTICA PAULINĂ*, Ed. DEISIS, SIBIU, 1996, p. 167-180.

comuniuni este Sfânta Liturghie care presupune o mărturisire și o rugăciune comună, o ofrandă comună și o împărțășire comună. "Sunteți, așadar, cu toții tovarăși de drum și purtători de Dumnezeu și purtători de temple și purtători de Hristos și purtători de cele sfinte, în toate împodobiți cu poruncile lui Iisus Hristos; ducând o altă viață, nu iubiți nimic alceva decât numai pe Dumnezeu".²⁶³ În comunitatea Bisericii, fiecare creștin a primit un dar și o misiune personală, o slujire și o răspundere proprie, dar toate aceste daruri și slujiri felurite (1 Cor. 12, 12) formează un cor: "Fiecare din voi deci să fiți în cor; și în armonia înțelegerii dintre voi, luând în unire melodia lui Dumnezeu, să cântați prin Iisus Hristos cu un glas Tatălui, ca să vă audă și să vă cunoască prin faptele bune pe care le faceți, că sunteți mădulare ale Fiului Său. Vă este, dar de folos să fiți într-o unire și fără prihană, pentru ca să aveți pururea parte de Dumnezeu".²⁶⁴ Biserica este o comunitate mărturisitoare numai prin coordonarea și armonia credincioșilor ei într-o slujire unică (Rom. 12, 6; 1 Cor. 12, 4). Viața personală a creștinului este influențată și influențează viața comunității. Fiecare trăiește starea altuia, ia asupra sa povara semenului: "*Purtați-vă sarcinile unii altora și așa veți împlini legea lui Hristos*" (Gal. 4, 2).

Omului de astăzi - care, din multe cauze suferă de însingurare și caută o comuniune reală și sinceră, ce poate să se împotrivescă tentațiilor egoismului și individualismului - Biserica trebuie să-i ofere spațiul acestei comuniuni. Ea trebuie să-și îndeplinească rolul de restaura comuniunea între oameni, oferind mărturie concretă de comuniune adevărată care poate fi găsită numai în mijlocul acelor care cred în Dumnezeu cel ce S-a întrupat pentru a intra în comuniune cu oamenii.

Comunitatea mărturisitoare este astfel dovada manifestă a întrupării lui Dumnezeu în Iisus Hristos. De aceea, oferind comuniunea adevărată, poate aduce omul în comuniune cu Dumnezeu întrucât acesta intră în comuniune cu cei ce cred în El.

Creștinismul prezintă interes real pentru omul de astăzi în măsura în care îi prezintă mesajul lui Dumnezeu personal și iubitor Care singur poate salva omul pentru veșnicie, comunicându-i

²⁶³ SFÂNTUL IGNATIE TEOFORUL, *CĂLĂTORIE EFASENI*, IX, 2, ÎN: SCRIERILE PĂRINTEȘILOR APOSTOLICI, PSB, 1, P. 160.

²⁶⁴ *IBIDEM*, IV, 1, P. 158.

viața și o iubire eternă dincolo de simțuri, cum nu i-o pot comunica nici bunurile de consum, nici ideologiile moderne și nici misterele unei esențe impersonale din religiile orientale. Și face aceasta întrucât îl poate ajuta să trăiască aici și acum prezența anticipată a acestei iubiri desăvârșite în comunitatea Bisericii, în comuniunea celor credincioși care este în același timp puterea vieții în sfințenie.²⁶⁵

“Vremea noastră este vremea slujirii și a compasiunii. Biserica trebuie să arate o slujire duhovnicească care le înfățișează oamenilor orizontul iubirii și-i ajută să înainteze tot mai departe către acest orizont. După fiecare deziluzie cauzată de o realitate imperfectă sau falsă a aspirațiilor lor către acest țel, ea trebuie să le dea un nou curaj pentru a relua calea iubirii. În acest sens, Biserica rămâne mereu actuală și puternică.”²⁶⁶

Spiritualitatea creștină autentică

Creștinii sunt chemați să exprime credința lor într-o spiritualitate autentică, într-un chip de viețuire fără ambiguități, ceea ce nu înseamnă fără risc și suferință.

În predica de pe munte Mântuitorul Iisus Hristos descrie calea vieții nu ca un învățător de porunci, ci ca Cel ce este Calea, Adevărul și Viața. El este cum spun asceții, locul spre care alergăm și calea alergării noastre. Morala creștină este personalizată în Fiul întrupat, Care dă mărturie personală înaintea oamenilor despre iubirea lui Dumnezeu. De aici și frumusețea interioară a poruncilor evanghelice.

Evanghelia lui Hristos este împlinirea Legii (Mt. 5, 17). Dar Iisus nu face doar o altă expunere și o interpretare autentică a Legii, ci descoperă noile valori ale Împărăției lui Dumnezeu (Mt. 13, 52), necunoscute în Vechiul Testament. Noutatea Evangheliei stă în faptul că ea nu se limitează la respingerea păcatelor, ci ia în considerare, ca motiv exclusiv al faptelor, iubirea față de Dumnezeu și față de aproapele: “*Să iubești pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta, din tot sufletul tău și din tot cugetul tău. Aceasta*

²⁶⁵ PR.PROF.DR. D.ȘTĂNILOAE, *WITNESS THROUGH HOLINESS OF LIFE*, în: *MARTYRIA-MISSION*, p. 48.

²⁶⁶ IDEM, *MICĂ DOGMATICĂ VORBITĂ*, p. 58.

este marea și întâia poruncă. Iar a doua, asemenea acesteia: Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși. De aceste două porunci atârnă toată legea și proorocii” (Mt. 22, 37-40). Dar aceasta nu în sens general, ci în sens particular. De aceea, morala creștină nu vorbește de fapte în general, ci în mod specific: “*Fericiți cei milostivi, că aceia se vor milui*” (Mt. 5, 7).²⁶⁷

Viața în duhul Evangheliei (1 Cor. 9, 23) are integritatea și coerența ei care nu permite atitudini care se exclud, ca idolatria și adorarea lui Dumnezeu (1 Cor. 10, 20-21), nici să se separe interioritatea și exterioritatea. După cum există o înlănțuire a patimilor, care trebuie să fie desfăcută, tot așa există o înaintare pe treptele virtuților, care se desfășoară ca o scară. Virtuțile se aseamănă cu scara lui Iacov, nu în sensul că se săvârșesc una după alta, ci că ele toate stau împreună, “căci nu e cu puțință ca un chip al virtuții, despărțit de celelalte, să fie el însuși, de sine virtutea desăvârșită.”²⁶⁸

Dacă legea veche a oprit nedreptatea ce se manifestă prin fapte rele, Evanghelia oprește nu numai fapta rea, ci și gândul care stă la originea faptei. Ea cere ca păcatul să fie biruit chiar în intenția de a-l face. “*Dacă vrei să fii desăvârșit vino de-mi urmează Mie*” (Mt. 19, 21). A urma pe Hristos înseamnă a împlini întru totul voia lui Dumnezeu și a fi o mărturie vie a iubirii lui Dumnezeu. Evanghelia insistă asupra unității în bine, între interior și exterior, între partea ascunsă și cea arătată: “*Cel ce are poruncile Mele și le păzește, acela este cel care Mă iubește. De Mă iubește cineva, el va păzi cuvântul Meu*” (In 14, 21, 23).

Aceste cuvinte ale Mântuitorului, din Evanghelia după Ioan, subliniază cel mai bine specificul moralei creștine, anume, legătura dintre poruncile evanghelice și iubirea lui Dumnezeu. Pe de o parte respectarea formală a poruncilor, o morală legalistă, care se limitează la a nu face rău aproapelui, este depășită de Evanghelia iubirii. Dumnezeu ne-a mântuit din iubire față de noi. Creștinul păzește poruncile din iubire față de Dumnezeu și de aproapele. Faptele creștine sunt fapte ale iubirii. Dumnezeu

²⁶⁷ PR.PROF.DR. I.BRIA, *CREDINSSA PE CARE O MĂRTURISIM*, p. 248.

²⁶⁸ SF.GRIGORE DE NYSSA, *DESPRE FERICIRI*, IV, PSB, VOL. 29, p. 364.

răsplătește pe măsura iubirii și smereniei (Mc. 9, 35). Pe de altă parte, nici pietatea spiritualizată fără realizarea concretă a poruncilor nu este o pietate evanghelică. Faptele sunt instrumentele iubirii. În fond, nu fapta în sine se caută, ci cel ce o face și prin ce o face și pentru ce o face. Creștinul lucrează din cauza iubirii, iar iubirea nu se sfârșește niciodată, nici în veacul acesta, nici în cel viitor. De aceea, faptele primesc un aspect personal așa de pozitiv încât identitatea creștinului nu poate fi definită fără manifestările și acțiunile sale.²⁶⁹

Sfânta Scriptură și tradiția Bisericii identifică spiritualitatea creștină cu sfințenia sau curăția inimii. Curăția inimii sau neprihănirea înseamnă a trăi în totală credincioșie față de Dumnezeu, revenirea la simplitate și nevinovăție. "Inimă curată" înseamnă duh coerent, unitar, neâmpărțit și netulburat: "Iubiți-vă fiecare unul pe altul cu inimă neâmpărțită".²⁷⁰ Contrariul curăției inimii este starea de duplicitate care nu reușește să păstreze cursul vieții într-o mișcare neschimbată și pașnică. Pentru a ajunge la această stare unificată și unitară, creștinul are nevoie de împărțășirea Duhului Sfânt, Care se revarsă de la Tatăl prin Fiul și umple de pace și bucurie inima creștinului.²⁷¹ Creștinul trebuie să se străduiască să realizeze în viața sa această stare de perpetuă mărturisire, celebrare și manifestare a dragostei lui Dumnezeu.

Așteptarea eshatologică

De la început, Biserica s-a organizat ca o comunitate istorică orientată spre împărăția eshatologică. "*Cetățenia noastră este în ceruri*" (Filip. 3, 20), spune Apostolul, deoarece creștinii nu au în istorie "cetate stătătoare" (Evr. 13, 14). Ideea aceasta va fi reluată cu un patos extraordinar în Epistola către Diognet în secolul al doilea, în care se descrie aspectul eshatologic al Bisericii, faptul că deși creștinii sunt cei mai buni cetățeni ai statului, ei consideră totuși că propria lor cetățenie este în ceruri.

²⁶⁹ PR.PROF.DR. I.BRIA, *OP.CIT.*, P. 249.

²⁷⁰ SF.IGNATIE TEOFORUL, *CĂTRE TRALIENI*, XIII, 2, PSB, 1, P. 173.

²⁷¹ IDEM, *CURS DE TEOLOGIE ȘI PRACTICĂ MISIONARĂ ORTODOXĂ*, P. 54.

O caracteristică esențială a creștinului este aceea că el așteaptă ceea ce Dumnezeu pregătește ca realitate ultimă, Împărăția Sa, “viața care va să vină”, în care întreaga creație va fi transfigurată. Caracterul provizoriu al existenței noastre pământești și așteptarea unei schimbări a chipului lumii acesteia țin în mod esențial de înțelegerea biblică a omului și a lumii, pentru că “ce vom fi nu s-a arătat încă” (1 In. 3, 2). Această “schimbare la față” este legată de drumul suferinței și al morții trupești și este o însușire esențială a veacului viitor, dar ea începe aici în spațiul acestei vieți pământești.²⁷²

Iisus Hristos introduce Împărăția lui Dumnezeu în realitatea temporală și spațială a existenței umane: “*iată, împărăția lui Dumnezeu este înlăuntrul vostru*” (Lc. 17, 21). În Biserică, creștinii au primit deja o viață ascunsă în Hristos: “*iar viața voastră este împreună cu Hristos ascunsă în Dumnezeu*” (Col. 3, 3). Cele dintâi roade ale Împărăției ne sunt date aici, în lumea aceasta (Rom. 11, 16). Nu trebuie să ieșim din lume ca să ne mântuim (1 Cor. 5, 10)²⁷³. Dar cât suntem în lume, privim ca în oglindă, cunoaștem și primim în parte (1 Cor. 13, 12), ca arvună (Rom. 8, 33). Numai în veacul viitor vom privi față către față, vom avea o participare totală și o bucurie deplină și veșnică. Căci Domnul Iisus Hristos “*va schimba trupul smereniei noastre ca să fie asemenea trupului slavei Sale*” (Filip. 3, 21). Dumnezeu pregătește pentru cei ce-L iubesc ziua a opta, viața veșnică. De aceea creștinii sunt vestitori ai Împărăției, ai vieții care va să vină.²⁷⁴

Așa cum Iisus Hristos S-a înălțat la ceruri, creștinii vor fi strămutați în Împărăția lui Dumnezeu, pentru ca astfel firea omenească să fie scoasă din stricăciune și moarte și “*Domnul Dumnezeu va lumina peste ei și vor împărăți în vecii vecilor*” (Apoc. 22, 5). Schimbarea “chipului lui Adam”, descompunerea acestui trup fizic și a acestui veac istoric nu este altceva decât o trecere de la moarte la viață. “Că din moarte la viață și de pe

²⁷² PR.DR. VALER BEL, *DOGMA ȘI PROPOZIȚIILE*, p. 87.

²⁷³ PR.PROF.DR. DUMITRU BELU, *ÎMPĂRĂȚIA LUI DUMNEZEU ȘI BISERICA*, p. 547.

²⁷⁴ PR.PROF.DR. I.BRIA, *OP.CIT.*, p. 55.

pământ la cer, Hristos Dumnezeu ne-a trecut pe noi, cei ce cântăm cântare de biruință”.²⁷⁵ De aceea creștinismul implică nu numai un mod de a fi și a trăi, ci și un mod de a muri, de a apune. Creștinii nu se înspăimântă de pomenirea morții, deoarece moartea este o trecere spre viață: “Căci bun lucru este a apune din lume spre Dumnezeu, pentru a răsări în Dumnezeu”.²⁷⁶

Mărturia sfinților

Imaginea misionarului ideal este descrisă de sfântul Apostol Pavel, prezentându-se indirect pe sine însuși când spune: “Și cuvântul meu și propovăduirea mea nu stăteau în cuvântări de nduplecare ale înțelepciunii omenești, ci în arătarea Duhului și a puterii, pentru ca credința voastră să nu fie întru înțelepciunea oamenilor, ci întru puterea lui Dumnezeu (1 Cor. 2, 4-5). “Pentru că deși suntem în trup, nu ne luptăm trupește – de vreme ce armele luptei noastre nu sunt trupești, ci lui Dumnezeu puternice spre surparea întăriturilor. Noi surpăm socotințele minții și toată trufia care se ridică împotriva cunoașterii lui Dumnezeu”(2 Cor. 10, 3-4). “Că n-am socotit ca între voi să știu altceva decât pe Iisus Hristos; și pe Acesta răstignit.” (1 Cor. 2, 2). “Evanghelia noastră n’a fost la voi doar în cuvânt, ci’n putere și’n Duhul Sfânt și’n multă deplinătate, așa cum voi știți bine felul în care de dragul vostru am fost între voi. Și voi v’ați făcut următorii noștri și ai Domnului, întru mult necaz primind Cuvântul cu bucuria Duhului Sfânt” (1 Tes. 1, 5-6). Așadar, cei cărora sfântul Apostol Pavel le propovăduia, aceștia căutând dovadă despre faptul că “Hristos grăia întru el” (2 Cor. 13, 3), au devenit ai lui Hristos, precum era și Pavel, atunci când L-au văzut pe Hristos “viu prin puterea lui Dumnezeu” (1 Cor. 13, 4) lucrând prin el. Căci sfântul Apostol Pavel și-a identificat propria sa ființă cu propovăduirea lui Hristos, cu conștiința că propria sa mântuire

²⁷⁵ CANONUL ÎNVIERII, CÂNTAREA 1.

²⁷⁶ SF.IGNATIE TEOFORUL, C³/4TRE ROMANI, II, 2, PSB, 1, p. 175.

depinde de aceasta (1 Cor. 9, 15). El și-a pus în primejdie viața sa pentru Evanghelie și astfel viața lui Hristos s-a manifestat în trupul său muritor (2 Cor. 4, 11).

Misiunea este eficientă mai ales atunci când puterea Duhului Sfânt radiază din cel care îl propovăduiește pe Hristos. Această putere luminează neâmpiedecat prin cuvântul acestuia fiind o confirmare a lucrării Duhului Sfânt în el și prin el. Aceasta are loc atunci când propovăduitorul întruchipează în viața lui adevărul lui Hristos, pentru că Duhul Sfânt este legat de adevăr, adică de Dumnezeu care S-a întrupat în Iisus Hristos. De aceea, misiunea a fost deplină, profundă și de durată atunci când a fost întreprinsă de sfinți și martiri, care, uitându-se pe ei înșiși, L-au mărturisit pe Hristos prin puterea Duhului Sfânt. Ei și-au dedicat întreaga lor viață, nu doar talentul cuvintelor, pentru a face înțeleasă celorlalți taina lui Hristos.²⁷⁷

Ținând seama de modul dăruirii Duhului Sfânt, prin iradierea energiilor divine în receptacolul uman, sfinții sunt atât vase ale luminii cât și vestitori și martori ai Luminii, folosindu-se de lumina lor ca să lumineze pe alții. Ei nu numai se împărtășesc de viața lui Dumnezeu ci o și transmit. În acest sens, sfântul Grigorie Palama spune: "Mai gândește la faptul că norii aceștia, vasele luminii, aprind o simțire dumnezeiască a luminii aceleia și având prin fire un fel de ochi capabil să se împărtășească de lumină, pot deveni ei înșiși o lumină apropiată de a soarelui și se pot folosi de o astfel de lumină. Astfel numai sfinții, deveniți îndumnezeiți și în chipul lui Dumnezeu se împărtășesc în sens propriu de Dumnezeu. Și nu numai se împărtășesc de El, ci Îl și transmit. Și nu cunosc numai cele ce s-au întâmplat, ci știu și cele ce n-au fost aduse niciodată la existență din nimic. Și nu viețuiesc numai, ci și dau viață, ceea ce nu e propriu puterii create. Dar după dovedirea adevărului să dăm atenție și vestitorilor adevărului, care spun că numai sfinții se împărtășesc de Dumnezeu. Căci noi totdeauna înfățișăm pe aceștia cu martori ai adevărului."²⁷⁸

²⁷⁷ PR.PROF.DR. D.STĂNILOAE, *WITNESS THROUGH "HOLINESS" OF LIFE*, p. 47-48.

Astfel se înțelege de ce capacitatea misionarului și liturghisitorului depinde nu numai de competența teologică și de calități pedagogice, ci și de sfințenia personală.

DIMENSIUNEA LITURGICĂ A MISIUNII

²⁷⁸ *DESPRE ÎMPĂRȚIREA DUMNEZEIASCĂ ȘI ÎNDUMNEZEITOARE*, FILOCALIA, VOL. VII, TRAD., INTRODUCERE ȘI NOTE DE PR. PROF. D. STĂNILOAE, ED. IBMBOR, BUCUREȘTI, 1977, p. 394.

* **BIBLIOGRAFIE:** PR. PROF. DR. DUMITRU STĂNILOAE, *TEOLOGIA DOGMATICĂ ORTODOXĂ*, VOL. 3, ED. IBMBOR, BUCUREȘTI, 1978; *SPIRITUALITATE ȘI COMUNIUNE ÎN LITURGHIA ORTODOXĂ*, ED. MITROPOLIEI OLTENIEI, CRAIOVA 1986; PR. PROF. DR. IOAN ICĂ, *MODURILE PREZENȘEI PERSONALE A LUI HRISTOS ȘI A ÎMPĂRȚIRII DE EL ÎN SFÂNTA LITURGHIE ȘI ÎN SPIRITUALITATEA ORTODOXĂ*, ÎN: "PERSONĂ ȘI COMUNIUNE. PRINOS DE CINSTIRE PREOTULUI PROFESOR ACADEMICIAN DUMITRU STĂNILOAE, SIBIU, 1993, p. 335-358; *DREIFALTIGKEIT UND MISSION* ÎN: "STUDIA UNIVERSITATIS BABEȘ-BOLYAI. THEOLOGIA ORTHODOXĂ", XLII, 1997, NR. 1-2, p. 13-18; PR. PROF. DR. DUMITRU POPESCU, *ORTODOXIE ȘI CONTEMPORANEITATE*, ED. DIOGENE, BUCUREȘTI 1996; PR. PROF. DR. ENE BRANIȘTE, *PARTICIPAREA LA LITURGHIE*, (1949), ED. ROMÂNIA CREȘTINĂ, BUCUREȘTI 1999; PR. PROF. DR. ION BRIA, *BISERICA ȘI LITURGHIA*, ÎN: "ORTODOXIA", XXXIV, 1982, NR. 2, p. 481-491; *THE LITURGHY AFTER THE LITURGY*, ÎN: "INTERNATIONAL REVIEW OF MISSION, LXVII, 1978, NR. 265, p. 86-90; *DESTINUL ORTODOXIEI*, ED. IBMBOR, BUCUREȘTI, 1989; *LITURGHIA DE DUPĂ LITURGHIE. O TIPOLOGIE A MISIUNII APOSTOLICE ȘI MĂRTURIEI CREȘTINE AZI*, ED. ATHENA, BUCUREȘTI, 1996; *GO FORTH IN PEACE, A PASTORAL AND MISSIONARY GUIDBOOK*, WCC, GENEVA, 1982; *MARTYRIA-MISSION. THE WITNESS OF THE ORTHODOX CHURCHES TODAY*, WCC, GENEVA, 1980; *YOUR WILL BE DONE-ORTHODOXY IN MISSION*, WCC, GENEVA, 1989; N. NISSIOTIS, *DIE THEOLOGIE DER OSTKIRCHE IM ÖKUMENISCHEN DIALOG. KIRCHE UND WELT IM ORTHODOXER SICHT*, STUTTGART, 1968.

"Frații mei, dacă vreunul din voi se va rătăci de la adevăr și cineva îl va întoarce, să știe el că cel ce l-a întors pe păcătos din rătăcirea căii lui își va mântui sufletul din moarte și mulțime de păcate își va acoperi" (Iac. 5, 19-20).

Aceste cuvinte ale sfântului Apostol Iacob arată dimensiunea comunitară a mântuirii în Hristos și caracterul liturgic al misiunii creștine, așa cum reiese și din îndemnul ecteniei: "Pe noi înșine și unii pe alții și toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm".

Sensul liturgic al Bisericii

Sfânta Liturghie este jertfa de laudă și de mulțumire adusă lui Dumnezeu de Hristos și Biserica Sa: "Pentru toate acestea mulțumim Ție și Unuia-Născut Fiului Tău și Duhului Tău celui Sfânt, pentru toate pe care le știm și pe care nu le știm; pentru binefacerile Tale cele arătate și cele nearătate, ce ni s-au făcut nouă"²⁷⁹.

Sensul Bisericii de comuniune și sacrament al Împărăției lui Dumnezeu se desăvârșește în caracterul ei liturgic, euharistic și de consacrare. Biserica este anticiparea Împărăției viitoare a lui Dumnezeu întrucât se înfățișează ca euharistie, pentru că numai pregătită și rânduită ca euharistie, ca jertfă oferită lui Dumnezeu, omenirea poate intra prin Duhul Sfânt în comuniunea Celui înviat și înălțat sau în comuniunea veșnică a Sfintei Treimi. De aceea scopul Liturghiei este identic cu cel al Bisericii, adică de a transforma totul în euharistie²⁸⁰, și invers, scopul Bisericii se desăvârșește în Liturghie.

În Sfânta Liturghie se realizează în mod exemplar dăruirea lui Dumnezeu oamenilor în Iisus Hristos și atragerea credincioșilor în jertfa sau dăruirea lui Hristos pentru a fi ridicați la viața de comuniune a Sfintei Treimi. Căci Hristos se găsește în

²⁷⁹ DIN *RUGĂCIUNEA EUHARISTICĂ*

²⁸⁰ PR. PROF. DR. I. BRIA, *BISERICA ȘI LITURGHIA*, P. 487, 490.

stare de jertfă, "ca un Miel înjunghiat" în mijlocul tronului ceresc (Apoc. 5,6), și este prezent în același timp în Liturghie ca, prin împărțirea de El în diferite grade și moduri, să ajute pe credincioși să se înalțe la comuniunea de viață eternă cu Sfânta Treime. Faptul acesta reiese din rugăciunile Sfintei Liturghii. Astfel în rugăciunea din timpul Herunicului preotul se adresează lui Hristos: "Că Tu ești Cel ce aduci și Cel ce Te aduci, Cel ce primești și Cel ce Te împarți, Hristoase, Dumnezeu nostru, și Ție slavă înălțăm, împreună și Celui fără de început al Tău Părinte și Preasfântului și bunului și de viață făcătorului Tău Duh, acum și pururea și în vecii vecilor". Sfânta Liturghie are prin excelență, pe lângă dimensiunea anamnetică, orizontală, o dimensiune epicletică, verticală, care pune Biserica, prin Duhul Sfânt în comuniune cu Hristos care se află pe tronul slavei cerești împreună cu Tatăl, și este Capul văzut și nevăzut al Bisericii Sale²⁸¹. În acest sens preotul se adresează Mântuitorului în rugăciunea de dinaintea împărțirii: "la aminte, Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeu nostru, din sfânt locașul Tău și de pe scaunul slavei împărăției Tale și vino ca să ne sfințești pe noi, Cel ce sus împreună cu Tatăl șezi și aici, în chip nevăzut, împreună cu noi ești. Și ne învrednicești, prin mâna Ta cea puternică, a ni se da nouă Preacuratul Tău Trup și Scumpul Tău Sânge și prin noi la tot poporul".

Dumnezeu este iubire, adică o Treime de Persoane într-o comuniune de viață și iubire veșnică. Venirea Sfintei Treimi în istorie în întruparea Fiului și în trimiterea Duhului Sfânt are ca scop aducerea omenirii în comuniune cu viața Ei. Fiul cel veșnic al Tatălui, "Unul din Treime" este trimis în lume ca purtător al vieții trinitare. Duhul Sfânt, dăruirea de Sine a lui Dumnezeu este trimis să atragă lumea și umanitatea în modul de existență a Fiului, în comuniunea cu Sfânta Treime. Sfnta Liturghie este structura de comuniune în care ne ridicăm la viața de comuniune veșnică cu Sfânta Treime. Ea dă astfel expresie dorinței Mântuitorului: "*pentru*

²⁸¹ PR. PROF. DR. D. POPESCU, *HRISTOS - EUHARISTIA - BISERICA*, ÎN: *ORTODOXIE ȘI CONTEMPORANEA*, P. 106; CUVÂNT ÎNAINTE LA PR. PROF. ENE BRANIȚTE, *PARTICIPAREA LA LITURGHIE*, ED. ROMÂNIA CREȘTINĂ, BUCUREȘTI, 1999, P. 6-7.

ca toți să fie una; așa cum Tu, Părinte, ești întru Mine și Eu întru Tine, tot astfel și ei să fie una întru Noi, ca lumea să creadă că Tu M-ai trimis" (In. 17, 21). Acesta este motivul pentru care Sfânta Liturghie începe cu binecuvântarea trinitară: "Binecuvântată este Împărăția Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor".

Există mai multe evenimente care pregătesc și întrețin comuniunea oamenilor cu Dumnezeu și întreolaltă atât înainte cât și în timpul și după Sfânta Liturghie²⁸².

Ca pregătire pentru Sfânta Liturghie rolul cel mai important îl are Taina mărturisirii păcatelor, numită și Taina de reînnoire a harului botezului. Biserica a învățat totdeauna necesitatea pocăinței și a primirii Tainei mărturisirii pentru toți cei ce au păcătuit după Taina botezului.

Taina mărturisirii a fost instituită de Mântuitorul Hristos prin faptul că El însuși a acordat iertarea păcatelor și apoi a dat Apostolilor și urmașilor acestora, episcopilor și preoților, puterea de a dezlega păcatele oamenilor în numele Său. Iisus Hristos a săvârșit această Taină, iertând păcatele celor care, cerând ajutorul Lui mărturiseau credința în El, recunoscându-și totodată și păcatele. El a iertat păcatele printr-o relație personală directă cu cel bolnav și păcătos (Cf. Mt. 9, 21, 28-29; 20, 34; Mc. 7, 32-35; 8, 23-25; Lc. 5, 13; 8, 44, 47; In. 9, 6-7). A promis această putere Apostolilor Săi (Mt. 16, 16; 18, 18) și le-a dat-o după înviere (In. 20, 21-23). După făgăduința Sa (Mt. 28, 20; In. 14, 16), El însuși este Cel care iartă prin duhovnic păcatele celor ce se mărturisesc. Așa cum arată și sfântul Ioan Gură de Aur: "Dumnezeu întărește sus în ceruri cele făcute de preoți jos pe pământ; Stăpânul întărește hotărârea dată de robi"²⁸³.

Pocăința singură nu este suficientă, ea trebuie să fie urmată de mărturisirea personală a păcatelor și de dezlegarea de către preotul duhovnic. Așa cum nu există împărtășire anonimă, numele celui ce se cuminecă fiind rostit de preot, tot așa nu există o dezlegare anonimă. Fiecare creștin se prezintă personal

²⁸² PR. PROF. DR. I. BRIA, *CURS DE TEOLOGIE ȘI PRACTICĂ MISSIONARĂ ORTODOXĂ*, p. 56-57.

²⁸³ *DESPRE PREOSIE*, TRAD. DE PR. D. FECIORU, ED. IBMBOR, BUCUREȘTI, 1987, p. 59.

înaintea lui Dumnezeu cu păcatele sale, pentru a primi iertarea prin preotul duhovnic. Primind puterea de a lega și dezlega păcatele oamenilor, sfinții Apostoli și cei instituți de ei prin Taina hirotoniei, episcopii și preoții, au săvârșit Taina mărturisirii, dezlegând pe cei care veneau la ei pentru a primi iertarea păcatelor din partea lui Dumnezeu și a se împărtăși apoi cu Trupul și Sângele Domnului. Astfel, sfântul Apostol Pavel dezleagă pe cei ce, rătăcindu-se de la credință, și-au mărturisit păcatele (F.A. 19, 18). Cazul soților Anania și Safira din comunitatea creștină primară dovedește, prin abaterea acestora, regula mărturisirii păcatelor în fața Apostolilor (F.A. 5, 1-4). Despre practicarea acestei Taine încă de la începutul Bisericii, cu toate cele trei componente ale ei (căința pentru păcate, mărturisirea lor în fața preotului și iertarea acordată de Dumnezeu prin duhovnic), Sfânta Tradiție ne oferă numeroase mărturii începând cu părinții apostolici. În *Epistola lui Barnaba* se cere creștinului: "Să-ți mărturisești păcatele"²⁸⁴, iar sfântul Clement Romanul arată că "este mai bine omului să-și mărturisească păcatele decât să-și învâtoșeze inima"²⁸⁵, făcând în același timp mențiune și despre rolul preotului în primirea mărturisirii păcatelor și impunerea unei penitențe. Din faptul că cei doi părinți se adresează la persoana a doua singular rezultă că ei se referă la mărturisirea individuală și nu la una colectivă²⁸⁶.

Prin Taina mărturisirii în care Dumnezeu iartă păcatele celui ce le mărturisește cu căință și hotărâre de îndreptare, deschizându-se astfel lucrării harului și făcându-se părtaș la aceasta, se reface comuniunea acestuia cu Dumnezeu, cu Biserica și cu semenii. Prin aceasta penitentul se pregătește pentru comuniunea deplină prin împărtășirea cu Trupul și Sângele Domnului. În Taina spovedaniei credinciosul devine, prin mărturisirea în fața preotului care o primește, un martor al lui Hristos, o mărturie a revelației și lucrării Sale. Căci Taina

²⁸⁴ *EPISTOLA ZISĂ A LUI BARNABA*, XIX, 12, PSB, 1, p. 136.

²⁸⁵ *EPISTOLA CĂTRE CORINTENI*, LI, 3, PSB, 1, p. 75.

²⁸⁶ PR. PROF. DR. DUMITRU RADU, *TAINA MĂRTURISIRII*, în: "ÎNDRUMĂRI MISIONARE", Ed. IBMOR, BUCUREȘTI, 1986, p. 553.

mărturisirii este o confruntare profundă cu păcatul care este unicul obstacol în calea creșterii noastre după chipul lui Hristos. Păcatul-a-martia (cf. 1 In. 3, 4) – este separare de mărturie, de a fi martor al lui Hristos, iar mărturisirea acestuia în fața lui Hristos devine o mărturie a lui Hristos în lume²⁸⁷.

Disciplina bisericească a mărturisirii impune duhovnicului să se asigure prin întrebări mai întâi despre credința penitentului în legătură cu adevărurile centrale cuprinse în Simbolul credinței și să-l conștientizeze pe acesta despre importanța deosebită a Tainei mărturisirii și a Euharistiei în viața creștinului. Aceasta mai ales în cazul celor ce frecventează mai rar cultul Bisericii și pe care preotul duhovnic nu-i cunoaște sub aspectul vieții lor spirituale. Aceste întrebări au un rol misionar-pastoral deosebit deoarece, cu această ocazie, se poate face o catehizare sumară a penitentului chiar în scaunul mărturisirii. În scopul cultivării simțământului misionar al credincioșilor se vor pune întrebări în legătură cu chemarea fiecărui creștin, ce ține în mod esențial de această stare, de a fi un mărturisitor al lui Hristos prin cuvânt și faptă (Mt. 10, 32-33). În special părinții vor fi întrebați în ce măsură își îndeplinesc datoria creștină de a-și crește copiii în dreapta credință. Căci educația și instrucția creștină în cadrul familiei au un rol crucial pentru copii și tineri. Credința se învață, se practică și se transmite mai întâi înlăuntrul familiei creștine. Prin părinții creștini se face îmbisericeirea copiilor și a tinerilor și, tot prin ei, aceștia sunt trimiși în lume ca ucenici și martori ai lui Hristos.

Ca loc al întâlnirii cu Hristos cel răstignit, înviat și înălțat, Sfânta Liturghie, de la început până la sfârșit, de la proncomidie până la împărtășirea creincioșilor cu Trupul și Sângele Domnului, ca și prin întreaga ambianță în care se desfășoară în Biserică, este o epifanie treptată a prezenței personale, duhovnicești a lui Hristos, în care se disting mai multe moduri ale prezenței și lucrării Lui ca tot atâtea căi de întâlnire și comuniune cu noi, toate conducând în final pe credincioși spre împărtășirea și

²⁸⁷ PR. PROF. DR. CONSTANTIN GALERIU, *TAINA MĂRTURISIRII*, în: "ORTODOXIA", XXXI, 1979, p. 486.

comuniunea deplină euharistic-sacramentală cu El. Prin această prezență și lucrare a lui Hristos se inaugurează o treaptă nouă a relației personale cu El a fiecărui credincios, deși aceasta are loc în cadrul comunității, în relație sau comuniune cu ceilalți credincioși²⁸⁸.

Se disting câteva momente mai deosebite de antrenare a adunării liturgice. Mărturisirea credinței comune, prin rostirea Simbolului de credință este însușirea personală a credinței comune, într-un context comunitar public. Crezul evidențiază unitatea de credință a comunității care se prezintă ca ofrandă și așteaptă revelarea tainei unității treimice: "Să ne iubim unii pe alții, ca într-un gând să mărturisim: pe Tatăl, pe Fiul și pe Sfântul Duh, Treimea cea deoființă și nedespărțită". "Sărutarea păcii" care precede rostirea Crezului, nu este altceva decât gestul care amintește de porunca evanghelică: "*dacă-ți vei aduce darul la altar și acolo îți vei aminti că fratele tău are ceva împotriva-ți, lasă-ți darul acolo, înaintea altarului, mergi mai întâi și te împacă cu fratele tău și numai după aceea întoarce-te și adu-ți darul*" (Mt. 5,23-24). De aceea, adunarea liturgică, parohia trebuie să fie înainte de toate o comunitate umană autentică, din care să dispară diviziunile dintre bogați și săraci, dintre cei ce au putere și cei deposedați. "Sărutarea păcii" este prefigurarea unei profunde comuniuni în Hristos. Dacă în Taina pocăinței, fiecare se prezintă înaintea lui Dumnezeu, cu păcatele sale, în aducerea ofrandei liturgice, comunitatea se prezintă cu toți membrii ei. Din această cauză, sfântul apostol Pavel cere ca întreaga comunitate să se convertească și să-L aștepte pe Hristos din ceruri (1 Tes. 1,9-10).

"Prin actul împărtășirii credincioșilor se încheie Euharistia ca jertfă și ca Taină, căci abia acum se înfăptuiește scopul ei de jertfă adusă lui Dumnezeu dar și pentru sfințirea credincioșilor; abia acum se rostește numele fiecărui credincios ca la toate Tainele"²⁸⁹. În Euharistie, Hristos Cel răstignit, înviat și înălțat ni

²⁸⁸ PR. PROF. DR. IOAN ICA, *MODURILE PREZENȚEI PERSONALE A LUI HRISTOS ÎN ÎMPĂRTĂȘIRII DE EL ÎN SFÂNTA LITURGHIE ȘI ÎN SPIRITUALITATEA ORTODOXĂ*, p. 339.

²⁸⁹ PR. PROF. DR. DUMITRU STĂNILOAE, *TEOLOGIA DOGMATICĂ ORTODOXĂ*, VOL. 3, p.

se dăruiește nouă și ne ia în comuniunea cu Sine, în comuniune cu Dumnezeu Sfânta Treime. În dăruirea lui Hristos fiecărui credincios în parte și comunității ca întreg și în actul dăruirii responsorice a credincioșilor, din puterea dăruirii lui Hristos, se realizează comuniunea cea mai strânsă a credincioșilor cu Hristos, și prin aceasta și a credincioșilor întreolaltă. În acest sens, pilda pe care o dă Ava Dorotei este foarte sugestivă: "Socotiți că acest cerc este lumea, că mijlocul cercului este Dumnezeu, iar liniile care duc de la periferie la mijloc sunt căile, sau viețuirile omenești. Deci cu cât intră sfinții mai mult spre cele din lăuntru, în dorința de a se apropia de Dumnezeu, pe măsura pătrunderii lor, ajung mai aproape de Dumnezeu și întreolaltă. Cu cât se apropie mai mult de Dumnezeu, se apropie întreolaltă; și cu cât se apropie mai mult întreolaltă, se apropie mai mult de Dumnezeu. La fel cugetați și despre despărțire. Căci când se despart de Dumnezeu și se întorc la cele din afară, e vădit că, cu cât ies și se depărtează mai mult de Dumnezeu, cu atât se depărtează mai mult unii de alții; și cu cât se depărtează mai mult unii de alții, cu atât se depărtează mai mult de Dumnezeu. Așa este firea iubirii. În măsura în care suntem în afară și nu iubim pe Dumnezeu, în aceeași măsură ne aflăm fiecare depărtat față de aproapele. Iar de iubim pe Dumnezeu, cu cât ne apropiem de El prin iubirea față de El, cu atât ne unim mai mult, prin iubire, cu aproapele; și cu cât ne unim mai mult cu aproapele, cu atât ne unim mai mult cu Dumnezeu."²⁹⁰

În Taina Euharistiei, comuniunea cu Dumnezeu devine o realitate existențială concretă, cât este cu putință aici și acum, deoarece, plenitudinea comuniunii va fi atinsă în veacul viitor.

Orientarea liturgică a misiunii

Biserica este extinderea vieții lui Hristos în credincioșii care constituie trupul Său, pe cale spre plenitudine. Ea este o realitate divino-umană, văzută-nevăzută, comuniunea sfinților și

²⁹⁰ FELURITE ÎNVĂȘĂTURII, VI SĂ NU JUDECĂM PE APROAPELE, TRADUCERE, INTRODUCERE ȘI NOTE DE PR. PROF. DR. D. STĂNILOAE, FILOCALIA, VOL. IX; ED. IBMOR, BUCUREȘTI, 1980, P. 548-549.

comunitatea credincioșilor. Misiunea stă în slujba extinderii prezenței și vieții lui Hristos în credincioși, sub forma Bisericii, în istorie și a ridicării credincioșilor la o comuniune tot mai deplină cu Dumnezeu - Sfânta Treime. Ea este acea activitate în care se unește lucrarea lui Dumnezeu și a omului, după măsura proprie fiecăruia, activitate prin care se permanentizează trimiterea lui Hristos în lume până la sfârșitul veacurilor (In. 20, 21; Mt. 28, 18-20)²⁹¹. Misiunea este o chemare mântuitoare adresată celor din afara Bisericii și vizează liturghizarea și filocalizarea existenței umane în Biserică, transpunerea ei într-un ritm liturgic-sacramental, baptismal, euharistic și pascal, schimbarea și înnoirea omului în așteptarea înnoirii ultime în Împărăția lui Dumnezeu²⁹².

În procesul Liturghiei sunt atrași nu numai creștinii ca persoane individuale ci și comunitatea ca atare. Vocația misionară a Bisericii este comună, nu numai individuală. Comunitatea liturgică este o comunitate misionară, ea este o mărturie vizibilă pentru convertirea altora.

Sfânta Liturghie este o înaintare împreună spre Împărăția lui Dumnezeu și în același timp un loc în care creștinii se pregătesc pentru misiune. Ei sunt chemați să medieze comuniunea cu Dumnezeu pe care o celebrează în Liturghie și altora. De aceea Sfânta Liturghie se încheie cu un act de trimitere: "Cu pace să ieșim!". Această trimitere liturgică se exercită prin mărturia evanghelică, chemarea la convertire și iubirea aproapelui.

Ține de starea de creștin, ca laudă și mulțumire adusă lui Dumnezeu pentru mântuirea dăruită prin Fiul Său, să mijlocească această mântuire și altora. Sfântul Ioan Scărarul spune că creștinul are responsabilitatea nu numai pentru propria sa mântuire, ci și pentru lucrarea mântuitoare a lui Hristos, care vizează și angajează întreaga lume: "Izbăvește și tu, cel ce ai fost izbăvit de Dumnezeu. Mântuiește, tu cel ce ai fost mântuit, pe cel dus la moarte, și nu cruța nimic ca să răscumperi pe cei omorâți de draci. Căci aceasta e marea luptă înaintea lui Dumnezeu, mai presus de toată lucrarea și contemplarea oamenilor și a îngerilor.

²⁹¹ PR. CONF. DR. VALER BEL, *MISIUNEA ÎN PLANUL LUI DUMNEZEU DE MÂNTUIRE A LUMII*, p. 274.

²⁹² PR. PROF. DR. IOAN ICĂ, *DREIFALTIGKEIT UND MISSION*, p. 18.

Cel ce spală și curăță, cu curăția dată lui de la Dumnezeu, înținăciunea altora și, din cele prihănite, face daruri neprihănite pe care le aduce lui Dumnezeu, se dovedește împreună-lucrător al puterilor netrupești și înțeleghătoare. Acesta și numai acesta este lucrul de totdeauna al celor ce liturghisesc lui Dumnezeu. <<Că toți cei dimprejurul Lui îi vor aduce daruri>> suflete" (Ps. 75, 11)²⁹³. "Aceasta este Liturghia cosmică neîncetată, cerută de Dumnezeu: să ne aducem pe noi și să-i aducem pe toți și unul pe altul curățiți lui Dumnezeu, împreună cu toate cele dăruite de El".²⁹⁴

Biserica are nevoie de mărturia evanghelică a fiecărui credincios, căci "nici un dar nu e așa bine primit de Dumnezeu de la noi ca acela de aduce suflete cuvântătoare prin pocăință. Căci toată lumea nu are un preț deopotrivă cu al unui suflet. Lumea trece, iar sufletul e nestrucăcios și rămâne. Drept aceea nu ferici pe cei ce aduce bunuri; ci fericește pe cei ce aduc lui Hristos oi cuvântătoare"²⁹⁵. "Toți trebuie să ne aducem pe noi înșine daruri lui Dumnezeu, dar și unii pe alții, pentru că toți ne-am fost dați unii altora ca daruri de către Dumnezeu. Însă nu ne putem aduce unii pe alții daruri lui Dumnezeu ca pe niște obiecte, ci ca pe niște subiecte, prin libertatea pe care ne-o sporim unii altora, și îmbogățiți în legăturile între noi. Aducând pe alții ca daruri sau aducându-ne aceia pe noi, se aduc și ei înșiși sau ne aducem și noi înșine, dar îndemnați unii de alții. Rostul nostru este deci să ne îndemnăm la aceasta. Iar aceasta o facem îndemnându-ne unii pe alții să părăsim păcatele, pocăindu-ne. Căci păcatul nu este altceva decât un refuz al omului de a se aduce dar lui Dumnezeu. Iar la trezirea pocăinței în alții avem fiecare un rol important, înfăptuit prin cuvântul, dar mai ales prin pilda noastră"²⁹⁶.

²⁹³ SCARA, CUVÂNTUL XXXI. CĂTRE PĂSTOR, XIII, TRADUCERE, INTRODUCERE ȘI NOTE DE PR. PROF. DR. DUMITRU STĂNILOAE, FILOCALIA, VOL. 9, ED. IBMBOR, BUCUREȘTI, 1980, P. 449-450.

²⁹⁴ PR. PROF. DR. D. STĂNILOAE, NOTA 997, FILOCALIA, 9, P. 450.

²⁹⁵ SFÂNTUL IOAN SCĂRARUL, OP. CIT. XXXI, FILOCALIA, 9 P. 452.

²⁹⁶ PR. PROF. DR. D. STĂNILOAE, NOTA 1005, FILOCALIA, 9, P. 452.

Simțământul misiunii ține de natura Evangheliei, așa cum se precizează într-un document ortodox despre misiune și pastorație: "Nu avem opțiunea de a ține Vestea cea bună doar pentru noi. Împărtășirea din Cuvânt, transmiterea cuvântului și mărturisirea credinței date deja sfinților constituie parte integrantă din plinirea chipului și asemănării cu Dumnezeu și din realizarea îndumnezeirii (theosis). Ca și sfântul apostol Pavel, credinciosul trebuie să fie în stare să spună, despre toți cei care nu cunosc viața în Hristos, ceea ce acela zicea despre conașionalii săi: <<bunăvoința inimii mele și rugăciunea mea către Dumnezeu, pentru Israel, este spre mântuire>> (Rom. 10,1) *Evanghelia (Vestea cea bună), netransmisă, este o contradicție în termeni*"²⁹⁷.

În cult, în general și în special în Sfânta Liturghie are loc o așezare liberă a credinciosului într-o comuniune de adorare cu Dumnezeu, în care credinciosul Îl recunoaște pe Dumnezeu ca centru și unica sursă a vieții sale. Îl adoră, Îi aduce lauda și mulțumirea cuvenită. Aici creștinii se înfățișează ca jertfe vii, binefăcute lui Dumnezeu (Rom. 12, 1) și aleg calea lui Hristos, Care, din iubire, s-a adus pe Sine jertfă pentru toți (Rom. 8, 32). Această stare trebuie să se prelungească în viața de toate zilele prin medierea comuniunii cu Dumnezeu, din iubire, pentru toți.

Sfinții părinți au văzut în iubirea aproapelui, în chip deosebit a săracilor de tot felul, un al doilea altar, "Taina fratelui", locul unde se exercită în mod văzut iubirea de Dumnezeu. Iubirea de Dumnezeu și iubirea de aproapele, credința și slujirea trebuie văzute ca un întreg, nu separate²⁹⁸.

Prin întruparea Fiului, iubirea veșnică a Tatălui față de Fiul se arată și iubire veșnică față de om "și să cunoască lumea că Tu M-ai trimis și că i-ai iubit pe ei așa cum M-ai iubit pe Mine" (In. 17, 21). Și fiindcă Dumnezeu este iubire (1 In. 4, 16), fiecare ființă umană iubită de Dumnezeu este un altar al prezenței lui Hristos: "Și le-am făcut cunoscut numele Tău și cunoscut li-l voi face, pentru ca iubirea cu care Tu M'ai iubit să fie întrînșii, și Eu în ei" (In. 17, 26).

²⁹⁷ GO FORTH IN PEACE, p. 18-19.

²⁹⁸ PR. PROF. DR. ION BRIA, CURS DE TEOLOGIE ÎN PRACTICĂ MISSIONARĂ ORTODOXĂ, p. 60.

De aceea, încă de la începutul propovăduirii Sale, în predica de pe munte, Iisus arată că iubirea față de Dumnezeu nu poate fi despărțită de iubirea față de aproapele și cultul adus lui Dumnezeu trebuie precedat de împăcarea cu aproapele (Mt. 5, 23-24).

Tema fundamentală, directă sau subiacentă a întregii propovăduiri a lui Iisus o constituie Împărăția lui Dumnezeu. Pentru realizarea acesteia S-a întrupat Fiul lui Dumnezeu, pentru înfăptuirea ei Și-a desfășurat Iisus întreaga Sa activitate și pentru ea Și-a jertfit viața. Propovăduirea lui Iisus nu se limita însă numai la cuvântul de învățătură, ci era întregită și sprijinită de ajutorarea efectivă a ascultătorilor avizați la aceasta. Martorii activității lui Iisus consemnează în consecință: *"Și a străbătut Iisus toată Galileea, învățând în sinagogile lor și propovăduind Evanghelia împărăției și tămăduind toată boala și toată neputința întru popor"* (Mt. 4, 23)²⁹⁹. Astfel, taumaturgiile săvârșite de El sunt și manifestări ale Împărăției și o confirmare a misiunii Sale: *"Dar dacă Eu îi scot pe demoni cu degetul lui Dumnezeu, iată că împărăția lui Dumnezeu a ajuns la voi"* (Lc. 11, 20).

Sfântul evanghelist Ioan arată că Hristos Domnul, după ce a instituit Taina Euharistiei, a instituit, prin spălarea picioarelor Apostolilor Săi, slujirea aproapelui ca mediu de răspândire a energiilor comuniunii divino-umane din Sfânta Euharistie. Împăcarea și slujirea premerge și urmează celebrarea Tainei euharistice. Legătura dintre taina fratelui și misterul euharistic este evidențiată de Mântuitorul nu numai înainte și în moartea Sa pe cruce, când iartă pe vrăjmași, ci și după învierea Sa din morți, când Iisus cel înviat Se arată celor doi ucenici în drum spre Emaus ca un pelerin străin care participă la neputința acestora de a înțelege cum lucrează Dumnezeu prin oameni și și cum îi răspund oamenii lui Dumnezeu. Iisus cel înviat rămâne ascuns, străin și necunoscut până când este primit în casă și chemat la masă. Iar odată primit El conduce comuniunea inimilor și viază tainic printre noi, devenind El însuși Viața vieții noastre; o viață pe care

²⁹⁹ PR. PROF. DR. DUMITRU BELU, *ÎMPĂRĂȚIA LUI DUMNEZEU ÎN BISERICA*, p. 539.

nu o putem poseda, ci numai primi, căci ea este dăruire de sine, iubire divină dezinteresată³⁰⁰.

Criteriul eshatologic al Judecării universale va fi credința mărturisită (Mt. 10, 32) și concretizată în faptele iubirii de aproapele sau modul în care ne-am comportat față de acești "frați mai mici" ai lui Hristos (Mt. 25, 31-46). Această judecată va descoperi cu uimire, atât dreptilor cât și păcătoșilor, că prezența tainică și interpelantă a lui Hristos în oamenii care au nevoie de ajutorul, afecțiunea, compasiunea și mărturia noastră nu depinde de perceperea sau interpretarea noastră (Mt. 25, 37-40).

Sfinții Părinți care erau în cea mai mare parte liturghisitori și păstori, au exprimat cu tărie și talent faptul că slujirea aproapelui aflat în nevoi face parte din sfințenia integrală a vieții creștine. În Biserica primelor veacuri, mulți creștini aduceau la adunarea euharistică, nu numai pâinea și vinul necesare celebrării, ci și averea pe care voiau s-o împartă cu ceilalți. Sfântul Iustin, pe la anul 150, ne oferă în prima sa Apologie, adresată împăratului roman, descrierea Liturghiei euharistice și arată că filantropia divină celebrată în Euharistie este izvorul duhovnicesc al diaconiei eclesiale față de oamenii aflați în nevoi și suferință³⁰¹. Împărtășirea cu Trupul și Sângele lui Hristos cel răstignit și înviat trebuie să ne facă mai sensibili față de nevoile și suferințele fraților noștri pentru care a murit și a înviat Hristos, așa cum arată sfântul Ioan Gură de Aur când spune: "Vrei să cinstești trupul lui Hristos? Nu-l trece cu vederea când este dezbrăcat! Nu-l cinsti aici în biserică cu haine de mătase, iar afară îl lași să degere de frig, că n-are cu ce se îmbrăca! Cel care a spus: <<Acesta este trupul Meu>>, și prin cuvânt a întărit lucrul. Același a spus și: <<Flămând M-ați văzut și nu M-ați hrănit>> și: <<Întrucât n-ați făcut unuia dintre acești prea mici, nici Mie nu Mi-ați făcut>>. Trupul lui Hristos de pe altar n-are nevoie de acopereminte prețioase ci de suflet curat; dar cel gol, cel flămând are nevoie de multă îngrijire. Să învățăm, dar, să filosofăm și să cinstim pe Hristos, așa cum El vrea. Cea mai

³⁰⁰ MITROPOLIT DR. DANIEL CIOBOTEA, *TAINA FRATELUI*, p. 13.

³⁰¹ SFÂNTUL IUSTIN MARTIRUL ȘI FILOSOFUL, *APOLOGIA ÎNTÂI*, LXVII, TRAD. DE PR. PROF. OLIMP CĂCIULEȚ, PSB, 2, ED. IBMBOR, BUCUREȘTI, 1980, p. 71.

plăcută cinste pentru Cel pe care Îl cinstim este să-L cinstim așa cum vrea El, nu cum socotim noi. Și Petru socotea că-L cinstește, oprindu-L să-i spele picioarele. Dar ceea ce voia să facă nu era cinste, ci cu totul dimpotrivă. Tot așa și tu, cinstește-L pe Hristos cu cinstea pe care El ți-a poruncit-o, cheltuind cu săracii avuția ta. Dumnezeu n-are nevoie de vase de aur, ci de suflete de aur".³⁰²

Misiunea Bisericii trebuie să pună în practică legătura profundă dintre viața de rugăciune, ca expresia cea mai înaltă a comuniunii cu Dumnezeu și izvor al adevăratei iubiri dezinteresate, și slujirea aproapelui ca desăvârșire a rugăciunii. "A ajuta pe alții în numele lui Hristos și prin aceasta a-L face pe Hristos însuși lucrător prin noi față de alții, e cea mai mare nevointă pe care o cere Dumnezeu de la noi. Ea împlinește două lucruri deodată: ajută pe alții și propovăduiește pe Hristos. Așa se unesc în lucrarea creștinului dimensiunea orizontală și cea verticală"³⁰³.

Sfântul Isaac Sirul spune că semnul celor ajunși la desăvârșire este următorul: "De vor fi predați de zece ori pe zi arderii pentru dragostea oamenilor, nu se vor sătura de ei. Precum a zis Moise către Dumnezeu: <<de vrei să le ierți păcatul acesta, iartă-i; iar de nu, ștege-mă și pe mine din cartea Ta, în care m-ai scris!>> (Ieș. 21, 33). Și precum a zis fericitul Pavel: <<aș fi dorit ca eu însumi să fiu anatema de la Hristos de dragul fraților mei>> și celelalte (Rom. 9, 3). Și iarăși: <<Acum mă bucur de suferințele mele pentru voi, cei din neamuri>> (Col. 1, 24). Dar și ceilalți apostoli au primit moartea în toate chipurile, în schimbul vieții oamenilor.

Iar ca sfârșit al tuturor acestora, Dumnezeu și Domnul L-a dat pentru dragostea Sa pe însuși Fiul Său la moarte prin cruce. <<Că așa de mult a iubit Dumnezeu lumea, încât și pe Unul-Născut Fiul Său L-a dat la moarte pentru ea>> (In. 3, 16). Nu pentru că n-a putut să ne izbăvească pe noi în alt chip, ci a voit să ne învețe prin aceasta pe noi dragostea cea folositoare. Și ne-a

³⁰² OMILIA L LA MATEI, TRAD. DE PR. D. FECIORU, PSB, 23, ED. IBMBOR, BUCUREȘTI, 1994, P. 584.

³⁰³ PR. PROF. DR. DUMITRU STĂNILOAE, NOTA 995, FILOCALIA, 9, ED. IBMBOR, BUCUREȘTI, 1980, P. 449.

apropiat pe noi de Sine, în moartea Unuia-Născut Fiului Său. Și dacă ar fi avut ceva mai de preț decât pe Fiul Său, și aceasta ne-ar fi dat-o ca să se afle în El neamul nostru. Și pentru dragostea Lui cea mare n-a voit să silească libertatea noastră, deși putea să o facă, ci să ne apropie de Sine prin dragostea cugetului nostru. Și Însuși Hristos a ascultat de Tatăl Său pentru dragostea Sa față de noi ca să primească asupra Sa ocară și mântuirea, cu bucurie, precum zice Scriptura: <<În locul bucuriei ce o avea, a răbdat crucea disprețuind rușinea>> (Evr. 12, 2). De aceea a spus Domnul în noaptea în care a fost vândut: <<Acesta este trupul Meu, care se dă pentru lume, spre viață și acesta este sângele Meu care pentru mulți se varsă spre iertarea păcatelor>> (Mt. 26, 26-28). Și pentru noi zice iarăși: <<Eu Mă sfințesc pe Mine>> (In. 17, 19).

Așa ajung și toți sfinții la această desăvârșire, când ajung desăvârșiți și se aseamănă cu Dumnezeu în izvorârea prisositoare a dragostei lor și a iubirii față de toți oamenii. Și spre acest semn al asemănării cu Dumnezeu tind toți sfinții: spre desăvârșirea în dragoste față de aproapele. Așa făceau și părinții noștri din singurătate: când ajungeau la această desăvârșire și asemănare, primeau totdeauna în ei viața deplină a Domnului Iisus Hristos. Despre fericitul Antonie se zice că nu socotea niciodată în sine să facă ceva care să-l folosească pe el mai mult decât pe aproapele. El avea încredințarea aceasta că câștigul aproapelui e cea mai buna lucrare pentru sine³⁰⁴.

Împotriva tendinței de orizontalizare a misiunii creștine și a transformării diaconiei Bisericii într-un activism social, fără un ideal creștin clar, trebuie accentuat faptul că scopul misiunii creștine este să medieze comuniunea cu Hristos necreștinilor sau creștinilor numai cu numele, comuniune ce se realizează în mod exemplar în Biserică prin Taine și Liturghie. Sfânta Liturghie este prezența continuă a lui Hristos cel răstignit, înviat și înălțat în misiune. Ea este săvârșită de către Biserică în numele lumii întregi pentru convertizarea ei. Comunitatea creștină care

³⁰⁴ *FILOCALIA*, VOL. 10, TRADUCERE, INTRODUCERE ȘI NOTE DE PR. PROF. DR. DUMITRU STĂNILOAE, ED. IBMBOR, BUCUREȘTI, 1982, P. 395-356.

celebrează Liturghia este nu numai icoana realizării comuniunii lui Dumnezeu cu oamenii și a unității credincioșilor în trupul lui Hristos, fără excepție și deosebiri. Ea este nu numai bastionul de care se izbesc neputincioase puterile lumii. Ea este de fapt chemarea misionară adresată de către Biserică lumii întregi și propovăduirea doxologică a Împărăției lui Dumnezeu, prezente și viitoare. Liturghia este puterea misionară care, nu numai că a menținut comunitatea Bisericii în timpurile grele ale persecuțiilor, ci ea conduce, prin mijlocul oricărei sărăcii, spre Împărăția lui Dumnezeu³⁰⁵.

Misiunea Bisericii vizează transpunerea omului și a lumii în acest ritm liturgic, euharistic și pascal, în așteptarea activă a transfigurării depline în Împărăția lui Dumnezeu, de unde rezultă și caracterul ei liturgic. Diaconia eclesială este o componentă a misiunii creștine, dar ea se împlinește în transpunerea omului în această stare liturgică și încorporarea lui în ritmul liturgic al Bisericii.

³⁰⁵ NIKOS NISSIOTIS, *DIE THEOLOGIE DER OSTKIRCHE IM ÖKUMENISCHEN DIALOG*, p. 196-197.